

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10203

GEZAMLTE SHRIFTN

Abraham Reisen

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אברהם רייזען

געזאמלמע שריפמן

פארלאג „פרייהייט“

ניו יארק, 1928

Copyright, 1928
by the
FREIHEIT PUBLISHING ASS'N, Inc.

זיבעמער באנד :
שמילע ליעבע.

שטילע ליעבע.

אייזען.

א קליינע אינטימע געזעלשאפט, וואס איז בעשטאנען פון פינף מענער אין עלטער פון דרייסיג ביז פינף און דרייסיג יאהר, האבען געפיהרט א געשפרעך וועגען מיסמיציזם, ספיריטואליזם און וועגען עהנליכע ענינים פון העכערע מאטעריען, ביז זיי זיך נען ענדליך ארויפגעקומען אויף דער טעמע וועגען דער בעדייטונג פון ווערטער.

איינער פון דער געזעלשאפט, א הויכער, מאָנערער ברודער נעט, מיט שווארצע ברענענדיגע אבער פערבענקטע אויגען, מיט שווארצע לאַקען, צעוואָרפען אין חנ'עוודיגער אונאַרדנונג אויפ'ן שטערן, איז ביי דער דאָזיגער טעמע ווי לעבהאפטער געוואָרען, אונגעדולדיג אויסגעהערט די מיינונגען פון די איבעריגע און געדעמען די ערלויבניש צו דערצעהלען א קורצען עפיזאָד פון זיין נאָהענטער פערנאנגעהייט.

— ניט ערווארט עפעס העכסט אינטערעסאנטעס, — האָט ער אָנגעהויבען אביסעל שעמעוודיג און זיין שטים האָט עטוואס געציטערט, — דאָס, וואָס איך וויל אייך דערצעהלען, איז א קורצע אונבעדייטענדע פאסירונג אין מיין לעבען. די פאסירונג אליין וואָלט שוין לאנג פערשוואונדען געוואָרען פון מיין זכרון, ווען נישט א וואָרט, וועלכעס ליגענט דאָרט אזוי טיעף בעהאלטען, און הערענדיג דאָס וואָרט פון אַנ'אנדערן אָדער אליין דערמאָהנענדיג עס, ווערט מיר מאָדנע באַנג און מיר דאכט, אז דאָס וואָרט

האָט פאר מיר א סימבאָלישע בעדייטונג: דאָס וואָרט איז
א י י ז ע | . . .
— אייזען? האָבען די איבעריגע ווי אין איין שטים אויס-
געשריען.

און איינער האָט צוגעגעבען :

— זעהר אינטערעסאנט: אייזען! דערזעהלט.

— אייזען! האָט דער ברונעט געהיימניספול געפליסטערט.

זאָגט מיר קופער, האָט עס פאר מיר קיין בעדייטונג, מעש—א
פוסטער קלאנג, בלעך, צין, בליי — אָבער אז איהר זאָגט מיר
אייזען, ווערט מיר אזוי באנג, אזוי טרויעריג.

אָבער צו וואָס די סענטימענטאַליטעט! איד וועל אייך דער-
זעהלען. נאָר, איד בעט אייך, ערווארט נישט קיין בעזונדערעס.
עס איז א נאָרישע געשיכטע, אָדער בעסער — נאָר קיין געשיכ-
טע נישט.

עס איז געווען מיט פינף יאָהר צוריק. איד בין דאמאָלט
אלט געווען פינף און צוואנציג יאָהר, האָב שוין בין דער דאָזיג
גער עלטער צוויי מאָל געליעבט און ביידע מאָל נאָריש ענט-
טוישט געוואָרען; איד האָב אָבער געוואָלט ווידער לייעבען און
ווידער גענארט ווערען און האָב געזוכט לייעבען אין די גרויסע
גאָסען פון דער גרויסער שטאָדט... נאָטירליך האָב איד געוואוסט,
אז לייעבע געפינט מען נישט דאָן, ווען מען זוכט זי. די ערשטע
צוויי לייעבעס זיינען צופעליג געקומען און צופעליג פערשוואר
מען. אָבער בעת דאָס האָרץ בענקט, קוקט מען נישט אויף
חשבונות. דאָס האָרץ זוכט.

האָב איד איינמאָל אזוי געבלאָנזשעט אין א גרויסער טר
מעלדיגער אידישער גאס, א גאס פון קראָמען; ביי די אָפענע
טירען פון די קראָמען זיינען דאָס רוב געשטאַנען מיידלעך,
שעהנע מיידלעך; איד האָב זיי אלע אין די אויגען אריינגעקוקט,
האָטש איד האָב געוואוסט, אז עס איז נישט שעהן, נאָר ווידער—
א האָרץ! ווייס דען א האָרץ צו שעמען זיך! געמוסי צי די

אויגען פון די פערשידענע יונגע אידישע טעכטער און אלע זיינען מיר געפעלען געוואָרען און קיינע איז מיר נישט געפעלען גע-
וואָרען.

ענדליך איז מיין בליק געפאלען אויף צוויי אויגען: צוויי גרויסע, שוואַרצע, אבער זעהר קאלטע אויגען פון א מיידעל, וואָס איז געשטאַנען ביי א טיר פון א קראָם. איך האָב מיר מאַמענ-טאל פערקירעוועט צום שוועל. דאָס מיידעל איז אריין אין קראָם און האָט זיך געשמעלט אויף איהר פלאַץ, מיר אָנגעקוקט און רוהיג און קאלט געפרעגט:

— וואָס פערלאַנגט איהר?

איך בין געוואָרען מבולבל: איך האָב געוואָרפען מייע פערווירטע בליקען איבער'ן קראָם און, וואו מיין בליק איז גע-פאלען האָט עס געזעהען בלויז אייזען און אייזען... גאָט מינער! א קראָם פון אייזען! איך דארף דאָך אבסאָלוט קיין אייזען נישט האָבען... וואָס־זשע טהו איך דאָ אין געוועלב?

— אלאָ, וואָס פערלאַנגט איהר? האָט דאָס מיידעל ווי-דער רוהיג, אבער שוין שטרענגער געפרעגט.

— אייזען! האָב איך אויסגעפראַלט...

— אייזען? — האָט זי קאלט געשמייכעלט און איהרע שוואַרצע אויגען האָבען ווי מיט אייזען געגלאַנצט, — נומ, עס איז א קראָם פון אייזען. וואָס ברויכט איהר אָבער?

איך האָב ווידער געוואָרפען ווילדע בליקען. מיין בליק איז ענדליך געפאלען אויף אַ האַמער, א שווערער האַמער, דער שפיץ אביסעל פערדאָסטעט... איך האָב אויסגעפראַלט פערווירט:

— אַ האַמער...

— אַט אזוי דערט... איז זי ווייכער געוואָרען. — אַ האַ-מער פערשימעה איך...

אַ האַט מיר שמייכלענדיג דערלאַנגט דעם האַמער.

איהר האָט זעלטענ־שעהנע אויגען!

— איהר קויפט דאָך אייזען... האָט זי שטרענג בעמערקט.

— אייזען... אייזען.. האָב איך איהר נאָכגעגעבען... געד
קוקט אין די גרויסע שווארצע אויגען און געפרעגט: וואָס קאָסט
אַט דער האַמער?

— דער האַמער קאָסט נישט פיעל, — האָט זי שוין גאָר
ווייך גערעדט, — דער האַמער קאָסט דרייסיג קאָפּיקעס...
— טאקי ביליג! — האָב איך אויסגערופען בעגייסטערט...
זעהר ביליג...

— נו, טאָ בעצאָהלט און געהמט עס... איז זי געוואָרען
ווידער שטרענג און איהר יעדעס וואָרט האָט געקלונגען דומפ,
ווי אייזען וואָלט זיך אָן אייזען געריבען..

איך האָב ארויסגענומען אן אסיגנאַציע, געבעטען א רעשט
און דערווייל געקוקט אויף איהרע אויגען..

— אַך, מיין גאָט! וואו האָט איהר גענומען אזוינע אוי-
גען? האָב איך זי, בשעת זי האָט דאָס געלר געזעהלט, געד
פרעגט...

— איהר דארפט דאָך אייזען... וואָס געהען אייך אָן מיינע
אויגען? — האָט זי, דערלאנגענדיג מיר דאָס רעשט, טרוקען
געזאָגט, — איינפאקען אייך דעם האַמער?
— פאָקט איין, אוראיי... פאָקט איין!

זי האָט קאלט און רוהיג געוויקעלט דעם האַמער, פערבונד-
דען איהם מיט א שווארצען פאָדים, דערלאנגט מיר און זי איז
ארויס צום טיר...

איך בין ארויס פון קראָם, ווי איך וואָלט די גרעסטע נאָ-
רישקייט אָבגעטהאָן... דעם האַמער האָב איך געהאלטען אונטע'ן
אַרים און ער האָט מיר געקיהלט דאָס בלוט, און דאָך איז מיר
געווען אזוי הייס. אין די שלייפען האָט מיר געקלאַפּט, פאר
די אויגען האָט מיר געפינטעלט, און דער האַמער איז געווען מיר
אזוי שווער, אזוי שווער...

איך בין געקומען אין מיין איינזאם צימערל, עס איז שוין

געווען עלף א זייגער אין אָווענד... דעם האַמער האָב איך פֿר
נאַנדערגעפֿאַקט, אוועקלעגעט אויפֿ'ן טיש און בעטראַכט איהם.
אויפֿ'ן טישעל איז געלעגען אַ בילד, אַז אַלט בילד. אַמאָל
איז עס געווען צוגעשלאָגען צו אַ וואַנד, נאָר די לעצטע צייט האָט
עס זיך אַרומגעוואַלגערט... איך האָב זיך געמאַכט פֿאַרווירפֿע,
וואָס איך בין נישט קיין בעל־הבית, אַלץ געהט ביי מיר לאַיבֿוד...
און דאָס בילד איז דאָך אזוי שעהו...

יא, דאָס בילד וועל איך צושלאָגען צו דער וואַנד...

— וואַרוזשע געהמט מען פיער טשוועקעלעך?

— טשוועקעלעך דאַרף איך איצט נויטיג האָבען... אַד. ווען
עס איז ניט אזוי שפעט, וואָלט איך געלאָפֿען צו דעם מיידעל
פֿון אייזען... מאָרגען וועל איך גלייך געהן אין קראָם...

אויף מאָרגען בין איך דאָך ניט אזוי גיך געגאַנגען. איך האָב
מיד געשעמט און אביסעל ווי מורא געהאַט — איהרע אויגען.
איהרע אויגען, — מיין גאָט! ווי זיי וועלען מיד אַנקוקען...

אַבער אז עס איז פינסטער געוואָרען, בין איך ווי מוטיגער
געוואָרען, בין פֿאַרביי די קראָם — זי איז ביים טיר ניט גע-
ווען. איך האָב אַריינגעקוקט אינווייניג — זי איז געשטאַנען
ביים פֿלאַץ, וואו מען פֿערקויפט. זי האָט ווי דערפֿיהלט מיינע
בליקען, האָט מיד אַנגעקוקט און קאַלט מיד ערוואַרט.
איך בין אַריין.

— וואָס פֿערלאַנגט איהר?

— טשוועקעס...

— דאָס קרינגט איהר ביי מיר וויפיעל איהר ווילט... א

סך?...

— ניין! נאָר אַ בילד צוצושלאָגען צו דער וואַנד — זעהר אַ

שעהן בילד, ווען איהר קוקט עס אָן.

¶ האָט מיד שטרענג אַנגעקוקט און ווידער געפֿרעגט:

— אַ סך טשוועקעס?...

— א טויג... האָט איהר ניט עפעס שעהנע טשוועקלעך
בעגלרטע?

— ניין; גאנץ געוועהנליכע.

זי האָט מיר ארויסגעשאַטען פון עטליכע קעסטלעך
שוואַרצע שפיציגע טשוועקעס. זיי האָבען זיך געשאַמען אזוי
קאלט און האַרט אויפ'ן טיש, און איד האָב זיי געקליבען, גע-
קוקט אויף זייער מאַס און ענדליך אויסגעקליבען צוועלף טשווע-
קעס.

— דריי קאָפּעקען! — האָט זי זיך אָנגערופען און א געניץ

געטהאָן.

— אַך, איהר געניצט! ... האָב איד זיך בעלעדריגט... אייד

אינטערעסירט ניט דאָס לייזונג...

— מעהר דארפט איהר גאָרניט?

— ניין! האָב איד אָבגעהאקט, גענומען די טשוועקלעך,

איינגעוויקלט אלײן אין א שטיקעל פאַפיר, געוואָרפען אויף
איהר א בליק, נאָכהער אויפ'ן קראָם און ניט קענענדיג אוועק-
געהן, האָב איד געפרעגט:

— אויסער אייזענוואַרג האָט איהר גאָר נישט? ...

— בלוז אייזען! .. האָט זי געענטפערט.

איד בין ארויס.

איד בין אוועק אהיים, גענומען דאָס בילד און צוגעשלאָג

גען עס מיט פיער טשוועקלעך צום וואַנד. די איבעריגע אַכט

האָבען זיך יתומדיג געוואָלנערט אויפ'ן טיש.

אַלזאָ, דעם האַמער מיט די טשוועקלעך האָב איד שטארק

נויטיג געהאַט, — האָב איד מיך געטרייסט — דאָס בילד איז

ווירקליך שעהן, עס הענגט איצט פונקט קענענאיבער מיין

בעט; איד וועל ליגען, איידער איד ווער אנטשלאָפּען, און קו-

קען... דאָס בילד איז פראַכטפול...

אַבער מאָרגען? מעהר ווי אייזען געפינט זיך ניט אין

קראָם... איד האָב בעטראַכט מיין טיר... אַכסאַלזט אַהן א ברעך

קעל שלאָס... די ווירטין פערזיכערט אפילו, אז גנב'ענען וועט מען נישט, אָבער ווער קען עס גלויבען... אין צימער ליגען ביי מיר אזוי פיעל נויטיגע פאפירען, און מיין אנצוג איז אויך עפעס ווערט... דאָס צימער מוז ביי מיר פון היינט אָן זיין פערשלאָגן סען... אד, מיין גאָט, ווי אזוי האָב איך עס גאָר ביז היינט צו געלאָזען אָהן א שלאָס? ...

אויף מאָרגען האָב איך קוים דערלעבט, עס זאָל פינסטער ווערען. (זונדערבאר, פאר דער ליכטיגקייט האָב איך ניט גע- האט קיין מוט אריינצוגעהן).

דאָס מיידעל איז אין קראָם געשטאַנען אינגאנצען ווי אויס- גענאָסען פון אייזען, נאָר די צוויי שוואַרצע אויגען האָבען קלוג און רוהיג געקוקט אויף מיר און זיך בעוועגט:

— וואָס פערלאַנגט איהר?

— איך ברויך א שלאָס...

— דאָס קריגט איהר ביי מיר...

— איך בעט אייך, — האָב איך ווי וויינענדר אויסגער- פּען... איהר האָט אזוינע זעלטענע אויגען.. און אז ניט קיין

שלאָס...

זי האָט מיך קאלט אָנגעקוקט און געפרעגט:

— ווילט איהר א גרויסען אָדער א קליינעם? ...

— א גרויסען, זעהר א גרויסען... מיין צימער געפינט זיך

איז א געפעהרליכער גאָס... איהר פערשטעהט... איך מוז האָ- בען א גוטען שלאָס...

זי האָט מיר דערלאַנגט א גרויסען שווערען שלאָס. איך

האָב איהם אהיים געבראַכט און ענטציקט אויסגערופען:

— אָט אזא שלאָס האָב איך ווירקליך געדראַפּט! ...

ער האָט זיך אָבגעהאַקט, אָנגעקוקט די געזעלשאַפט און צוגעגעבען, ווערענדיג שוין אביסעל בלאָס:

— איך וועל אייך לאנג ניט אויפהאלטען, פאר אייך קען זיין די געשיכטע נאריש... אפשר פאר מיר אויך. אָבער אין פער-
 לויף פון א מאָנאַט צייט האָט זיך מיין צימער פּערוואַנדעלט אין
 אַן אייזען-געשעפט. דאָרט האָט זיך געפונען פון כל המינים:
 שערעלעך, מעסערס, צוואַנגען, שלעסער און שליסלען און צולעצט
 שטיקער אייזען, סתם שטיקער אייזען...
 דאָס האָב איך זיך אלץ יעדען טאָג איינגעקויפט א נייע
 אייזערנע זאך...
 די גאַנצע וועלט האָט מיר דאַמאָלס אויסגעזעהן אזוי הארט
 און קאַלט און טרוקען, ווי אייזען. און ער-היום האָב איך אַ
 גרויס אינטערעס אין אייזען....
 ער איז שטיל געבליבען: אין צימער האָט געהערשט אַ
 מאַדנע שטילקייט.

די גנבה.

די ליעבע מיט פרידען איז געווען צו ענרע. הערמאן האט עם שוין פאראויסגעזעהן מיט א צייט צוריק. די שיידונג, וואָס האָט געמוזט אין גיכען קומען, האָט איהם ניט ערשיטערט ווי די ערשטע שיידונגען, וואָס זיינען פארגעקומען מיט פאָריגע מיידלעך. הערמאן איז שוין געווען פּערהארטעוועט און האָט דעם שיידונגס־קלאַפּ געקענט פּערטראַגען ווי א העלד. אמת, נאָך זיין מיינונג איז פרידע געווען די בעסטע און שעהנסטע פון אלע. אבער הערמאן איז שוין געווען געניט און האָט געוואוסט, אז צו געווינען צוריק א פּערלאָרען האַרץ איז אונמעגליך. צו וואָס זשע זאָל ער זיך נאָריש מאַכען ?

ניין! ער איז א מאן און איז גענוג שטארק צו פּערטראַגען דעם דאָזיגען קלאַפּ. זיין האַרץ האָט זיך אפילו אביסל געבונטער־וועט און האָט איהם געשלעפט נאָך אַמאָל צו איהר, צו דעם בלאַנדען, שלאַנקען און זיסען מיידל. דאָס האַרץ זיינס האָט געלעכצט נאָך די קושען, אומאַרמונגען און דריקונגען פון די שעהנע, ווייסע, נאַקעטע הענד. אָבער הערמאן האָט דעם האַרץ בעפוילען: רוהיג! און איז צו פרידען מעהר ניט געגאנגען. גלאַט זיך שיידען איז אָבער ניט קיין שטייגער. דאָס שיי־דען זיך מוז צוגעהן מיט א געוויסער עטיקעט און צערעמאָניע. פרידע האָט פון איהם בריעף, פאַטאַגראַפיעס מיט די זיסטע אויפשריפטען און מתנות. פאַר די מתנות איז ער גענוג גרויס־מוטיג, זיי זאָלען ביי איהר בלייבען. ער וועט זיי אפילו ניט

דערמאָהנען. דאָס ריהרט איהם גאָר ניט אָן. אָבער די בריעה
און די פּאָטאָגראַפיעס מוזן ער צוריק בעקומען...
הערמאן וויל ניט, אז זיינע געפיהלען, וואָס ער האָט אויס-
געדריקט אין די פיעלע בריוועלעך צו איהר, ניט קוקענדיג, וואָס
זיי ביידע האָבען געוואוינט אין איין שטאָרט, — הערמאן וויל
ניט, אז די דאָזיגע בריוועלעך זאָלען בלייבען ביי איהר... אויך
ניט זיינע פּאָטאָגראַפיעס.

געדראכט האָט זיך איהם אָבער, אז ניט אזוי גיך וועט זי
עס וועלען אומקעהרען צוריק. אזוינע בריעה, ווי ער האָט
גאָהר געשריבען, בעקומט מען ניט פון יעדען. ער ווייס גוט
איהר הויכע מיינונג וועגען זיינע בריעה. ער ווייס אפילו דאָס
שעהנע קעסטעלע, אין וועלכען זי האַלט זי...
זי וועט איהם די בריעה זיכער ניט אומקעהרען...

און כאָטש הערמאן האָט פון איין זייט בעשלאָסען, אז די
וועלט מעג אונטערגעהן, וועט ער די בריעה בעקומען, האָט ער
דאָך פון דער אנדער זייט ווי גאָט געבעטען, אז זי זאָל זיך
איינשפארען און די בריעה מיט זיינע בילדער ניט אומקעהר
רען. ביים צווייטען פאל וואָלט ער, מעגליך, געהאט די גוטע
געלעגענהייט צו קומען צו איהר און מינדליך מיט איהר וועגען
דער דאָזיגער אנגעלעגענהייט איבערריידען:

— די בריעה מוזט איהר מיר, פרידע, אָכגעבען...

— איך קען אייך ניט אָכגעבען...

— פארוואָס, פרידע? וועט ער פרעגען און ער זעהט שוין.

ווי פרידע ווערט רויט און שטאַמעלט קוים ארויס:

— ווייל איך האָב דיך ליעב, ליעב...

און פאלט איהם אויפ'ן האַלז און פאנגט איהם אָן צו

קושען...

און פרידע איז צוריק זיינע...

עס איז אָבער ניט געווען, ווי ער האָט זיך פאָרגעשטעלט:
אויף זיין קורצען, געקינסטעלטען, קאלט-געשריבענעם צעטעלע

צו איהר, זי זאל איהם זיינע בריעה און פאטאגראפיעס אבשי-
קען, האט זי איהם נאך קירצער און נאך קעלטער געענטפערט,
אז עס פרעהט איהר זעהר אומצוקעהרען איהם אלעס, אלעס,
וואס זי האט פון איהם בעקומען, אבער פאראויס פאדערט זי
אונבעדינגט, ער זאל איהר אבשיקען איהרע אלע בריעה מיט
איהר בילד...

איבערלעזענדיג דעם בריעה, האט ער פערביסען מיט די
ליפען און, אויסקרעכצענדיג ווי פון א שווערען וועהמאג, אין
ער צוגעגאנגען צום טשעמאדאן, וואו אלע איהרע בריעה זיינען
געלעגען פערוויקעלט אין דער גרעסטער פארויכטיגקייט, האט
זיי ארויסגענומען און זיי גענומען צעהלען...

— איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף...

ער האט זיי גענומען לעזען. מאנכע האבען געקלונגען
קאלט און הערמאן האט אין זיי שוין געהערט קלינגען דעם
טאן פון דער צושיידונג... אייניגע האבען זיך אויסגעצייכענט
מיט א שטארקען געפיהל, און לעזענדיג די דאזיגע הייסערע
בריעה, האט הערמאן אויף דאס ניי דורכגעלעבט די ליעבע
און האט די בריעה געדריקט צום הארץ און געקושט...

איבערהויפט האט פון די פאך הייסערע בריעה איהם גע-
פאקט איינער, וואו פרידע רופט איהם אן אויבען „מיון גאל-
דענער טרוים“...

אויף דעם דאזיגען בריעה האט הערמאן געווארפען אז
אויג, ווי א קארגער אויף א טייערען דימענט... אין קאפ אין
איהם דורכגעפלויען א מחשבה...

ער האט זיך פערשמט, ווי ער וואלט גענאנגען טהאן א
גרויס פערברעכען און מען האט איהם געחאפט, אבער די
מחשבה האט אלץ שטארקער געפאדערט צו פערוויקליכט
ווערען.

„געדענקט זי דען אלע בריעה?״ האט ער זיך בערוהינט...

„און פון וואנען ווייס איך, אז זי וועט מיך ניט בע'ננב'ע-
נען? ... האָט ער זיך נאָך מעהר בערוהיגט... „איך בין זיכער,
אז יא... זי וועט ננב'ענען נאָך מעהר ווי אייגעם. איך קען זיי.
די חברה“...

ער איז אויפגערעגט און ביזן געוואָרען. געוואָלט אָבער
האָט ער, אז זי זאָל איהם אויך אזוי בע'ננב'ענען. נאָר ער האָט
געפיהלט, אז אין דער דאָזיגער הינזיכט איז זי אנשטענדיגער
פאר איהם: זי וועט איהם זיכער אָבשיקען אלע בריעה, ביז איי-
געם, מיט די פאָטאָגראפיעס, מיט די מתנות...

יא, זי איז אז אנשטענדיגע מיידעל. און ער ?
ער האָט זיך געשטארקט, האָט פערוויקעלט אלע בריעה—
ער וועט זיי אַלע אומקעהרען!...

נאָר פלוצים האָט איהם א געוואלטיגע מאכט געגעבען א
ציה צוריק, צום בריעה פון „גאלדענעם חלום“. ער האָט איהם
ארויסגענומען פון פעקעל, איהם בעטראכט, און ארומקוקנדיג
זיך ווי א ננב, טיעף אריינגעלעגט אין א וועסטען-טאש...
גע'ננב'עט דעם „גאלדענעם חלום“! ער וועט איהם סייג-
מאָל, קיינמאָל ניט אומקעהרען!...

בעלידיגט א פרוי.

(דערזעהלט פון אן אונערפאהרענעם)

דאָס איז געווען א מיידעל פון א יאָהר צוויי-און-צוואַנציג. איהר וואקס איז געווען שלאַנק, און איהר רונד פנימעל — זעהר חנעוודיג און תמימותדיג. איהרע אויגען — שווארץ און גרויס — האָבען געקוקט ווי מיט א שטילען געבעט, און ווי זיי וואָלטען טיילמאָל געפרעגט: איז עפעס דאָ שעהנעם אויף דער וועלט? און עס האָט זיך איהר טיילמאָל געוואָלט ענטפערן: **יא, עס איז דאָ שעהנעם אויף דער וועלט...**

איד בין מיך מודה, אז דאָס ערשטע מאָל דערזעהענדיג זי, האָב איד דערפיהלט א זיסען צימער אין מיין גאַנצען קער פער: אָט מיט דעם מיידעל וואָלט כדאי געווען בעקאנט צו ווערען. איד וואָלט מיך געפיהלט יום-טוב'דיגער, הייליגער, און איבערהויפט אין א רעגענ-טאָג, ווען די טראָפען פויקען אזוי מאַנאָטאָן אויף די שויבען, וואָלט אזוי גוט געווען צו זיצען מיט איהר צוזאמען אין צימער און ריידען מיט איהר וועגען שעהנע ערהאבענע זאכען, האַלטענדיג דעמאָלט איהר קליינע האַנד, מיט די לאַנגע ווייסע פינגערלעך.

און וואָס איהר וואָלט אויף מיר ניט זאָגען, — אין דער דאָזיגער הינזיכט בין איד גראָד געווען א שטיקעל בריה; זע הערניג זי איינמאָל אין טעאטער, וואו מיין פלאץ איז גראד געווען געבען אידען, האָב איד זי, חלילה ניט בכיוון, אָנגעטראָמען אויפ'ן פוס, איד ווייס ניט, ווי אזוי עס האָט געקאָנט געשעהן אזא

אונפארזיכטיגקייט פון מיין זייט, גיכער האָט געקענט שולדיג זיין אין דעם די ענגשאפט אין טעאטער. מען האָט געשפּיעלט א העכסט מאָדערן שטיק, און די שטאַדטישע אינטעליגענץ איז אין יענע טעג געווען זעהר מאָדערן געשטימט. איד בין זיכער, אז נאָר דערפאר האָט די אונפארזיכטיגקייט פאסירט. זאָנסט וואָלט אזא אונטאַקטישקייט ניט געקענט פאסירן פון מיין זייט. צום גליק איז דאָס אַנטרעמען ניט געווען בעזונדערס שטארק; זי האָט נאָר א שטיקלען „אוי!“ ארויסגעלאָזט. דאָך בין איד פּערציטערט געבליבען. איד האָב זיך ענטשולדיגט אין דריי שפראַכען. זי האָט מיך אַנגעקוקט מיט איהרע גרויסע שוואַרצע אויגען, און געענטפּערט אין רוסיש: „ניטשעוואָ!“ אין דערזעלבער מינוט האָט צווישען איין אקט און צוויי טען דער אַרקעסטער געשפּיעלט טשייקאָוסקיס באַרקאַראַלאַ. נאָר דער „ניטשעוואָ“, וואָס איז ארויסגעזאָגט געוואָרן פון איהר קליין שעהן מייכלעל, האָט מיר פּיעל זיסער געקלונגען פאר דעם העכסט מוזיקאלישען שטיק פון געניאלען קאָמפּאָזיטאָר טאַר... איד האָב גלייך דערפיהלט, אז דער „ניטשעוואָ“ האָט אין דער אמת'ן א גרויסע, זעהר גרויסע בעדייטונג, און פון דעם „ניטשעוואָ“ וועט זיין א גרויסער עטוואָס... און אזוי איז געווען.

פון קינפטיגען אנטראקט האָט פאסירט די אלטע געשיכטע מיט דעם אַראָפּגעפאלענעם טיכעל. איד האָב מיך שנעל איינגעבויען און מיט דער העכסטער עלעגאַנץ און אינטעליגענץ אין מיין גאַנצער האַלטונג, איהר דערלאנגט דאָס טיכעל. דאָס גראַציעזע מיידעל איז געוואָרן טיעף געריהרט. זי האָט א זיסען שמייכל מיר צוגעוואָרן פּען און בעראַנקט אין רוסיש: „בלאָגאדאָריו“. עס האָט געהאט א בעזונדער קלאַנג! ניט מיט ווערטער, נאָר מיט מעלאָדיען וואָלט מען איהם געקענט איבערגעבען. איד ווייס ניט פאר וואָס אָבער איד האָב דערפיהלט, אז אַט דאָס מיידעל איז צו מיר

צוגעלאָזט... איד קען האָבען די גרויסע געלעגענהייט מיט איהר בעקאנט צו ווערען.

און אזוי איז געווען. ביים פיערטען אקט האָב איד שוין געוואוסט איהר נאָמען: קאָטיאָ נאַלד. אזוי האָט זי געהייסען. מײן נאָמען האָב איד, נאַטירליך, גלייך אויף ענטפלעקט פאר איהר, און גלייך האָבען מיר זיך צורעדט וועגען ליטעראַטור:

— האָט איהר געלעזען אנדרעיעוו ?

— אָ, יאָ! — האָב איד אונטערגעכאפט. איד בין דער גרעסטער פערעהרער זיינער. איהר מיינט מסתמא — האָב איד מיך צוהיצט — זיין „רויטען געלעכטער“ ?

— אד, וואונדערבאר! האָט זי זיך ענטציקט... און „זעקס און צוואנציג און איינע“ גאַרקיס ?

— אָ, יאָ! גאַרקי איז אויף געוואלדיג גרויס... אבער אנטדרעיעוו האָט איהם אריבערגעשטיגען.

— און ארציבאשעוו ? — האָט זי פלוצים אויף מיר אויסגעשטעלט איהרע גרויסע אויגען.

איד האָב פערשעמט אראָבגעלאָזט מיינע אויגען און ניט געוואָלט זאָגען קיין גלייכע מיינונג: צו ריין האָט זי מיר אויסגעוויזען אין יענעם שעהנעם מאָמענט, איד זאָל מיט איהר פערפיהרען א שמועס וועגען ארציבאשעוו'ן. איד האָב דעם דאָזיגען חנעוודיגען מיידעל ניט געוואָלט געבען אַנצוהערען. אז איד ווייס עפעס פון אזוינע זאכען.

אָ, איד שעץ זעהר די פרוי!

אין פערלויף פון א וואָך האָב איד זי צופעליג (עס הייסט נאָר צופעליג) עטליכע מאָל בעגעגענט, און אלץ אין אזוינע ערטער, וואו דער פלאץ איז בעשטימט פאר העכערע געגענשטאַנדען: איינמאָל אין ביבליאָטעק, א צווייטען מאָל אויף א רעפעראַט וועגען עמיגראַציע, וואו די שעהנסטע אינטעליגענץ פון שטאָרט האָט זיך פּערקליבען, און א דריטען מאָל — אויפ'ן פלאץ, וואו

מען האָט מיט אַ האַלבע שעה פריהער געוואָרפֿען אַ באַמבע
גלאַט אין דער וועלט אַרײַן, און דאָ טאַקי האָב איך מיט איהר
פערפיהרט אַ געשפרעך וועגען טערראָר :

— איך בין אַבסאָלוט קײן אָנהענגער פֿון טערראָר — האָב
איך איהר אײַנגעדױמט. — די סאַציאַלע רעוואָלוציאָן...

איך האָב ניט דערענדיגט מײַן מײַנונג, ווייל אַ פּאַלי-
ציאָנט איז צוגעקומען און האָט דעם עולם צוטריבען.

— אַך, מײַן גאָט! — האָט זי זיך אויפֿגערעגט, — דער
אַבסאָלוטיזם איז נאָך אזוי שטאַרק! ... קומט!

און געהענדיג האָבען מיר בעשפּראַכען אַנדערעוועס נײַס-
טעס ווערק. זי האָט געהאַט וועגען איהם זעהר אַ הויכע מײַנונג.
איך בין געווען, נאַטירליך, אײַנשטימיג.

— און „סאַניז“? — האָט זי גאַנץ שטיל אַ פרעג געמאַן.

— עכטע פּאַרנאַגראַפיע... — האָב איך בײַן אויסגע-
שריען: זאָל זי זעהען, ווי מאָראַליש איך בין.

— וואוהין רעכענט איהר צו געהן איצט, קאַמײַא? —
האָב איך זי נאָך אַ קלײַנער פּויע געפרעגט.

— איצט? — האָט זי חנעוודיג איבערגעפרעגט — איך
רעכען געהן אין ביבליאָטעק.

אַך, וואָס פאַר אַ מײַדעל דאָס איז, מײַן גאָט! — האָב
איך זי אין געדאַנק געריהמט, — איך, צום בײַשפּיעל, וואָלט
נאָר געוואָלט געהן אהיים צו מיר... מיט איהר, נאַטירליך. ווי
אזוי לאַדט מען זי אָבער אײַן? ווי אזוי גיט מען איהר צו
פערשטעהן, אַז איך מײַן ניט קײן בײַז... נאָר אָט אזוי... עס איז
איצט אין דרויסען הערבסטליך... דער אַווענד איז שוין לאַנג,
אַט וואָלט מען געשמועסט...

— ווייסט איהר, קאַמײַא, אַז איך האָב זעהנע כיבער...

האַב איך ווי פּלוצים איהר געמאַלדען.

— יאָ, ווירקליך? — האָט זי אויסגעשריען...

— א, איד האָב זעהר א שעהן ביכליאַטעקעל, — האָב איד בעגייסטערט אויסגערופען.

— האָט איהר אמאָל „איסטאָריא ציוויליזאציא וו'אננ-ליאי?" — האָט זי מיט ברענענדיגע בליקען געפרעגט.

— אד, מיינ גאָט! — האָב איד מיך ווי געחרושט — ווי דען? דאָס איז איינס פון מיינע טיש-ביכער.

— אויב אזוי, געה איד! — האָט זי ענטציקט זיך אָנ-געכאפט — וואו וואוינט איהר?

שכור פאר גליק פון איהר איינשטימונג, האָב איד דאָך מיט א געוויסער פאָרזיכטיגקייט פערשוויגען מיינ ווייטע וואוינונג.

— איד וואוין אין זעהר א שטילער געגענד...

— איז דאָרטען דאָ ביימער? — האָט זי געפרעגט.

— אד, ווי פאָעטיש איהר זענט, קאטיא, — האָב איד פון איהר אָנגעקוואַלען — צום גליק, איז דאָס געסעל, וואו איד וואוין, איינגעטונקט אין ביימער, — עס איז א קריסטליך גע-סעל: איד וואוין טאקי ביי א קריסט... זעהר בעוואוסטזינניגע קריסטען, זיי לעזען דעם „ריעטש"... אבער איד וואוין גאנץ סע-פּראַט... ציווי צימערן... קאָסט ניט טייער...

אויסשטימענדיג „אַס אלעס, האָב איד געציטערט, טאָמער האָב איד איבערגעכאפט די מאַס. ערשט אָנקוקענדיג זי, האָב איד מיך בערוהיגט: זי איז וויליג צו געהן צו מיר.

אין הארץ האָט מיר פאר פרייד עפעס אָנגעהויבען צו זינגען צעהנדליגער מעלאָדיען: זי געהט מיט מיר, זי געהט! זי געהט, דאָס ליעבע, זיסע, פינע, העכסט אינטעליגענטע מיידעל!

איד האָב געמאכט כללים, ווי אזוי צו האַלטען זיך מיט איהר, צופיעל ניט זיין נאָהענט, ניט ארויסווייזען די זינליכע זייט פון מאַז: „דארפסט וויסען, — האָב איד זיך אין געדאנק

געלערנט — אז דאָס איז אַ מיידעל מיט די שעהנסטע אידע
 אַלען, מיט'ן ריינסטען בליק אויפ'ן לעבען: זעה, זיי אַ מענש!
 איד האָב זי אין מיין צימערל אריינגעפיהרט, ווי איד וואָלט
 אריינגעפיהרט דאָס גליק. שטיל און פאַרזיכטיג. מיין וואוי-
 נונג, פון צוויי קליינע צימערן, איז געווען ניט בעלויבטען. איד
 האָב מיך ענטשולדיגט פאַר דעם פינסטערניש, און האָב מיך
 בעמיהט ניט אַנצוריהרען זי. דאָס הארץ האָט מיר שטארק גע-
 קלאַפט!...

איד האָב אויף שנעל אנגעצונדען דעם לאַמפּ. עס איז
 בעלויבט געוואָרען דאָס ערשטע קליינע צימערל. זי האָט עס
 בעטראַכט, געוואָרפען אַ בליק אויפ'ן בעט, און האָט זיך, דאכט
 זיך, פערשעמט: איד — זיכער. איד האָב זי אריינגעפיהרט אין
 צווייטען צימער, וואו עס איז געשטאַנען אַ מיטשעל, אַ סאַפע
 און מיין ביבליאָטעקעל. זי האָט זיך גלייך אַ וואָרף געטהאַן
 צו די ביכער...

— איהר האָט ווירקליך אַ שעהנע ביבליאָטעק! — האָט
 זי געריהמט, און האָט זיך גענומען בלעטערן אַ בוך נאָך אַ בוך.
 — אד, היינעס האָט איהר אויך! — האָט זי זיך אַנ-
 געהאַפט מיט פרייד, — איהר וועט מיר עס באַרנען?
 — מיט'ן גרעסטען פערגעניגען...

מיר האָבען זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן סאַפע און האָבען
 זיך צורעדט. איד האָב געקוקט אויף דער גאַרדין פון מיין
 פענסטער, וועלכע איז געווען ניט אראָבגעלאָזט. איד ווייס ניט
 פארוואָס, אבער עס האָט מיך שטארק, שטארק געצויגען אראָב-
 צולאָזען די גאַרדין, צו וואָס? ... ווער האָט עס געוואוסט? איד
 האָב אָבער מורא געהאַט, זי זאָל מיך חלילה ניט חושד זיין אין
 שלעכטע געדאַנקען... גאָט זאָל מיך אויסהיטען! בעליידיגען אַ
 פרוי? ... אזוינס טו איד ניט...

— וואָס קוקט איהר אזוי אין פענסטער? — האָט זי מיך
 ענדליך פאַרשענד געפרענט...

איך בין געבליבען פערציטערט זיצען, און האָב קוים גע-
ענטפערט:

— עם דוכט זיך אייך, קאַטיא! איך קוק ניט...
מיר האָבען ווידער גערעדט און גערעדט... אַך, מיין גאַט!
עס איז דאָך דאָ וועגען אזוי פיעל אינטערעסאַנטע זאַכען צו
ריידען... זי איז אזוי קלוג און בעלזען, און מיינע מיינונגען, צו
מיין גרויסען גליק, אינטערעסירען זי אזוי שטאַרק...
ענדליך האָט זי זיך אזוי ווי אויפגעכאַפט:
— איך בעט אייך, ווי שפעט איז איצט?
— איך האָב ארויסגענומען מיין זייגערל פון טאַש און בין
געבליבען ווי איבערראשט: איינס א זייגער! ווי אזוי איז עס
אריבער אזוי שנעל.

— איהר וועט גאַרניט גלויבען, ווי שפעט, — האָב איך
געשמייכעלט, און דאָס הארץ האָט מיר שטאַרק געציטערט
ביים געדאַנק, אז אַט באלד געהט דאָס גליק אוועק.
— וויפיעל? — האָט זי געפרעגט.
איך האָב איהר געזאָגט און געווארט אויפ'ן איינדרוק.
זי האָט רוהיג אויסגעהערט, און האָט שטיל מיט איהרע
קליינע ליפעלעך א מורמעל געטהאָן:

— ווירקליך שפעט... ווייט צו געהן...
— ווען איך וואָלט געווען א מיידעל, — האָב איך אָנגע-
הויבען דיפלאַמאַטיש — וואָלט איהר שוין דאָ גענעכטיגט...
— זייט איהר דאָך ניט קיין מיידעל... — האָט זי גע-
לאַכט...

— צו מיין גרעסטען בעדויערן... — האָב איך מיך גע-
וויצעלט, און האָב אייגענטליך אין דער דאָזיגער מינוט זיך
געוואונשען צו זיין א מיידעל...
— בעדויערט עס ניט... — האָט זי טרויעריג זיך אָנגע-
רופען, און איז געבליבען זיצען — מיר, פרויען, זיינען די אומ-
גליקליכסטע בעשעפענישען.

איך בין אזוי געריהרט געוואָרען פון איהר טרויעריגען טאָן, אז איך האָב פּערגעסען אָן אלע מיינע כּללים, וואָס איך האָב אָבגעמאכט מיט זיך אליין פּריהער, ניט צו בענעהן אזעלכעס, וואָס קען זי, חלילה, בעלזידריגען, האָב זי אָנגענומען פאר דער האַנד און זי געטרייסט:

— אַך, קאַמיא! אין אייך, פּרויען איז דאָס אזוינס, וואָס מאכט אייך שעחן און ערהאַבען, און פּאָלגליך, זייט איהר שוין גליקליך.

זי האָט דערויף גאָר ניט געענטפּערט. זי האָט בלויז שטום געקוקט אויף מיר, און ענדליך זיך אָבגערוּפּען:
— איהר וועט גלויבען, אז איך פיהל מיך דאָ גאַנץ אַנגענעהם.

— עם פּרעהט מיך זעהר... — האָב איך געשטראהלט פאר גליק — אויב אזוי, פארוואָס זאָלט איהר טאַקי ניט בלייבן בען דאָ נעכטיגען... צוויי צימערן זענען דאָ. גלויבט מיר... — א, איך האָב ניט קיין מורא... האָט זי געלאכט... — נאָר מיר דאכט, אז ביי אייך איז קאַלטליך...

— יא, קאַלטליך איז, — האָב איך צוגעגעבען, האָטש מיך האָט געוואָרפּען אין היץ — קאַלטליך איז טאַקי, ס'איז שוין שפּעט אין הערבסט, און מען הייצט נאָך דאָ ניט... איך וועל אייך אָבער געבען אויסער מיין קאָלדע אויך מיין מאנטעל... — און איהר? — האָט זי אזוי גוט הערציג, ווי א שוועסטער, געפּרעגט...

— א, פאר מיר זאָרגט ניט, — איך וועל מיך שוין צו דעקען מיט עפעס אנדערש... — אלזאָ, בלייב איך טאַקי... — האָט זי רוחיג בעשלאָדטען.

— בלייבט! בלייבט! — האָב איך זי איינגערעדט, ניט גלויבענדיג אליין אין דעם גליק.

* * *

אין א האלבע שעה ארום איז זי שוין געלעגען אין מיין בעט, איינגעדעקט מיט מיין קאלדרע און מאנטעל. איד בין געלעגען אין צווייטען צימערל אויף דער סאָפּע, צוגעדעקט מיט מיין זומערדיגען מאנטעל, מיט א קליין קישע-לע צוקאָפּענס, און האָב אויף דער וואַך געטרוימט פון גרויסע גליקען.

ענדליך האָב איד ניט אויסגעהאלטען און האָב פון מיין צימערל ארויסגערופען:

— קאטיא, איהר שלאָפּט?... —

— עס איז מיר קאלט... — האָט זי זיך קינדיש געקלאָגט... ניט מיינענדיג קיין ביז, נאָר פשוט אויס פריינדליכקייט צו איהר, בין איד אראָבגעשפרונגען פון סאָפּע, איינוויקלענדיג זיך אין מיין צווייטען מאנטעל, בין צו איהר צוגעגאנגען, און שטיל געפליסטערט:

— קאטיא, אייד איז קאלט? —

— דעקט מיך צו בעסער! — האָט זי זיך געבעטען. איד האָב זי גלייך בעסער איבערגעדעקט, איינגעוויקעלט איהרע זיסע פיס אין דער קאלדרע און מאנטעל, און זייענדיג ענטציקט פון דער הייליגער מיסיע, האָב איד מיך ערלויבט נאָר איין קוש טהאָן זי... — איד, וואָס טהוט איהר? — האָט זי שטיל אויסגע-קרעכצט...

איד בין א דערשראָקענער צוריק אוועק צו מיין סאָפּע און האָב מיך געלעגט, נישט קענענדיג איינשלאָפּען א גאנצע נאכט... „דו האָסט זי בעליידיגט, בעליידיגט!“ — האָב איד מיך גע'מוסרט און דאָס געוויסען האָט מיך א גאנצע נאכט געפלאָגט...

ערשט שפעט אין טאָג אריין בין איד איינגעשלאָפּען... אז איד בין אויפגעשטאַנען, איז שוין קאטיא געשטאַנען אן אַז געטאַנענע און האָט זיך געקליבען צו געהן.

— איהר געהט שוין, קאמיא? — האָב איד ווי צוטומעלט
אויסגעשריען...

— יאָ, איד מוז שוין געהן!

איד האָב בעמערקט אין איהר שטים א קאלטקייט, און
עס האָט מיר זעהר לייד געטהאָן אויפ'ן קוש, וואָס איד האָב
איהר געגעבען.

— קאמיא! — האָב איד גערופען זי בעמענדיג, — ענט-
שולדיגט מיך! איד האָב קיין ביזן ניט געמיינט...

— אד, לאָזט מיך צורוה! — האָט זי זיך ווי געבוי-
זערט... איד דארף געהן.

און דערלאנגענדיג מיר די האנד, האָט זי געזאָגט שמייכ-
לענדיג שוין:

— נו, אַדיע! א דאנק פאר נאכטלענער! און איז ארויס.

איד בין געבליבען אליין און האָב מיך ווידער גענומען

מוסרן:

— אז א מיידעל פערטרויט זיך דיר און בלייבט ביי דיר

געכטיגען, דארף מען נישט זיין גראָב, און מען קושט זי נישט...

נאָר דאָס אָבגעטאָנענע קען מען צוריק נישט כאַפען...

די תשובה קומט אלע מאָל שפעט...

אין א פאָר וואַכען ארום האָב איד זי בעגעגענט שפאציר

דען מיט מיינעם א פריינד; איד האָב זי שוואַך בעגריסט און

בין א פערשעמטער אוועק, נישט אַבשטעלענדיג זיך.

איד האָב אָבער בעשלאָסען צו געפינען מיין פריינד און

אויסדרעצעהלען איהם מיין הארץ.

אויף מאַרגען בין איד צו איהם אוועק:

— קענסט קאמיען? ... — האָב איד איהם פאַרשענד גע-

פרענט.

— א, יא! — האָט ער מיט א געוויסען שטאַלץ געענט-
פערט, — זעהר א וואויל מירדעל... דאכט זיך, דינע אויך א
בעקאנטע?...

— יא, א שטיקעל בעקאנטע...

איד האָב איהם פאַרשענד אָנגעקוקט און בעשלאָסען אויס-
צודערצעהלען איהם מיין הארץ. און איד האָב איהם אלץ דער-
צעהלט, ענדיגענדיג מיט די ווערטער:

— אמת, איד האָב זי בעליידיגט?...

— נאַטירליך... — האָט ער געשמייכעלט, און נאָכהער

האָט ער זיך אָנגערופען:

— שוטה, א יונג מירדעל בלייבט ביי דיר נעכטיגען,
קומסטו אָב מיט איין קוש... זי איז דאָך א פרוי, פערשטעהסט,
א פרוי... לאָזטו זי איינע אליין א גאנצער נאכט... איינע
אליין... דאָס איז איינע פון די גרעסטע בעליידיגונגען.

— אד, מיין גאָט, דו מיינסט עס ערנסט? — האָב איד

מיד אָנגעכאפט ווי זיך אויסניכטערנדיג.

— ערנסט... ערנסט... דו האַסט זי ווירקליך בעליידיגט,

און דערפאר איז זי אזוי בייז....

און ארויפלעגענדיג די האנד אויפ'ן אקסעל, האָט ער לא-
כענדיג געזאָגט:

— א צווייטען מאל זיי פאַרויכטיגער: זאָלסט די פרוי

נישט בעליידיגען...

שכנים.

דאָס ערשטע ליעד פון דעם יונגען דיכטער איז ערשיענען אין א קליינעם ליטערארישען זאמעלבוך. דאָס איז געווען אַ קליין ליעבע-ליעדעל, האָטש דער יונגער דיכטער האָט נאָך דער מאָלט קיינעם נישט געליעבט. די ליעבע האָט ער נאָך געזעהן אין דער פּאַנטאַזיע. דערפאר טאָקי איז דאָס ליעד אזוי שמאַרק גע-ווען און האָט געמאַכט ערשיטערן יעדען לעזער מיט איהר טרוי-עריג-קלינגענדיגען טאָן.

דאָס זאמעלביכעל איז ערשיענען ווייט פון דעם אָרט, וואו דער דיכטער האָט זיך געפונען, און קיין איינציגען מיטארביי-טער פון בוך האָט ער פּערזענליך נישט געקענט. דאָך האָט ער לויט'ן אינהאַלט פון יעדען ארטיקעל, פון יעדען ליעדעל, פון יעדער ערצעהלונג און אפילו לויט די בוכשטאַבען פון יעדער אינ-טערשריפט, זיך פּאַרנעשטעלט די געשטאַלט פון יעדען שרייבער און דיכטער.

און אזוי האָט ער פאר זיינע אויגען געזעהן קאַלעגען אַלטע און יונגע, גליקליכע און אומגליקליכע, פרייליכע און טרויעריגע. אָבער נישט די אַלע האָבען איהם אינטערעסירט. דער יונגען דיכטערס הארץ האָט געפאנגען דער נאָמען פון א שריפטשטע-לעריין, וואָס האָט אין זאמעלביכעל געוואוינט וויזאָווי מיט איהם. זיין ליעד איז געווען אויפ'ן זעלבען בלאַט, אויף וועלכען איהר ערצעהלונג האָט זיך געענדיגט, אזוי אז ווען דאָס בוך איז געווען פערמאַכט האָבען זיי זיך געקושט... דאָס האָט געזאַלט

זיין זעהר א יונג, שעהן מיידעל... לויט'ן אינהאלט פון דער ערצעהלונג און לויט די בוכשטאבען פון איהר נאָמען האָט זי געהאט בלאָהע אויגען, גאלדענע לאַקען, שלאַנק ווי אַ גאַנצעל און אַ שטימע ווי פון אַ האַרפע...

וואו געפינט זיך אבער דאָס דאָזיגע שעהנע מיידעל? ער וואָלט אויסגעפאָהרען די גאנצע וועלט און זי געזוכט, און ווי גרויס וואָלט געווען זיין גליק, ווען ער וואָלט זי געפונען...

זי וואָלט איהם זיכער פריינדליך עמפפאנגען: זיין ליעד איז דאָרף אזוי שעהי... אלעמען געפעלט זי, בפרט איהר, וואָס זי איז דאָרף די אמת'ע מבינ'טע... זי, זיין נאָהענטע שכנה און זיין ווייטע געליעבטע...

עס זיינען פערנאנגען א פאָר יאָהר. דעם יונגען דיכטער איז די שטאָרט, וואו ער האָט זיך געפונען, ענג געוואָרען און אָט האָט ער זיך געלאָזען אין דער גרויסער וועלט אריין.

ער איז געקומען אין דער רעזידענץ-שטאָרט, טאקע אין דערזעלבער שטאָרט, וואָס דאָס זאמעלבוך מיט זיין ערשטען ליעד איז דאָרט ערשיענען. אה, אין דער דאָזיגער שטאָרט קען ער געפינען דאָס מיידעל מיט די בלאָהע אויגען און גאלדענע לאַקען... דאָס מיידעל, וועלכעס איז איהם די גאנצע צייט אזוי נאָהענט געווען, וואָס מיט איהר נאָמען האָט זיך זיין נאָמען אזוי שטארק צוזאמענגעהעפט אין בוך אויף איין בלאַט...

ער וועט זי אויפזוכען, די גאלד-געלאַקטע שכנה זיינע, די שלאַנקע, די לאַכענדיגע, וואָס איהר קול קלינגט ווי אַ האַרפע... ער וועט זי זיכער לייעב האָבען...

און די ערשטע טעג, געפינענדיג זיך אין אַ קרייז פון יונג-נערע און עלטערע ליטעראטען, שריפשטעלער און דיכטער, האָט ער ביי איינעם מיט אַ קלאַפּענדיג האַרץ געפרעגט:

— קענט איהר מיר נישט זאָגען, ווער איז די יעניגע, וואָס האָט געדרוקט איהר ערשט ווערק אין דעם בוך? ...

און דער דיכטער האָט אָנגערופען דעם נאָמען פון זאמעל-
 בוך און פון דער שריפטשמעלעריין.
 דער געפרעגטער האָט א שמייעל געטהאָן און, צורופענ-
 דיג א מאן אין די מיטעלע יאָהרען, מיט שיטערע האָהר אויפ'ן
 קאָפּ און גראָהע אויגען, האָט ער צו יענעם זיך אָנגערופען:
 — א יונגער דיכטער וויל זיך מיט דיר בעקענען... ער האָט
 זיך געלעזען, ווען דו האָסט נאָך געהאָט א ווייבערשען נאָמען...
 — זעהר אנגענעהם! — האָט דער מאן אויסגעצויגען א
 קאַלטע ביינערנע האַנד דעם דיכטער...
 דער דיכטער האָט מיט שרעק קוים אָנגעריהרט די שפיץ
 פינגער און קוים אויסגעשטאַמעלט:
 — דאָס זענט איהר! מײן גאָט... א מאן! ...
 און איז פערשוואַנדען...

דער מױט אין "רענעסאנס".

דער אייגענטימער פון קאבארעט „רענעסאנס“ איז ערנסט קראנק געוואָרען.

די ידיעה איז אָנגעקומען אין גרויסען זאָל „רענעסאנס“ א זייגער צוועלף ביינאכט, ווען דער עולם איז נאָך נישט געווען אינגאנצען.

דער שותף, האוועלע, א מאן פון א יאָהר פינף-און-פערציג, מיט איינגעפאלענע באקען און א לייכטען פליך אויפ'ן האלב-ווייסען קאָפּ, האָט די ידיעה אויפגענומען מיט א שמייכעל: — מסתמא האָט ער זיך צופיעל איבערגעליעבט.. עס וואָלט איהם שוין צייט געווען אַבצורוהען...

און גלייך איז ער צוגעגאנגען צו דער שעהנער ראָזאלדע, אַ שפּאַנישע טענצערין, וואָס רעדט געלויפּיג אידיש, און האָט איהר מיט א שמייכעל געמאָלדען: — אונזער הערר איז קראַנק.

— אזוי? — האָט זי גאנץ נאַאיוו געפרעגט, און האָט זיך געכאַפט מיט א האַנד פאַר דער ענטבלויזטער ברוסט, — אַ שאָד!

נאָר באלד האָט זי זיך ערמונטערט: — ער וועט געזונד זיין, אונזער הערר. ער איז א וואוילער קערל.

זי איז אריין אין דער אונטערשטער לאָזשע, וואו עס איז געזעסען א יונגער דראַגונער-אַפיציר און, שוין האלב-שכור'ליך,

האָט ער געגלעט די ווייסע הענטלעך פון דער בלאַנדער וויענער
סוברעטין.

— אונזער הערר איז קראַנק, — האָט זי אַריינגעוואַרפען.
— פּג'ר'ט ער אוועק! — האָט דער אָפיציר אויסגעשריען
לֹסטיג און האָט די טענצערין אוועקגעזעצט נעבען זיך, און
האָט פּער'שכור'ט געבעטען: טרינקט מיט אונז! ...
— טרינקען? — האָט זיך די טענצערין ווי פּערטראַכט...

עס ווילט זיך היינט עפעס נישט טרינקען. א מאַדנע זאך!
— איהר וועט היינט האָבען א מפּלה ביים טאַנצען, —
האָט דער אָפיציר איהר נביאות געזאָגט, — איהר הערט! איהר
וועט זיך אויסגליטשען און וועט א פּוס צוברעכען.

די שפּאַנישע טענצערין, זייענדיג זעהר אבערגלויביג, האָט
זיך דערשראָקען פאר דער נביאות און, א קלאַפּ טוענדיג איהם
איבער דער האַנד, האָט זי געוואָרענט:

— רערט נישט קיין נאַרישקייטען!

און זי האָט אויסגעטרונקען א גלעזל שאַמפּאַניער אין
נאַכדעם צוגעגעבען:

— ווי מיינט איהר, וועט אונזער פּערוואַלטער געזונד ווע-

רען?

— פּג'ר'ט ער! — האָט זיך דער אָפיציר געהאַלטען ביי

זיינס.

א זייגער איינס איז דער קאבארעט „רענעסאנס“ איבערפּולט
געוואָרען מיט געסט. אלע קליינע טישלעך זיינען געווען בער
זעצט מיט פּאַרלעך פון פּערשידענער עלטער און שטאַנד. ביי
מאנכע טישלעך האָט מען געקענט זעהן אלטע לייט מיט הוילע
קעפּ, די עטליכע איבערגעבליבענע האָהר עקאַנאָמיש צושפּרייט
אויפ'ן ווייסען שאַרבען. זיצען מיט אכצען-ייעהריגע מיידלעך
מיט שוואַרצע געדיכטע לאַקען. דאָ שפּיעלט די צאָהל יאָהרען
קיין ראלע נישט, ווייל דער אלטער לאַכט דאָ פּונקט אזוי ווי

דאָס יונגע מיידעל. און געדאכט האָט זיך, אז די מיידלעך פער-
קויפען נישט נור זייער לייב, נאָר אויך זייער יוגענד, און שעני-
קען אוועק פאר די עטליכע רובעל אויך א טייל פון זייערע
יאָהרען...

אין די ברייטע דורכגאנגען האָבען ארומשפאצירט רייכע
עפענטליכע פרויען. אויף זייערע ענטבלויזטע בוזימס און גאנץ
נאקעטע הענד האָבען געפינקעלט בריליאנטען און דימענטען.
זיי האָבען קאָקעטיש זיך דורכגעוואָרפען מיט ווערטלעך מיט
מאנכע בעקאנטע העררען, וואָס זיינען שוין, ליידער, געווען
פערנומען מיט אנדערע, און האָבען געווארט אויף דער רייהע.

נאָר אַט האָט מען אויף דער רעכטער זייט פון דער עס-
טראדע געוויזען אין עלעקטרישען פייער די „נומער צעהן“. די
יעניגע פון פובליקום, וואָס האָבען געקענט די נומער, האָבען
אָנגעהויבען מיט גרויס התלהבות צו פאטשען און אויסצור-
שרייען: טאָמפסאָן, סערווערסקאָיאַ! דאָס האָבען זיי מקבל
פנים געווען דאָס לוסטיגע פאָרעל, וואָס איז בעשמאָנען פון א
נעגער מיט זיין ווייסער פרוי. מיט פרעהליכע געזיכטער האָבען
זיי ביידע אריינגעטאָנצט אויף דער סצענע און אָנגעהויבען
ווארפען מיט די פיס און אויסארבייטען פערשידענע וואריאַ-
ציעס, דרעהענדיג זיך ווי א וויכער איבער דער סצענע.

אין דערזעלבער מינוט איז אריינגעלאָפּען אין זאל א פרוי
פון א יאָהר פינף-און-פערציג, רייך געקלייט, מיט צושויבערטע
האַהר, און האָט מיט ווילדע בליקען געזוכט דעם שותף, האווער-
לען.

דערזעהנדיג איהם שטעהן מיט א שאַנסאָנעטיון, האָט זי
איהם ביין אָבגעשטופט און ווילד אויסגעשריען:

— שטעלט אָב! ער איז געשטאַרבען... שטעלט אָב!

דער שותף, האוועלע, האָט א פיהר געטהאָן מיט דער האַנד
איבער'ן פליכעוואטען קאָפּ און רוחיג בעמערקט:

— אונמעגליך... זיי זיינען אלע שכור..
 — ער איז געשטארבען! שטעלט אָב! — האָט דעם פער
 וואלטערס פרוי געשריען.
 — מען קען נישט! מען קען נישט! — האָט דער שותף
 איהר רוהיג ערקלעהרט, — זיי זיינען אלע טויט־שכור...
 די פרוי האָט געוואָרפען פערצווייפעלטע בליקען אויפ'ן
 פובליקום, אויף דער סצענע... זי האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף
 אַ טישעל און האָט אויסגעשריען:
 — אַהיים! ער איז געשטארבען!
 ראַזאלדע, די אירדיש־שפּאַנישע טענצערין, וועלכע איז אַ
 בעטרונקענע ביים טישעל געזעסען, האָט לוסטיג אויסגערופען:
 — זעהט, ווי שעהן אונזער פערוואלטערין איז! וואו איז
 דער פערוואלטער? לאָז ער קומען! — האָט זי געלאכט, — איך
 האָב איהם ליעב, ער איז אַ וואוילער קערל...
 — ער איז געשטארבען! — האָט די פרוי מיט ווילד אויס־
 געגלאַצטע אויגען געשריען, — ער איז געשטארבען... איהר
 פערשטעהט — ער איז געשטארבען!...
 — אַך, וואָס דרעהט איהר אַ קאָפּ? — האָט אַ הערד פון
 די, וואָס זיינען געזעסען ביים טישעל מיט ראַזאלדען, פער־
 שכור'ט געבייזערט זיך, — וואָס געשטארבען, ווען געשטאר־
 בען... אַט קוקט בעסער, ווי מען טאַנצט...
 — געשטארבען, זאָל איך אזוי... — די פרוי האָט נישט
 געקענט געפונען קיין ווערטער, ווי אזוי צו ערקלערען זיי. זי
 איז אומגעלאָפען פון טישעל צו טישעל, פון לאָזשע צו לאָזשע;
 זי האָט געוויינט, זיך געבעטען, נאָך קיינער האָט נישט פער־
 שטאַנען, וואָס זי וויל, וואָס זי וויינט.
 אַז אַלטער גענעראַל, ביי וועלכען זי האָט געהאַפּט געפינען
 אַן ענטפער אויף איהר בקשה, האָט, אַ פער'שכור'טער, זי אַ
 גלעט געטהאָן ביים האַלז און קינדיש־נאַאיוו געפרעגט:

— וואס זאגסטו, טייבעלע? געשטארבען? הא? נע-
שטארבען? — וואס איז דאס געשטארבען?
און ער האט זי גוטמוטיג אוועקגעזעצט נעבען זיך און
מכבד געווען מיט א באקאל שאמפאניער...

ביכער.

זי איז געווען הויך, שלאנק און שעה, איבערהויפט —
שעה! אויסער איהר שעהנקייט האָט זי געהאט א בעזונדער ציי-
ציהונגסקראפט. אין וואָס איז עס בעשטאנען, איז געווען שווער
צו בעשטימען: צי אין ליעבען, איינגעהאלטענעם שמייכל, אין
די פיינע מאַנירען, אין קלינגענדען העלען קול ?
הויך און שלאנק און שעה — האָט זי אויסגעזעהען מאַך
יעסטעמיש. אַבוואָהל זי האָט זיך געהאלטען איינפאך, האָט דאָך
קיינער פון איהרע פיעלע פערעהרער נישט געוואגט ארויסוויי-
זען איהר א צייכען פון צו נאָהענטער בעציהונג. א מעהר דרייסיג
טער פערעהרער פלעגט נאָר, אין בעזונדערע מינוטען פון ענט-
ציקען, אויף איהר ווארפען א דרינגענדען בליק, אויף וואָס זי
פלעגט ענטפערן צוריק מיט א שטרענגען, שטומען פאָרוואורף,
ווי זי וואָלט מיט דעם געוואָלט וואַרנען:
— אזוי קוקט מען נישט.

אין איהר אנוועזענהייט האָט דער סאמע דרייסטער יוני-
גערמאן פערלאָרען זיין דרייסטקייט, און דער גרעסטער דאָך
זשוואז פלעגט נישט וואגען איהר מאכען א קאָמפלימענט, זאָ-
גאר קיין וואונק אויף א קאָמפלימענט.

זי איז געווען געבילדעט, און אין איהר אנוועזענהייט האָט
מען גערעדט וועגען ליטעראטור, קונסט און טעאטער, מאנכמאָל
אויך וועגען פאָליטיק. האָט זי איז געווען ראדיקאל געשטימט,
האָבען דאָך די פאָליטישע און פילאָזאָפישע געשפרעכען, וואָס

פלענען פארקומען אין איהר צימער, נישט געמראָנען קיין היציגען האראקטער. עס איז געווען מעהר קאכר געמרגעשפרעך איידער דעבאטען, אָדער דיסקוסיאָנען. איהר אנוועזענהייט האָט רוהיג און געמטליך געשטימט די געסט.

ווי געזאָגט, האָט זי געהאט פיעל פערעהרער און בעקאנטע. דער גרעסטער טייל האָבען זי טיעף און ריהרענד געליעבט. מאנכע פון זיי האָבען זייערע לייעבעס-געפיהלען אין לייערער אויסגעדריקט. טייל לייערער, אין א זעהר רוהיגען טאָן געשרי בען, פלענען איהר די פערעהרער אין איהר אלבום אריינטראגען. אָבער ווייטער פון דעם איז קיין פערעהרער און פערליעבטער נישט געגאנגען — איהר האלמען זיך מיט יעדען פון זיי איז געווען אזא, וואס האָט נישט געמאכט קיין וועג צוצומרעמען געהענטער צו איהר. איהר שלאנקע פיגור, איהר גאלדענע, אין דער אויפמערקזאמסטער אָרדנונג פערקעמטע, פריזור, האָט ווי געוואָרענט: נאָר נישט צו נאָהענט! און ווירקליך איז קיין מעגליכקייט געווען צוצוגעהן נאָהענט צו איהר. עס האָט זיך גע-דאכט, אז ווען מען זאָל זי נאָר איין קוש געבען, וואָלט פאָרגע-קומען דאָס גרעסטע וואונדער אין דער גאנצער אָרדנונג פון דער וועלט.

יעדען יאָהר האָט זי געפיערט איהר געבורטסטאָג. די פערעהרער האָבען איהם צום אָנדענקען ביכער געשענקט; כער — וואו עס דערצעהלט זיך און וואו עס ווערט בעזונגען די לייעבע, און די לוסט, און די פרייד פון לעבען. די דאָזיגע ביכער האָט זי געהיט און טייער געהאלטען מעהר פון אלץ. אין פערלויף פון עטליכע יאָהר האָט זיך ביי איהר אָנגעזאמעלט א גרויסע ביבליאָטעק פון אזוינע ביכער. זיי זיינען געווען אויסגעלעגט אין דער גרעסטער אָרדנונג אין א שעהנער עטאָזשערקע און האָב בען פון דאָרט ערנסט ארויסגעקוקט און געהיט די אייגענטימע-רין פון אַלדאָס ביין.

די יאָהרען זיינען שטיל און ארטיג, ווי איהר לעבען, גע-
בלאָסען. אומבעמערקט פאר איהר, זיינען די פערעהערער וועג-
גער געוואָרען. זי האָט דאָס צוגעשריבען דער נייער צייט, וועלכע
איז נישט מסוגל פאר אזוינע רוהיגע אנגענעהמע צוזאמענקומט-
טען, ווי אין די פרוהערדיגע פאָר יאָהר. זי האָט דאָס בעדויערט,
אַבער נישט הושד געווען, אז שולדיג אין דעם איז איהר
הערבסט...

איהר געבורטסטאָג האָט זי נאָך אלץ געפייערט, אבער שוין
אַהן אַזאָ אינהאלט ווי אמאָל. די פאָר ביכער, וואָס זי האָט בע-
קומען צום לעצטען געבורטסטאָג, זיינען געווען קליין און דאָר
אינערליך און אויסערליך. זי האָט זיי אוועקגעלעגט נאָך זיך
טען אין דער עטאָזשערקע און האָט בעזונדערס פריינדליך צו
איינעם פון די געסט זיך געווענדט:

— איד וואָלט איצט וועלען ערניץ געהן!

פון די עטליכע האָט זיך נאָר איין נאסט אָבערופען:

— קומט אביסעל.

די איבעריגע האָבען געזאָגט, אז זיי זיינען פערנומען און
האָבען קאלט אבשייד גענומען.

דעם איינעם האָט זי אויף דער גאס גענומען אונטערן
אַרים און ליִעב אריינגעקוקט אין די אויגען.
ער האָט איהר אָבעגענטפערט מיט'ן זעלבען בליק. זי
אַבער האָט זיך בעליידיגט און אינסטינקטיוו איהר האַנד
ארויסגעצויגען.

זי האָט אַ וויילע געשוויגען. ענדליך האָט זי אויפגעהויבן
די אויגען צום הימעל, און דערזעהנדיג אראַבקוקלען זיך פון
דאָרט אַ שטערן, האָט זי ווי פערוואונדערט אויסגערופען:

— אַך, ווי ער איז אראַבגעפאלען, דער שטערן!

— און פערלאָשען געוואָרען! — האָט דער אמאָליגער

פערעהערער צוגעגעבען.

עס איז געווען א ווינטער-אווענד. דער ווינד האָט אים
 פענסטער געקלאַפּט און ווי עפעס דערצעהל'ט און געמאַהנט.
 דיין געבורטסטאָג און קיינער איז ניט געקומען!
 עס איז איהר געוואָרען טרויעריג און באַנג. זי האָט אַרויס-
 גענומען א בוך פון די געשענקמע צו די געבורטסטעג איהרע
 און גענומען לעזען.
 דאָס בוך האָט גערעדט פון זומער-געכט, קושען און ליע-
 בע.

זי האָט דורשטיג געשלאָנגען יעדעס וואָרט.
 און דער ווינד האָט דורכ'ן פענסטער געלאַכט און גע-
 לאַכט:

— דו האָסט דערפון נישט געוואוסט, נישט געוואוסט!
 און זי האָט זיך געשעמט פאר דעם בוך, האָט עס פערמאכט
 און קוקענדיג אויף דער עטאזשערקע ביכער, האָט זי געטראכט:
 — מעהר ווי דאָס האָט מיר מיין שעהנהייט נישט גענע-
 בען...

מיט א לייכטער אויפרעגונג, האָט זי זיך אָנגעצויגען און
 זיך געקליבען געהן ערגיץ — געהן צום לעבען מיט א בעזוך...
 די נאכט איז אָבער קאלט און פינסטער געווען, און זי האָט זיך
 אויסגעטאָן און זיך גענומען מיט א זיפץ צוריק צום בוך.

די צווייטע ראזע.

האַבענדיג א קאפ מיט געדיכטע שווארצע האַר, צוויי שווארצע אויסדרוקספולע אויגען, אן אנגענעהמע שטימע און עטליכע שעהנע פראזען, האָט הערמאן געהאט גליק ביי פרויען. נאָכדעם, ווי ער האָט זיך פערלאָזט א קליין בערדיל, וואָס האָט ארומגעפאסט זיין ווייס געזיכט, האָבען פיעל בעקאנטע מיידלעך געשוואָרען, אז ער זעהט אויס, ווי אן אמת'ער קריסטוס. און אזוי ווי די מיידלעך זיינען אלע געווען פאָרטגעשריטענע איז דאָס געווען דער גרעסטער לויב פאר א מאן... פיעל מיידלעך פון די פאָרטגעשריטענע, ווי קורסיסטקעס, דענטיסטקעס און סתם שטודירענדע, וועלכע האָבען זיך אלע געצויגען פאר דער פראָד ווינץ קיין ווארשוי, זיינען מיט הערמאנען געווען בעקאנט און דאָס רוב פון זיי זיינען געווען אין איהם פערליעבט מיט דער סאמע הייסער ליעבע, וואָס מען ברענגט פון דער פראָווינץ אראָב קיין ווארשוי. הערמאן אליין, האָבענדיג א היבשען זאפאס נע ליעבטע, האָט דאָך געקארנט און פלעגט זיך פערליעבען פון צייט צו צייט נאָר אין איינער. ערשטענס, איז ער געווען אביסעל בעשעפטטיגט מיט לעקציעס און צווייטענס, איז ער געווען א מאַד ראַליסט... זענענדיג פערליעבט אין איינער איז ער איהר געווען שטארק טריי און איבערגעגעבען און פלעגט איהר שווערען הייר סע ליעבע און קושענדיג זי ליידענשאפטליך, האָט ער געהאט א טבע צו רופען די געליעבטע ביים נאָמען.

און אָט די ראָזיגע געווענהייט האָט איהם פּערשאפט אַ
ביסעל אונאַנגענעהמליכקייטען. האָבענדיג געביטען אין פּער-
לויף פון אַ יאָהר עטליכע געליעבטע, פּלעגט ער זיך טועה זיין
אין די נעמען און קושענדיג בערטע'ן פּלעגט ער רופּען דעם נאָך-
מען פון דער פּאַריגער געליעבטע. די נייע געליעבטע פּלעגט
זיך אויפכאַפּען פון צויבער, אָבהאַקען איהם די קושען און פּלעגט
בייז און פּערדריסליך איבערפּרעגען.

— ווי אזוי האָסטו מיך גערופּען ?

— אַך, מיין נאָט! — פּלעגט זיך הערמאַן פּערנעמפּערן.

— איך קאָן בשום אופן ניט פּערגעסען מיין שוועסטער.

— אזוי — דאַס איז דיינע אַ שוועסטער — עפעס אַן אינ-
טערעסאַנטע מיידעל ? פּלעגט די געליעבטע פּרעגען און ווידער

ערלויבען זי צו קושען.

איינע פון הערמאַנ'ס לעצטע לייעבעס איז געווען אַ יונג
מיידעל — ראָזע. די לייעבע איז געווען די שטאַרקסטע און
ערנסטסטע, און געצויגען האָט זי זיך ביי אַ האַלב יאָהר צייט.
איהר נאָמען האט זיך איהם אזוי שטאַרק איינגעשניטען אין
קאָפּ, אז די צווייטע געליעבטע נאָך איהר — בערטע — האָט
ער נאָכאַנאַנד ראָזע גערופּען און האָטש דער תּירוץ, אז ראָזע
איז זיינע אַ שוועסטער, האָט די ערשטע צייט געווירקט, האָט
אַבער בערטע ענדליך אָנגעהויבען שטאַרק הושד זיין, אז ראָזע
איז אודאי ראָזע די דענטיסטקע, צו וועלכער זי האָט געהאַט אַ
שנאה און בערטע האָט נאָך יעדען קוש זיך געקווינקעלט און אז
ער פּלעגט זי פּאַרט רופּען ראָזע, פּלעגט זי זיך אויפשטעלען און
זאָגען מיט פּאַרוואָרף:

— געה צו ראָזע'ן!

אַלץ האָט די לייעבע מיט בערטע'ן זיך געצויגען אַ גאַנץ
קורצע צייט — קנאַפע פּיער וואַכען. און אפילו די פּיער וואַכען
זיינען אויך געווען אַהן נחת: הערמאַן איז געוועהנט געווען, אז
די קושען זאָלען געהן, אונגעשטערט, אַהן אַן איבעררייסונג, אַהן

זייטיגע בעמערקונגען. ער האָט זיך אליין בעשולדיגט אין א שוואכען זכרון, גע'חזר'ט נאָכאנאָנד: בערטע! בערטע! ס'האָט אָבער ניט געהאַלפּען. ווי אויף צירלעכעס פלעגט זיך ארויסכאַפּען ביים ערשטען קוש דער נאָמען פון דער פּערנאָנגענער געליעבטע: ראָזע! און טהו זיך עפעס.

פאר גרויס עגמת־נפש האָט הערמאן גאנצע צוויי וואָכען געלעבט אַהן לייעבע. און ווער ווייסט. ווי לאנג ער וואָלט זיך אָבגערוהט, ווען ער וואָלט זיך אין טעאטער נישט בעקענט מיט א יונג, שעהן מיידעל, וועלכע א פריינד האָט איהם פאַרגעשטעלט, אַנרופענדיג זי ביים לעצטען נאָמען: ראבינאָוויטש!
טרעפענדיג זיך מיט איהר אויף מאָרגען, האָט ער פעסט בעשלאָסען, אז ביי איהר וועט ער שוין קיין טעות ניט מאכען. ראָזע'ן האָט ער שוין ערשטענס אין גאנצען פּערנעסען און צווייטענס, וועט ער טאקע פון היינט אָן א געליעבטע רופען ניט ביי'ן נאָמען, נאָר אזוי לייעבליך: מיין טייערע. מיין שטערען!
מיין הלום! און דעסגלייכען.

* * *

טרעפענדיג זיך מיט פרייליך ראבינאָוויטש נאָך עטליכע טעג בעקאנטשאַפט און געבענדיג איהר דעם ערשטען קוש נאָך דער לייעבעס־ערקלעהרונג, האָט ער, פּערנעסענדיג אן אַלץ, וואָס ער האָט אויף זיך גענומען, ווידער ליידענשאַפטליך אויסגערויפּען:

— מיין ראָזע!

דאָס מיידעל האָט איהם פּערוואונדערט אָנגעקוקט:

— פון וואנען ווייסט איהר מיין פאַר נאָמען?

— וואָס הייסט? איהר הייסט טאקע ראָזע! אה, וואָס פאר

א גליק! מיין נאָט!

דאָס מיידעל האָט איהם ניט פּערשטאַנען און האָט געדריקט
מיט די פֿלייצעס!

— וואָס פאַר אַ גליק?

דאן איז הערמאַן געקומען צו זיך און האָט געענטפּערט:

— ראָזע! ליעבע ראָזע! וואָס פאַר אַ הערליכער נאָמען!

— אַהא, אפילו מיין נאָמען געפּעלט אייך.

— יא, יא! דער נאָמען געפּעלט מיר זעהר! זעהר! —

האָט הערמאַן ענטציקט גערעדט, קושענדיג זיין נייע געליעבטע
און טראכטענדיג:

— נו, דאנקען גאָט — אבי זי הייסט אויך ראָזע. איצט וועל

אייך מיך ניט דארפּען היטען, און ענטציקט האָט ער זיך צוריק
פּען:

— ראָזע! ראָזע! ראָזע!

און דאָס מיידעל האָט שטיל, אַכער שטימונגספּאַל געפלייס-

טערט:

— אד, מיין גאָט, ווי שטאַרק איהר קאָנט ליעבען!

דאס פאלקס קינד.

(פון דעם מאגעיִבוך פון אן אינטעליגענט)

1905 יוני... אויסלאנד.

א שעהנע, א ריינע, א פרישע, א יונגע האָט זי צו מיר
אין טהיר אַנגעקלאַפּט און איידער איד האָב צייט געהאט
צו זאָגען דעם בעל־הבית'שען „ביטע“ איז זי שוין איבער מיין
שוועל געשטאַנען און האָט געשמייכעלט, וויזענדיג איהרע שעה־
גע ווייסע צייהנדלעך.

איד האָב זי אַנגעקוקט און מיר האָט זיך געדאַכט, אז איד
האָב זי ערניץ געזעהן. איד האָב זי אָבער קיינמאָל ניט געזעהן.
סידען אין מיין פאַרשמעלונג, ווען איד האָב וועגען שעהנע,
ליעבע זעלען געטרוימט.

— דאָס זענט איהר טאַקי? — האָט זי געשמייכעלט שוין
ווי פערשעהמט.

— איד!

— מען האָט מיך געשיקט טאַקי צו אייד...

— אזוי? — האָב איד געשטאַמעלט און האָב שיער ניט
ארויסגערעדט: לאנג לעבען זאָל יענער, וואָס האָט מיר אזא שעה־
געם מלאך געשיקט. איד וואָלט עס אפשר ארויסגערעדט, נאָר זי
איז אין גאַנצען צו זיך געקומען און האָט פריי גענומען ריידען:
— קוים געפונען אייד! כאַיִכאַכאַ! קיינער ווייס ניט
וואו איהר וואוינט. דאַכט זיך אזוי בעוואוסט.

איד האָב זיך פערשעהמט און האָב זיך געסמאַרעט א וויץ
צו זאָגען:

— מסתמא דערפאר ווייל איד האָב זעלמען א דירה...

— עם קען זיין! — האָט זי זיך דערפרעהט מיט מיין וויין
 און האָט זיך צולאכט מיט א ריינעם קלינגענדיגען געלעכ-
 טער — ביי „אונזערע ברידער“ טרעפט עם אמאָל...
 הערענדיג ווי זי נעהמט מיך אריין אין צאָהל פון איהרע
 ברידער בין איך אויך פרעהליך געוואָרען. לעבענדיג אלץ צווישען
 פרעמדע ווילט זיך דאָך האָבען אזא שעהן גוט־שוועסטער'ל...
 אין א ווילע ארום איז זי שוין מיט מיר אזוי נאָהענט גע-
 ווען, אז איך האָב מיך קוים איינגעהאלטען איך זאָל איהר „רו“
 ניט זאָגען. געוואָלט האָב איך עם זעהר. עם האָט מיר אָבער גע-
 פעהלט די פרייהייט דערצו. און ניט פרייערהייט זאָגען „רו“
 איז עם ניט קיין ליעבליכקייט נאָר א בעליידיגונג. און איך וואָלט
 בעטער מיך לאָזען דעם קאָפּ אראָבנעהמען איידער בעליידיגען
 אזא ליעבעס וועזען...

זי האָט מיר א סך דערצעהלט, דערצעהלט פון די לעצטע
 פאסירונגען, פון די קרבנות, דערצעהלט און געשמיכעלט. איך
 האָב זי אבער ניט בעשולדיגט אין שלעכט־הערציגקייט. זי קען
 פשוט טרויעריג ניט זיין, אזוי פיעל לעבען האָט זי! און איהר
 לעבען איז אזוי שעהן און אזוי ערהאבען און אזוי ניצליך...
 זאָל זי לאַכען! אזא געלעכטער קען פערטריבען דעם
 שארפסטען טיעף איינגעגעסענעם טרויער וואָס עם איז אויף
 פיעלע הערצער אָנגעוואקסען. מיר איז אוראי אזא לאַכען נויטיג,
 אזא לאַכען היילט מיך.

און זי האָט דערצעהלט און געלאַכט, און דערצעהלענדיג
 און לאַכענדיג האָט זי מיר צייטענווייז ביי'ן קלאַפּע אָנגענומען
 און גאָר ניט חושד געווען, אז אונטער דער קלאַפּע שלאָגט מיין
 האַרץ עפעס אזוי מאַרנע; און גאָר ניט חושד געווען, אז אונטער
 דער קלאַפּע געפינט זיך א האַרץ, וואָס האָט זיך שוין לאַנג פער-
 בלוטיגט...

און וואָס זי האָט מיך דערצעהלט האָב איך שוין לאַנג אליין
 געוואוסט, אין פערשיעדענע צייטונגען געלעזען. איהר אָבער

האָב איך עס ניט געזאָגט. עס איז מיר געווען א שאַד צו איבער-
שלאָגען זי. אזוי נתפעל איז זי געווען, אזוי בעגייסטערט האָר
בען איהרע צוויי שוואַרצע אויגען געפלאַמט און מיט שטראהר-
לען, ממש מיט שטראהלען געשאַמען! ...

איך האָב געדארפט זיין א גרויסער נאר צו זאָגען איהר, אז
דאָס ווייס איך שוין און זי זאָל אויפהערען צו רעדען, צו קלינג
גען ווי א גלעקעלע. א, מיר פעחל'ט נאָר אביסעל גלויבען, גלוי-
בען. קיין שכל אָבער נישט... פערקעהרט — צו פיעל האָב איך
איהם.

און איך האָב זי טאָקע ניט איבערגעשלאָגען, געמאכט א מיר
נע, ווי איך הער דאָס דאָס ערשטע מאָל און האָב געשטוינט.
זי האָט געמיינט אז איך האָב געשטוינט פון איהרע ער-
צעהלונגען, איך האָב אָבער געשטוינט: וואו נעהמט זיך אזוי
פיעל גלויבען, אזא טיעפער קוואל ביי אַזאַ יונג קינד.

— ...האָט דער „בונד“ גלייך א פראַקלאַמאציע ארויסגעלאָ-
זען... מען האָט עס געכאפט פון די הענד... אין מיטען גאס! אז
מען האָט גאָר קיין מורא ניט געהאט! פאר די פאַליציי אין די
אויגען! זיי האבען זיך בעהאַלטען... כאַ—כאַ—כאַ!

און אין די פראַקלאַמאציעס גלויבט זי ווי אין דער תורה
און אין „בונד“ ווי אין גאָט.

— דער „בונד“ ארבייט גוט? האָב איך זי אין מיטען א
פרעג געטהאָן.

זי איז נאָך מעהר בעגייסטערט געוואָרען:

— וואָס פרעגט איהר? נאָר דער „בונד“! די ס.ס. — גאָר
ניט! אבסאָלוט גאָר ניט! אז די ס.ס. זיינען אמת'ע בורזשור-
אזיע... געה טענה מיט זיי! זיי שמערען נאָר! ...

ביים וואָרט „שמערען“ איז זי ערנסט געוואָרען און זי האָט
אויסגעזעהן, ווי א קינד, וואָס פערטראַכט זיך ווען מען פרעגט
ביי איהם: ווי פיעל איז 2 מיט 2...!

— איהר זייט א בונדיסקע? האָב איך זי געפרעגט מיט א שמיכעל.

— א פראגע! — האָט זי זיך ווי בעלעדיגט.

— שוין לאנג:

— שוין דריי יאָהר! האָט זי מיט א שטאַלצען שמיכעל געענטפערט.

— נו, און „געזעסען“ זענט איהר שוין?

— כאַ—כאַ—כאַ! א קשיא! דריי מאָל: 4 חדשים אין פאוויאַק, דריי חדשים אין 10 מען פאוויליאַן און א הודש אין ראַטוש.

— און ווי פיעל זענט איהר אלט? האָב איך אויך געשמייר בעלמ, ווערענדיג פרעהליך געשטימט פון איהר „ביאָגראַפיע“.

— אָ, אלט בין איך שוין גענוג — אכצעהן יאָהר!

— און אזוי פיעל האָט איהר שוין געארבייט!

— אָ, דאָס איז נאָך גאָר נישט! — האָט זי לאַכענדיג

אויסגערופען. איך הויב ערשט אָן...

באלד איז זי אבער ערנסט געוואָרען און האָט זיך אָנגעד-
רופען:

— איין זאך איז יעצט שלעכט: ניטאָ קיין ליטעראַטור, זעהר שווער צו שוואַרצען יעצט. די ארבייטער האָבען ניט וואָס צו לעזען, אויסער פראַקלאַמאציעס.

— אין רוסלאַנד דרוקט זיך דאָך אויך.

— עט! — האָט זי א מאַך געטהאָן מיט דער האַנד — עס

קלעקט ניט אויף א צאָהן. מען דארף האָבען די אויסלענדישע.

און וועגען דעם איז זי טאַקע געקומען. אָט דאָס קליינע

אכצעהן-יעהריגע מיידעלע, האָט געשוואַרצט דעם גרענעץ און

איז אהער געקומען איבערצופיהרען ליטעראַטור פאַר די ארביי-

טער אין רוסלאַנד.

איך האָב מיך געשעהמט, אָבער איך האָב זעהר געוואַלט

זאָגען:

— מען דארף ניט. מען וועט אייך ארעסטירען...
 אודאי קען מען זיך שעהמען צו זאגען אזוינס, ווען פאר
 דיר שטעהט אזא מוטהיגע זעלע.
 און צו מיר, וואס האָט דאָס געוואָלט זאָגען איז זי נאָך
 הילף געקומען....

ווי גליקליך איז מיט איהר גלויבען!

ווי פרעהליך איהר איז.

און ווי אומעטיג מיר איז!

איך האָב געוואָלט קושען דאָס יונגע, פרישע ריינע קינד
 פון פאָלק וואָס לעבט און ברענגט לעבען! איך האָב אָבער ווי
 מורא געהאט...

פאר אלץ האָב איך מורא...

און דאָס יונגע קינד, דאָס קינד פון פאָלק האָט פאר קיין זאך
 קיין מורא ניט. זי וועט איהר שעהנע יונגע ריינע לייב מיט
 בראַשורען ארומוויקלען און וועט אזוי שוואַרצען דעם גרענעץ,
 צו ברענגען גייסטיגע שפיוז פאר די הונגעריגע ארבייטער. און
 טאַמער וועט איהר דער גראַבער בעאמטער אין א צימער ערגיין
 בעזוכען, און גראַב מחלל זיין די הייליגקייט, וועט אבער איהר
 נשמה אלץ ריין, אלץ קלאַר, אלץ מוטהיג בלייבען.

זי גלויבט און האָט ניט קיין מורא?

א גליקליך וועג דיר, ליעבעס פאָלקס-קינד!

דער קעלנער.

אין דער נאכט־קאפע איז צום הערכסטרסעזאן אָנגעקומען
א נייער דאמען־אַרקעסטער, וואָס איז בעשטאַנען פון זעקס
פּרילינגס.

נישט קוקענדיג אויף די רעגענדע וועטערס, זיינען זיי אלע
געגאנגען געקליידעט אין אונשו־לד־ווייסען. דער דאָזיגער אנצוג
האָט זיי זעהר געפּאסט. איבערהויפּט אָבער האָט אין דעם וויי־
טען אנצוג בלענדענדי־שעהן אויסגעזעהן די ערשטע פּיעדלעריין.
אַ יונגע ברונעטין, וואָס האָט דיריזשירט שמעהענדיגערהייד.
זויד און שלאַנק, מיט דעם סמיטשיק אין דער האַנד, האָט זי
אויסגעזעהן ווי א יונגע קעניגין, וואָס אָט אָט לאָזט זי ארויס א
בעפעהל, און אלע, סיי דער ווירטה, סיי די קעלנערס, סיי די
געסט וועלען זיך א לאָז טהאָן צו ערפּילען איהם. נאָר די דאָזיגע
ברונעטין פלעגט נאָך יעדער שטיק זיך אוועקזעצען אויף איהר
אַרט. איבערווארפען זיך מיט די קאַלעגינען איהרע מיט עטליכע
ווערטער און פון צייט צו צייט ווארפען רוהיגע גלייכע בליקען
אויף די געסט.

די געסט, דאָס רוב יונגע לייט, האָבען ניט געקאָנט אבריי־
סען פון איהר זייערע בליקען. נישט איינער פון זיי האָט זיך ניט
געוואגט צוגעהן צו איהר און מכבד זיין איהר מיט וויין אָדער
קאַניאַק, ווי מען פלעגט זיך אין דער דאָזיגער נאכט־קאפע נוהט
זיין מיט די ביזעהעריגע שעהנע דיריזשאַרונס פון דער דאמען־
קאפעליע. מאַנכע געסט, וואָס די בלענדענדע ברונעטין האָט זיי

צופיעל בעאונרוהיגט, האבען צונערופען דעם אבער-קעלנער. א הויכער בלאַנדין, מיט גרויסע, לאנגע וואַנסען, אין א שווארצען פראק, און איהם געפרעגט, אַנווייזענדיג מיט'ן בליק אויף דער פידלעריין:

— ביטע זעהר, איזט זי צום האבען ?

דער קעלנער פלעגט אויפהויבען זיין בליק צום אַרקעסטער, זיך פערטראכטען און ענטפערן ניט ווי זיין שטייגער איז, ביזן און אויפגערעגט:

— אַ, ניין! נאָט בעהיטע!..

געוואוסט האָט אבער דער קעלנער, אז ער זאָגט דאָ אַ ליי גען און ער דיענט דערמיט ניט עהרליך זיין ווירטה; פערקעהרט, זיין פפליכט איז זיך נעהנטער צו בעקענען מיט איהר, איבער געבען איהר, ווי אזוי זי פאנגט הערצער, און פיהרען אונטער-האנדלונגען, פון וועלכע אי ער, אי דער ווירטה פון קאפע זאָלען קאָנען פערדיענען.

נאָר דאָס ערשטע מאָל, זייט ער איז א קעלנער דענקט ער גיט פון טרייהייט און פון פערדיענסט. די דאָזיגע נייע געפיהר לען בעאונרוהיגען איהם: „וואָס איז דאָס פאר א קרענק?“ טראכט ער, און בעשליסט צוצוגעהן צו איהר, ווען זי געהט אריין אין גארדעראַב-צימער, און איבערגעבען איהר דאָס, וואָס אַ קעלנער דארף איבערגעבען, אויב ער וויל זיין אן עהרליכער, טרייער קעלנער... אבער זיין בעשלוס ווערט פערשוואונדען, ווען ער הויבט נאָר אויף זיין בליק און דערזעהט זי שטעהענדיג מיט דעם סמיטשיק אין דער האַנד און די אויגען פינקלען און לייב-מען אזוי רעהיג, אזוי ריין...

— איזט זי צום האבען ? — שלאָגט איהם איבער מיט אַ פראנע, א הויכער, דיקער גאַסט.

— אבער ניין! וואָס זאָגען זי ? — ווערט ער ווי ביזן, און דערשרעקט זיך אַליין פאר זיין טאָן.

דער ווירטה האָט איהם שוין אויסגעערעדט, אז די לעצטע צייט בענעהט ער זיך ניט העפליך מיט די געסט.
 — זי פערנעסען זיך! — האָט איהם דער ווירטה גער-
 מוסר'ט.
 און ער האָט זיך אויף זיך גענומען צו ווערען גוט און פרום און דערנעהן ביי „איהר“, אויב זי „איזט צום האבען“.

און עס איז כראי געווען צו דערנעהן: דער נייער נאסט איז געווען דער באנקיר ל י ע ב ע ר ה א ה ו. איינער פון די בע-
 וואוסטע לעבקינדער. פון אזא נאסט קאן מען גליקליך ווערען.
 און ווען דער דאָזיגער באנקיר איז צו איהם צוגע-
 גאנגען און געפרעגט, ווייזענדיג אויף דער ברונעטין:
 — איז זי צום האבען?
 האָט ער, ווי ווייט מעגליך, העפליך געענטפערט:
 — גלייך ערפאהר איך עס, הערר באנקיער.
 די ברונעטין איז גראד ארויס אין גארדערקאָבימער צו פערריכטען איהרע האָר. ער איז גלייך נאָך איהר אריינגעגאנגען, און בלייבענדיג מיט איהר אליין, איז ער ווי צוטומעלט געוואָרען פון איהר בלענדענדער שעהנהייט.
 — וואָס וואָלען זי, הערר „אַבער“? — האָט זי איהם גוט מוטהיג געפרעגט, ארויפלעגענדיג איהר ווארמע, ווייכע האנד אויף זיין נאקען.
 — ביטע זעהר — האָט ער זיך געמוטהיגט — פיעלע געסט זיינען פון אייך בעצויבערט... אבער זיי זיינען אלע לומפען... באנקיער ל י ע ב ע ר ה א ה ו פרעגט, אָב... איהר זייט צו האבען...
 — באנקיער ל י ע ב ע ר ה א ה ו... — האָט זי מיט א קלינגענדער שטימע געענטפערט — א, יא! איך האבע פון

איהם געהערט... ער איזט ווירקליך זעהר רייך; ביטע זעהר. זאך
גען זי צויעלב איהם וועל איך פריי ווערען פריהער...

א שווארצער וואַלקען האָט פּערדעקט דעם קעלנערס פּנים.
און ער האָט אונרוהיג וויעדער איבערגעפרעגט:

— ווירקליך? ...

— נון, יא! — האָט זי געלאכט, — זאנען זי איהם, אום

צוויי אהר בין איך פריי...

— דאנקע זעהר! — האָט דער קעלנער קוים ארויסגע-

רעדט און איז ארויס.

— אלזא? — האָט דער באנקיר געפרעגט, דערזעהענדיג

איהם.

דער קעלנער האָט שוין געוואַלט ארויסרעדען זיין מיטטיי-

לונג: „יא, צום האבען“. נאָר עפּים ווי דורך א כּשוף האָט זיך

די צונג א דרעה געטהאָן, אין די אויגען איז דונקעל געוואָרען

און ער האָט געענטפּערט:

— נאָט זאָל אויסהיטען! זי א'ז א פיין — אנשטענדיג

מיידעל! ...!

דער באנקיר האָט קאָמיש אראָבגעלאָזט די נאָז.

דער קעלנער האָט טריאומפּירט...

זומערדיגע בעקאנטשאפט.

(דערזעהלט פון א „דאן זשוואן“).

עס האָט פאסירט אין אן אנדער צייט און אין אנדער לאַנד.
אַבער שרעקט זיך ניט! — מיינט ניט, אז איך געה אייך דער־
צעהלען א היסטאָרישע פאסירונג. גאָט זאָל מיר אָבחיטען פון
היסטאָרישע פאסירונגען. דערצו נעהמען זיך אזוינע לייט,
וואָס האָבען אליין גאָר נישט דורכגעלעבט און שעפען אלץ פון
בוך... איך געהער דוקא צו דעם סאָרט מענשען, וואָס איין פרוי־
ען־בליק מאכט אויף מיר מעהר איינדרוק ווי הונדערטער עפּי־
זאָרען פון היסטאָריע... אבער ניט דאָס בין איך אויסען.
אלזאָ, עס האָט פאסירט אין אן אנדער צייט — מיט עטלי־
כע יאָהר צוריק; אין אן אנדער לאַנד, אין איינער פון די
שעהנסטע לענדער פון אייראָפּא. עס איז געווען א שעהנער
לייכטזיניגער פרייהלינגס־טאָג. דעם דאטום געדענק איך ניט,
אַבער לויט די גראדוסען פון ליעבע, וואָס דער באַראָמעטער האָט
אין מיינ ברוסט דאמאָלט געצייגט, שטעל איך מיד פאָר, אז עס
האָט געמוזט זיין ארום ערב מאי. דער טאָג איז געווען לייכט־
זיניג, ווי איבערהויפט די ערשטע פרייהלינגס־טעג, אבער איך
בין נאָך לייכטזיניגער געווען. איך האָב פשוט זיך פערליעבט
אין יעדער פארבייגעהענדיגער מיידעל, נישט קוקענדיג צי דאָס
מיידעל געהט אליין, צי מיט א בעגלייטער. עס האָט געהאלטען
שיער־שיער ביי אַבשטעלען יעדער מיידעל אין מיטען גאס, פאָר
לען אויף די קניע און אויסזיפצען: איך ליעב דיך, קום מיט מיר

ערנעץ אוועק אין א שטילען גארטען, אדער אין א שטילען צימער, וואו איך און דו, און איך און די ליעבע...

מעהר וואָלט אבער ניט געפעהלט אזוינס אין מיטען דער גאס צו טהאָן! מענשען וואָלטען גלייך עמפערט געוואָרען פאר אַזאַ פרייהייט, כאַטש דאָס לאַנד וואו עס האָט פאסירט איז געווען ניט קיין פרייע רעפובליק ווי די פּעראַייניגטע שטאַטען און ליעבע איז דאָרט דוקא ניט געווען פּערבאַטען. פּערקעהרט, אין יענעם לאַנד פון מאַנאַרכיע און זעלבסטערשונג איז די איינציגע כשר'ע סחורה געוועזען די ליעבע. רעוואָלוציאָנערען, אז זיי פלעגען וועלען אבווענדען פון זיך דעם פּערדאכט, פלעגען זיי זיך לפנים פּערליעבען אין זייערע חבּר'טעס און ווען די פאָר-ליציי פלעגט אמאָל איינברעכען צו זיי אין צימער, וואו עס האָט זיך פּראָדוצירט בשתיקה פון'ם לאַנד די פרייהייט פאר די בירגער — פלעגען זיי זיך כאַפּען קושען מיט די חבּר'טעס, כדי צו בעווייזען, אז זיי זיינען נישט געפּעהרליך פאר'ן לאַנד.

אַבער אין מיטען גאס פאלען אויף די קניע אין אפילו אין יענעם לאַנד געווען נישט ערלויבט. די גאס האָט געדיענט פאר מעהר ערנסטע צוועקען. און דעריבער איז אין די דאָזיגע פרייהייט לינגס-טעג מיט דער ליעבע אויך דאָרט געווען שווער זיך אן עצה צו געבען.

אַבער פּערקירעווענדיג זיך פון די רוישענדע גאסען אין אַ שטילער גאס, ניט ווייט פון א קליינעם גערטענדעל, האָב איך זיך בענענענט מיט א מיידעל, וואָס האָט אין יענעם טאָג מיין הארץ אָנגעצונדען גלייך מיט'ן ערשטען בליק. מיט'ן צווייטען בליק האָט זיך שוין אָנגעכאַפט דער קאַפּ און איך האָב דערפיהלט אז איך ווער פּערברענט, דאן האָב איך, אום צו רעטען זיך פון דער דראָהענדער געפּאהר אין נאַנצען ניט פּערברענט צו ווערען אויסגעשריען:

— פּריילין!

און האָב איהר אריינגעקוקט טיעף אין די אויגען אריין.

— וואָס איז? — האָט זי זיך אָכגעשטעלט און מיך צו דיך
אַנגעקוקט. געדאכט האָט זיך מיר, אז זי אליין איז אויך אביסעל
אַנגעצונדען.

— איך האָב אייך ערגעץ געזעהען און קען מיך ניט דער-
מאנען וואו... — האָב איך זיך געפרוואווט פעררופען אויף אן
עלטער סגולה.

— יא... מיר דאכט זיך אויך אזוי... — האָט זי געענטפערט.
— אלאָ, וואו און ווען? — האָב איך זיך ערנסט פער-
טראכט.

— יא, איך געדענק אייך פון ערגעץ... — האָט זי פער-
שעהמט געשמייכעלט.

— אָט איז ניט ווייט דער גארטען! — האָב איך איהר
געזאָגט, אַנווייזענדיג מיט'ן האַנד אויפ'ן גארטען, וועלכער האָט
זיך ניט ווייט פון אונז געפונען... מיר וועלען אהין אריינגעהן.
זיך אַני' ערוועצען...

— יא, איך בין טאקע אביסעל פערמאטערט פון געהן... —
האָט זי זיך עוודיג געפליסטרט. אבער מיין גאָט! — האָט זי זיך
געכאַפט ענדליך — איך קען דאָך אייך ניט...

— איהר האָט דאָך אליין געזאָגט, אז איך דאכט זיך, אז
איהר האָט מיר אויך ערגעץ געזעהן, — האָב איך איהר בערו-
היגט, — הייסט עס, אז מיר זיינען בעקאנט.

— איך קען מיך אָבער נישט דערמאָנען ווען און וואו... —
האָט זי געשמייכעלט און איז מיר נאָכגעגאנגען.

— צייט און אַרט עקזיסטירען ניט פאר אונז... — האָב איך
געפרוואווט צוצוציהען זימ יט העכערע אויסדריקע.

זי האָט געשמייכעלט, מיך אַנגעקוקט און זי איז קענטיג
צופריעדען געבליבען. אבער אז מיר זיינען שוין ביידע גאנץ
גאָהענט איינע נעבען די אנדערע געזעסען אויף א באַנק אין אַ
שטילער אלעע, און די נוטע מענשען האָבען אונז געלאָזט אונ-
געשטערט זיצען און האָבען זיך ארומגעדריעהט אין אנדערע ווינק-

לען, פאר וואס איך בין זיי שמארק דאנקבאר געווען, האָט זי זיך
וויעדער אָנגערופען :
— ווירקליך, איך קען מיך ניט דערמאָהנען, וואו האָב איך
אייך געזעהן.
איך האָב אָנגענומען איהר האַנד, א שמארקען דריק גע
טהאָן און געענטפערט:
— צו וואס דעם קאָפּ ברעכען ? עס איז אזא שעהנער
פרייהלינגס־טאָג...
— יא... דער טאָג איז ווירקליך א שעהנער, — האָט זי
מורד געוועזען און האָט מיך אָנגעקוקט פון פּראָפּיל. אבער
ווירקליך — עס טהוט מיר לייד, וואָס מיר קומט אויס צו זיצען
מיט א מענשען, וועלכען איך קען ניט...
איך האָב זי פריינדליך אָנגעקוקט. נאָכדעם האָב איך זי
א דריק געטהאָן אין מיינע אַרעמס און זי א שמארקען קוש
געגעבען און נאָכדעם ערשט האָב איך זיך אָנגערופען:
— אָט קענען מיר זיך שוין אביסעל...
— אד ! — האָט זי אויסגערופען מיט א געמאכטער אונד
צופריעדענהייט — אָט דאָס הייסט ביי אייך קענען זיך ? מין
גאָט !...
— נאטירליך, דאָס איז וועניג... איך פערשטעה... אבער
באלד... דער אַווענד וועט קומען... מיר וועלען זיך געהנטער בער
קענען און מיר וועלען ענדליך פריינד ווערען.
איך האָב געגלעט איהרע הענד, געקוקט איהר אין די אויגען
און געווארט אויף אן ענטפער.
זי האָט געשוויגען... אבער איז דאָס ניט געווען דער
שעהנטער ענטפער ?

די ענמישטע.

(דערצעהלט פון א „חבר“)

וואָס וויל האָבען פון מיר די לעצטע צייט שמערקע, ווייס איך אליין ניט. זי איז. דאכט זיך, שוין ניט קיין יונגע מיידער לע, זי דארף פערשטעהן, אז איך בין ניט שולדיג, אז מיר טהוט אויך וועה דאָס הארץ, קוקענדיג וואָס פון דער בעוועגונג איז גע- וואָרען: קען מען דערצו עפעס העלפען? זי האָט טענות צו די ארבייטער, וואָס זיי האָבען זיך גענומען חתונה האָבען? נו, וואָס בין איך שולדיג? א י ד האָב דאָך ניט חתונה און זי אויך ניט... וואָס געהט דיר אָן ווער עס האָט חתונה?... אלע קענען דאָך ניט זיין אזוי הייליג ווי דו. די בעסטע יאָהרען אוועקגעגעבען דער בעוועגונג און פון אייגענעם גליק אפילו קיין טראכט ניט געגעבען, פונקט ווי מען קען זיין גליקליך אהן גליק...

נאָטירליך, איך פערשטעה נאנץ גוט, אז עס איז פערדראָ- סיג. האָסט געמיינט, אז אלץ איז אזוי הייליג, מיט אמאל איז אזוי וואכעדיג געוואָרען, ווי א קאלטע גרויע האנדר וואָלט זיך פלוצלונג צוגעשמעקט צו אלץ, וואָס ס'איז הייליג געווען און עס פערשוועכט; אָדער ווי טויענדער לצים וואָלטען זייערע צינגער אויסגעשמעלט און אלץ אויסגעלאכט, אויסגע'חוזק'ט... נו, מילא, וואָס זאל מען טהאָן? איך פרען איך, וואָס זאל מען טהאָן? מען דארף איבערווארטען, איבערווארטען: דערלדיג בין דאָס הייליגע פיער וועט וויערער די הערצער אויפלאסערען.

איבערווארטען! ... איך פערשטעה, אז איהר, שטערקע'ן, הויסט עס, איז ניט אזוי לייכט צו ווארטען. זי איז שוין דריי-סיג יאָהר... דרייסיג יאָהר! א סך אכגעלעבט, א סך געארבייט! זי איז פון די ערשטע געווען! אמאָל האָט מען זי פארגעטערט... א קלייניגקייט — שטערקע! צו איהר אין צימעריל אריינגעהן איז געווען א זכיה! ווער פלעגט אריינגעהן צו איהר? שוין דער סאמע טהוער, וועמען מען האָט געקענט אנפערטרויען. איך גע-דיינק מיין גליק, ווען איך בין דאָס ערשטע מאָל ביי איהר גע-ווען. ס'איז געווען א ווינטער-נאכט. איהר קליין צימעריל האָט בעלזוכטען א קליין לעמפעל, וועלכער האָט געברענט, אזוי האָט מיר דאמאָלס געדאכט, ניט מיט א געוועהנליכען פייער, נור ווי עפעס א פייער ביי א הייליגער צערעמאָניע... אפילו די מאשינ-קעלע, וואָס זי האָט דאמאָלס אָנגעצונדען און געמאכט טהעע פאר מיר, האָט אויך ניט געוועהנליך געברענט, אפילו געשושעט האָט דאָס פייער אזוי זיס-אנגסטליך... דאמאָלס איז זי געווען יונג; נאָר ווער האָט זיך אויף יוגענד אומגעקוקט? .. איהרע האָר זיינען געווען געשאַרען, ניט חלילה ווייל ס'איז געווען א מאַדע, שטערקע האָט אויף מאַדע קיינמאָל נישט געקוקט, נאָר זי האָט טאקע פיינט געהאט איהרע לאנגע שעהנע האַאַר... זי זיינען צו שעהן געווען און זי האָט זיי ארונטערגעשניטען... דאָס איז געווען אן אונבעוואוסטער קרבן דער אידעע... איצט טראַגט זי וויעדער לאנגע האַאַר, נאָר זי זיינען שוין ניט אזוי שעהן ווי אמאָל. זי זיינען שיטערלאך און האַבען שוין וואו ניט וואו ווייסע פעדים... איך קוק אויף זי און עס טהוט מיר אזוי באַנג, אזוי באַנג וואָס ביי דער גוטער איידעלער שטערקע'ן האַבען זיך אזוי גיך ווייסע האַאַר בעוויזען. זי ווייס זיכער דערפון. איך האָב בעמערקט, אז זי קוקט אָפּט אין שפיגעל...

אַט איז זי נעכטען ביי מיר געווען.

— נו, וואָס הערט זיך? — פרענט זי מיך.

איך ענטפער, פון יוצא וועגען:

— אלדאס גוטס!

— יא, אלדאס גוטס... — שמייכלט זי ביטער — איהר ווייסט, אז יאשקע געהט חתונה האָבען מיט האַנקען. — נו, מזל טוב אונז! — פֿרוב אײך זיך וויצלען. זי בלייבט ניט צופריעדען מיט מיין טאָן און בייזערט זיך:

— ביי אײך איז אלץ אַ ווייץ... איהר ווייסט אז יאשקע מיט האַנקען זיינען געווען די איבערגעבענסמע „טהעור“. — נו, דאריבער דארפען זיי ניט חתונה האָבען? — פֿרעג אײך.

— חתונה האָבען... — מורמעלט שמערקע — וואָס עפעס האָבען זיי אלע גראָד איצט חתונה, עפעס גראָד איצט... — איצט — לאך אײך — איז די בעסטע צייט. די בעוועז־גונג איז שטיל, האַפט מען אַרײַן, שפעטער וועט וויעדער קיין צייט ניט זײַן...

זי פֿערטראַכט זיך אַ וויילע און ענטפֿערט:

— אַמאָל פֿלעגען אַנדערע פון דער בעוועגונג אײך חתונה האָבען, נאָר עס פֿלעגט עפעס אַרויסקומען אזוי שעהן, אזוי ער־האַבען... מען פֿלעגט זינגען רעוואָלוציאָנערע ליעדער, מען פֿלעגט זאַמלען געלד פֿאַר'ן כּונד... דאָס חתונה האָבען איז געווען מעהר צוליעב דער בעוועגונג, ווי צוליעב זיך.. און יעצט האָבען זיי חתונה ווי די הינט, פֿערגעסען אָן אלץ.

— און אז זיי האָבען ניט חתונה איז אײך בעסער? — פֿרוב אײך זי בערוהיגען — סײַ ווי סײַ אינטערעסירט זיי נאָר נישט...

— וואָס הייסט זיי אינטערעסירט נאָר נישט — רעדט זי וויעדער ביזן — אָט בין אײך אייערנעכטען אַרײַן צו לייבען. ער איז געווען דער איבערגעבענסטער טהוער, ערשט אײך מרעף איהם ביי אַ ביכעל.. ווי ער האָט מיך דערזעהן, בעהאַלט ער דאָס ביכעל... וואָס בעהאַלט איהר זיך פון מיר? פֿרעג אײך איהם,

וואס מיינט איהר, אז איך בין אויך א פראַוואַקאטאָרשע גע-
וואַרען... האָט קיין מורא ניט, ווייזט א קוק מהאַן... דער בתור
ניט ניט... און רויט איז ער ווי א בורעק, מילא איך בין דאָך אן
עקשן'טע, איך האָב מיך איינגעשפּאַרט און פאַרט א קוק געטהאַן.
ערשט טרעפט וואס ער לעזט? ...

— וואָס? — פּעראַינטערעסיר איך מיך מיט אן אמת.
— וואָס — ברומט זי ביז — ניט „די העלרען פון דער
קאַמונע“, און ניט „ווי אזוי מען בויט באַריקאדען“, און אפילו
ניט „די מעשה מיט די פיער ברידער“...
— וואָס־זשע דען? — פּרעג איך.

— וואָס זשע דען? — האַקט זי מיר איבער ביז, ווי איך
וואַלט שולדיג געווען — וואָס־זשע דען? ס'איז א חרפה צו זגן
גען — שטעלט זיך פאַר, אז ער האָט געלייענט פון די היינטיגע
פאַרנאָגראַפישע ביכלאד: מיטלען ווי אזוי צו פּערהימען זיך
פון קינדער האַבען...
איך פּערשעהם מיך פאַר'ן נאָמען, ווער רויט, מאַך אַבער

אַ וויץ און זאָג גלייכגילטיג אַרויס:
— מסתמא געהט ער אויך חתונה האַבען...
מיין ענטפּער געפּעלט איהר ניט און זי זירעלט מיך:

— איהר זייט א ציניקער!.. אייך אַרט קיין זאך ניט!..
איהר וועט אוראי אויך אין גיכען געהן חתונה האַבען!..
זי טהוט מיר זעהר באַנג, איך וויל זי טרייסטען, בערוהן
גען, זאָגען איהר א גוט וואָרט, אליין בין איך אַבער אויך
פּערביטערט און עס רייסט זיך ביי מיר אַרויס:
— וואָס מיינט איהר — זאָל זיך נאָר מאַרען א רעכט
מידעל...
— אַך, מיט אייך איז אויך ניטאָ וואָס צו רעדען — ענט

פּערט זי מיר האַלב ביז און געהמט ווי אויטאָמאטיש דאָס
קליין שפּיעגעלע, וואָס לייענט ביי איהר אויפ'ן טיש און זי קוקט
זיך איין...
זיך איין...

איך ענטפער איהר נישט, ניט האָבענדיג וואָס. מיין ניט
ענטפערען ענטמוטהיגט זי נאָך מעהר. זי דרעהט א וויילע אין
האנד עפעס א זאך, וואָס זי געפינט אויפ'ן טיש, לעגט עס אוועק.
געהט אום היין און צוריק איבער'ן צימעריל און זאָגט ענדליך
ארויס...

— עה, מען דארף געהן.

— וואוהיין? — פרעג איך גלאט אזוי.

— וואוהיין? איך ווייס דען וואוהיין? — ענטפערט זי

און פערטראכט זיך מאַדנע...

איך פיהל, אז מיין חוב איז צו פעהאלטען זי, אין אזא
צושטאנד טאָר איך זי ניט אוועקלאָזען, איך געפין אָבער קיין
וואָרט וואָס צו זאָגען איהר. זעהענדיג ווי זי טהוט זיך אן שווייג
איד, ווי איך וואָלט דערמיט גערעדט: געה טאָקי, ביזט לאנגוויי-
ליג...

זי ניט מיר קאלט די האנד, נאָר די אויגען ברענען מיט אן
אונהיימליכען פייער. איך וואָלט שווערען, אז ס'איז ניט שטער-
קע'ס אויגען...

זי געהט ארויס. איך זעה דורכ'ן פענסטער, ווי זי גערט
און וואקעלט זיך. איך וויל זי רופען צוריק. איך וועל איהר
טרויסטען. איך וועל זאָגען, אז...

נאָר איך האָב איהר גאָר נישט וואָס צו זאָגען... גאָר
נישט... נאָר נישט...

דער נייער יחוס.

כאָטש אונזער פריינד ליפּמאַן איז ניט געווען אין פיעלע הינזיכטן רייכער פאַר אונז, האָט ער אָבער דערפאַר געהאַט אַ פאַרצוג איבער אונז מיט דעם, וואָס ער איז געווען פּערהייב ראַט. זיין יונג ווייבעלע, וועלכע מיר האָבען גערופּען פּער־צויגען „גיטעלע“, איז געווען אויך ניט באַזונדערס שעהן, דערפאַר אָבער האָט זי בעזעסען דעם ספּעציפּישען חן פון אַ ווייב, וואָס האָט ליעב דעם מאַן, און זי איז געווען צו אונז אזוי גאַסטפריינדליך, אַז וויפיעל עס זאָלען ניט ארויפקומען אין אָווענד, אין זייער צימער, פלעגט זיך אויסמאַרקירען צו מאַכען פאַר אַלעמען אַן אָווענד־ברויט. און אין יענע צייטען, ווען דאָס רוב פון אונזער „חברה“ איז געווען ווייט ניט בע־זאָרגט מאַטעריעל, זיינען די דאָזיגע אָווענד־ברויטען, וואָס זיינען איבעריגענס בעשטאַנען בלויז פון פּוטער־ברויטלעך מיט טיי, געווען גענוג צוציהונגס־קראַפט.

אָבער ניט נאָר דער אָווענד־ברויט אליין האָט אונז געד־לאָקט צו ליפּמאַנ'ען. זיין צימער האָט געהאַט פאַר אונז, יונגע בחורים, וואָס דורשטען נאָך בעקאַנטשאַפט מיט מיידלעך, נאָך אַ צוציהונג. דאָס זיינען געווען גיטעלע'ס חבר'טעס, וועלכע מיר פלעגען טרעפּען כמעט יעדען אָווענד און גיטעלע פלעגט אונז פאַר זיי פאַרשטעלען מיט די גרעסטע טיטלען.

— דאָס איז הערר ווינדאָרטיש, אַ גרויסער דיכטער, און דאָס איז הערר יאַנקעלעוויטש, אַ טאַלאַנטפּאָלער נאָוועליסט,

און דאָס איז הערר באַסיין, אַ גוואַלדיגער פּילאָזאָף, און דאָס איז הערר דאָווידאָוויטש, אַ גרויסער מוזיקער.

דאָס רוב פון די מיידלעך, וואָס פלעגן אַרויפקומען צו ליפּמאַנ'ס ווייבעלעך, ניטעלע'ס חבר'טעס, זיינען געווען פון דער פרעמד, וואָס זיינען געקומען אין דער פּוילישער הויפט-שטאָרט זיך לערנען. גערעדט האָבען זיי אלע רוסיש און ווען מיר, נאַציאָנאַל-געשטימטע, פלעגן אַמאָל אַרייַנוואַרפען אַ אי-דישען וואָרט, פלעגט עס זיין אויפ'ן חשבון פון זייער אויפ-מערקזאַמקייט. ניטעלע אליין, וואָס האָט געשטאַמט פון ווייטען דרום האָט גערעדט אַ פּראַכטפולען רוסיש, אבער אַ דאַנק איהר ליכע צו ליפּמאַנ'ען, פלעגט זי פון צייט צו צייט יא אַרייַנוואַר-פען אַ אידישע ווערטלעך אין איהר געשפרעך. נאָך יעדען ווער-טעל פלעגט זי אַנקוקען ליפּמאַנ'ען מיט שמיכלענדע אויגען און זאָגען:

— זעהסט, ליפּמאַן, ווי איד רעד אידיש, ווי אן אמת'ע אידישע טאַכטער.

און ליפּמאַן פלעגט איהר ליכעליך אַ גלעט טהאָן איבער'ן קאַפּ און ענטפערען:

— יא, דו ביזט אַ אידישע טאַכטער!

איינמאָל, קומענדיג אין אַווענד צו ליפּמאַנ'ען, האָבען מיר דאָרט געטראַפען אַ נייע חבר'טע, וועלכע האָט געצויגען אונזער אויפּמערקזאַמקייט מיט איהר אַריסטאָקראַטישען אויס-זעהן, זי איז געווען הויך און שלאַנק און זעהר בויגיג. איהרע אויגען, גרויס און גרין, האָבען אַבגעשפּיעגעלט גאַנצע דורות פּערנאַנגענהייט... ניטעלע האָט איהר געשענקט אויפּמערק-זאַמקייט מעהר ווי די איבעריגע, און האָט בכלל זיך געהאַל-טען מיט איהר ווי מיט מיינער, וואָס איז געקומען פון ווייטע פּאַנטאַסטישע לענדער. פאַרשטעלען אונז פאַר איהר, האָט זיך דאָס מאָל ניטעלע ניט געאַיילט. אַז אַיינער פון אונז האָט

שטילערהייד ניטעלע'ן געבעטען וועגען דעם, האָט זי א שמיכעל
געטהאָן און זיך אָנגערופען:

— פארדאָן, מיינע העררען, איך האָב אייך ניט פאַרגע-
שטעלט. דאָס איז...

און אָנגעבענדיג אונז די געוויסע טיטלען, וואָס דאָס איז
שוין ביי איהר געגאנגען ווי א מזמור, האָט זי ענדליך אָנגערופען:
איך דעם נאָמען פון דער פרייליך: איגר.

— איגר! — האָט איינער פון אונז אויסגערופען — עפעס
א בעקאנטער נאָמען. און פערקנייטשענדיג דעם שטערען האָט
ער זיך ענדליך דערמאָנט:

— א, איגר! דאָס איז דאָך א בעריהמטע פאמיליע... ר'
עקיבא איגר...

די נייע אָנגעקומענע האָט א שמיכעל געטהאָן, ווי איגר
נאָרירענדיג.

אָבער יענער איז געוואָרען אזוי בעגייסטערט פון דעם
דאָזיגען נאָמען, אז ער האָט אלץ געהאלטען אין איין בעוואונ-
דערען:

— ר' עקיבא איגר... איינער פון די גרעסטע געלעהרטע
ביי אידען. געוועזען ראש ישיבה אין פרעשבורג... פארדאָן,
שטאַמט איהר טאָקע פון דער דאָזיגער פאמיליע? — האָט ער
ענדליך פארוויכטיג א פרעג געטהאָן אין רוסיש.

די ניי אָנגעקומענע פרייליך האָט וויעדער א שמיכעל גע-
טהאָן מיט'ן זעלבען איגנאָרירענרען שמיכעל און שטיל ארויס-
געמורמעלט:

— דא. טאָק אַטיעץ גאָוואָריט...

דאָס הייסט, אז איהר טאָטע זאָנט אזוי.

— א, ר' עקיבא איגר! — האָט זיך יענער וויעדער גע-
נומען היצען, — ער איז געווען א גרויסע פערזענליכקייט. זיין
ווערק חתם סופר..

— טשטאָ? ... — האָט זיך די אור-אור-אייניקעל צולאכט.

— „חתם סופר“ — אזוי הייסט זיין ווערק.
 — משמאָ עטאָ זנאָטשיט? — האָט זי קאָקעמיש געפרעגט
 און זיך וויעדער צולאכט.
 — קאָניעטשנאָ — האָט יענער זיך פערשעמט. — אייך
 איז עס גיט בעקאנט... וואו האָט איהר שטודירט? אין מאַס-
 סווע... קיין אידיש קענט איהר ניט...
 — ווי קום איך צו אידיש? ... מיין פאָטער האָט מיר אָב-
 געגעבען צו זיעבען יאָהר אין דער רוסישער פּאָלקס-שולע, און
 נאָכדעם אין גימנאָזיע — האָט זי רהיג ערקלערט און מאַרנע
 געשמייכעלט.
 — יאָ. נאָטירליך — האָט יענער זיך ווי צוטומעלט, —
 איך פערשטעה... אָבער ווען איהר ווייסט ווער ר' עקיבא איגד
 איז געווען...
 — א שטיקעל פּאָנאָטיק! — האָט ליפּמאן, וועלכער איז
 געווען אמאָל א ישיבה-בחור, אַרויסגעמורמעלט.
 — יאָ... דאָס איז וואס אנדערש... אבער דער יחוס! דער
 יחוס...
 און דער בעגייסטערטער יונגערמאן האָט מיט דאָרשטיגע
 בליקען אָנגעקוקט דער נייער פרייליך. יענע אבער איז געווען
 אייזקאלט. זי האָט זיך עפעס געשושקעט מיט גיטעלע'ן און
 געשמייכעלט, און ענדליך זיך גענומען זעגענען.
 אז זי איז אַרויס, בעגלייט פון גיטעלע'ן ביז'ן קאַרידאָר.
 האָט ליפּמאן אונז ערקלעהרט:
 — יאָ, איהר אלטער יחוס איז גרויס, אָבער ווען איהר
 ווייסט איהר נייעם יחוס!
 מיר האָבען אלע אָנגעשמעלט אונזערע אויערען.
 — אָ, איהר נייער יחוס איז גאָר געוואלדיג. זייט וויסען,
 ברידער, — האָט ליפּמאן אָנגענומען כלומרשט אן ערנסטען
 פנים, — אז די אור-אור-אייניקעל פון ר' עקיבא איגד איז פער-
 לייעבט אין א רוסישען סטודענט פון טאַמבאָווער גובערניע, א

דיאקאנ'ס א זוהן... ער טראגט אויך א געוואלדיגען נאָמען.
— ווי אזוי איז זיין נאָמען? — האָבען מיר זי אלע פער-
אינטערעסירט.

— קאָפיטא... —

— קאָפיטא! — האָבען מיר אלע אויסגערופען און זיך
צולאכט... — הייסט עס, אויב דער דיאקאן קאפיטא זאָל מסכים
זיין אויף דעם שידוך מיט ר' עקיבא אינר'ס אייניקעל, וועלען
מיר האָבען א יחסנ'טע אין אונזער פאָלק.
באלד איז אריין גיטעלע.

— ווי הייסט דער סטודענט איהרער? — האָט ליפמאן
מיט א שמייכעל געפרעגט. — דאכט זיך, קאָפיטא...
— א, דו טראכסט אויס א בלכול! — האָט גיטעלע ערנסט
גענומען זיין פראגע. — ער הייסט קאָבילקין!

— אף, פארדאן, קאָבילקין! נאָך א גרעסערער יחוס...
מיר האָבען זיך נאָך העכער צולאכט. אבער באלד האָט
בען מיר זיך פערשעהמט פאר אונזער געלעכטער און האָבען
זיך טרויעריג פערטראכט, יעדער אין זיין ווינקעל.
גיטעלע, בעמערקענדיג אונזער טרויער, האָט זיך צו אונז
געווענדעט מיט א שמייכעל:

— וואָס האָט איהר אזוי אראָבגעלאָזט די קעפ? עס קאן
נאָך זיין, אז דערפון וועט גאָרנישט ניט ווערען.
— פאר וואָס? — האָט זיך דער אויפגערגענטער יונגערמאן
מיט פרייד אָנגעכאפט.

— פארוואָס? — האָט גיטעלע געשמייכעלט, — ווייל זי
האָט זיך פאר מיר געקלאָגט, אז דער טאטע זיינער, דער דיא-
קאן, וויל ניט...

מיר האָבען זיך וויעדער צולאכט, און באלד וויעדער
טרויעריג געוואָרען...
גיטעלע אָבער האָט אונז געמינטערט מיט טהעע און מיט
אידישע ווערטלעך.

דער איינציגער בחור.

(א היימיש בילד).

מען עס קלינגען אונגלויבליך, אבער די זאך איז אזוי געדווען: אין דער פאראבאצקער גאס, איינע פון די זעקס שטעד-טישע גאסען, האָט זיך געפונען נישט מעהר ווי אן איינציגער בחור און געהייסען האָט ער בעריל.

בעריל איז ניט קיין זעהר שעהנער נאָמען. ווער עס האָט האָט אן אויער פאר קלאנגען, דערשפירט גלייך, אז עס גרילצט. אָבער אין יענער גאס האָט דער נאָמען בעריל געקלונגען, ווי אַ שעהן שטיקעל מוזיק געשפיעלט אויף א חתונה...

מיט בעריל'ען איז די גאס געווען פערנומען טאָג און אבענד. מיר זאָגען ניט טאָג און נאכט, ווייל אין גאס האָט מען זיך דאָס רוב געלעגט שלאָפן ווי נאָר אבענד. אויסער אין תמוז, ווען עס איז געווען זעהר הייס און מען פלעגט זיך ער-לויבען זיצען אויף די פריזבעס און גאניקעס אביסעל שפעטער. וועגען בעריל'ען האָבען גערעדט מעהר ווי אלע די מיידלעך פון גאס. מיידלעך האָט שוין דוקא די גאס פערמאָגט א סך. די גאס האָט מיט מיידלעך געשוויבעלט און געגריבעלט. לייבע דער בעקער, למשל, אליין האָט פערמאָגט זעקס מיידלעך, ניט אריינרעכענענדיג די אינגסטע, וואָס האָט שוין צו פערזעהן יאָהר איבערגעוואקסען אין הויף איהרע שוועסטער. גרונט דער מלמד, א איד א חלוש, האָט געזעהלט זיין פערמעגען א קליין שטיבעלע, א שטעלבעל מיט א ציעג און זיעבע מיידלעך. ערשט

צו דער עלטער־צו האָט איהם דאָס ווייב געבוירען א קדיש — היינט געה ווארט ביו ער וועט ווערען א בחור!.. די „רויבערע“ און גליקליכערע בעלי־בתים פון גאס האָבען פערמאָגט צו פיער מיידלעך. געווען אויף גאָר א גליקליכער איד אין גאס, וואָס האָט בלויז געהאט צוויי טעכטער. דער דאָזיגער איד האָט גע־ הייסען משה אליהם און צו איהם פלעגט מען קומען אָפט נאָך א גרויסער נדבה:

— נישקשה, — פלעגט מען טענה'ן — ער קען געבען. ער האָט ניט קיין סך טעכטער.

בעריל'ס טאטע אליין האָט אפילו געהאט ביי א פינה טעכ־טער, אָבער ווי באלד גאָט האָט איהם געבענשט מיט א זון, וואָס די גאס קלינגט מיט איהם, האָט ער שוין די טעכטער אַנ־גענומען פאר ליעב און געהאָפט, אז דער נדן, וואָס בעריל וועט געהמען, וועט איהם אויסהעלפען חתונה צו מאכען די טעכ־טער.

דעם אמת מעג מען זאָגען, אז אויב מען זאָל אריינגעהמען אין חשבון די זיהן פון האצקעל דעם דאָפּס־שניידער און הענדיג דעם שוסטער און בינם דעם שמיער, האָט די גאס פערמאָגט ביי א זעקס בחורים, אויסער בעריל'ען. אבער די זיהן פון די דאָזיגע בעלי־מלאכות זיינען אין חשבון ניט אריין. סיי די בעלי־בתים אליין, סיי זייערע טעכטער, האָבען אויף בעלי־מלאכה'שע בחורים ניט געקוקט ווי אויף אמת'ע זכרים. דאָס איז געווען גאָר א בעזונדער מין. דער אמת'ער מין וואָס זיי האָבען גע־ברויכט איז געווען טאקע ווידער אמאָל בעריל.

אָבער בעריל האָט געוואוסט זיין יחוס. קודם איז זיין טאטע איינער פון די רייכסטע תבואה־הענדלער; צווייטענס איז ער טאקע א גרויסער פארשוין; דריטענס, שרייבט ער פיער שפראך: אידיש, לשון קודש, רוסיש און דייטש. און אז ער וויל שטארק, קען ער ענגליש שרייבען אויך. ער האָט שוין איבער־געשריבען נאָך א קאָנווערט אן ענגלישען אדרעס, און עס איז

א סברה, אז עס איז אָנגעקומען. די אידענע, וועלכער ער
זאָגט דעם אדרעס אָנגעשריבען, איז גראד נאָכדעם אוועקגע-
פּאָהרען אין אמעריקא, און ער ווייס נישט גענוי צי דער בריעף
איז אָנגעקומען צי ניט, אָבער איבערגעשריבען האָט ער יא!

ווידער שפיעלט ער פיעדעל „פּאָסלֹוכו“ פון נאָמען האָט
ער ניט געהאלטען, אָבער „פּאָסלֹוכו“ שפיעלט ער אויס אַלערציי
מארשען, א פּאָלקע מאזורקע און א וואַלץ. ער קען אויך אויפ'ן
פיעדעל מעכיר זיין די סדרה, אויסשפיעלען דעם גיטו פון שיר
השירים, איכה און כל נדרי.

דערצו איז ער דער איינציגער אין גאס, וואָס טראָגט סיי
וואָך און שבת א געפרעסטע העמד מיט א קראגען און א שניפ-
סעל. אויך איז ער דער ערשטער אין גאס, וואָס טראָגט א ווי-
זיטקע. אזוינס טראָגען האָט זיך נאָך ביז איהם אין שטעטמעל
קינער נישט ערלויבט!

און צו די אלע מעלות איז ער א לעבעדיגער, פרעהליכער
יונג! ער היט אָבער שטאַט. אבער אמאָל אז עס מאכט זיך אַ
געלעגענהייט האָט ער ליעב צו ראַמאנסירען מיט די נאסיגע
מיידלעך.

די מיידלעך זיינען טיעף אין הארצען אלע פערליעבט אין
איהם. אָבער ביז זיינען זיי אלע אויף איהם און מען רעדט
אויף איהם אויס כל דבר אָסור.

און ביז איז יעדערע אויף איהם בלויז דערפאר וואָס ער
האָט צו טהאָן מיט אלע און ניט מיט איהר אליין. אָט דאכט
זיך שטעהט ער מיט איהר נעבען גאניק און מאכט איהר אַ
קאָמפלימענט, אז זי איז די שעהנסטע און די קלינסטע אין דער
וועלט און גיט איהר אַנצוהערעניש, אז מאָרגען, שבת ביטאָג
וועט ער זיין ארום די קאָרען... קומט ער אָבער צו איהר חבר-
טע זאָגט ער כמעט דאָסזעלבע דער חבר'טע און אז מען טרעפט

זיך שבת ארום די קארען איז בעריל ארומגערינגעלט פון א סטאדע ווייסע מיידלעך, ווייל די זומערדיגע מאַדע אין שטעדטעל איז געווען ווייסע קליידער און אז בעריל פלעגט געהן פאַר- אויס און זיי נאָך איהם פלעגט אויסקומען ווי א סטאדע שע- פעלעך לויפען נאָך זייער געטרייען פאסטוד.

אַבער די בערעדערנס און רכילות טרייבערינס און אַכ- לאכערקעס, וואָס די גאס האָט, ווי דער שטייגער איז אין דער גאַנצער וועלט, האָבען בערלען פּערגליכען צו א באראָן, נאָך וועמען די שאַף לויפען נאָך...

דאָך קיין גרויס פּערגעניגען האָט בעריל פון די מיידלעך ניט געהאט און טאקע בלויז דערפאר וואָס זיי האָבען איהם אלע געהיט, קיינמאָל איהם ניט געלאָזט אליין מיט איינער, ווי עס פאסירט אמאָל אין דער גרויסער וועלט. בעריל איז געווען שטענדיג ביי די גאַסיגע מיידלעך אויפ'ן אויג. האָט ער זיך בשתיקה אָבגערעדט צו טרעפען מיט איינער פלעגט אויך ווי- סען די צווייטע, ווייל די ערשטע האָט דעם דאָזיגען גליק ניט געקענט האלטען בסוד און האָט עס געמוזט פּערטרויען איהר איינציגער חבר'טע. די חבר'טע האָט דאָס איהר שוין ניט פּער- גונען און האָט שוין פאר א דריטער אָבגעדרעצעהלט מיט א שטעכווערטיג:

— ווי געפעהלט דיר? בעריל האָט אבגעמאכט מיט בייל- קען צו טרעפען זיך מאַרגען ארום די קאַרן.

— א ליעבע! — פלעגט די דריטע ביזן חוּק מאכען.

— וועסט קומען מאַרגען וועלען מיר אלע געהן — לעגט פאַר די צווייטע.

אזן אויף מאַרגען האָבען שוין אלע גאַסיגע מיידלעך כלומר'שט ווי צופעליג, זיך געטראָפּען ארום די קאַרען.

נאַטירליך, א מענש איז ניט פון אייזען און בעריל פלעגט

זיך אמאָל פּער'ננב'ענען מיט אן אויסגעוועהלטע מיידעל צוויי-
שען די שמאַלע שטענעלעך אין די קאַרען. אבער אזוינס האָט
מען שוין נישט איהם און דער עיקר נישט איהר פּערגונען. עס
פּלעגט גלייך ווערען א זוכעניש און מען פּלעגט דאָס פּאַריז
פּאַקען מיט א געלעכטער און שטעכווערטלעך:

— בעריל וויל זיך לערנען ערד-ארבייט! — גיט א זאָג
א מיידעל וועמעס טאַטע איז א חובב - ציוניק און זי ווייס, אז
עס איז דאָ אזא חברה וואָס וויל אז אידען זאָלען בעארבייטען
די ערד...

און בעריל ווערט נישט נתפעל און פּערענטפּערט זיך:

— אין די קאַרען איז קיהלער...

און דאָס מיידעל מיט וועלכער מען פּלעגט איהם כלומרשט
פּאַקען, פּאַכט זיך מיט'ן ארבעל און קרעכצט חנ'עוודיג:

— עס איז זעהר הייס...

— האָסטו זיך, הייסט עס, געוואָלט מיט בערלען אבקייה
לען...

און די איבעריגע מיידלעך שיסען אויס א געלעכטער און
צושימען זיך אין אלע זיימען.

האַט שוין מורא בעריל, אז די מיידלעך וועלען די דאָזיגע
געשיכטע אויף מעלערלעך צוטראָגען און עס וועט איהם שארען
צו א שידוך, לויפט ער זיי נאָך, פּעראייניגט זיי און לעגט
פּאַר מען זאָל אלע שפּיעלען אין עפעס א שעהנעם שפּיעל!

— אין כאפּעניש! — לעגט איינער פּאַר.

און אלע שטימען פּאַר כאפּעניש... אדרבא, זאָל ער זיי
כאפּען!...

און בערלען קומט אויס צו כאפּען יעדע מיידעל.

אין פּערלויף פון א שטונדע קומט איהם אויס איבערצוכא-
פען ביי א פּאַר טויז מיידלעך, ארומצונעהמען אזוי פּיעל טאָ-

ליעם, מאנכע אין קארסעמען און מאנכע לייזע... דאס מאכט
ייהם זעהר מיעד און עם הויבט איהם אָן שטארק צו דאַרשטען...

און בעריל שלאָנט פּאָר א פּלאַן :

— מען זאָל זיך לאָזען צו דער קרעניצע!...

און אלע מיידלעך דערפיהלען זיך דורשטיג און מען לאָזט
זיך נאָך בערלען צו דער קרעניצע...

טויט־שרעק.

ליזע. א האלב אינטעליגענטע ארבייטער־מידעל, האָט אָן געהויבען מורא צו האָבען צו שלאָפען אליין אין איהר קליין נעם צימער, וואָס האָט א בעזונדער טהיר פון קארידאר. די אורזאכע פון דער פאמעליכדיגער אָנגעקומענער מורא ווייס זי אליין ניט. ליזע איז אן ענטוויקעלטע מידעל, ס'הייסט ענט־וויקעלט ניט קערפערליך נאָר גייסטיג. קערפערליך איז זי דוקא מאַגער, אָבער אויף איהר גייסטיגער ענטוויקלונג קען זי זיך ניט בעקלאַגען. זי האָט פיעל געלעזען, פיעל לעקציעס געהערט און ווענען פיעלעס דעבאטירט מיט איהרע בעקאנטע, גאנץ אויפגעקלעהרטע יונגע לייט, צווישען וועלכע עס האָבען זיך געפונען זאָגאר א צוויי דריי סטודענטען פון פערשיעדענע פאך־קולטעמען.

און דאָך האָט זי מורא צו בלייבען ביי נאכט אליין אין איהר צימער. זי האָט שוין איינמאָל געלאָזען די גאז ברענען א גאנצע נאכט, האָט זי אבער ניט געקענט פאר דער ליכט שלאָפען. פערלעשט זי די גאז און בלייבט אין דער פינסטער, שרעקען איהר די שאַטענס אויף די ווענדר, וואָס בילדען זיך פון דעם ליכט פון די גאס־לאַנטערנעס וואָס דרינגען אריין דורכ'ן פענסטער אין צימער, און דער ווייסער מאַנטעל, וואָס הענגט געגען איבער, דאכט זיך איהר אויס א מת. זי לאכט פון זיך אליין, שפרינגט אראָב פון כעט און טאכט זיך הארץ.

טאפט און זעהט בעשיינפערליך אז עס איז א מאנטעל.
 דאן מוסר'ן זי זיך אויס, וואס זי איז געוואָרען אזוי
 אבערגלויביש און קען אן אונשולדיגען מאנטעל אָננעהמען פאר
 א מת. זי לעגט זיך צוריק אין בעט, דעקט זיך איבער מיט דער
 קאַלדרע ווערט איהר שטארק הייס. זי דעקט זיך אָב און קוקט
 מיט שטארע בליקען אויף די ווענר. דער מאנטעל בלייבט שוין
 טאקע ניט מעהר ווי א מאנטעל, אבער דאָס ווייסע אונטער-
 קליידעל, וואָס איז איבערגעווארפען אויפ'ן שטוהל, זעהט אויס
 פונקט ווי איהר חבר'טע זעלדע, וואָס האָט מיט א יאָהר צוריק
 בענאנגען זעלבסטמאָרד, ניט געפינענדיג קיין ציעל און קיין
 גליק אין לעבען.

אך, די דאָזיגע זעלדע איז געוועזען אזא גוטע מיידעל.
 זי, ליזע, האָט זי אזוי ליעב געהאט, איבערהויפט ווען זי פלעגט
 שמייכלען, עס איז א מאָדנער שמייכלעל געווען. דאָס אונטער-
 קליידעל שמייכלעלט איצט אויך אזוי, אָט פונקט ווי זעלדע... און
 אין גאנצען ציטערענדיג, שפרינגט זי אראָב פון בעט, כאפט
 אראָב פון שטוהל דאָס ווייסע אונטער-קלייד און בעהאלט זי
 ערגעץ אין א ווינקעל.

זי לעגט זיך צוריק אין בעט און בעקומט געוויסענביסע,
 וואָס זי, אזא טרייע חבר'טע, וויל זיך בעפרייען פון דער זע-
 הונג. אזוי וועט מען אמאָל, אז זי וועט שטארבען, אויך מורא
 האָבען פאר איהר געשטאַלט, וואָס וועט ארויסגערופען ווע-
 רען אין זכרון ביי איהרע פאָר בעקאנטע.
 און זי שוידערט ביים געדאנק...

אזוי האָט זיך ליזע געפלאָגט אייניגע נעכט..
 און אָפט דאכט זיך איהר, אז דאָס ווערט זי געשטראפט
 דערפאר, וואָס זי האָט ענטזאגט איהר חבר'טע לאה'קע, מיט
 וועלכער זי האָט זיך דאָ בעקענט, צו שלאָפען צוזאמען. לאה'קע
 האָט איהר זאָגאר געוואָלט געבען צושטייער אויף די דירוד

געלד, נאָר זי, לײַזע, האָט זיך איינגערעדט, אז זי האָט לײַעב
איינזאמקייט. זי קען ניט זיין אין איין צימער מיט נאָך אַ מענ-
שען...

לאַה'קע איז דאָן אַ ברונז'ע אוועק. „אַט האָסטו דיר איצט
איינזאמקייט!“ — שטראַפּט זי זיך אליין!

איצט וואָלט לײַזע געשלאָפּען ניט נאָר מיט לאַה'קען, נאָר
מיט וועמען עס זאָל זיך ניט מאַכען. איז אַבער ווען דו דארפסט
דעם מענשען, קריגסטו איהם ניט.

און לײַזע בעשליסט, אז מאַרגען וועט זי מוזען געהן ערגעץ
שלאָפּען, זאָל זיין כאַטש צו אַ בעקענטען מאַנסכיל, אויב קיין
הבר'טעס האָט זי איצט ניט...

זי וועט שוין אויסטראַכטען אַ תירוץ, פאר וואָס זי איז
געקומען נעכטיגען. יא, זי וועט זאָגען, אז די ווירטהין האָט
איהר ענטזאגט פון דער וואָהנונג, און זי איז געבליבען אַהן אַ
צימער, כאַטש נעכטיג אויף דער גאס...

און אויפ'ן צווייטען אָבענד האָט זי אָנגעקלאַפּט צו איהר
בעקאנטען סטודענט, דעם לאַנדסמאן, פינקעלשטיין.

די טיהר פון פינקעלשטיין'ס צימער האָט זיך לאַנגזאָם,
זוי מיט פערדאכט, געעפענט און פינקעלשטיין, אַ הויכער ברייט-
ביינגער בחור, דערזעהענדיג לײַזע'ן, האָט פער'חדוש'ט אויס-
גערופען:

— לײַזע! — אזוי שפעט!

לײַזע האָט זיך מאַמענטאָן פערלאָרען. זי האָט קוים בעוויי-
זען ארויסצומורמלען:

— לאָזט מיך אריין, נאָכדעם וועל איך איך דערזעהן

לען.

זי האָט מיט וואַקלענדע טריט אריבערגעשפּרייזט די שוועל
און איז שטעהן געבליבען אין מיטען פון קליינעם, אבער זעהר
געמיטליכען סטודענטישען צימערל. די גאז, אין אַ רונדער גלאָז,

האָט רונד און העל געברענט און ווי גאסט־פריינדליך צוגעוואוינט קען.

— וואָס איז מיט אייך, ליזע — אזוי שפעט ? — האָט פינקעלשטיין וויעדער געפאַרשט.

ליזע, געפינענדיג זיך איצט אין דער געזעלשאפט פון א גוטע־בעקאנטען, איז צו זיך געקומען. זי האָט שוין געוואָלט דערצעהלען די אמת'ע סבה, וואָס האָט זי אַהער געבראַכט, נור א קוק טהוענדיג אויף די אָנגעווארפענע ביכער אויפ'ן טיש, אויף די שטוהלען און אפילו אויפ'ן פּאָדלאָגע, — האָט זי זיך פערשעהמט און געענטפערט נישט זיכער, ווי דער שטייגער איז ווען מען גרייט זיך צו זאָגען א ליגען:

— מיין בעל הבית'טע... א העזה... נעהמט פלוצים און זאָגט מיר אַב דעם צימער...

— אין מיטען דרינען... — האָט פינקעלשטיין זיך נאָך שטאַרקער גע'חרוש'ט...

אַבזאָגענדיג דעם ערשטען ליגען, איז שוין ליזע'ן בעקווע־מער געוואָרען און זי האָט געגעבען די ווייטערדיגע ערקלעה־רונגען אַהן שום אַבהאַלט:

— צו מיר איז ארויף עפעס א בעקאנטער יונגערמאַן. זאָגט זי, די בעל־הבית'טע, אז זי וויל מיר ניט... עס פאסט איהר ניט... האָב איך זיך מיט איהר צוקריענט און געבליבען אַהן א צימער...

— נו, זענט איהר צו מיר געקומען נעכטיגען ? — האָט פינקעלשטיין געלאכט — איהר ווילט, אז מיין בעל־הבית'טע זאָל מיר אויך ארויסווארפען...

— וועלען מיר ביידע זוכען א צימער — האָט ליזע זיך גע־וויצעלט, כאַטש אויפ'ן הארצען איז איהר ווי א שטיין געלענען און עס האָט זיך איהר געוואָלט וויינען אויף איהר עלענדקייט.

— א שעהן נעשעמט ! — האָט פינקעלשטיין געמור־מעלט....

ליזע האָט ענדליך דרייסט און שנעל, ווי מען נעהמט איין
א מעדיצין, ארויסגעזאָגט:
— איך וועל טאקע היינט נעכטיגען ביי אייך. א יאָ פינקעל־
שטיין? ...
— ביי מיר? — האָט פינקעלשטיין געשמייכלט. — איהר
זעהט דאָך, איך האָב דאָך בלוז איין בעט...
— נו, מיט אייך צוזאמען טאָר מען ניט? — האָט זי
בלומר'שט געלאכט.
פינקעלשטיין האָט אויך געלאכט...
— יאָ, פאר וואָס ניט... ווען איך קען ניט אייער טאָ-
טען! ...
ליזע האָט אָנגעקוקט דעם ברייטבייניגען הויכען פינקעל־
שטיין און געטראכט:
— אַה, ווי זיכער מען איז, ווען שלאָפט צוזאמען מיט אַזא
יונג... און פאר וואָס איז ער אַזא נאַר... א גוטער איז ער דאָך
יאָ...
פינקעלשטיין, בעמערקענדיג ליזע'ס פערטראכטייט, איז
געריהרט געוואָרען. ער איז צו איהר צוגעגאנגען, ארויפגעלענט
איהר די האנד אויפ'ן נאקען און ברידערליך זיך אָנגערופען:
— נו, שוועסטער, זאָרג נישט... וועסט האָבען וואו צו
שלאָפען.
ליזעס פנים האָט זיך צושטראהלט, זי האָט בענייסטערט
אויסגערופען:
— איך ווייס שוין פון לאַנג, אז איהר זענט א גוטער...
און איז איהר דמיון האָט זיך שוין געמאָלט דאָס גלייך,
ווי אזוי זי וועט די דאָזיגע נאכט פריי ווערען פון דעם טויט־
שרעק, וואָס האָט איהר די לעצטע נאכט געפייניגט. זי וועט
אזוי רהיג שלאָפען!
פינקעלשטיין, וועלכער איז אין זיין צימער געווען אַהן א
ראַק, האָט גענומען אַנטהון דעם ראַק.

— צו וואָס טהוּט איהר זיך אָן? — האָט ליזע ווי אונ־
רוהיג געפרעגט:
— איך לאָז אייך איבער דאָס צימער און איך געה שלאָר
פען אין אַ האַטעל...
ליזע איז בלייב געוואָרען... זי האָט קוים אויסגערעדט:
— צו וואָס? צו וואָס?...
— וואָס הייסט? האָט פינקעלשטיין גומהערציג געשמיי-
כעלט, ווי באלד, אז איהר האָט ניט וואו צו שלאָפען.. אייך וועל
איך דאָך אין אַ האַטעל ניט שיקען, נאָטירליך...
ליזע האָט געוואָלט פרעגען:
— און צוזאמען! פאר וואָס ניט צוזאמען?...
אַבער בעמעקענדיג זיין עהרליכען, צנועה'דיגען פנים,
האָט זי בעגריפען, אז ער וועט דאָס בלויז אָננעהמען פאר אַ
ווייץ און זי האָט געשוויגען...
איז אַ וויילע ארום איז שוין פינקעלשטיין געווען אָנגע-
טהון און גרייט אוועקצוגעהן. ער האָט אבער געפיהלט פאר זיין
פליכט פאר זיין אוועקגאנג צו זאָגען איהר אַ פאָר פריינדליכע
ווערטער.
— איך האָף, אז אייך וועט ניט זיין אומעטיג
— אַ, ניין! האָט זי ווי היסטעריש געלאכט — אומעטיג
גאָר!... מיר איז קיינמאָל ניט אומעטיג — און האָט זיך ווילדער
צולאכט...
— און טאָמער איז אייך אַליין אומעטיג — האָט פינקעל-
שטיין זיך געוויצעלט, ווי זיין שטייגער איז — איז אַט זעהט
איהר דאָס קעפעל פון סקעלעט, וועלכען איך שטודיר... ער וועט
אייך כּי... כּי... אמוזירען...
און איידער ער האָט בעטראכט די טויט־בלאסקייט, וואָס
האָט בעדעקט ליזעס געזיכט, איז ער, זאָגענדיג אַ גוטע נאכט.
ארויס פון צימער מיט אַ גוטען שמיכעל, צופריעדען פון זיין
נאכט־פריינדליכקייט...

ליזע האָט זיך אומגעקוקט און האָט דערזעהן אויפ'ן ראַנד
פון קאמין שטעהן דעם קאַפּ פון א סקעלעט. די צוויי לעכער
אויגען האָבען אויף איהר ווילד געקוקט. עס האָט זי אָנגעכאפט
א דורכדרינגענדער שרעק... זי האָט זיך געווארפען צום טהיר
און געוואָלט שרייען:

— פינקעלשטיין! פינקעלשטיין!

עס האָט איהר אבער די שטים ניט געדיענט און אין גרויס
פערצווייפֿלונג האָט זי זיך געווארפען צום קאמין, גענומען דעם
סקעלעט אין האַנד, אריינגעקוקט אין זיינע לעכער-אויגען און
ווי זיך גערייצט:

— א, איצט האָב איך שוין קיין מורא ניט!

די ענדדעקונג.

1.

צו דרייצעהן יאהר האָט שוין לאה געטראכט וועגען אַ תכלית. אָבער דעם דאָזיגען תכלית האָט זי אין איהר אייגע- נער געבורטס־שטערטעל נישט געקענט דערנרייכען. דער טאַטע, אן אַרימער תבואה הענדלער, האָט איהר מעהר ווי אן אָרט וואו צו שלאָפֿען נישט געקענט געבען. און כאָטש דאָס אָרט איז געווען קליין און בעשריינקט, ערגיץ צופוסענס פון א דערוואַס- סענעם מיטגליעד פון דער פאמיליע, האָט לאה אויפ'ן דאָזיגען אָרט, איידער זי איז איינגעשלאָפֿען, גרויסע געביידען געבויט. אין דער פריה זיינען די געביידען צופאלען, אבער אויף דער נאכט זיינען זיי ווידער אויפגעשטעלט געוואָרען נאָך העכער, גרעסער און פאנטאסטישער.

און מאַנכמאָל פלעגט זי אויך ביי טאג טראכטען פון די געבויטע גליקען ביי נאכט — פלעגט איהר דאָ דער פערביטער- טער טאַטע, דאָ פאר דער צייט פערעלטערטע מיאמע איינמאָל און צוויי מאָל און דריי מאָל רופען:

— וואָס חלום'סטו? ... עס איז דאָ גענוג ארבייט אין שטוב...

פלעגט לאה א שמייכעל טהאָן פול מיט בעדייטונג, ווי זי וואָלט שוין אזוי אלט און אזוי קלוג געווען ווי טאַטע און מאמע און פלעגט ענטפערען:

— איך חלום גאָר ניט.. איך טראכט...

— וואָלט איך געוואָלט וויסען, וואָס דו טראכסט? —
פלעגט דער טאָמע ווערען משיקאווע.

און די מאמע פון איהר זייט פלעגט נאָך בייזער ווערען:
— זי טראכט... פרעג וואָס טראכט זי... ביי ליימען אזא
מויד איז א ברכה אין א שטוב, וואשט שוין גרעט אליין — און
זי — נאָר נישט... פרעג איהר בחרם!

אָבער די אלע שטעכווערטלעך פון טאָמע און מאמען און
אפילו פון די עלטערע ברידער און שוועסטער האָבען לאהן
טועה ניט אָנגעריהרט. זי איז געבליבען ביי איהרס: בעפרייען
זיך פון דעם דאָזיגען אַרימען שטיבעל, פון די דאָזיגע מענשען
און אוועקפליהען...

וואוהין און צו וואָס און צו וועמען — האָט זי דייטליך
נישט געוואוסט.

פאר איהרע אויגען האָט זיך עפעס געטראָגען א גרויסע
שטאָרט, מיט גרויסע ווייטע הייזער, מיט א סך מענשען און אלע
מענשען לויפען און איילען און יעדער מענש טראָגט אונטער'ן
אָרם א בוך...

אזוי ווי דאָ דעם אפטייקער'ס ווייב, אָדער די אקושערקע,
אויף וועלכע אלע קוקען ווי אויף א בייזען וואונדער...
אויסער זי, לאה.

זי שלינגט זייערע בעוועגונגען, ווען זי זעהט זיי אמאָל
דורכגעהענדיג דורך זייער געסעל.

זיי זיינען גרויסשטאָדטיגע, געלערענטע און געוויס נליס-
ליכע.

איבערהויפט די אקושערקע!

די גאסיגע מיידלעך לאכען פון איהרע געשאַרענע האָר. די
עלמערע אידען שילמען זי, וואָס זי וואוינט ביי א גוי אין א
שטיבעל אין עס גאס און עסט אורדאי טרופות. אָבער זי, לאה,
איז איהר אלץ מוחל. זי האָט זי אפילו ליעב.

עס קען זיין אז דאָס איז א זינד, אזא ליעב צו האָבען, אָבער זי קען זיך נישט העלפֿען.

זי וואָלט נור געוואָלט אויך אזוי „קענען“ ווי די אַקור-שערקע.

אָבער ווי אזוי? מעהר ווי דאוונען אין א גראָבען סדור וואו זי פערשמעהט איין וואָרט ניט, האָט מען איהר נישט גע-לערנט. אויסלערנען איהר דאוונען אין דאָזיגען גראָבען סדור האָט געקאָסט דעם טאָטען ביי פינף גילדען. פינף חדשים האָט זי געלערענט א שעה אין טאָג ביי דבורה דער רביצין... דער טאָטע האָט יעדען חודש אַרויסגעהענדיג דעם גילדען, גע-זיפצט:

— נאָדיר נאָך פאר א מידעל צאָהלען! טאָמער איז ווע-ניג פאר די אינגלעך שכר לימוד...

פרעג ווער האָט איהם געבעטען.

אָט ווען ער וואָלט זי אָבגעגעבען צום רוסישען לעהרער לערנען זיך רוסיש!...

רוסיש קען זי נאָר איין וואָרט... ניין. צוויי... זדראַסטוואוו-טע און פּאַזשאַלּוסטאַ... זדראַסטוואַויטע איז גוטמאַרגען און פּאַזשאַלּוסטאַ איז זייט-זשע מוחל... אָ, ניין. זי קען נאָך א וואָרט... פּראַטשאַיטע... זיי געזונד...

פּאַזשאַלּוסטאַ... זדראַסטוואַויטע... פּראַטשאַיטע...

אזויגע שעהנע ווערטער! אָבער דאָס איז אזוי וועניג!

ווען זי קען זיך לערנען רוסיש, לייענען א בוך!...

2.

עס איז געווען א זומער פאר-נאַכט. לאַה איז געשטאַנען אַ באַרפּיסע נעבען דעם טאָטענס שטיבעל און טיעף אריינגע-טראַכט אין זיך. הינטער איהר אויף א באַנק איז געזעסען דער טאָטע און געשמועסט מיט דעם שכן אהרן לייזער'ן.

דער שמועס איז געווען ווייט און פרעמד. אָט איז איהר
 פערבייגעפלוניגען א וואָרט, א צווייטעס און פלוצלונג האָט זי
 זיך געהענטער צוגערוקט צו זיי און זיך איינגעהערט: איז דאָס
 מעגליך — זיי רעדען וועגען דער אקושערקע...
 — הען אביסעל... זי געהט מאכען א שקאָלע פאר קינדער...
 פאר מיידלעך... — דערצהלט דער טאָטע...
 — ווער-זשע וועט איהר געבען קינדער? ... לאכט אהרן
 לייזער...

דער טאָטע לאכט צוריק:

— ווייס איך... און אפשר וועלען זיך געפינען משוגעים...
 לאה האָט זיך קוים איינגעהאלטען נישט צוצוגעהן צו די
 צוויי פרעמדע אידען, פון וועלכע איינער איז איהר טאָטע און
 א פרעג טהאָן:

— טאָקע אויף אן אמת — פאר מיידלעך!

און די דאָזיגע נאכט האָט לאה ניט געקענט איינשלאָפען.
 אין קאָפּ האָבען זיך איהר געבאָמבעלט די דריי רוסישע ווער-
 טער: זדראָסטוואויטע, פאָזשאָלוסטא און פראָטשאַיטע, און אז
 זי איז שוין איינגעשלאָפען האָט זי פון שלאָף מיט א שמיכעל
 אויף די ליפען גע'חזר'ט:
 — פראטשאַיטע! ...

3.

אין א האַלב יאָהר ארום איז שוין לאה ארומגענאנגען אי-
 בער'ן קליינעם שטיבעל און גע'חזר'ט:
 „פמישטקא באַזשיא נע זנאיעט
 „ני זאבאָטי ני טרודא...
 און דער טאָטע און די מאמע האָבען איהר געשטורכעט:
 — וועסט שוין אויפהערען ארומצולויפען ווי א מושגענע?..
 און די אינגערע שוועסטערל האָט איהר איבערגעקרימט:

— פיצקא... פיצקא...

אבער לאה'ן האָט דאָס ניט געארט... כאַלד וועט דאָך זיין וואַרים. וועט זי מיט'ן ביכעל ארויסגעהן הינטער'ן שטערמעל און דאָרט וועט זי זיך ערשט נעהמען.

און שפעטער — זאָגט די אקושערקע — וועט זי איהר אַוועקשיקען אין דער גרויסער שטאָדט און ערשט דאָרטען וועט זי זיך לערנען. אלע יאָהר א קלאס. און אז זי וועט זיך לערנען אזוי זעקס יאָהר וועט זי דורכגעהן זעקס קלאסען גימנאזיע און אין גימנאזיע וועט זי גאָר נישט דארפֿען געהן... זי וועט זיך זיצען אין א צימערעל און לערנען זיך און איינמאָל אין יאָהר וועט זי אָבגעבען עקזאמען, וועט דאָס זיין פונקט, ווי זי וואָלט געגאנגען אין גימנאזיע, און נאָכדעם וועט זי קריגען אזא דיפֿ-לאָם וועט זי פֿאַהרען אין נאָך א גרעסערער שטאָדט און ערשט דאָרט וועט זי זיך לערנען נאָך דריי יאָהר וועט זי ווערען אַן אקושערקע... צו דריי-און-צוואַנציג יאָהר קען זי שוין זיין אַן אקושערקע...

4.

די נביאות פון דער אקושערקע איז טהיילס מקוים געוואָרן רען. לאה איז טאָקע אין א יאָהר ארום אוועקגעפֿאַהרען אין דער גרויסער שטאָדט, אָבער אנשטאָט צו בעקומען דעם דיפֿ-לאָם צו צוואַנציג יאָהר האָט זי איהם געקראָגען ערשט צו פיער-און-צוואַנציג. אקושערקע איז זי ערשט געוואָרען צו אכט-און-צוואַנציג יאָהר.

עררייכענדיג איהר ציעל האָט זי ערשט דערפֿיהלט, אז ניט דאָס האָט זי געציעלט. אין איהר קליינעם צימער איז איהר גע-ווען אומעטיג. און עס האָט איהר געצויגען צו מענשען, צו דער גאָס, צו פערזאמלונגען, צו טהעאטער און בכלל צו פֿרעהליכט געזעלשאַפטען.

איינמאָל איז זי געוועזען אויף א באַל. די יונגע פּאַרלעך
האַבען געשוועבט איבער'ן גרויסען זאַל, ווי זיי וואָלטען געוואָלט
ערגיין ארויסשוועבען אין אַן אנדער וועלט... דער קרייז פאר די
טעניז איז אָבער געווען א בעגרענעצטער, זיי האָבען זיך גע-
דרעהט אלץ אויף איין אָרט און מיעד ווערענדיג פלעגען זיי מעהר
אנידערפאלען ווי אנידערזעצען זיך אויף די שטוהלען, וואָס זיי
גען געשטאַנען ביי די ווענט... לאַה האָט געהאט אויפ'ן באַל
פיעל בעקאַנטע, אבער ביים טאַנצען זיינען זיי אלע צולאָפּען.
ווייל לאַה האָט ניט געהאט קיין געלעגענהייט זיך צו לערנען
טאַנצען. מיט דאָרשטיגע בליקען האָט זי צוגעקוקט ווי פיעל
פון איהרע בעקאַנטע יונגע לייט כאַפּען ווילד־פרעמדע
מידלעך און זי, לאַה'ן, אן אייגענע, לאָזט מען איבער אליין און
נאָר דערפאר וואָס אנשטאַט צו לערנען זיך העכסטענס צוויי
מאָנאַטען טאַנצען, האָט זי איהרע אלע יונגע יאָהרען אוועקגע-
געבען נאָר פאר איין שטיקעל פאפיער, וואָס עס גיט איהר דאָס
רעכט צו צונעהמען קינדער ביי געווינערינס...

אין דער צייט פון דער פּאַווע איז צו איהר צוגעגאַנגען
בערמאַן, איינער פון איהרע געהענטערע בעקאַנטע, דער אַנ-
פיהרער פון די טעניז. ער האָט ווי פערשולדיגט איהר אָנגעקומט
און געזאָגט:

— עם סהוט מיר זעהר לייך, ליזא, וואָס איהר טאַנצט

ניט...

לאַה האָט טרויעריג א שמייכעל געמאַהן און געענטפערט:

— און מיר נאָך מעהר...

דער יונגער מאן האָט זיך דערפיהלט אונבעקוועם, האָט
אַראַבגעלאָזט די אויגען אויף דער ערד, צוריק אויפגעהויבען,
בעטראכט לאַה'ן און ענדליך ווי אן ענטדעקער זיך אָנגערופען:

— אַה, מיין גאָט, איהר האָט וואונדערליכע פיס!...

לאַה איז ווי געוואָרען איבערראשט און פארלעגען איבער-

געפרענט:

— וואָס מיינט איהר דערמיט? ...
אָבער אנשטאַט צו ענטפערען האָט בערמאַן געהאַלטען אין
איין בעטראַכטען לאַה'ס פיגור און ווידער זיין ענטציקונג פאַרט-
געזעצט:

— ווערליג איך קען פערשיעדענע טענצערינס און ווערליג
איך ווייס אין וואָס בעשטעהט זייער געשיקטקייט, בין איך זי-
כער, אז לויט אייער פיגור וואָלט איהר געווען א בעריהמטע
טענצעריז...

לאה האָט זיך פון דער דאָזיגער ענטדעקונג מאַרנע דער
שראַקען. זי האָט קוים געקענט אויסריידען:
— איהר מיינט עס ערנסט? ...

— זיכער! איהר האָט געהאט אלע אייגענשאפטען צו
זיין א גרויסע טענצעריז...

— א גרויסע! — האָט לאה מיט שרעק אויסגעשריען.
— זעהר, — האָט זיך בערמאַן בעגייסטערט. — אייער
פיגור, אייערע פיס, דער גאַנצער געבוי פון אייער קערפער איז
בעשאפטען צום טאַנצען... איהר וואָלט געווען א בעריהמטהייט...
און איידער לאה האָט געהאט צייט צו ענטפערען וואָס עס
איז און איבערפרעגען נוי ווייט ער זאָגט אמת האָט דער „טראַמ-
באָן“ געגעבען סיגנאַלען צו א נייעם טאַנץ.
און בערמאַן איז, לייכט ענטשולדיגענדיג זיך פאר לאה'ן,
פערשוואַנדען אין טאַנץ זאַל.

5.

קומענדיג אהיים אין איהר צימערל איז שוין געווען טאַג...
לאה האָט אראָבגעלאָזט די פאַרהאַנג איבער'ן פענסטער, זיך
אויסגעטהאַן און בלייבענדיג אין איין העמד האָט זי זיך גע-
שטעלט נעבען שפיגעל און בעטראַכט איהר קערפער.
זי האָט זיך געשטעלט קענען שפיגעל אזוי, אז זי זאָל זיך
קענען זעהן אין גאַנצען.

ווירקליך! אָט זעהט זי איהרע פיס, ווי שלאַנק, בויגיג און
לאַנג.

זי האָט עס גאָר ביז אהער ניט געוואוסט. איהר גאַנצע יר
גענד האָט זי פערבראכט גאָר אויף אוינס, וואָס איז ניט איהר
בערוף.

איהר בערוף איז גאָר געווען צו זיין א גרויסע טענצערין.
איצט ווייס זי שוין זיכער...

פארוואָס זשע האָט עס איהר פריהער קיינער ניט געזאָגט!
זי האָט זיך געלאָזט איבער'ן קליינעם צימער טאַנצען אין
האָט בעטראכט אין שפיגעל איהר יעדע בעוועגונג...

געוויס... זי איז אזוי לייכט! זי וואָלט געווען א גרויסע
טענצערין, אָט פונקט ווי יענע, וועלכע זי האָט געזעהן טאַנצען
ניט לאַנג צוריק אין דער אָפּערא.

וואָס בלומען יענע האָט בעקומען!

זי וועט עס שוין קיינמאָל ניט דערגרייכען. און א לאַנגע
צייט האָט זי זיך געדריעהט ארום שפיגעל און געפרופט נאָכמא-
כען די בעוועגונגען פון יענער טענצערין...

קאמפרימענמען.

(דערזעהלט פון א געוועזענע רעוואָלוציאָנעריִן)

אין יענער צייט — מיר דאכט זיך עס איז שוין אזוי לאנג — בין איך נאָר וואָס אריינגערטראָטען אין דער בעוועגונג. איך בין אַלט געווען אין גאַנצען אכצעהן יאָהר. אבער אויסגעוועהן האָב איך נאָך אינגער. איצט בין איך שוין אַ מוטער פון צוויי קינדער. האָב שוין פערלאָרען יענע צארטע עדעלע מיידעלשע פיגור. דאן בין איך געווען — אזוי געדענק איך מיר. און אזוי האָט מען וועגען מיר געזאָגט — דאן בין איך געווען צארט און אונשולדיג ווי אַ ליליע.

און די פּאַרטיי, אין וועלכע איך בין דאָן אריין צו ארבייטן מען איז געווען די געפעהרליכסטע. זי האָט אנערקענט דעם מערראַר אויפ'ן העכסטען גראַד. נאַטירליך, האָב איך די דאָר זיגע פּאַרטיי ניט אויסגעוועהלט מיט מיין נוטען ווילען, פון מיינעמוועגען וואָלט איך אפילו געקענט ארבייטען ביי די פּועלי ציוניסטען... אויב נאָר מיין חבר'טע, פיעל עלטער און ערפּאהר רענער פון מיר, וואָלט אויך אהין געהערט. מיין חבר'טע אבער, ביילקע, האָט גענלוסט צום אמת'ען קאַמפּף. איך בין איהר בלינד נאָכגעגאנגען און בלינד געהאַרכזאָם געווען.

מיט אַ קלאַפּענדען האַרצען בין איך דאָס ערשטע מאָל מיט איהר אריין אין אַן ענגער געשלאָסענער געזעלשאַפט, וועלכע איז בעשטאַנען פון פיער מענער און צוויי פרויען, אויסער מיר און מיין חבר'טע ביילקע. איך בין פון ביילקען פאַרגעשטעלט

געוואָרען אלס אַ נייע קראַפט, וועלכע קען זעהר צונייץ קומען פאר וויכטיגע אַרבייט.

איינער פון די פיער מענער, א הויכער יונג, מיט בלוט שפריצענדע באקען און שוואַרץ־גליהענדע אויגען, מיט נאָר וואָס שפראַצענדע שוואַרצע וואַנסעלעך, האָט מיך מיט אַ שטרענע פריינדשאַפט אָנגעקוקט, מיר אויסגעצויגען זיין ברייט טע אַבער זעהר ווייסע האַנד און געזאַגט:

— איד האָב, אז איהר וועט זיין אַ גוטע שוועסטער... איד הייס „באַרים“.

זיינע ווערטער, וואָס זיינען געווען אַפּענהערציג און וואַד רים, האָבען מיך ווי היפּנאָטיזירט. איד בין געוואָרען, לויט איד האָב דערפיהלט, שטארק רויט, און קוים אין שטאַנד געווען צו ענטפּערען:

— איד וועל מיך בעמיהען צו פּערדיענען אייער צוטרוי. אוועקגעהענדיג פון דער דאָזיגער נייער געזעלשאַפט, האָט פאר מיר דעם גאַנצען וועג געשוועבט דאָס געזיכט פון דעם יונג, וואָס הייסט באַרים. אויף מיין געלעגער האָב איד אַלץ גע־טראַכט, ווי אזוי קען איד עפּעס טהאַן אזוינס, וואָס זאָל בע־זויזען דעם דאָזיגען באַרים'ען מיין טרייהייט און איבערגע־בענהייט דער רעוואָלוציע, פון וועלכער ער איז דער גרעסטער פאַרשטעהער.

פול מיט מוטא און ענערגיע בין איד אויף מאַרנען אויפגע־שטאַנען. אוועק צו דער חבר'מע, און נאָך אַ פּערזענליכען קור־צען געשפּרעך, האָב איד מיר צו איהר געווענדעט:

— ווי געפּעלט דיר באַרים?

ביילקע האָט מיך שטרענג אָנגעקוקט און געענטפּערט:

— וואָס הייסט ווי געפּעלט ער מיר... איד דאַרף דען מיט איהם אַ ליבעע פיהרען?...

איד האָב מיך פון איהר ענטפּער מאַדנע דערשראַקען. מיר האָט זיך געדאַכט, אז זי איז אריינגערונגען צו מיר טיעף אין

הארצען און פון דאָרטען אַרויסגעגריבעלט דעם סוד...
 „מײן נאָט“ — האָב אײך זײך אײן געדאַנק גע׳מוסר׳ט —
 „עס איז דאָך אַ שרעקליכע חרפּה“. אײך האָב אָבער זײך גלײך
 געפונען און ענערניש זײך אָנגערופען:

— אײך ווייס, אז דו ביזט ניט פון די וואָס פערליעבען
 זײך, און באַרײט איז ניט דער וואָס פיהרט לײבעס. אײך האָב
 נאָך געמײנט, ווי געפעלט ער דײך אלס קעמפּפער... פער-
 שטעהסט? ! אלס קעמפּפער...

— נו, יא! — פּרעגסט נאָך! — איז בײלעקע ווייכער גע-
 וואָרען — וועסט מעהר „אַרבייטען“ וועסטו זעהען ווער ער איז
 און צו וואָס ער איז פּעהיג.

אין אַ פאַר טעג אַרום האָב אײך זײך מיט איהם געטראָפּען
 אויף דער בירזשע. ער האָט מײך גלײך דערקענט און אָנסקענדיג
 מײך מיט זײנע גלײהענדע אויגען, האָט ער מײך אָבגערוּפּען און אַ
 זײט, און געזאָגט:

— קומט צו מיר אהיים, אײך דאַרף אײך טאַקײ נױטיג האַר-

בען...

אײך בין פאַר פּרײד ווי פּערגלײווערט געוואָרען: צו איהם
 אהיים — אײנע אַלײן! אַ גרויסע נײגעריגקײט האָט מײך יו
 בעהערשט, און אײך בין איהם נאָכגעלאָפּען, ווי אַ קינד לײפט
 נאָך נאָך אַ טאַטען, מיט מוראַ און מיט לײבעס...

דורכגעהענדיג עטליכע פּערוואָרפּענע געטלעך, איז ער
 שטעהן געבליעבען בײ אַ גרויסען הויף; ער האָט זײך אומגעקוקט
 אהינטער, און שנעל זײך אָנגערופּען: — קומט אַרײן.

ער האָט מיר אַרויפגעפיהרט אין אַ פינסטערען קאַרידאָר
 און איז געשטיגען אויף טרעפּ; אײך נאָך איהם. ענדלײך איז ער
 שטעהן געבליעבען בײם לעצטען שטאַק. דאָס איז געווען שוין
 דער בוידעם פון הויז, וועלכעס האָט געהאַט אַ קלײן סאַלקעלע.
 אהין האָט ער מיר אַרײנגעפיהרט, ניט רעדענדיג מיט מיר קײן
 אײן וואָרט...

ער האָט פּאַרזיכטיג אָנגעצונדען פּייער. זיך אנידערגעזעצט און געהייסען אויך מיר צו זעצען זיך נעבען איהם. ער האָט מיך אָנגעקוקט, בעטראַכט עטליכע מאָל און געזאָגט, ווי צו זיך אליין:

— יא, איהר וועט דערצו זיין גוט... איהר זעהט אויס ווי אַ בת מלכה...
אויך האָב מיך צולאכט פון דעם קאָמפּלימענט און האָב געזאָגט:

— דאכט מיר, אויך געה אָנגעטהאָן גאנץ געוועהנליך...
— אייערע אויגען אָבער, די טרוימישע אויגען, און דאָס ווייס דורכזיכטיג פּנים'ס... ווי געוואונשען!
פון די צווייטע קאָמפּלימענטען האָב אויך זיך נאָך מעהר צולאכט; אין האַרצען אָבער האָט מיר הנאה געטהאָן, וואָס אויך באַריס קען מאַכען קאָמפּלימענטען... אויך האָב געוואונשען, אז ביילקע זאָל דאָ זיין און הערען... זאָל זי ניט מיינען, אז באַריס ווייס שוין גאָר ניט, וואָס שעהן איז. אויך אָבער האָב מיך אלץ געסטארעט צו אַבלייקענען:

— איהר זייט זיך טועה, חבר באַריס... אויך בין ניט אזוי שעהן, ווי איהר מיינט...
— אַך, וואָס רעדט איהר... — האָט ער זיך צוקאכט און מיך בעטראַכט פון אלע זייטען — איהר זייט ווי געבוירען פאר מיר... אויך דארף אויך אזוי נויטיג... אזוי נויטיג...
און אָנקוקנדיג מיך וויעדער, האָט ער מיט ענטזיקונג אויסגעשריען:

— איהר זייט אַ בת־מלכה! אזוי ערעל, אזוי צארט...
אויך בין פון די אויפריכטיגע קאָמפּלימענטען ווי פער-שעהמט געוואָרען, האָב איהם אָבער אָנגעקוקט שוין פיעל דרייסיג מער און זיך אָנגערופען:
— איהר קענט אויך קאָמפּלימענטען מאַכען!...

ער אָבער איז געשטאַנען נעבען מיר ווי צוקאַכט און האָט אָנגעווענדעט מיינע ווערטער:

— וואָס זאָגט איהר קאָמפּלימענטען... וואָס רעדט איהר נאַרשיקייט... אייערע האָר, אמת'ע זייד...

ער האָט מיינע לאַקען אָנגעטאפט מיט'ן האַנד און האָט זיך ענטציקט פון זייער ווייכקייט, און אידער איד האָב צייט געהאט אבצואווענדען זיך, האָט ער בעגייסטערט אויסגעשריען:

— אַך, איהר ווייסט, ווי אזוי איהר זאָלט זיי פערקאמען... „הייסט עס א בחור ווי אלע בחורים“ — האָב איד א טראכט געטהאן. אבער אַנקוקענדיג זיינע גליהענדע אויגען, איז ער מיר דאמאָלסט — איד אנערקען איצט מיינ שוואכקייט — אזוי געפעלען געוואָרען, אז איד האָב זיך אין גאַנצען פארגעסען און געפרעגט קאָקעטיש:

— ווי מיינט איהר וואָלט בעסער געפאסט?

— פערקעמט זיי „סעצעסיע“ — איבער די אויערען און איבער די רויטע בעקלעך. דאמאָלסט וועט איהר זיין זיכער מיט ערפאָלג...

איד האָב איהם געפאָלגט, האָב גלייך אין זיין אנוועזענ- הייט זיך איבערגעקעמט..

אז איד בין געוואָרען פארטיג מיט דער נייער פריזור, האָט ער מיר וויעדער בעטראכט און איז נאָך מעהר ענטציקט גע- וואָרען פון מיר:

— איהר זייט פאר מיר א גליק...

איד האָב פערשעהמט אראָבגעלאָזט די אויגען און געד ווארט, אז אַט אַט פאלט ער צו מיר צו און גיט מיר א קויש, וועל' כען — איד בין וויעדער מודה מיינ זינד — איד האָב שטארק, שטארק גענארט...

נאָר אנשמאט א קויש, איז ער אָבערגאנגען פון מיר צום בעט, זיך איינגעבויען און פון דאָרט ארויסגענומען א קליין

פעקעלע, און האלטענדיג עם אין האנד האָט ער זיך צו מיר
געווענדעט:

— הערט, חבר'טע... אָט דאָס איז נישט מעהר און נישט
וועניגער, ווי א באַמבע...

איך בין פאר שרעק שיער נישט אומגעפאלען, ער אָבער
האָט מיך שטרענג אָנגעקוקט און זעהר שטיל געזאָגט:

— די באַמבע מוז מען איבערטראָגען אויף אן אנדער
וואָהנונג... איהר פערשטעהט... איהר זייט פונקט אָנגעמאס-
טען... אייער גאנצער אויסזעהן איז אַזא, וואָס לאָזט ניט צו
קיין חשד פאלען אויף אייך. איהר וועט געהמען א דראַשקע
און עם אוועקפיהרען... נאָר פאָרויכמיג...

און מיט די ווערטער האָט ער מיר מיט גרויס פאָרויכמיג-
קייט איבערגעגעבען דאָס קעסטעלע, געזאָגט מיר ווי אזוי צו
טראָגען עם ביז צו דער דראַשקע און מיר געהייסען געהן.

איך האָב ניט געהאט קיין מוטה צו אויסרעדען אנטקע-
גען א וואָרט... איך בין שטיל ארויס פון צימערעל און מיט גרויס
שרעק עם געטראָגען איבער'ן הויף.

ביים הויף איז געשטאָנען א דראַשקע. איך האָב מיך
אריינגעזעצט און געהייסען פאָהרען צום אָנגעוויזענעם אַד-
דעם.

אז איך בין געקומען אויף מאָרגען אין אבענד צו איהם,
האָט ער מיר שוין קיין קאָמפלימענטען ניט געמאכט, ער האָט
מיר נאָר געדריקט די האנד און געזאָגט:

— איהר זייט א וואוילע חבר'טע... איהר וועט צוניין גו-
מען...

און איך בין אויך מיט דעם קאָמפלימענט צופריעדען גע-
ווען...

אַבער טיעף אין הארצען האָב איד געבענקט נאָך די נעכ־
טיגע קאָמפּלימענטען... אזוינע אַבער האָב איד שוין מעהר פון
איהם ניט געהערט: מעהר קיין באַמבעס האָב איד ניט געדארפט
אריבערפיהרען, און מיין שעהן פנים, מיינע טרוימערישע אוי־
גען און מיינע זיידענע האָאַר איז איהם שוין מעהר ניט אָנגע־
גאַנגען...

בלות.

נאך אלס קינד האָט שוין ליפּמאן געהאַט אַ כּלָה.
דאָס איז געווען חנה'לע, לייבע דעם קרעמערס אינגסטע
טאָכטער'ל. זיי זיינען געבאָרען געוואָרען אין איין נאַכט אין
ביידענס עלטערן האָבען האַלב אין שפּאַס, האַלב אין ערנסט.
אין אַ פּאָר וואָכען אַרום זיי פּערקנאַסט.

און אזוי איז די דאָזיגע חנה'לע געווען ליפּמאנס כּלָה ביז
צוועלף יאָהר. נאָכדעם, געהענדיג צו איין לעהרער זיך לערנען
לעזען און שרייבען, האָט זיין יונגעס הערצעל אָנגעהויבען צו
ציהען צו אַן אנדער מיידעלע, וואָס איז געווען אַ בלאַנדע, מיט
בלויע אויגען און נאָרדענע לאַקענדלעך און האָט זעהר חו'עוודיג
געשמיכעלט, ארויסווייזענדיג איהרע צוויי מילך ווייסע שנור-
לעך צייהן.

דאן איז ער צו חנה'לען וואָס אַ טאָג קעלטער און קעלטער
געוואָרען. ביז ער האָט זיך מיט איהר אין גאַנצען צוקרינט און
ער האָט זי אוועקגעוואָרפען.

אויס כּלָה...

חנה'לע האָט זיך געמאַכט, ווי עס אַרט איהר ניט. פּער-
קעהרט, זי האָט נאָר אין גאַנצען אָפּגעלייקענט, אז זי איז ווען
געווען זיין כּלָה. מאלע וואָס טאַטע און מאמע האָבען גע-
שפּאַסט!

אַבער ווען ליפּמאן האָט זיך אַ גאַנצען יאָהר גע'חבר'ט
מיט דער בלאַנדער מיידעלע און זיך געקושט מיט איהר, זיענע-

דיג ביי'ן טיש אין דעם לעהרערס הויז, אָדער צוריקגעהענדיג צוזאמען א היים מיט די פערשריעבענע העפטען אונטער די אַרעמס, — איז חנה'לע אלץ געווען אליין און האָט אן אנדער אינגעל, אלס חבר, ניט געקענט קריגען, און זי האָט מיט רונזא געקוקט אויף אלע איהרע בעקאנטע פון ביידע געשלעכטען, ווי זיי אלע וואָלטען געווען שולדיג אין איהר פערלאָזענעקייט...

אז זי האָט שפעטער בעמערקט ווי ליפמאן איז אויף צו זיין נייער חבר'טע קאלט געוואָרען, האָט זי זיך געטרייסט, אז ער וועט וויעדער קומען צו איהר, צו חנה'לען. זי האָט זיך אָבער טועה געווען. ליפמאן איז שוין געוואָרען א נאנצער מחותן מיט דער שווארצער גרונעלען. דאָס האָט שוין חנה'לע איהם ניט געקענט מוחל זיין און האָט איהם שטילערהייט געשאַלטען...

אָבער ליפמאן האָט אויך מיט דער שווארצער גרונעלען ערנסט ניט געמיינט. די ערשטע טעג איז זי איהם טאָקע געפער לען געוואָרען, אָבער נאָכדעם האָט ער ערפאהרען, אז די דאָזיגע גרונה האָט עפעס א מאָדנע צונעמעניש, וועלכע האָט אין זיינע אויערען געקלונגען זעהר ניט איינגענעהם, איז ער געוואָרען אויס מחותן אויך מיט איהר.

אָבער לאַנג אָהן א חבר'טע איז דער דרייצעניאָהריגער בחור'ל ניט געווען.

די דריי פערלאָזענע מיידעלעך האָבען טאָקע קיין אנדערע נאָהענטע חברים ניט געקראָגען און זיי אלע דריי האָבען זיך גע'חבר'ט, אויסרעדענדיג דאָס הארץ אויף ליפמאנען און שווע-רענדיג מיט כל השבועות, אז זיי האָבען איהם פיינט, ווי דעם טויט, — אָבער ער, ליפמאן, האָט זיי ניט געבענשט, ניט גע-שאַלטען, ניט געריהמט, ניט געזידעלט, — ער האָט זיי גאָר ניט דערמאָהנט, ער האָט גאנץ לייכט פערטשעפעט דאָס הער-צעל פון שלמה וואָלף דעם נגי'ס טאָכטער, פייגעלע. דאָס איז געווען אן אמת'ער טריאומף!

ערשטענס, איז פייגעלע געווען דאָס שעהנסטע מיידעל איז
נאָס, צווייטענס איז זי געגאנגען אין „שקאַלע“, און ניט צו א
פּריוואַט לעהרער, ווי ער מיט זיינע פּריהערדיגע חבר'מעס.
דריטענס איז טאקע דער יחוס אליין פאַר ליפּמאנען א סך ווערט
געווען. ער חבר'ט זיך מיט דעם נגיד'ס טאָכטער.

די בעקאנטשאפט מיט פייגעלען האָט אָנגעהאלטען א דריי
יאָהר. ער איז שוין געווען א בחור פון זיבענצעהן יאָהר, שלמה
וואָלף איז פאַר די דריי יאָהר ארימער געוואָרען, ליפּמאנס טאָ
טע איז דוקא אויפגעקומען. פייגעלע אליין איז אויך אין זיינע
אויגען מיאוסער געוואָרען און ענדליך איז ער פון איהר אוועק-
געגאנגען...

צו אכטצעהן יאָהר האָט ער שוין געקוקט ערנסט אויף דער
זאך.

סתם בעקאנטשאפט האָט ער אויסגעמירען. ער האָט גע-
קוקט אין תוך אריין. נעהמען א כלה!

און שפעטער האָבען זיך שוין אריינגעמישט שדכנים, די
עלטערן, און ליפּמאן איז אלע פאַר וואַכען געוואָרען א חתן און
געוואָרען אויס חתן...

ער האָט געבראקירט...

געבראקירט האָט ער די כלות, וואָס שדכנים האָבען איהם
גערעדט, געבראקירט האָט ער די מיידלעך, מיט וועלכע ער האָט
זיך אליין בעקענט, אויפגעהערט צו לייעבען די יעניגע, וועלכע
ער האָט די ערשטע וואָך שטארק געליעבט.

— א מאָדנע זאך! האָט ער זיך אמאָל בעריהמט פאַר זיי-
נעם א חבר. מיך האָט נאָך א כלה קיין מאָל ניט אָבגעזאָגט, א
געליעבטע ניט אויפגעהערט צו לייעבען... א יך ווארף זיי
אלע אוועק!...

און ער האָט זיך צולאכט...

ענדליך האָט ליפּמאן התונה געהאַט. עס איז געווען טאָקע דורך אַ שרכן. די כלה איז געווען אַ שטילע, רוהיגע אידישע טאַכטער. מיט צוויי גרויסע שוואַרצע בענקענדיגע אויגען. דוקא די דאָזיגע אויגען זיינען ליפּמאנען געפעלען געוואָרען. דערצו האָט די כלה געזעהלט אזא סומע געלד, וויפיעל ליפּמאנס פאָר טאַזיע האָט שטענדיג פאראוים געזעהן. אויף איהרע עלטערן זיינען געווען שטילע, גוטע מענשען, האָבען אויף אלץ וואָס ליפּמאן האָט אויסגערעדט, גוטמוטיג צוגעשטימט, און ליפּמאן האָט בשום אופן ניט געקענט געפינען אַ פעהלער אין דעם דאָזיגען שדוך.

אין אַ יאהר ארום האָט זיין יונגע בענקענדיגע ווייבעל געבאָרען אַ קינד. עס איז געווען אַ זעהר שוואַך קינד. די מר טער איז קיין מאָל פון זיין וויגעלע ניט אָבעטראָמען און ליפּ מאן אליין איז אויך געווען זעהר פערנומען מיט'ן קינד. האָט געקוקט אויף איהם, איבערבויענדיג זיך איבער פון וויגעלע מיט לייעבע און רחמנות... פלעגט עס אויך אָפט ארויסנעהמען, האָל טען עס ארומגענומען און טוליענדיג עס צו זיך פלעגט ער מורמ' לען:

— זאָלסט מיר לאָנג לעבען!

דאָס קינד איז אין אַ יאהר ארום שטארק קראַנק גע- וואָרען. עס איז געלעגען אין וויגעלע מיט פערמאכטע ליפעלעך און מיט האַלב פערמאכטע אויגעלעך און שווער געהויבען מיט'ן בריסטעלע. די מוטער איז ארויס גאָב'ן דאָקטאר. ליפּמאן, מיעד פון ניט שלאָפען די פאָריגע נאכט, איז געשטאַנען איבער'ן ווי- געלע און האָט עפעס געטראכט... ער האָט זיך פלוצים דערמאַנט אַן אלע זיינע פריהערדיגע כלות... איינע נאָך די אנדערע האָ- בען זיי, בלאַסע, מיעדע, מיט פינקעלדיגע אויגען, דורכגע- שוועבט פארביי איהם... און אָט זיינען זיי אלע, אין ווייסע פליידער מיט אויפגעשפּרייטע הענר און מיט גרויסע אָמענע

אויגען, געשטאנען איבער'ן וויגעלע, און האבען עפעס מאדנע
געשמייכעלט...

נאכדעם האבען זיי זיך אלע גענומען פאר די הענד און
שפרינגענדיג און לייכט טופענדיג מיט די פיס, האבען זיי זיך
אין א קארצהאָר ארומגעדריעהט ארום וויגעלע...

די אויסגענארמע קוילען.

(מיליטער-ערצעחלונג)

ברוך גרינשפאן איז געווען א בעל-הבית'ישער בחור. ביז צוואנציג יאהר איז ער געווען אין דער היים ביי זיינע עלטער-רען, געלייענט לשון-קודש'דיגע ביכלעך; שבת האָט ער שפּאַ-צירט מיט חברים הינטער'ן שטעדטעל, זיך בעגעגענט דאָרטען צווישען די בוימער מיט קאָמפּאניעס שפּאַצירענדע מיידלעך, און מיט די מעהר בעקאנטע זיך בעגריסענדיג, פלעגט מען זיך גאַכהער לאָזען אלע צוואמען. ביי א שעהנעם וועטער, ווען דאָס גראַז פלעגט זיין טריקען, פלעגט מען זיך צוואמען אויסזעצען אויף דער ערד, אָנפאנגס אביסעל אָנגערוקט איינע פון די אַנ-דערע, שפעטער אביסעל — פלעגט מען זיך דערנעהענטערן און באלד — פרעג ווי אזוי — פלעגט שוין ברוך זיצען שולטער אין שולטער מיט חנה, ישראל בערס שווארץ-חנ'עוודיגער מיידעל, און אריינרוימענדיג איהר א סוד אין אויער, פלעגט ער שוין פאר איינווענס אָנריהרען מיט די ליפען דעם שפיץ ווארימען אויער. ברוך האָט עס גערעכענט פאר א זיכערן קוש און האָט דערמיט זיך בעגניגענט. חנה אָבער האָט זיך געמאכט כאילו לא ידעה — א סוד איז א סוד! ... אי, וואָס ער האָט מיט די ליפען אָנגעריהרט דעם אויער, קען זי גארנישט העלפען דערצו — ווען ער גיט איהר א קוש איז באַק וואָלט זי אוראי גיט גע-שוויגען...

אבער גוט איז עס געווען! אז עס הויבט אָן ווערען פינסט
טערלעך לאָזט מען זיך צוריק, יעדער צו זיין היים, מען געזע-
גענט זיך, יעדער בחור דריקט זיין מיידעל — מיט וועלכער
ער ווערט וואָס א שבת געהענטער — מיט א געוויסען נוסח די
האנד. ברוך גרינשפאן זעגענט זיך פריהער מיט די וואָס זייר
נען איהם וועניגער נאָהענט. ער האָט דערביי א געוויסע דיפ-
לאַמאַטיע: ער זאָל חנה'ן דער לעצטער די האנד קענען לענגער
דריקען און לענגער האלטען, און טאקע דערביי כאַפען א זייר
טיג וואָרט:

— איבעראכטאָג קומט איהר?!

ער זאָגט עס שטיל, ווי א שמונה עשרה, אבער ער לעגט
אריין אין דער דאָזיגער פראגע אזוי פיעל כונה, אז זיין געמין
חנה פערשטעהט איהם גלייך, בעוויליגט זיין פראגע, וואָס איז
אין איין צייט א געבעט און זי שמייכלט.

— יאָ. אָנגענומען! ...

און כאַטש ווייטער פון איינרוימען חנה'ן א סוד און דאָס
אַנהירען דעם שפיץ אויער, אלס א רמז פון א קוש, איז ברוך
גיט גענאנגען, האָט ער דאָך געהאלטען חנה'ן פאר זיין געליעב-
טע. אמת, טאקע לויט דעם נוסח פון די ביכלעך וואָס ער ליי-
ענט, איז די ליעבע נאָך אנדערש; ערשטענס, איז ביי איהם
נאָר א שאלה, צי א בחור'ל, וואָס הייסט ברוך איז בכלל מסוגל
צו אמת'ער ליעבע? ... צווייטענס, האָט ער נאָך בפירוש קיינמאָל
גיט געזאָגט חנה'ן: „איך ליעב דיך“, ווי עס דארף צו געהן אין
אזעלכע פעלע. אבער וואָס ברויך ער די אלע כללים, ווען ער
ווייס זיכער ווי נאָלד, אז חנה'ן האָט ער ליעב, אז ער זעהט זי
שטענדיג פאר די אויגען און זיין הארץ איז פול בלויז מיט
איהר.

עס וועט קומען די צייט וועט ער איהר ענטדעקען זיין
גאנץ הארץ... ער וועט שוין וויסען ווי אזוי. דערווייל איז איהם
גוט אזוי אויך. די זעקס טעג לויפען זיך ווי עס איז דורך און עס

קומט שבת זעהט ער איהרע שעהנע, שווארצע, קלונע אויגען, הערט איהר אנגענהמע זינגענדיגע שטימע און פיהלט דעם דופט פון איהרע שעהן־פערקעמטע האָר בשעת ער זאָגט איהר א סוד...

אַבער איידער ברוד האָט צייט געהאט צו אויסזאָגען זיין האַרץ פאר חנה'ן, איז אָנגעקומען די צייט פון פריזיוו. — נאָכ'ן פריזיוו, אם ירצה השם... — אזוי האָט ער בע־טראַכט.

ברוד האָפט אפילו, אז א סאָלדאט זיין וועט ער ניט. ערש־טענס, האָט ער אן אמת'ע לנאָטע און צווייטענס, אז עס זאָל אפילו האַלטען ביי לנאָטניקעס, פעהל־ט איהם צוויי ווערשקעס צו די גרעב... ער האָט זיך שוין עטליכע מאָל געמאַסטען!
פונדעסטוועגען איז בעסער פון אזוינע זאכען צו רעדען, אז מען איז א גע'פטר'טער, א בעפרייטער... דעמאָלט קען מען אוי־סער חנה'ן, בעקומען עטליכע הונדערט רובעל נדן אויך... אמת, ער אַליין דארף ניט די נדן... ווייס ער דען ניט, אז דער עיקר איז די ליעבע? אבער זיינע עלטערען, וואָס זיינען לויט ברוד'ס מיינונג, פארנאָטישע, וועלען אודאי נישט איינגעהן אז ער זאָל געהמען א מיידעל גאָר אָהן געלד. צוליעב זיי וועט ער מוזען געהמען עטליכע הונדערט רובעל אויך.

— מילא, — טרייסט ער זיך — עס וועט אפילו זיין אויפ'ן אלטען שטייגער... אבער וואָס קען עס שאַדען? דער פאר וועט ער קיין קעסט זיכער ניט עסען! קעסט איז באמת אן אלט־פּרענקישער מנהג ביי אידען! קעגען דעם וועט ער זיך שטעלען ענטקעגען טאַטען און מאַמען אפילו! קעסט — נישט!...

דאָס פריזיווריאָהר אבער איז געווען א שלעכטער. עס האָט בען געפעהלט עטליכע צעהנדליג פריזיוו־ניקעס, וואָס א טייל

פון זיי זיינען אוועקגעפאָהרען קיין אמעריקא און האָבען דאָרט געלעבט א נומען טאָג און א טייל זיינען נעבעך געלעגען שוין פון יאָהרען אויפ'ן שטערטעלדיגען בית-עולם, נאָר אויפ'ן צע-טעל האָבען זיי אלע געלעבט און האָבען זיך פאר קיין פאל ניט געוואָלט מעלדען צום „פריאַם“, האַטש געה און גראָב זיי אויס פון די קברים...

און עס איז אָנגעקומען צו ברוך'ן:

— ברוך האַאימאָו גרינשפּאַן! — האָט א נעדיכטער בייזער באַם אויסגערופען..

האַט זיך ברוך, אינגאנצען ציטערענדיג פאר שרעק און קעלט גענומען אויסטהאָן פון וואָס איהם איז נאָך קעלטער גע-וואָרען, און ער האָט זיך בלוז געווארעמט מיט דער האָפּנונג, אז ארויסראטעווען וועלען איהם די צוויי ווערשקעס, וואָס איהם פעחלען צו דער „גרעב“...

צי די קאָמיסיע האָט איהם פאלש געמאַסטען, צי די צוויי ווערשקעס האָבען איהם לכתחילה ניט געפעהלט, איז געווען ברוך'ן שווער צו בעשטימען. ער איז געווען איבערראשט און צומומעלט פון די פיעלע „וואַיענע“ וואס האָבען זיך געפונען אין פריאַם. ער האָט בלוז געמערקט ווי א דיקער פּאַלקאָוויק קוקט איהם ארום און דינגט זיך איבער איהם מיט א הויכען און שלאנקען אָפּזיציר, און נאָכדעם האָט ער דערהערט ווי אזוי בידע האָבען אויסגערופען אין איין קול:

— האָראַש! מעלעָדיען!

און באלד בעקומט ער א פריינדליכען קלאַפּ אין דער נאָ-קעטער פלייצע און מען רופט פעסט אויס:

— גאָדיען!

און ברוך פערטייטשט עס פאר זיך אליין אויף אידיש:

— איך טויג!

א נאקעטער מיט א נאָרישען שמייכעלע געהעט ער ארויס אין פאָרשטען צימער, וואו ער האָט איבערנעלאָזען זיינע קליי-

דער, און כאפט אויף זיך קודם ארויף דאָס סאמע נויטיגסטע, וואָס
רום עס איז אַ חרפה צו שטעהען אזוי פאר מענשען! ...

* * *

די ערשטע טעג אין קאזארמע איז פאר ברוד'ן געווען אונז-
ערטרענליך שווער. א טיעפע בענקשאפט האָט גענאָגט זיין
הארץ; געבענקט האָט ער נאָך טאַטע-מאַמען, נאָך די שוועסטער-
לעך און ברידערלעך, נאָר אַ פאָר נאָהענטע חברים, אבער מעהר—
נאָך חנה'ן... ערשט אין די עטליכע טעג איז זיין געפיהל צו חנה'ן
דייף געוואָרען, האָט בעקומען אַ פאַרמע, א געשטאַלט און אַ נאָר-
מען, און ווען ער וואָלט איצט אין שטעדטעל געקענט זיין און זע-
הען זי, וואָלט ער שוין ניט אַבקומען מיט אַ גע'גנב'עמען קוש.
ביים זאָגען איהר אַ סוד — איצט וואָלט ער זי שטאַרק געדריקט
צו זיין ברוסט און גערעדט אָפּגענווערטער: חנה, איך האָב דיך
זעהר לייעב!

איצט איז ער אבער אזוי ווייט פון איהר! הונדערטער מי-
לען און הונדערטער וואָכען! ביז ער וועט זיך אויסדייענען און
קומען צוריק אהיים וועט שוין זיין חנה אודאי געהערען זיינעם
אַ חבר, אָדער אַ ווילד-פרעמדען פון אַ צווייטע שטאַדט. חנה איז
ניט פון די מיידלעך, וואָס דארפן לאַנג ווארטען אויף אַ חתן...
שטעהענדיג אין פראַנט מיט זיינע נייע חברים, אונטער דער
לאַסט פון דעם ראַנעץ, ביסן און שינעל, פערנארטעלט שטייף מיט
דעם פאס און נאָכמאכענדיג די בעוועגונגען פון זיין נייעם לעהר-
רער דעם „פעטער'ל“, אַ קאזאַנסקער פויער, מיט אַ קיילעכדיגען,
געשטופעלטען פנים, מיט וואסערדיגע אויגען, אין וועלכע עס
האָט געשווימען אַ טעמפע בייזקייט און האס צו אלץ, וואָס
לעבט און בעוועגט זיך פריי, — נאָכמאכענדיג די בעוועגונגען
און נאָכרעדענדיג די נעמען פון די וואפען און די מיטלען פון דעם
קייזערליכען הויף און פון די גענערעלער און אנדערע אונמיטעל-

בארע, „נאטשאַלסטוואַ“, האָט ברוך פּערנעסען וואו ער שמעהט, וואָס ער טהוט און וואָס ער דערט. דער „פעטער'ל“ האָט שוין ניט איינמאַל איהם בעשטראַפּט. אבער ברוך האָט זיך ניט גע- קענט העלפּען. אנשטאט דעם פעטער'ל פלעגט ער זעהן חנה'ן, אַ לאַכענדיגע, אַ פּרעהליכע, אַ יום־טוב'דיגע, און ווינקט צו איהם מיט די קלוגע שוואַרצע אויגען ער זאָל לאָזען האַק און פּאַק און געהן מיט איהר הינטער'ן שטערטעל צווישען די בוי- מער, אוועקזעצען זיך אויפ'ן גראָז, אָדער אויפ'ן שטיין און פּלוידערען, און לאַכען און לאַכען...

האָט איהם איינמאַל דאָס קאזאַנסקי פעטער'ל פּלוצים איר בערגעשלאָגען:

— דו, גרינשפּאַז, וואָס האָסטו זיך פּערטראַכט? — אין חייַעטשקען זיך דערמאָהנט...

ברוך איז געבליבען איבערראשט: ווי אזוי האָט ער עס געטראָפּען? און ער האָט בתמימות, פּערטראַכטערהייַד, געענט- פּערט:

— טאַק טאַטשנאָ... — דאָס הייסט — טאַקע אזוי...

די יונגע סאָלדאַטען אין פּראָנט, וועלכע האָבען זיך אָהן דער ערלויבניש ניט געטאַרט אפילו בעוועגען, האָבען זיך שטאַרק צולאַכט. דאָס „קאזאַנסקי פעטער'ל“, וועלכער איז גע- ווען דאָס מאָל גראָד גוט געשטימט, וואָס דאָס האָט איהם אליין גע'חידוש'ט, האָט אָבגעזידעלט די יונגע סאָלדאַטען. וואָס האָט בען געוואַנט אָהן זיין ערלויבניש צו לאַכען, און האָט זיי גע- סטראשעט אלעמען „פּאַד סוד“ אוועקגעבען, ער אליין אבער האָט מיט אַ געלעכטער זיך געווענדעט צו ברוך'ן און געזאָגט:

— אזוי גאָר... נאָך חייַעטשקען... אזוי דיענסטו טריי דעם סייזער!... ביזט געקומען לערנען זיך שיסען, פּערטיידיגען דאָס הייליגע פּאַטערלאַנד פון אינערליכע און אויסערליכע שונאים, און דו טראַכסט גאָר פון אַ חייַעטשקען... איד וועל דאָס „דאָ- לאַזשען“ די נאטשאַלסטוואַ...

אבער, אז ברוך האָט, ערפאהרענדיג פון אן „אַלטען“ איר
דישען סאַלדאט, אז דאָס קאזאנסקי פעטער'ל „נעהמט“, האָט ער
איהם פון דעם ביסעל געלד, וואָס איהם איז נאָך געבליבען, גער
געבען אויף אַ פלעשעלע. דאָס קאזאנסקי פעטער'ל האָט דערפאר
איהם גענומען אלס צוהעלפער אין באַד און געהענדיג צוריק פון
באַד אַ צוואווארעמטער, איז ער מיט ברוך'ן אריין אין אַ
שענקעל, בעשטעלט בראנפען מיט פערבייסען, און נאָך דער
ערשטער כוסה זיך אָנגערופען צו ברוך'ן קלאפענדיג איהם איר
בער'ן פלייצע:

— דו, גרינשפאן, ניט זאָרג... דו האָסט אַ הייעמשקען.
איך האָב אַ „נאַסטיא'ן“... איך האָב אויך געבענקט, אבער אז
איך האָב בעקומען אַט דאָס, — ער האָט אָנגעווויען אויפ'ן
ברוסט, — האָט מען מיר אָנגעלאָזען אהיים אויף נאנצע דריי
מאָנאַטען...

ברוך האָט מיט נייגעריגע בליקען געקוקט אויף דער אויס-
צייכנונג וואָס דאָס קאזאנסקי פעטער'ל האָט בעקומען פאר גוט
שיסען...

— קען איך דאָס אויך בעקומען? — האָט ער בתמימות
געפרעגט.

— אז דו וועסט טרעפען דעם ערשטען זומער דריי און
דרייסיג קוילען, בעקומסטו עס... אבער פונקט דריי און דריי-
סיג, עס טאָר ניט פעהלען...

— איך וועל טרעפען! האָט ברוך מיט זיכערהייט אויס-
געשריען און פערגעסענדיג, אז דאָס קאזאנסקי פעטער'ל איז
זיין „נאַטשאַלניק“, האָט ער איהם לאכענדיג אַ קלאפ געטהאָן
אין פלייצע.

— איך וועל טרעפען!

און מיט זיכערע טריט, מיט אַ האָפענונג אויף דריי-אויף-
דרייסיג קוילען און דריי מאָנאַטען אין דער היים צו זיין, האָט
ברוך מיט'ן האלב שיכור'ן „פעטער'ל“ געשפאנט צוריק אין דער

קאזארמע אריין.

עס איז אָנגעקומען דער לעצטער קורס פון שיסען. ברוד
האָט שוין ערוואַרבען פאר די פריהערדיגע קורסען 28 קוילען,
וועלכע זיינען געווען בלויז פאר חנה'ן... ווען ער טרעפט די פינף
קוילען ביים לעצטען קורס בעקומט ער אן אויסצייכענונג און
פאָהרט גלייך אויף דריי חדשים צו חנה'ן...

דער לעצטער קורס איז אָבער דער שווערסטער. די פיגור
רען זיינען אויסגעשטעלט פאר פופצעהן הונדערט טריט ווייט...
דער טאָג איז א ווינדיגער; לויט'ן כלל וועט ער ציעלען איז א
זייט און דער ווינדר וועט זי שוין צוטראָגען אין ריכטיגען פונקט.
אָבער געהן שמעלען זיין מזל אויפ'ן ווינדר איז ניט קיין
שכל... וואָס וועט ער טהאָן, אז גלייך נאָכ'ן אויסשיסען בלאָזט
דער ווינדר שטארקער, אָדער שוואַכער... דעמאָלט איז אלץ פער-
לאָרען... קיין צייט צו קלערען איז אבער ניטאָ. דער גאנצער
ווינדר פון עטליכע-און-צוואַנציג מענשען שמעהען שוין גרייט
און וואַרטען בלויז אויף דער קאָמאנדע פון יונגען אָפיציער.
וועלכער שמעהט פון הינטען און זעהט, ווי אזוי די רייע ציעלט
זיך און מאכט בעמערקונגען. ברוד צעהלט אָב די פינפטע פי-
גור. די פערטע געהערט צו זיין שכן אויף דער נארע, יעמעל-
יאנאָוו, א נאָרישעוואַטער גוי, וועלכער האָט פאר אלע קורסען
געטראָפען בלויז צעהן קוילען. ס'הייסט איין קויל ביי יעדער
קורס. יעמעליאַנאָוו שמעהט צוטומעלט, קען ניט כאַפען מיט'ן
אויג זיין פיגור און פּרעגט שטילערהייט ברוד'ן:

— ברודער גרינשפאן, די וויפעלטע פיגור איז מיינע? ...

— די פינפטע... די פינפטע... האָט ברוד איהם בכיון

זעהר שנעל געענטפערט, אז יענער זאָל צו איהם נאָכדעם קיין
טענוון ניט האָבען...

גלייך האָט זיך דערהערט דעם אָפיציער'ס קאָמאנדע:

שים

עם האָט זיך אָנגעהויבען אַ שיסעריי, און אַרויסוואַרפען פון גילזען און ווידער אַ שיסעריי... אזוי פינף מאָל... ברוך איז מיט דריי קוילען געווען זיכער, אז ער האָט געטראָפּען... אויף צוויי האָט ער געהאַפּט, אז יעמעליאָנאָוו האָט אין זיין פינפטער פיגור אַריינגעשאַסען...

די סיגנאַליסטען האָבען געגעבען סיגנאַלען. דאָס שיסען האָט אויף דער גאַנצער ליניע אויפגעהערט. די שיסער האָבען מיט אונגערוֹלד געוואַרט אויף די צעהלער, וועלכע האָבען זיך בעוויזען פון אונטער די בערגלעך, וואו זיי זיינען געווען די צייט פון שיסען פּערשטעקט.

די צייהלער האָבען רוהיג געהויבען דאָ די ווייסע זייט פון פּעהנדעל איבער די פיגורען, וואָס האָט בעדייט, אז די קויל איז ניטאָ, דאָ די רויטע זייט, אז די קויל האָט געטראָפּען. די פּערטע פיגור האָט פינף מאָל בעקומען ווייס...

יעמעליאָנאָוו איז געשטאַנען ווייס ווי זיין „העמדעל“ און מיט צאָרענריגע בליקען געקוקט אויף ברוך'ן...

באלד האָט זיך געהויבען דאָס פּעהנדעל איבער דער פינף-טער פיגור. ברוך'ן האָט דאָס האַרץ שטאַרק געקלאָפּט, אָנ-פאַנגס פאַר שרעק, נאַכהער פאַר פּרייד: דאָס פּעהנדעל האָט אַלע פינף מאָל בעוויזען רויט...

דער אַפיציער איז צוגעלאָפּען צו ברוך'ן און מיט אַ שטראַ-לענדען געזוכט אויסגעשריען:

— מאַלאַדיעץ גרינשפּאַן!..

פון דער צווייטער זייט האָט איהם יעמעליאָנאָוו געשושקעט:

— ביזט אַ מאַשעניק...

ברוך האָט זיך פּערענטפּערט, אז ער איז געווען שטאַרק צו-טומעלט און אויפגערגעגט און ער האָט באמת געמיינט, אז יער מעליאָנאָוו'ס איז די פינפטע פיגור. ער האָט איהם געטרייסט, אז ער, ברוך. וועט פּאַהרען אין אַטפּוסק און וועט איהם ברענגען

די בעסטע מתנה... און אז ער וועט בעקומען דאס „צייכענדעל“
וועט ער איהם גוט מכבד זיין...

און ברוד'ן האט איהם אָנגעקוקט מיט מיטליידענדע בליקען
און ווידער געטרייסט:

— און פון וואנען ווייס איך, אז דו האסט מיר געהאַל-
פען... אַט האַסטו, געדענקסט, דעם דריטען קורס, אויף קיין
איינע ניט געטראָפּען און איך האָב אלע פינף געטראָפּען...
— היינט האָב איך זיך געסטאַרעט... האָט יעמעליאַנאָוו
בערויערט... צוויי קוילען מיינע האַסטו זיכער... עס וועט זיין
מיין „זנאַטשאַק“...

ברוד'ן האָט אָבער נישט געאַרט צי דער זנאַטשאַק איז פּער-
דיענט פאַר זיין שיסען צי פאַר יעמעליאַנאָוו'ס. זאַל אויסברע-
כען חלילה א מלחמה וועט ער אפילו קיין איין קויל ניט טרע-
פען, ער וועט זיך ציעלעווען איבער די קעפּ... אבער דאָ איז
הילצערנע פיגורען האָט ער טאַקע געוואָלט טרעפען אין סאַמע
האַרץ, כאַטש אז מען טרעפט אין די קניה געהט די קויל אויף
אריין אין חשבון... ווייטער געהט איהם דער גאַנצער שיסען ניט
אז. אז ער וועט קומען אהיים וועט ער חנה'ן גלייך דערצעהלען
ווי אזוי ער האָט ביי זיין שכן פון דער נאַרע אויסגענאַרט א
קויל און אפּשר צוויי...

— אי, וועט דאָס חנה לאַכען!.. האָט ער פּערענדיגט זיינע
רעיונות און זיך פאַרבּערייט אין געדאַנק צו דער גליקליכער
ריזע...

רײַבעם־שטייער.

(ערצעהלונג פון בערלינער סטודענטען לעבן)

עס איז שוין געוואָרען איינס א זייגער ביי נאכט, ווען בענסאָ, א סטודענט פון מעדיצינישען פאקולטעט איז געגאנגען אויף פריערדיק שטראסע מיט דעם ציעל צו געהן א היים. אבער אזוי ווי די נאכט, האָטש א ווינטערדיגע, איז געווען זעהר שעהן און די פרידריק שטראסע האָט ערשט אָנגעפאנגען אויפצולע־בען. האָט ער ביי זיך נישט געקאָנט פועל'ן דאָס גאנצע רוישען איבערצולאָזען פאר אנדערע און אליין אוועקגעהן אין זיין קליי־נעם צימער וואָס ער האָט ביי דער דיקער דייטשער ווירטהיז. ער האָט ווי נישט פערגונען די איבעריגע מענשען פון פער־שיעדענע קלאסען, עלטער און געשלעכטער, אז זיי זאָלען אָהן איהם אַברייכען די דאָזיגע פרעהליכע נאכט, וואָס האָט אין זיך אזוי פיעל פערשפרעכענדעס, לאַקענדעס און אונבעשטימטעס. ער האָט אָבערמאכט, אז ער וועט זיך נאָך דורכגעהן א פאָ־מאָל היז און צוריק און כאָטש עס איז שוין געווען ענדע פון מאָ־נאט, די דאטום, ווען דאָס גאנצע געל־ט וואָס ער בעקומט פון דער היים הויבט זיך שוין אָ אויסצולאָזען. האָט ער נאָך דאָס מאָל פערמאנט אין טאָש עטליכע מארק און אין דער דאָזיגער שעה־נער און גליקפערשפרעכענדער נאכט איז ער געווען קאפאבעל אויך זיי צו פערשווענדען, ווען עס זאָל אויפ'ן דאָזיגען יריד זיך טאכען א ביסעלע גליק אין „גלייכע“ געלט.

ער האָט ניט געמיינט יענע מיידלעך, וואָס דרעהען זיך ארום הין און צוריק און לעגען פאַר זייער לעבע ווינקענדיג און צושמייכלענדיג מיט די אויגען, אָדער אמאָל אָננעהמענדיג פאר'ן אָרעם און אָפען, מיט א געמאכטער פערשייטקייט, זאָר גען זיי ארויס דאָס וואָס מענשען טראָגען אזוי געהיים אין זייערע הערצער. אויף די האָט עס בלוין געקוקט פון הומאניטעט שטאַנדפונקט. ער פלעגט זיי אמאָל זאָגן געבען עטליכע פעניג „גליקסגעלט“, וועלכע זיי פלעגען בעשפיען מיט א געוויסען אבערגלויבען וועלכען יעדע פון זיי בעזיצט און פלעג גען איהם אָבלאָזען בעדאנקענדיג מיט אן אמת'ן אויפריכטיגען שמייכל. וואָס ער האָט יא געזוכט אין געווען אן עהרליך מיידלעך, וואָס פערשפעטיגט אמאָל ביינאכט און געהט אליון אָדער מיט א חבר'טע א היים.

אזוינס אין ריינער, שעהנער און ראמאנטישער, און בענ-סאָן, ניט קוקענדיג, וואס ער האָט שטודירט אזא פאזיטיווע וויכענשאפט, ווי די מעדיצין, איז אין געוויס הינזיכטען געווען זעהר ראמאנטיש געשטימט. דעם דאָזיגען ראמאנטיזם האָט ער נאָך גע'רש'נט פון זיין רוסישער היים און פון די דאָרטיגע חברים.

און נאָך האָט איהם דאָס מאָל אָבגעקליקט. ער האָט בייט באנהויף פון דער פריעדריך שטראסע בעגעגענט צוויי פרויען. איינע שוין אן עלטערע און איינע נאָך נאָך א יונגע. ער האָט זיי ביידען אָנגעקוקט און גלייך אויפגעכאפט זייער שמייכלע צוריק. ער האָט זיי בעגריסט און גלייך פאָרגעשלאָגען זיין בעגליי-טונג.

די עלטערע האָט איהם בעטראכט פון קאָפּ ביז די פיס און בעמערקענדיג אז ער איז געקליירט אנשמענדיג און דער קנייטש אויף זיינע הויזען איז אין אַרדנונג און אויף די שיק זיי גען, כאָטש אביסל פערשטויבט, גאנץ און נעם, האָט זי די ער-לויבניש געגעבען. די אינגערע האָט גליקליך געשמייכלט און

ווען ער האָט איהר פּאַרנעלעגט זיין ארעם, האָט זי גלייך אויסגע-
צויגען איהם איהרען און אזוי האָבען זיי זיך געלאָזט געהן, ניט
וויסענדיג נאָך וואוהין און פלאַפּלענדיג איבער פּערשידענע
קלייניגקייטען.

די עלטערע איז איהם נאָך א פּאַר פּראזען ניט געפּעלען
געוואָרען. איבריגענס איז זי איהם אָנגעגאנגען, ווייל לויט זי
האָט אליין דערצעהלט איז זי שוין א פּערהייראטע, טאקע צו
דער אינגערער'ס א ברודער. אויב אזוי וועט זי באלד געהן
א היים און ער, בענסאָן, וועלכער האָט שוין געוואונען זייער צו-
טרוי, וועט די אינגערע בעגלייטען.

בענסאָן האָט פון העפּליכקייט געפרובט אויף די עלטערע
פּערהאלטען, אבער ניט וועלענדיג קענטיגן שטערען איהר שווע-
גערי'ס גליק, האָט זי געדאנקט. איבריגענס האָט זי שוין אין
דער היים א קינד, וועלכעס ווארט אויף איהר.

און אזוי איז בענסאָן געבליבען מיט דער אינגערער. ערשט
בלייבענדיג אליין, האָט ער זי בעטראכט אויף דאָס ניי און האָט
ענטדעקט אין איהר א זעהר חנ'עוודיגע און ליבעע בלאַנדע בער-
לינעריין. אין גאנצען איז זי ערשט אלט צוואנציג יאָהר און
הייסען הייסט זי גערטרוד.

דאן האָט ער, לאכענדיג געפרעגט, צי זי האָט שוין א גע-
ליעבטען און בעקומענדיג אן ענטפּער, אז ניי, האָט ער איהר
האַלב אין שפּאַס פּאַרנעלעגט, צו זיין איהר געליעבטער.

גערטרוד האָט איהם אָנגעקוקט מיט איהרע בלויע אויגען
און ווי מיט א טרויעריגען טאָן זיך אבגעוועהרט:

— ניי, איך גלויב אייך קיינעם ניט...

בענסאָן האָט דערפיהלט, נאָך איהר ענטפּער, אז מיט דער
דאָזיגער מיידעל האָט שוין וואָס פּאַסירט. ער האָט זי פּעסטער
געדריקט צו זיך און זי איינגעלאדען אריינצוגעהן אין א קא-
פּע-הויז.

אַנפאנגס האָט זי זיך געקווינקעלט, געזאָגט, אז עס איז שוין צו שפעט: מאָרגען מוז זי פרייה אויפשטעהן און געהן אין ווארענהויז וואו זי איז א פערקויפערין. אבער ווען בענסאָן האָט איהר פערשפראַכען, אז לאַנג וועט ער דאָרטען ניט זיצען, האָט זי ענדליך איינגעווייליגט.

ביים העלען ליכט אין קאפע הויז האָט ער זי ערשט בעד טראכט אויף דאָס ניי. ער האָט ענטדעקט אין איהר נייע שענהר הייטען און בענסאָן האָט דערפיהלט, אז דאָס דאָזיגע פרעמדע מיידעל, הויבט ווירקליך אָן איהם ווערען נאָהענט און ער האָט צו איהר די שענהסטע געפיהלען.

זיינע געפיהלען האָבען זיך אין דער זעלבער ריינקייט און טיעפקייט איבערגעגעבען צו איהר. זי האָט זיך געשפיעלט מיט זיין האנט געשמייכעלט:

— איהר זייט א גוטער!

— אַ, געוויס, געוויס בין איך א גוטער! — האָט בענד סאָן בעשטעטיגט, בערוישט א ביסעל פון ביער, וואָס ער האָט געטרונקען און נאָך מעהר פון איהר.

און נאָך א קורצע פּוּיזע, האָט ער איהר גענומען אויספארשען:

— האָסטו ווירקליך נאָך קיינעם ניט געליעבט? ...

— קיינעם! ...

— איך גלויב עס ניט!

דאָן האָט זי איהם שטרענג אָנגעקוקט און ווי דורך טרעהר

רען געזאָגט:

— דו ביזט א שלעכטער!

בענסאָן איז שוין אויף אן אמת נייגערין געוואָרען. דאָס מיידעל האָט איהם אָנגעהויבען שטארק צו אַנטערעסירען. ער האָט זי געדריקט פאר'ן האַנט, וועלכע ער האָט די גאַנצע צייט געהאלטען און געפליסמערט:

— מעהר פרעג איך דיך ניט... פון מיין זייט האָסטו נע-

מענט האבען וועמען דו ווילסט.

ערשט ביים צווייטען מאָל זעהען זיך, האָט גערטרודר איהם שוין מודה געווען, אז זי האָט געהאט א „שאַץ“, אבער ער איז א פאלשער מענש געווען, ער האָט זי בעשווינדעלט, פערשפראַ-כען אז ער וועט זיכער מיט איהר הייראטען און איז נאָכדעם פערשוואונדען.

דערצעהלט האָט זי עס אין א רוחיגען טאָן, אבער בענסאָן האָט געפיהלט, אז דאָס דאָזיגע יונגע און עטוואס נאָאיווע מיי-דעל קען יענעם ניט פערגעסען. פון איין זייט האָט איהם באנג געטהאָן, וואָס איהר ליעבע צו יענעם, כאטש זי לייקענט עס, וועט שטערען איהר ליעבע צו איהם אליין, פון דער צווייטער זייט האָט איהם דאָס מיידעל אליין באנג געטהאָן. ווער ווייס, ווי זי ליידיט! — און ער האָט זי געפרופט טרייסטען:

— ער איז געווען, דיין געליעבטער, א געמיינער קערל.
— אַ, ניין! — האָט זי זיך אָנגעכאפט, ער איז געווען אַ פיינער...

— האָסטו דאָך איהם יא ליעב... — האָט בענסאָן איהר פאָרוואורף געמאכט...

— ניין, מעהר ניט! — האָט זי געמורמעלט און גע-פלייסט זיך צו שמייכלען.

און ערנסט ווערענר צוריק, האָט זי טרויעריג געזאָגט:
— איך דענק, אז ער איז געשטארבען!...
— אויב געשטארבען דארפסטו דאָך איהם אוראי פערגע-סען.

— געוויס, איך האָב איהם פערגעסען. — האָט זי פערזי-כערט און ווידער זיך געמיהט צו שמייכלען.

בענסאָן האָט איהר אָנגעקוקט פערדעכטיג.
— וואָס קוקסטו אזוי? — האָט זי געפרעגט.
— איך וויל דערנעהן דיין געהוימניס! — האָט בענסאָן

געלאכט.

— איד האב קיינע געהיימניס... האָט זי זיך ווי געבע־
טען.

— איז גוט! האָט בענסאָן זי בערוהיגט, און נאָך אַ קור־
צען שווייגען, האָט ער איהר געזאָגט:

— וועסטו געהען צו מיר אהיים... יא?

זי האָט איהם אָנגעקוקט און געענטפערט:

— מיר קאָנען זיך נאָך אזוי וועניג...

— איד קען דיך שוין גענוג, ליעבע גערטרוד... האָט בענ־

סאָן ווייך צו איהר גערעדט. קום צו מיר.

— ניין, ניין, — האָט זי זיך ווי געבעטען. — עס איז נאָך

ניט צייט צו געהן צו דיר, ווען איד וועל דיך געהענטער קענען.

איד ווייס גאָר נישט ווער דו ביזט, יענעם האָב איד געקענט אַ

האלב יאָהר, בין איד ביי איהם בלויז איין מאָל געווען...

— ווידער יענער... האָט בענסאָן זיך ווי בעלידיגט...

האָסט דאָך געזאָגט, דו האָסט איהם פערגעסען.

— איד האָב איהם געוויס פערגעסען, אָבער ווען דו רופסט

מיד צו דיר, דערמאָהן איד זיך...

עס זיינען פערגאנגען עטליכע וואָכען. בענסאָן האָט אין
פערלויף פון דער דאָזיגער צייט שוין אייניגע מאָל זי געטראָג־
פען. ער האָט ענדליך דערפיהלט, אז זיין בעציהונג צו דער דאָז־
זיגער פרעמדער מיידעל, וועלכע ער האָט געטראָפען אין גאס,
ווי אַ געוועהנליכען „שאַץ“, איז אַ מעהר ערנסטע און טיעפע־
רע, ווי דאָס רוב צו אזעלכע צופעליגע בעגעגנישען. ניט איהר
שעהנקייט און ניט איהר חן האָט איהם געלאַקט, נאָר דאָס געד־
היימניספולע, דאָס טראגישע וואָס האָט געוועהט איבער דער
דאָזיגער יונגער און שוין טיעפ־ליידענדער בלאַנדער מיידעל.
איינמאָל האָט ער זי געפונען אויפ'ן פלאץ, וועלכען זיי
האָבען דאָס פאָריגע מאָל אָבגעשטימט צו טרעפען זיך, אַ טרוי־
עריגע און אַן אויפגערעגטע.

— וואָס איז מיט דיר, גערטרוד? — האָט ער זי געפרעגט מיט אַנטייל.

זי האָט גאָר נישט געענטפערט, זי האָט איהם נאָר אנגע-
קוקט מיט בעטענדיגע בליקען.

ער האָט זי ברודערליך אָנגענומען פאר דער האנט און זיך
געלאָזט מיט איהר אין א זייטיגער, שטילער גאס.

— דערצעהל! — האָט ער געבעטען און געפאָדערט צו
זאמען.

— איך האָב עטוואָס אונאַנגענעהמעס. — האָט זי אָנגע-
הויבען.

— פון וואָס? פון וועמען? ... האָט בענסאן זי געפאָרשט.

— פון מיין הונט... האָט זי געלאַכט ווי דורך טרעהרען.

און בייזווערענדיג האָט זי געשריען:

— אָ, ווי איך האָס איהם! איך קען דורך איהם קיין רעכ-

טע קלייד ניט מאַכען, קיין שיף ניט קויפען... איך מוז פאר
איהם צאָהלען אלע פיערטעל יאָהר דרייסיג מאַרק.

— וועמען? ... — האָט בענכאן פערוואַנדערט געפרעגט.

— וועמען? דער שטאָרט... אזא געזעץ... פאר יעדען

הונט, וואָס מען האָט מוז מען אלע פערטעל יאָהר דרייסיג
מאַרק שטייערן צאָהלען. מאַרגען מוז איך צאָהלען פאר איהם,

ווען ניט, געהט מען איהם צו פון מיר און מען שיעסט איהם.

— איז ער דיר אזא שאָד? האָט בענסאן געפרעגט...

— געוויס... האָט זי געענטפערט... אבער גלייך האָט זי זיך

פערכאפט:

— ער איז מיר ניט קיין שאָד, איך האָב איהם גאָר ניט

גערן, א נאָרישער, דומער הונט... קען אפילו ניט בילען, אָבער...

— אָבער וואָס? ...

— יא, איך קען דיר ניט זאָגען... דו וועסט ביז זיין... דאן

האָט זי א פערשעמטע, מיט אראַבגעלאָזטע אויגען און מיט א
פרויער אין טאָן געענטפערט.

— פערשטעהסטו, דער הונט איז זיינער... ער האָט מיר
 אַיהם איבערנעלאָזען, ווען ער איז אויף א פאַר טעג, לויט ער
 האָט פערשפראַכען, אוועקגעפאַהרען, אבער ער איז שוין צוריק
 ניט געקומען... אָ, דער הונט!
 און בענסאָן האָט ניט געקענט בעגרייפֿען וועמען מיינט זי
 מיט'ן אויסרוף: א דער הונט! צי דעם, פאר וועלכען זי דארף
 צאהלען דרייסיג מאַרק שטייער, צי יענעם וואָס האָט זי פֿער-
 לאָזט...
 ער האָט אויף איהר געקוקט מיט מיטגעפיהל און גע-
 שפּאַסט.
 — הייסט עס, צאהלסטו שטייער פאר דער געוועזענער
 ליבע...
 — יא. — האָט זי נאָאיוו געענטפערט — דרייסיג מאַרק
 יעדען פערטעל יאָהר...
 — נו, אויב אזוי וועל איך דאָס מאַל דיר בעהילפֿיג זיין,
 האָט בענסאָן, וועלכער האָט נאָך געהאט א געוויסע סומע פון
 די צוגעשיקטע געלט — איהר געטרייסט.
 גערטרוד האָט אַנגעקוקט מיט דאנקבארע בליקען און
 האָט בעגייסמערט גערעדט:
 — אָ, דו ביזט אזא גוטער... איך האָב עס גלייך דער-
 פיהלט, ווען איך האָב דיר דאָס ערשטע מאַל דערזעהן. און יעד-
 נער איז געווען אזא שלעכטער...
 זי האָט זיך געווישט די אויגען און פאַרטגעזעצט:
 — און וואָס מיינסטו, בלויז פאר'ן הונט מוז איך צאָה-
 לען...
 — פאר וואָס נאָך? — האָט זיך בענסאָן אנגעכאַפט...
 — יא, דו וועסט ביזן זיין... — האָט זי געמורמעלט,
 אראַבלאָזענדיג די אויגען.
 — ניין... — האָט בענסאָן געשטאַמעלט, און האָט זיך
 שוין ווי אַנגעהויבען שרעקען...

— אלע מאַנאט מוז איד נאָך פאר'ן קינד צאהלען דער אָם, — האָט זי ארויסגעשטאַמעלט...
 — וועלכעס קינד ? — האָט בענסאָן ווי אויסגעשריען.
 — וועלכעס ? — האָט זי זיך צוואוויינט — מיינס! ער איז אוועקגעפאָהרען און איד האָב אין א האַלב יאָהר א קינד געבוירען... איד דערצעהל דאָס דיר אלעס, ווייל דו ביזט אַזאַ גוטער... איד פערדיען אזוי וועניג. אַ מיינ גאָט — האָט זי זיך שטאַרקער צוואוויינט. זאָ פיעל שטייערן! דער אָם פאר'ן קינד און דער שטאָרט פאר'ן הונט... פאר מיר אליין בלייבט מיר גאַרנישט...
 בענסאָן איז פון איהרע טרעהרען אזוי געריהרט געוואָרען, אז ער האָט ניט געוואוסט וואָס פאַרצונעהמען. דער איינציגער מיטעל איז געווען צו פערלאָזען איהר, אבער אזוי ווייט שלעכטהערציג האָט ער ניט געקאָנט זיין. הייסט עס, האָט ער געטראכט, אז מיט דער „שאַץ“ האָט איהם ניט געלונגען. ער וועט איהר מוזען קומען צו הילף.
 און ביי איהם איז געוואָרען א פראַבלעם: וועמען פריי הער ? צי דעם קינד ביי דער אָם, צי דעם הונט, וועלכען די שטאָרט וויל דערשיסען, אדער דער אַרימער גערטורד, וועלכע איז הילפלאָזער פון זיי אלע.
 און נאָך א לאנגען איבערלעגען זיך, האָט דער גוטער בענעסאָן זיך פארגענומען זיי אלע דריי צו העלפען און אויף אזא אַדלן האָט ער אויך פערטהאָן דאָס געלט, וואָס ער האָט בעקור מען צו צאהלען אין אוניווערסיטעט.
 און איידער ער האָט נאָך דעם דאָקטאָרדיפלאַם בעקומען, האָט ער שוין זוכה געווען צו ראטעווען דריי בעשעפענישען...

און דער עולם האט געפאממשט.

זי איז געווען א יונגע, א פרעהליכע און א זינגערין, און דאָס לעבען ארום איז אויף געווען א יונגעס, א פרעהליכס און א זינגענדיגס. נאָר דער מזל איהרער איז געווען א שווערער, א פינסטערער און א שטום־נאָגענדער. און דער מאן, וואָס די על־טערן האָבען איהר געגעבען, איז געווען אין איהר מזל געראַטעו, און זי האָט איהם, ווי איהר מזל, פיינט געהאט. אָבער א קינד האָט זי דאָך געהאט.

און דאָס קינד איז געווען א שעהנס, א פרעהליכס ווי אלץ ארום, און זי האָט עס זעהר, זעהר ליעב געהאט. ליעב געהאט דאָס קינד, ליעב געהאט דאָס לעבען, נאָר פיינט געהאט דעם מזל איהרען מיט דעם מאן. און זי האָט זיך געריסען פון זיי ביידען מיט אלע כחות, סיי וואכענדיג, סיי שלאָפענדיג...

נאָר דער מזל און דער מאן האָבען זי שטייף געהאלטען אין נישט ארויסגעלאָזען פון זייערע סקעלעטענע, אבער שטארקע אַרימס; און זי האָט זיך געריסען, געריסען, א פרעהליכע א יונג, א זינגענדיגע...

איינמאָל איז זי אין טעאטער געווען. אויף דער סצענע איז א באלעט פאָרגעקומען. די מוזיק האָט פערשיכורט גע־שפיעלט, די ווייסע האַלבי־נאַקעמע פים האָבען זיך געהויבען אויף דער סצענע, געהויבען זיך און געטופעט צום טאקט, און יונגע מיידלעך, לייכטע ווי פוד, האָבען אין דער לופטען געשוועבט...

און עס האָט זי געצויגען, געצויגען אהין, אהין... זי האָט זיך מיט אלע כחות אָן פארענץ פון דער נאלעריע אָנגעהאלטען, זי זאָל נישט א שפרונג טהאָן אויף דער סצענע.

און פון דאמאָלס אָן האָט זי געצויגען צו זיי, צו די שווע-בענדיגע מיידלעך, צו דער פרייער סצענע, צום פרייען זינגענ-דיגען לעבען...

און זי האָט זיך ענדליך אויסגעריסען און איז אוועק אין א פרעמדע שטאָרט, מיטגעהמענדיג דאָס קינד.

זי איז אין האָר אָנגעקומען.

דאָס קינד האָט זיך ביים ערשטען אָווענד, ווען זי האָט ארויסטרעטען געדארפט, מיטגענומען אין טעאטער און האָט עס איבערגעגעבען דער דיענסט פון האָטעל, וועלכער זי האָט א בילעט געגעבען, און געבעטען זי, אז זי זאָל עס היטען.

דער פאָרהאנג האָט זיך אויפגעהויבען.

די דיענסט האָט געהאלטען געבען זיך דאָס פיערדיעהריגע קינד און האָט געקוקט אויף די סצענע.

— וואו איז די מאמע? — האָט זי ביים קינד לאכענדיג געפרעגט.

— וויים נישט... האָט דאָס קינד טרויעריג געענטפערט. און באלד האָט דער האָר אָנגעהויבען צו זינגען. די מוטער איז אלס סאָליסטען ארויס פאָראויס...

דאָס קינד האָט אָנגעשטרענגט זיינע אייגעלעך אויף די פרוי מיט דעם קורצען קליידעל, אָפענער ברוסט און נאקעמע פיס...

עפעס אזוינע בעקאנטע גליעדער...
 ווען דאָס פנים וואָלט נישט געווען אזוי רויט און די האַהר
 נישט אזוי לאַנג, איז דאָך דאָס זיין מאַמע...
 און דאָס קינד האָט אלץ אָנגעשטרענגטער און אָנגע-
 שטרענגטער גענומען בעקוקען די דאָזיגע פרוי.
 און די פרוי האָט געזונגען און געזונגען.
 און דער אַרקעסטער האָט געשפּיעלט און געשפּיעלט.
 און דאָס פּובליקום איז געווען בעגייסטערט...
 ענדליך האָט זיך דערהערט עפעס אַ ווילד געשריי פון
 שרעק און התפעלות:

— אוי, מאמע, מאמע!

און אַ קליין פיער־יעהריג קינד האָט זיך געלאָזט לויפען,
 לויפען צו דער סצענע, שפּרינגענדיג איבער שטוהלען, איבער
 מוזיקאנטען...

— מאמע, מאמע...

אָט איז שוין נעבען דער סצענע, און פאר גרויס אויפֿרע-
 גונג וויינט עס זיך פּונאָנדער און שרייט:

— מאמע! מאמע!...

דער פּאַרהאַנג האָט זיך שנעל אראָבגעלאָזט...
 און דער עולם האָט געפאַטשט און געפאַטשט...

אייפערזוכט.

ער איז געווען א שריפטשמעלער, און זי — א געוועהנליך
מיידעל, זיינע א לעזערין און א פערעהרערין.
און דאך האָט ער זיך געפיהלט אין איהר געגענווארט ווי
דערשלאָגען און איז נישט געווען דרייסט צו זאָגען איהר דאָס,
וואָס ער האָט איהר שוין אזוי לאנג געוואָלט זאָגען...
זי האָט געלעזען זיינע ווערק און האָט איהם געקענט און
פערשטאָנען: געוואוסט אלע פערלאנגען זיינע, אלע זיינע שטיי-
מונגען, האָפנונגען און ענטטוישונגען.
ער האָט געלעזען איהרע אויגען. צוויי שווארצע אויגען,
שטענדיג אָפענע, ריינע, שפיגעלדיגע. און דאָך האָט ער קיינ-
מאל נישט געקענט דורכלעזען דאָרט קיין איין וואָרט וועגען
איהר.

וואָס טראכט זי, וואָס וויל זי און וועמען האָט זי ליעב ?
דער עיקר — וועמען האָט זי ליעב, זיין פערעהרערין? ...
איינמאל, שפאצירענדיג מיט איהר ווייט, הינטערן שטאָרט
ארויס, האָט ער זי פלוצלונג, ווי דערשראָקען פון זיין אייגענער
דרייסטקייט, א פרעג געגעבען:
— וועמען האָט איהר ליעב און וועמען וואָלט איהר געקענט
ליעב האָבען ?
די פערעהרערין האָט איהם אָנגעקוקט, א שמייעל געטהאן
און געענטפערט:
— ליעב האָב איך נאָך קיינעם נישט...
דעם שריפטשמעלערס געזיכט איז העלער געוואָרען, איז

זיינע אויגען האָט זיך א גלאַנץ בעוויזען, ער איז נאָך דרייַסטער
געוואָרען און מעהר געפרעגט:

— און ווער איז אייער אידעאל?

— מיין אידעאל? — האָט זי איבערגעפרעגט און זיך
פערטראַכט, — מיין אידעאל? אין לעבען האָב איך איהם נאָך
נישט געטראָפּען.

— און וואו יאָ? — האָט דער שריפטשטעלער, אראַבפא-
לענדיג ביי זיך, ווידער געפרעגט.

— איז בוך... — האָט זי געלאַכט. — אויב איהר ווילט
וויסען, געפעלט מיר שטארק הערמאן פון אייער ערצעהלונג
„דער פּאַנטאַזיאָר“ — א ליעבעסווירדיגער טיפּ...

דער שריפטשטעלער האָט אויף איהר מיט א פאָרוואַרף
א בליק געטהאָן און שוואַך געענטפערט:

— אַט דער נאַרישער הערמאן? אד מיין נאָט! איך וואָלט
אויף אייך קיינמאָל נישט געגלויבט...

זי האָט געשמייכעלט און גאַרנישט געענטפערט.

קומענדיג אהיים, האָט דער שריפטשטעלער גענומען זיינע
זוערק, אויפגעמישט די ערצעהלונג „דער פּאַנטאַזיאָר“, און זיך
גענומען לעזען.

הערמאן האָט ערשיינט פאר זיינע אויגען ווי לעבעדיג, ווי
זיינער א בייזער פיינד!

— אַ, דו! — האָט דער שריפטשטעלער געשריגען פאר
וויילדען כעס, — דו האָסט זיך מיר אין וועג געשטעלט, דו, נע-
מיינער, נאַרישער יונג!

ער האָט געקלאַפּט מיט'ן פויסט איבער די בוכשטאַבען,
וואָס בעטייטען הערמאן און געשריגען:

— אַה, ווען איך קען דיר טויטען! ווען איך קען דיך טוי-
טען!

די בוכשטאַבען האָבען געטאַנצט און ביזן אויסגעלאַכט פון
דייער שעפּער...

בעצאהלמע טעכטער.

דער ערשטער איז געקומען קיין ניריאָרק זרת. דאָס איז געוועזען אַ בחור פון אַ יאָהר עטליכע און צוואַנציג, אַ שענהער, אַ הויכער און אַ שלאַנקער, מיט גרויסע, ברױנע אויגען און לאַנגע, דונקעלע ברעמען. די ערשטע צייט האָט ער שטאַרק געבענקט נאָכ'ן אלטען שטרענגען טאַטען, נאָך דער אלטער, גר-טער מאמען, און נאָך די פיער שוועסטער, וועלכע ער האָט אי-בערגעלאָזען אין דער היים, אין אַ ליטווישער שטאָדט, אין גרויס נויט. פון דער היים נישט קיין אַרבייטער, האָט ער דאָך זיך גענומען גלייך צו זוכען אַרבייט. אָנפאַנגס האָט איהם זיי-נער אַ פריינד, וועלכען ער האָט אָפגעזוכט אין עטליכע טעג ארום נאָך זיין קומען אהער, געראטען זיך צו נעהמען צו אבי וועלכער אַרבייט, ער זאָל נאָר ווי עס איז דורכשטופען די ערשטע גרינע מאָנאַטען און נאָכדעם וועט ער שוין קענען געפינען דאָס, וואָס עס וועט זיך פאַסען מעהר פאַר איהם. אזוי האָט זיך ביסלעכווייז, איבערגעהענדיג פון איין אַרבייט צו דער צווייטער, זיך אַרויפגעאַרבייט ביז צעהן דאָלאַר אַ וואָך.

פון די דאָזיגע צעהן פלעגט ער שיקען אַ היים דריי. ווי סענדיג אז פון די דריי ווערט דאָרטען זעקס, פלעגט זיין האַרץ זיך אָנפילען מיט שטילער אָבער ליכטיגער פרייד. ווען ער קען זיי שיקען נאָך צוויי דאָלאַר מעהר, וואָלטען זיי שוין דאָרטען געקענט לעבען ווי די גראַפען. מיט צעהן רובעל אַ וואָך וואָלט ער זיי שוין פערזאָרגט מיט אלעם, און דער שטרענגער, שטענדיג דיג אָנגעכמורעטער טאַטע וואָלט אפּשר אויף די עלטערע יאָהרען אַמאָל אויף אַ שטייכעל טהאָן. און ביים געדאַנק, אַז דער טאַטע

וואָלט געשמייכלט, דערפיהלט זיך זרח ווי ער איז אין דער היים, אין הויז איז ריין אויפגעראמט, אויפ'ן טיש לינגט א סער-וועט, אלע זיצען ארום טיש, דער טאטע אויבענאָן, שניידט א קלאַרע גרויסע חלה און טיילט אויס אלעמען המוציא'ס און שמייכלט.

אַבער באלד ערוואכט זרח פון דעם חלום. מיט זיעבען דאָ-לאר איז איהם אויף שווער אויסצוקומען, בפרט נאָך מיט פינף. און ער האַפט, אז שפעטער וועט ער אפשר זיך ארויפארבייטען און קאָנען העלפען די היימיגע פון דער פולער האַנד. און דערווייל האָט זיך זרח געטרייסט מיט די ליעבע בריוו-לעך פון דער היים, וועלכע זיינען געווען געשריבען אין דער פאָלגענדער אַרדנונג: די ערשטע עטליכע ציילען זיינען פון טאָטען, די ערשטע שורה אין לשון קודש, כדי עס זאָל אויסקומען אביסעל טרוקען. לאהובי בני איז פאָרט ניט צו מיין ליעבען זוהן. ווי קען עס אז אלטער טאטע זיך מאכען נאָריש און רופען זיין בחור'ל „מיין ליעבער“ — אין לשון קודש לעזט זיך עס שוין בעסער. לאהובי בני איז פאָרט קעלטער. די אנדערע ציילען זיי-נען שוין נאָר טרוקען, ווי פון אן אלטען בריפענשטעלער. דערפאר אַבער די מאמע, זי שעמט זיך שוין ניט און שרייבט: מיין ליע-בער און טייערער זוהן, און א נאנצע מגילה פון דעם לעבען אין זועגען די זעקס רובעל, און וועגען די פיער טעכטער, וועלכע זיינען שעהן ווי די בת-מלכה'ס און וועלכע דארפען האָבען חתנים, ווען מען זאָל נאָר האָבען אויף גרן פאר יעדערער און אויסשטייערס...

און נאָכדעם קומען שוין קורצע, אבער הארציגע גרוסען פון די שוועסטער, און אלע איין נוסח: מיין ליעבער ברודער, וועלען מיר זיך אמאָל זעהן? ...

ביז עס איז איינמאָל אָנגעקומען א בריעף, אז דער טאטע איז זעהר קראַנק און קען איצט אליין ניט שרייבען, און נאָט זאָל זיך מרחם זיין.

א צווייטער בריעה האָט שוין געמאַלדען וועגען קדיש זאָר

געז...
 דער שטרענגער אבער אמת'ער גוטער טאטע איז געשטאָר-

בען. דאָ האָט זיך זרח דערפיהלט, אז ער האָט אויף זיך א פליכט איבערצונעהמען די ראַליע פון טאַטען. עס איז געבליבען אן אַלטע מאַמע מיט פיער טעכטער.

ברענגען אהער אלע מיט אמאָל איז אונמעגליך. הלואי קען ער אראָבברענגען דער מאַמען מיט די עלטערע שוועסטער. און נאָכדעם וועט מען שוין זעהן.

און דער יונגער זרח האָט גענומען זאָרגען וועגען צוויי שיפסקארטען: פאר דער מאַמען און פאר דער עלטערער שוועס-טער.

אין שאפ איז זרח געוואָהר געוואָרען, אָז עס איז דאָ א יונגערמאן, וואָס קרינט טיקעטס צום אויסצאָהלען. מען דארף איהם בלוין געבען צעהן דאָלאַר האַנדיגעלר, ניט ער גלייך א שיפסקארט און ברענגט דיר אראָב וועמען דו ווילסט.

די איבערריגע סומע צאָהלט שוין אויס די פערזאָן, וואָס קומט צו פאָהרען, ווען זי הויבט אָן צו ארבייטען...

און אויף אזא אופן האָט זרח זיך אָנגעטאָן א כוח, בער קומען פאר צוואַנציג דאָלאַר צוויי שיפסקארטען און האָט אראָב געבראכט אהער די מוטער און איין שוועסטער.

דער אנענט, א יונגערמאן פון נידעריגען וואַקס, פלעגט יעדע וואָך קומען נאָך די צוויי דאָלאַר.

זעהענדיג, אז זרח צאָהלט פינקטליך, און ערפאָהרענדיג אז אין דער היים זיינען נאָך דאָ דריי שוועסטער, האָט דער אנענט פאַרנעשלאָגען נאָך א טיקעט פאר נאָך א שוועסטער.

— וועט איהר צאָהלען נאָכדעם דריי דאָלאַר וועכענטליך! האָט דער אנענט, וועלכער איז שוין געווען א שטיקעל ברבית ביי דער האַלבער פאמיליע, זיי בערוהיגט.

אין א צוויי טאָנאָטען ארום איז געקומען די מיטעלסטע

שוועסטער. די אלטע מוטער האָט געפיהרט דאָס הויז, און זרע מיט די צוויי שוועסטער האָבען געארבייט און געצאָהלט פינקט-ליף די דריי דאָלאַר אַ וואָך.

און כאָטש דער חוב איז נאָך געווען גענוג גרויס און עס האָט נאָך געדארפט דויערען לאַנגע מאָנאַטען. איהם אויסצו-צאָהלען, האָט דער אַגענט פאָרגעשלאָגען נאָך אַ שיפסקארט פאר דער שוועסטער, וואָס איז אונטער דער אינגסטער; אז מען צאָהלט דריי דאָלאַר וועט מען שוין צאָהלען פיער דאָלאַר אַ וואָך. ביז וואַנען אין יוראָפּ איז געבליבען די אינגסטע שוועס-טער ערגעץ ביי אַ פעטער.

די אלטע מוטער האָט אלע וויילע געזיפצט:

— ווען איך האָב שוין דאָ חנה'לען, וואָלט איך שוין נאָר

ניט געזאָרגט.

און דאָך האָט מען זיך ניט געאיילט מיט דער שיפסקארט פאר חנה'לען. עס האָט אויסגעזעהן, אז די אריבערגעקומענע פאַמיליע וויל ניט אינגאנצען אַברייסען מיט יוראָפּ און חנה'לע וועט זיין דער מאַגנעט, וואָס זאָל זיי רופען צוריק אהיים.

און ווי לאָזט מען דאָרטען דעם אלטען איינעם אליין לייענען אויפ'ן בית-עולם, עס זאָל אפילו ניט זיין ווער עס זאָל קומען איין מאָל אַ יאָהר אויף זיין קבר?

און דערצו איז די צייט ערגער געוואָרען. זרע האָט פער-לאָרען זיין אלטען פלאץ און אַ לענגערע צייט קיין ארבייט ניט געפונען. די „שטוב“ האָבען געפיהרט די דריי שוועסטער, וועלכע האָבען אויך ניט אלע שטענדיג געהאט ארבייט.

און דאָ קומט דער אַגענט פינקטליך יעדע וואָך, מאַנטאָג אַ זייגער זעקס, ווען מען זיצט ביים אַרימען סאַפער, און געהמט צו די פאָר דאָלאַר.

— וועלען מיר אַמאָל פטור ווערען פון דעם דאָזיגען מענ-

שען! — פלעגט אויסזיפצען די אלטע. — ער לייענט מיר שיין

אַט דאָ אַ!

און זי פלעגט אָנווייזען מיט איהר אלטער אָדערדיגער האנד אויפ'ן הארצען.

די מיידלעך פלעגען זיך נעהמען חשבונ'ען ווי פיעל מען דארף נאָך איהם צאָהלען. דער חשבון איז געווען זעהר פער-פלֶאָנטערט און עס האָט זיך זיי גענומען דאכטען, אז פון דעם דאָזיגען אנענט, וועלכער איז בטבע נישט קיין שלעכטער מענש, וועלען זיי קיינמאָל נישט פטור ווערען.

און אָט איז געקומען א וואָך, פון וועלכער עס איז גאָר נישט געבליבען. דער „גראַסערי מאַן“ און דער „לענדלֶאָרד“ האָר בען ווי צוויי רויבער צוגענומען ביז א פעני. דער אנענט איז געקומען מיט'ן זעלביגען „גוד־איוונינג“ זיך אוועקגעזעצט מיט'ן זעלבען שמויכעלע אויפ'ן גוטען פנים און געווארט.

די אלטע האָט זיך אָנגענומען מיט מוט:

— דאָס מאַל וועט איהר אונז מוזען אָפּלעגען אויף קינפֿ-

טיגע וואָך... מיר האָבען נישט.

די עלטערע שוועסטער האָט פון איהר זייט צוגעגעבען:

— נעקסטע וואָך וועט איהר זיכער בעקומען. „פאר שור!“

און זרח האָט אויך געפונען פאר נויטיג צו פערשטארקען

די פערשפרעכונג:

— נעקסטען מאָנטאָג בעקומט איהר...

— הייסט עס — אכט דאָלאַר...

די דאָזיגע סומע האָט זיך דורכגעטראָגען אין צימער, וואו

זיי זיינען אלע געזעסען, ווי א דונער. ניט וועלענדיג בלייבען

קיין ליגנער האָט זרח א מורמעל געטהאָן: אכט ניט אכט —

איבער אכטאָג מאָנטאָג אים ירצה השם.

דעם דאָזיגען אים ירצה השם האָט ער אויסגערעדט ווי זיין

טאָטע, וועלכער פלעגט אין שלעכטע צייטען, נישט קענענדיג

אבעצאָהלען א חוב, אזוי נכנע'דיג מבטיח זיין.

און זרח האָט זיך דערמאָהנט אָן דעם טאָטען, וואָס איז גע-

בליבען ליענען איינער אליין אויפ'ן בית עולם, און נאָכדעם אָן

דער לעבעדיגער אינגערער שוועסטער, און האָט געטראַכט: — ווען מיר קענען איצט בעקומען פינף שיפסקארטען וואָלט מען אפשר נאָר געפּאָהרען צוריק.

אַבער צוריק איז שוין קיין וועג נישט געווען און מען האָט דער אינגסטער שוועסטער, חנה'לען, פּאַרט געמוזט בריינגען אהער.

נישט קוקענדיג אויף די לעצטע, נישט פינקטליכע צאָהלונג-גען, האָט דאָך דער אנענט צוליעב פרנסה, געריוויקירט נאָך אַ שיפסקארט: די פּאַמיליע איז דאָך פּאַרט און עהרליכע, האָט ער זיך אליין געטרייסט. אַ סך אזעלכע קאָסטימער האָט ער נישט.

און אויסער דעם איז איהם דאָס דאָזיגע הויז טייער גע-וואָרען. ער האָט זיך נאָר נישט געקענט פּאַרשטעלען, אז עס וועט אַמאָל קומען אַ מאַנטאג ווען ער וועט אהער שוין ניט דארפּען קומען.

איהם האָט זיך געדאַכט, אז נאָכ'ן דאָזיגען הויז וועט ער בענקען.

ענדליך איז געקומען חנה.

דאָס איז געווען אַ בלאַנדע מיידעל פון צוואַנציג יאָהר, לויט'ן חשבון פון דער מאַמע'ן, און ניינצעהן, לויט'ן חשבון פון די איבריגע אין הויז. זי אליין האָט זיך אבער געהאַלטען פאַר אַ קינד. נישט קוקענדיג, וואָס זי האָט, זייענדיג דאָרטען אליין, אַ סך איבערגעלעבט, איז זי געווען די ערשטע טעג נאָך איהר קומען פּרעהליד און איז ניט מיער געוואָרען צו דערצעהן לען מעשיות און אנעקדאָטען פון דער היים.

דעם געקסמען מאַנטאג איז וויעדער געקומען דער אנענט. די מוטער האָט זיך אָנגערופּען:

— ווייסט, חנה'לע, אָט דער יונגער מאן האָט דאָס געגע-
בען די שיפסקארט. דו וועסט מוזען זעהן ארבייטען און אליין
אויסצאהלען. מיר צאָהלען איהם שוין פינף דאָלאַר אַ וואָך.
חנה'לע האָט געוואָרפען אַ קינדישען אבער דורכדרינגענדען
כליק אויפ'ן אנגענט און קינדיש-בייזליך אויסגערופען:
— וואָס וועט ער מיר טהאָן, אז איך וועל איהם נישט
צאָהלען ?

און דייט זיך גלייך צולאכט...

דער אנגענט האָט זיך פערלאָרען, האָט תמ'עוואטע אַ שמיר
כעל געטהאָן און געענטפערט:

— וועל איך נעהמען אייך פאר אַ משכון...

אלע אין הויז האָבען זיך ווי פערלעגען איבערגעקוקט, נאָר
זרח האָט זיך געפונען, און ווי בעשטראהלט פון אַן אידעע, האָט
ער זיך אָנגערופען:

— וואו וועט איהר זי הינטהאָן? ... אייער פרוי וועט דאָך

אייך אַנקלאָגען פאר קידנעפען אַ מיידעל...

— מיין פרוי? — האָט דער אנגענט מיט אַ גליקליכען
שמייכעל צוריק געוואָרפען — איך האָב נישט קיין פרוי, איך בין
נאָט צו דאנקען אַ פרייער.

— איהר זייט נאָך „צינגעל“? ... האָט די אלטע מוטער

ווי פער'חרוש'ט איבערגעפרענט.

— געוויס בין איך סינגעל — האָט דער אנגענט ווי בע-
ליידיגט געענטפערט, — וואָס מיינט איהר, ווי אלט בין איך?
די הויזגע האָבען זיך גענומען שאצען, ביז וואנען חנה'לע
האָט אויסגעשאַסען:

— אַ יאָהר פערציג! — און האָט זיך צולאכט.

— איך וועל אייך געבען — פערציג! — האָט דער אנגענט

בייז געדריעהט מיט'ן פינגער.

די מוטער האָט געמוזט מאכען אַ פשרה:

— זי איז א יונגע ציג — פרעג איהר בחרם! איהר מוזט זיין אלט א יאָהר עטליכע און צוואנציג.

— זעקס און צוואנציג! — האָט דער אנענט מיט א נאָר רישען ערנסט ארויסגעזאָגט, און עס האָט זיך געפיהלט ביי אלע אין הויז, אז דער אנענט האָט אראַבעכאפט א צוויי־דריי יאָהר, אויב ניט די גאנצע פיער...

דאָס געשפרעך האָט זיך שוין ווייטער נישט געקלעפט. די דריי עלטערע שוועסטער זיינען ארויס אין צווייטען רום. נעבלי־בען איז זרח, די אלטע מוטער און חנה.

גאָד א קליינעם שווייגען האָט זרח זיך אָנגערופען:

— קומט נעקסטען מאָנטאג און מיר וועלען זעהן אייביג אַרדנען די נייע צאָהלונגען. מיר האָפען, אז חנה וועט שוין די טעג אָנהויבען ארבייטען.

דער אנענט האָט אויף איהר א קוק געטהאָן און, ווי פון זיך אליין, קעגען זיין ווילען, ארויסגעמורמעלט:

— אזא שעהנע מיידעל איז גאָד א שאָד צו שיקען אין שאפ. און זאָגענדיג א גוט־נייטה, קוקענדיג אויף חנה'ן, איז ער ארויס.

דעם קינפטיגען מאָנטאג איז ער געקומען אין א נייעם אנצוג, א פריש־געראזירטער און האָט אויסגעזעהן גאָר נישט ווי דער פריהערדיגער אנענט. ער האָט אלע ווילע געהאלט־טען די האנד אין טאש און געוואָלט פון דאָרט עפעס ארויס־נעהמען, אבער ער האָט נישט געוואָגט.

ענדליך האָט ער געפאסט מוט און דאָך ארויסגענומען. דאָס איז געווען א קעסטעלע קענדי.

— דאָס איז פאר אייך! איהר זייט א נאסט!

און האָט דערלאנגט חנה'ן.

חנה האָט זיך איבערגעקוקט פריהער מיט זר'ן, נאָכדעם
מיט דער מאמען און באלד מיט די דריי שוועסטער, און האָט
אויסגעשאַסען א געלעכטער:

— וואָס איז דאָס ?

די מוטער האָט וויעדער געמאכט א פּשרה.

— דאָ איז אזא מאַדע, מען ברענגט קענדי.

— וואָס איז דאָס קענדי ? — איז שוין חנה'לע ערנסט

געוואָרען און האָט זיך געשטויסען אויף עפעס זעהר אינטערע-
סאנטעס און פּערוויקעלטעס...

— קענדי איז צוקערליך...

— וואָס בין איך א קינד ? — האָט זי זיך גע'חרוש'ט...

— איהר זייט א נאַסט — האָט דער אַגענט געשטאַמעלט.

באלד איז זרח צוגעגאנגען צום תּוּך:

— מיר וועלען מאכען א חשבון: מיט חנה'ס שיפסקארט

טרעפט אָן אונזער חוב נאָך הונדערט פּופּציג דאָלאַר... וועלען

מיר דאָס מאכען אויף דריי דאָלאַר א וואָך...

— גע'פּועל'ט — האָט דער אַגענט גלייך מסכים געווען,

און געקוקט אויף חנה'לען.

די מוטער האָט זיך אריינגעמישט.

— די הוצאה ווערט גרעסער, אפשר וואָלט דער הערר גע-

מאכט אויף צוויי דאָלאַר א וואָך, ביז וואנען חנה'לע וועט אָנהוי-

בען צו ארבייטען ? ...

דער אַגענט האָט פּערלעגען זיך פּערטראכט. ער האָט גע-

וואָלט געהן נאָך ווייטער: א דאָלאַר א וואָך, וועט ער קענען געהן

אדער נאָך דריי יאָהר און זעהן חנה'ן. ער האָט עס אבער נישט

געוואגט דייטליך עס צו זאָגען. ער האָט בלויז געשטאַמעלט:

— עס איז אַל רייט! עס איז אַל רייט!

און ער איז שוין געבליבען זיצען און טרינקען א נאַצ

סי...

* * *

אבער קיין דריי יאָהר האָט ער נישט געדארפט געהן. אין
דריי וואָכען ארום נאָך די קענדי האָט ער געבראכט אין טאָש
א רינגעלע.

נאָך א קורצען אויספרעגען די הויזגע, און ערפאהרענדיג
אז חנה האָט נאָך אלץ קיין ארבייט נישט, האָט ער זיי געטרייסט
און געזאָגט:

— איך האָב היינט געקויפט א מציאה — א שעה
דינגעלע. אויב איך מעג מיך ערלויבען, וואָלט איך עס געשענקט
חנה'ן.

חנה'ן איז דאָס רינגעלע זעהר געפעלען געוואָרען. זי האָט
איהם אָנגעמאָסטען און ער איז שוין געבליעבען אויף איהר
שעהנעם ראָזעווען פינגער.

און ענדליך האָט חנה'לע אויסגעקויפט איהר מוטער, ברור
דער און איהרע שוועסטער פון דעם אנענט און זיי זיינען גע-
וואָרען מיט איהם קוויט.

איצט קומט ער אלע טאָג, אבער נישט נאָך דעם חוב, נאָך
נאָך חנה'לען. ער געהמט זי אויס אין די שעהנסטע פלעצער.
מען שמועסט, אז דער „באָי“ פערמעגט ביי א דריי טויזענד ראַ-
לאַר — א גאָרענער שרוף! ...

אין אויטאמאביל.

(ניו־יאָרקער ערצעהלונג)

אויסצולערנען איהר „טרייד“ איז ליזען אָנגעקומען זעהר שווער. עס איז געווען א טרייד, וואָס צאָהלט זיך אים בעסטען און ליזע האָט אָנגעווענדט זאָגאר בלאָף-מיטלען, אבי די דאָזיגע ארבייט אויסצולערנען. אריינקומענדיג אין שאפ און נאָך דער ערשטער פראגע פון באָס, וואָס קען זי ארבייטען, האָט זי מיט א געמאכטער רוהיגקייט אין טאָן געענטפערט:

— איך בין א „דרייפערין“!

קיין דרייפערין איז זי אבער דעמאָלט ניט געווען און זי האָט זיך בלויז פערלאָזען אויף איהרע פעהיגקייטען. זי וועט שמעקן און נאָכקוקען ווי מען ארבייט און זי וועט אזוי שטיי לערהייט נאָכארבייטען.

אין דעם ערשטען שאפ האָט מען זי אויפ'ן צווייטען

טאָג געכאפט:

— דו ביזט אזא דרייפערין, ווי איך בין א טענצערין —

האָט איהר די פאָרליידי קריטיקירט. און זי האָט דעם פלאץ גלייך פערלאָרען.

בעקומען אבער פאר'ן טאָג ארבייט האָט זי פונקט ווי א

דרייפערין: דריטהאלבען דאָלאַר. ליזען האָט הנאה געטהאָן, וואָס איהר איז געלונגען אזוי אָבצונארען א באָס. זי האָט אָן איהם ווי געזעהן א נקמה. מעהר אָבער האָט איהר געפרעהט די דריט-האַלבען דאָלאַר, מיט וועלכע זי קען לעבען עטליכע טעג און דער-ווייל זוכען א נייעם פלאץ און טאקע ווידער אלס דרייפערין... אויפ'ן צווייטען פלאץ האָט זי שוין אָבגעארבייט צוויי

טעג. געכאפט האָט מען זי ערשט אויפ'ן דריטען טאָג. דעמאלט

האָט זי שוין אין דער נייער ארבייט געהאט א שטיקעל בעגריף
און אז די פאָרליידי האָט זיך אויף איהר ארבייט געקרימט,
האָט ליזע זיך איינגעשטעלט און גע'טענה'ט מיט קוראזש:

— איך בין א דרייפערין!

געהאָלפען האָט דאָס איהר אפילו ניט. דעם פלאץ, ווי גע-
זאָגט, האָט זי פערלאָרען, בעקומען אָבער האָט זי געהאלט פאר
צוויי מיט א האלבען טאָג איבער פינף דאָלאַר און דערצו האָט
זי שוין איהר נייעם פאָד באלד אויסגעלערנט. זי דאַרף נור אַ
פאָד באַסעס אָבצונארען און ענדליך וועט זי ווערען א ריכטיגע
דרייפערין און וועט פערדיענען ביז פופצעהן דאָלער א וואָך.
און א מוטיגע פלעגט זי אלע אין־דער־פריה אויפשטעהן
און זוכען א נייעם פלאַץ, און טאקע נאָר אלס דרייפערין. און
אויף זאָ אופן האָט זי איהר פאָד גוט אויסגעלערנט און איז גע-
וואָרען באלד איינע פון די בעסטע ארבייטעריןס.

ליזע איז געווען נאָך יונג און שעהן, און ניט נאָר די פאָד
מענער פון שאפ פלעגט זי געפעלען, אפילו די פאָרליידיס האָבען
איהר ליעב געהאט. ארבייט פלעגט מען איהר אויסטיילען די
לייכטערע, און דער באַס, וואָס פלעגט עטליכע מאָל אריינקו-
מען אין שאפ געוואָהר ווערען די ארבייט, האָט ניט איינמאָל
געוואָרפען אויף ליזע'ן א פריינדליכען בליק...

ליזע האָט געמערקט, אבער זי האָט זיך געמאכט ניט זעהענ-
דיג. די באַסעס, מעגען מאַנכע פון זיי זיין יונג און שעהן, האָט
זי ניט געגליכען. געשטאמט האָט זי פון א רייכער אידישער
יחוס־פאמיליע אין פוילען און זי האָט ניט געקענט פערטראַגען
די האַלטונג פון די אויפגעקומענע גראַבע מענשעלעך... געוואוסט
האָט זי, אז ווען זי וואָלט איינעם פון זיי בלויז א פריינדליכען
שמייכעל געשענקט, וואָלט זי אפשר פערשפאָרט צו ארבייטען.
און אנשטאט אויסצוארבייטען א טאָג עטליכע און צוואַנציג
קליידער אויפ'ן פיגור, וואָלטען פאר איהרע אנדערע מיידלאַך.

די עלטערע און די מאוס'ערע, אויסגעארבייט קליידער. וואָס זי וואָלט זיי אַליין געטראָגען...

אַבער אזוינס פאלט איהר אפילו ניט איין! פערקויפֿען קען זי איהרע הענד, אבער ניט איהר שמייכעל. איהם האלט זי פאר א פריינד, וועלכער וועט אמאָל קומען. ער איז א הויכער, א בלאסער, מיט גרויסע שווארצע אויגען. זי קען איהם שוין אַין געדאנק עטליכע יאָהר, זי זעהט איהם אין חלום און אויפ'ן וואָהר...

עס איז נאָר א שאָד, וואָס די שעחנסטע יאָהרען געהען אוועק אין שאפ. א דרייפערין איז אפילו א גוטע ארבייט, אבער לייכט איז עס ניט. א גאנצען טאָג מוז מען שטעהן מיט א פור לען מויל מיט שפילקעס און שפילעווען די רייכע קליידער, וואָס הענגען אויף די אונטעוועגליכע פיגורען.

אַבער זי וועט דאָך אמאָל דערפון בעפרייט ווערען. דער הויכער, בלאסער יונגער מאן מיט די שווארצע גרויסע אויגען און ליעבען שמייכעל ארום די שענהע ליפֿען, וועט דאָך אמאָל קומען און וועט זי בעפרייען פון שאפ, פון באָס, פון דער פיגור און פון די שפילקעס!...

שלעכט איז בלוז, ווען אין לאַנד ווערט א קריזיס און עס איז שווער ארבייט צו קריגען. די ערשטע פאָר וואָכען האָט זי נאָך אביסעל געלד און זי רוהט זיך אָב. זי געהט אפילו יעדען טאָג זוכען, אבער ניט מיט אזא חשק. אריינגעהענדיג אין אַפֿים און פרעגענדיג אויף ארבייט, ווינשט זי טיעף אין האַרד צען, אז מען זאָל איהר אָבזאָגען. זי האָט נאָך עטליכע דאָלער און זי קען נאָך אויסהאלטען. אז די פאָר דאָלער אבער געהען איהר אויס, זוכט זי שוין ארבייט מיט מעהר ענערגיע. זי קומט צום שאפ די ערשטע, כדי די פיעלע אנדערע מיידלעך, וואָס

זוכען ארבייט, זאָלען איהר ניט אויסכאפען. שווער איז אבער
 איז א קריזיס־צייט זיין די ערשטע. ווי פריה זי זאָל ניט אויפֿ־
 שמעהן, זיינען דאָך דאָ מיידלעך, וואָס שמעהען אויף נאָך פריי־
 הער. זי איז שוין א פאָר מאָל געווען דאָס פערטע, איין מאָל
 די דריטע, אבער די ערשטע איז זי נאָך קיינמאָל ניט געווען..
 נאָר עס העלפֿט ניט און קריזיס־צייט צו זיין די ערשטע.
 מען נעהמט דעמאָלט קיינעם ניט צו. און די אלע מיידלעך, מיר
 פון שמעהן ביין שאפֿ, ניט אויסגעשלאָפענע, לאָזען זיך צום נאָך
 הענסטען דעפארטמענט־סטאָר, וואו זיי רוהען זיך אביסעל
 אויס אין גרויסען זאָל פאר די געסט.

אָבער ניט שמענדיג איז די דעפארטמענט־סטאָר נאָך אָפען.
 דאָס רוב קומט אויס צו ווארטען אונטען ביז מען עפענט אויף.
 דער געשעפטס־פיהרער, וואָס שמעהט אונטען, איז אבער העפֿ־
 ליק צו דעם דאָזיגען מין קאָסטימער; ער לעגט זיי פאָר שטור־
 לען צו זעצען זיך. איהם געהט נאָר ניט אָן, וואָס זיי זיינען
 אלע ארבייטאָרינס, און די אלע שעהנע סחורות, וואָס געפינט זיך
 אין די אונגעהייער פיעלע אָבטיילונגען, איז ניט פאר זיי. ער
 ווייס איין כלל: מענשען העפֿליך צו בעהאנדלען! און דעם זכות
 פון דעם ביזנעס־כלל געניסען די ארבייטסלאָזע מיידלעך און רר
 הען זיך אביסעל אָפֿ.

ליזע האָט די דאָזיגע דעפארטמענט־סטאָר זעהר לייעב. דאָ
 איז אזוי פיעל רייכקייט און ברייטקייט. זי שעמט זיך יור,
 וואָס זי קומט אהער ניט אלס קויפערין, נור אלס איינע פון די
 ארבייטסלאָזע. און נאָכדעם, ווי זי רוהט זיך אָפֿ אין דעם גרוי־
 סען זאָל און מאכט דאָרט איהר טואלעט, וואָס זי האָט, איי־
 לענדיג זיך, אין דער היים ניט געמאכט, געהט זי אראָפֿ אמאָל
 איז א מאנכער אָבטיילונג פון ביליגע וואַרע און גייעט צו ליי־
 זען עטליכע סענטס... און זאָל עס ניט הייסען, אז זי איז אויך
 אז ארבייטסלאָזע מיידעל, וואָס איז בלויז ארויף אָבצורוהען זיך
 און די האָהר צו פערקאמען...

און אז געהען אוועק נאָך אַ פּאָר וואָכען און קיין אַרבייט איז אלץ ניטאָ, ווערט ליזע פּערצווייפעלטער. זי קויפט איידער זי געהט שלאָפּען פּערשיעדענע צייטונגען און זוכט די אַבטיילונג, וואו מען פּערלאַנגט דרייפּערינס... אָבער אלע פּייפּערס האָבען די דאָזיגע אַבטיילונג אויסגעזשאַסען...

איהר טרייד, וועלכען זי האָט אזוי קונציג אויסגענארט פון די שעפּער, איז שוין ווי פּערלאַרען.

און ליזע בעשליעסט, אז זי וועט דערווייל זיך נעהמען צו אַן אַנדער אַרבייט. זי דערמאָהנט זיך דאָס ערשטע יאָהר, ווען זי איז אהער געקומען, דאָס איז געווען מיט אַ יאָהר זעקס צוריק, האָט זי געאַרבייט ערגעץ אין דאָן-טאָן ביי קעסטעלאַד, און האָט גענומען צוויי דאָלער אַ וואָך... זי איז דעמאָלט אלט געווען זעבן צעהן יאָהר און איז געווען דערמיט זעהר גליקליך. געוואוינט האָט זי דאמאָלס ביי איהרע אַ טאָנטע, 30 בלאַק פון שאַפ, און זי פלעגט געהן צו פּוס היין און צוריק..

זי זוכט אין די פּייפּערס, פון נייגעריגקייט וועגען, אזא מיין פּלאַץ. עס וואָלט פאַר איהר געווען ווי אַ גרויס פון איהר ערשט טען יאָהר אין ניו יאָרק. אָבער דאָס זוכען איז אומזיסט. קיין קעסטעלאַד מאַכט מען שוין ניט מעהר. זי וואָלט נאָטירליך איצט פאַר צוויי דאָלער אַ וואָך נישט געאַרבייט, אבער טשיקאָווע איז דאָך צו וויסען, וואו איז איצט אַהינגעקומען די דאָזיגע קעסטעל-פאַבריק! ... זי האָט שוין אפילו פּערגעסען אויף וועל-כער סטריט דאָס איז געווען...

איינמאָל זיינען פּערגאנגען לאַנגע וואָכען און קיין אַרבייט האָט ליזע ניט געפונען.

די מיסעס, וועלכע איז צו איהר שטענדיג פריינדליך געווען, האָט ענדליך אויף איהר אָנגעהויבען קוקען קרום...

א נאָרישע מיסעס! — האָט ליזע געלאַכט אין געדאַנק — צוליב אַכט דאַלער, וואָס זי איז איהר שולדיג פאַר דירודגעלד ווערט זי ברוגז און אויסער וואָס זי בעט געלד, רעדט זי מיט איהר ניט קיין צוויי ווערטער.

אַבער ליזען אַרט ניט, וואָס די מיסעס רעדט מיט איהר ניט. קיין גרויסע חכמה איז די מיסעס ניט געווען אין די בעסערע צייטען, בפרט דעמאָלט, ווען זי איז ברוגז. איהר נאָרישער נאָן קוקט נאָך אויס נאָרישער, און איהרע קליינע אויגען זיינען נאָך קלענער געוואָרען. זי זשמורעט זיי אזוי, אז עס דאַכט זיך, אז באלד ווערט זי בלינד...

— ביי-כיי — לאַכט ליזע פון איהר אין געדאַנק. אז זי וועט איהר זיין שולדיג פאַר נאָך אַ מאָנאַט, וועט זי שוין נאָך צומאַכען די אויגען...

ניין! בעשליעסט ליזע פעסט — זי מוז וואָס גיכער בע-קומען אַ דזשאַב...

זי איז ערשט די לעצטע טעג געפאלען אויף אַ פלאַן נישט צו זוכען אין די פייפערס דוקא די אַרווערטיוומענטס, וואו מען פערלאַנגט „הענד“. אויסער „הענד“ ווערען געזוכט אין פיער-לע אבטיילונגען גאַנצע מענשען אויך...

אַט זוכט אַ רייכע ליידי אין ריווערסייד רריוו אַ געזעל-שאפטס-ליידי צו פאַהרען מיט איהר אין קאליפאָרניע... נאַטיר-ליך, דאָס איז ניט פאַר ליזען... יענע זוכט אויסדריקליך אַ גע-בילדעטע פרייליין, און ליזע האלט זיך פאַר ניט געבילדעט, כאָטש ענגליש לעזט זי ניט שלעכט, אבער געבילדעט הייסט עס ניט...

אַט זוכט מען אַן אַם... ליזע ווערט דויט און צולאַכט זיך... אַט זוכט אַ דענטיסט אַ יונג מיידעל אויפצונעהמען פאַר ציענטען...

דאָס איז שוין דוקא ביים וועג... ווערט ליזע ערנסט און בלייבט שמעהן לענגער אויף דער קורצער אַנאַנס...

זי וועט מאַרגען גאנץ פריה אויפשטעהן און וועט טאסע געהן צום דענטיסט... שפעטער קען זיין וועט ער איהר פלאַמביר-רען א פאָר צייהענר, וועלכע זיינען איהר די לעצטע צייט קאר-ליע געוואָרען און טהוען איהר איצט וועה...
 זי ווייס נאָר ניט ווי ווייט זי וועט האָבען צו געהן. געהן וועט זי מוזען, ווייל קיין ניקעל אויף קאר-פעיר האָט זי שוין ניט פון א פאָר טעג... א גליק, וואָס זי האָט נאָך קרעדיט אין גראַסערי סטאָר און באַרגט זיך דאָרט אלע טאָג א פאָר זעמעל מיט פוטער צום עסען... קעש קען זי שוין דאָרט ניט באַרגען... אָבער עס שאַרט ניט, זי וועט, "וואַקען". דעז דענטיסט וואוינט אפילו אין דער וועסט-סייד, אבער מעהר ווי צוויי שטונדן דען קען דאָך ניט דויערן, ווי ווייט עס זאָל ניט זיין! אין דער פריה איז נאָך ניט שטארק הייס... זי וועט געהן...

עס איז געווען דוקא א הייסער פריהמארגען. ליזע איז נאָך א שטונדע געהן געוואָרען זעהר מיעד. מיט ברענענדיגע אויגען האָט זי געקוקט אויף יעדער פערביילויפענדיגער קאר, האָט זיך צייטענווייז אָבגעשטעלט און געקוקט צום קאָנדוקטאָר... א יונגער קאָנדוקטאָר האָט אָבגעשטעלט די קאר, מיינענדיג, אז ליזע וויל אריינשטייגען. זי האָט זיך פערשעמט און האָט זיך געלאָזט שנעל געהן. די קאר איז ווי מיט רוגזא פערביי געלאָפֿען און לוי זען האָט זיך געדוכט, אז דער קאָנדוקטאָר זידעלט זי, וואָס זי האָט איהם געמאכט אומזיסט צו סטאָפֿען.

ענדליך האָט זי זיך פערקירעוועט אין א ברייטער און שטיי-לעך עוועניו. קיין קארס האָבען דאָ ניט קורסירט, און ליזע האָט עס ווי געפרעהט. די פערביילויפענדיגע קארס אויף יענע סטריטען האָבען זי בלוז גערייצט און דעם שווערען, לאנגען וועג געמאכט איהר לענגער און שווערער.

אמת, דא איז פון צייט צו צייט דורכגעפלוניגען אן אויטאָ-
מאָביל. אבער דאָס האָט איהר שוין ניט געאַרט. אן אויטאָמאָ-
ביל קען איהר ניט רייצען, ווייל זי ווייס, אז אזוינס איז ניט
פאר איהר, וועהרענד צו א קאר איז זי שוין אזוי געוואוינט...
זי איז אבער ענדליך געוואָרען זעהר מיער, האָט אָנגעהויבען
צו געהן לאנגזאמער, די פיס האָבען זיך ווי געוואקעלט, און דער
שווייס אויפ'ן שטערען איז געשטאַנען אין גרויסע טראָפענס אין
זי האָט עס אלע מינוט אראָבגעווישט מיט'ן טיכעל...
נאָר אַט האָט לאַנגזאם דורכגעשפּאַצירט א לעדיגער אוי-
טאָמאָביל, אין וועלכען עס איז געזעסען בלויז דער שאַפּער
פון פּאַרענט און האָט ווי נאַכלעסיג געפּראוועט...
דער שאַפּער, א יונגער בלאַנדין, אין א שאַפּער-אַנצוג, האָט
ליזען האַלב פּערדעכטיג, האַלב פּריינדליך אָנגעקוקט, האָט צו
איהר א שמייכעל געטהאָן און צופּאַהרענדיג געהענטער צו דעם
טראָטואַר, וואו ליזע האָט זיך קוים געשלעפּט, האָט ער זיך
פּריינדליך אָנגערופּען:

— וואוהין געהסטו ?

ליזע האָט מיט דאָרשטיגע בליקען אַנגעקוקט פּריהער דעם
אויטאָמאָביל, נאָכהער דעם שאַפּער און ביידע זיינען געווען
אזוי גוטגעריציג און פּריינדליך. זי האָט אָפּגעהערציג געענט-
פּערט און אָנגערופּען די סטריט מיט דעם נומער.
— זעץ זיך! איך וועל דיך צופיהרען! — האָט דער שאַ-
פּער פּאַרנעלעגט.

ליזע האָט זיך טיעף אין האַרצען דערפּרעהט, זי האָט
אַבער פון יוצא וועגען, ער זאָל ניט מיינען, אז זי איז אן אויס-
געלאַסענע מיידעל, זיך געוואקעלט...

— איך קען דיך ניט... איך האָב מורא... דו וועסט מיך
שערפּיהרען...

— אויב דו האַסט מורא, ברויכסטו ניט... האָט דער שאַ-
פּער דרויג געענטפּערט און האָט שוין געוואָלט אָבמאַהרען.

אַבער ליזע האָט גלייך ווי מורא האָבענדיג ניט פערלירען אזא
גליק — איהם נאַכגעגעבען :

— אַלל־רײט, אײַך דאַנק דיר! פיהר מיך צו... זי האָט
זיך אוועקגעזעצט ביי דער רעכטער זייט פון שאַפער. ער האָט
גלייך א דרעה געטהאָן דאָס הענטעל פון אויטאָמאָביל און ליזע
האָט זיך שוין געטראָגען, דאָס ערשטע מאָל זייט זי לעבט,
איבער די ברייטע, געפלאַסטערטע עוועניו, און א שטארקער
אבער מילדער ווינד, וואָס דער יאָגענדער אויטאָמאָביל האָט
פּעדאָרזאכט, האָט איהר געקיהלט דאָס ברענענדע געזיכט און
דעם הייסען שטערען...

דער שאַפער האָט פון צייט צו צייט אויף איהר געוואָרפען
פריינדליכע בליקען. ליזע איז דורכגעפלויען אין קאָפּ אלער־
ליי געשיכטען, וואָס זי האָט זיך אָנגעלייענט אין צייטונגען און
ביכער וועגען דעם, ווי אזוי מען האָט אין אזא אופן „געקיר־
נעפט“ יונגע מיידלעך, אוועקגעפיהרט זיי ערגעץ אין דער וויל־
דער וועסט און דאָרט האָט מען זיי געהאלטען אין א חדר, דער
אַטאָמאָן, א ווילדער יונג, מיט לאַנגע שוואַרצע קאָענס און גרוי־
סע שוואַרצע אויגען...

אַבער ליזען האָט עס איצט ניט געשראָקען. די צוויי מאָל
נאָט ארבייטסלאָזיגקייט און מאַנגעל, דער איצטיגער צו פּוֹס
געהן און דער געדאַנק וועגען איהר מיסעס, וועמען זי איז געלך
שולדיג, האָט איהר יונגעס וועזען פּערפאַנצערט און זי איז גע־
ווען גרייט אויף אלעס!

זי האָט געקוקט מיט דאַנקבאַרע בליקען אויפֿ'ן יונגען, גוט־
מוטיגען שאַפער און האָט זיך מיט איהם צורעדט, ווי מיט איי־
נעם, וואָס זי קען שוין זעהר לאַנג, רוהיג און זיכער.
צום גליק, אָדער צום אומגליק, האָט ער קיין שלעכטעס ניט
געמיינט. ער האָט בעמערקט, ווי זי געהט און וואַקעלט זיך, האָט
ער פּערשטאַנען, אז זי איז מיעד, איהר געזיכט איז איהם גע־
פּעלען געוואָרען, ער האָט א פּאַר פרייע שטונדען, אַט האָט ער

איהר פאָרגעלעגט זיך ועצען...

ער וועט איהר צומיזערען צום דענטיסט און וועט זאגאר ווארטען, ביז זי וועט ארויס פון דאָרט און וועט זי פיהרען צו ריק אהיים... ער האָט צייט און זי געפעלט איהם באמת, אבער קיין שלעכטס מיינט ער ניט...

ענדליך האָט זיך דער אויטאָמאָביל אבגעשטעלט פאר'ן הויז, וואו דער אָפּיס פון דענטיסט האָט זיך געפונען. א יונגער מאן מיט א דיקען אונפריינדליכען פנים האָט ארויסגעקוקט דורכ'ן אָפּענעם פענסטער און זעהענדיג, ווי ליזע קומט ארויס פון אויטאָמאָביל און מיינענדיג, אז זי איז א רייכע פאציענטין איז ער איהר געלאָפּען אנטקעגען און זיך געפלייסט צו ווערען פריינדליך. ליזע האָט אנגעקלונגען. דער זעלבער דיקער מאן האָט איהר די טהיר געעפענט. זי האָט ארויסגענומען די אדרעס און ניט דרייסט געפרעגט:

— זוכט איהר אן אָפּיס־מיידעל? ...

דעם דענטיסטס פנים איז נאָך ברוגז'ער געוואָרען ווי פריער, שטעהענדיג ביים פענסטער. ער האָט ליזען אָנגעקוקט מיט פערדאכט און רוגזא, האָט ארויסגעקוקט צום גאס, וואו עס איז ביים הויז געשטאַנען דער אויטאָמאָביל און טרוקען ארויסגעברומט:

— ניין! ניט אזא האָב איך געזוכט!

און איז אָהן א וואָרט מעהר צו זאָגען מיט רוגזא אבער אויף מיט גרויסע זעלבסטשעצונג ארויף אויף די שטיגען... ליזע איז א פערשעמטע ארויס און האָט זיך ווי נידערנע שלאָגען אריינגעזעצט צוריק אין אויטאָמאָביל... דער אויטאָמאָביל האָט זיך שנעל געטראָגען איבער דער ברייטער עוועניו, אריינגעקירעוועט זיך נאָכהער אין די טומעל־דינע, רוישענדע סטריטען, אין דער ריכטונג וואו ליזע וואוינט. דער שאַפּער האָט איהר ענדליך געפרעגט וואו זיך אָכצו־שטעלען...

ליזע האָט אָנגערופען די סטריט און דעם נומער. דער שאַ-
פער איז געווען בערייט זי אהין צו ברענגען. באלד אָבער האָט
האַט זיך ליזע געבעמען:

— ניין! אהין פיהר מיך ניט! די מיסיס וועט אויך מיי-
נען דאָסזעלבע ווי דער דענטיסט!
— וואוהין דען ווילסטו? — האָט דער שאַפער איהר
פריינדליך געפרעגט...

— וואוהין? ווארט, כ'וועל באלד בעקלערען.

און זי האָט זיך פערטראכט:

וואו זאָל זי דעם אויטאָמאָביל ווירקליך אבשמעלען? אדו,
ווען ער וואָלט ניט געווען אזא פיינער, אזא גוטער און וואָלט
זי געקידנעפט, אוועקגעפיהרט זי ערגעץ ווייט אין דער וועסט,
און געהאלטען זי אין א חדר, געגעבען עסען און טרינקען...

— נו, וואו זאָל איך מיט דיר פאָהרען? האָט איהר דער
שאַפער אָפגעריסען פון איהרע געדאַנקען...

— פיהר מיך.. פיהר מיך צו א גרויסען דעפארטמענט-
סטאָר... צו א דעפארטמענט-סטאָר.

און דער אויטאָמאָביל האָט זיך געלאָזט און זיך ענדליך
אָפגעשמעלט געבען איינער פון די גרעסטע דעפארטמענט-
סטאָרס.

ליזע איז א וואקלענדיגע אראָפגעגאנגען, זיך אומגעקוקט
אין אלע זייטען און פערנעסענדיג צו בעראנקען דעם שאַפער
איז זי אריין אין סטאָר און איז פערשוואונדען געוואָרען אין די
פיעלע לאנגע אַבטיילונגען...

שׁוֹתֵפִים.

אליה יונהס' הייזעל איז געווען ווי א סך הייזעלעך איז שטערטעל: א הילצערנעס, א קליינס, און דער דאך איז געווען געדעקט מיט שינדלען. די פענסטער זיינען נאך קלענער געווען ווי די פענסטער פון די שטערטעלשע הייזעלעך. א דאנק די קליינע פענסטער מיט די קליינטשיקע שייבעלעך האָט דאָס הייזעל אויסגעזעהן ווי א גוי'שע, להבדיל.

און דאָך האָט מען דאָס הייזעל גערופען: דאָס גאלדענע הייזעל.

און א סך בעלי בתים פלעגען זיך מיט'ן דאָזיגען הייזעלע בענשען!

— ניט קיין הייזעל איז דאָס — א שפע! פלעגען די בעלי

בתים אונטערזיפען.

— ווען איך פערמעג אזא הייזעלע וואָלט איך שוין ניט

געהאט וואָס צו זאָרגען! — פלעגט א מעהר בעל מקנא צו העלפען.

— א קלייניגקייט! דאָס לעצטע הייזעל איז אזא געגענד!

און אָט דערין טאקע איז בעשטאנען די מול ברכה פון

הייזעל: דאָס לעצטע איז גאס! און נאך וואָס פאר א גאס. די

רייכסטע דערפער ליעגען צוזייט און צושפרייט אין דעם דאָזיג

נען געגענד. דערפער לרוב, און די פויערים פון די דאָזיגע

דערפער זיינען עפעס ניט אבי וועלכע. אמת'ע בעלי גופים, מיט

פעלדער און פיה און היהנער און פיש. יא מיט פיש, ווייל איז

יענער געגענד געפינען זיך טייכען און די טייכען פערמעגען די

בעסטע פיש!

און וואוהין פאלען אריין די תבואות, די קעלכער, די היה-
 נער, די אייער, די טרוקענע יאגדעס, די שוועמלעך און די פיש,
 וואָס די פויערים פיהרען אין שטערטעל אריין?
 צו אליה יונהס. זיין שטיבעל איז די לעצטע אין גאס און
 די ערשטע ביי'ן אריינפאָהר אין שטערטעל.
 א קלייניגקייט אזא ברכה!
 אזוי האָבען געמיינט די שטערטילשע בעלי מקנא'ס.
 אין אמת'ן אָבער איז אליה יונהס גליק ניט אזוי גרויס
 געווען.

אמת, דאָס שטיבעל איז געווען א גאָלדענעס, ווי זיי האָר-
 בען עס גערופען, אבער הינטער אליה יונהס הייזעל איז געווען
 נאָר א הייזעל, די זעלבע גרויס ווי זיינע, און דער שפייכלער,
 וואָס דאָס שטיבעל האָט געהאט, איז געווען נאָר א גרעסערעס.
 דאָס דאָזיגע „הייזעל“ האָט אויך געהאנדעלט. אָבער
 אזוי ווי דאָס איז געווען ניט דאָס לעצטע נאָר דאָס צווייטע, האָט
 עס ניט געהאט אזא נאָמען, ווי דאָס גאָלדענע.
 עס איז אויך א ברכה. אָבער ווי קומט דאָס צום לעצטען
 הייזעל אין גאס, צו אליה יונהס!
 אין דער אמת'ן אָבער האָט דאָס צווייטע הייזעל געמאכט

בעסערע געשעפטען.

ערשטענס, איז איהר בעל הבית, וועלוויל ליימעס, געווען
 א פראַסטער געזונטער איד און דערצו האָט ער געהאט א בן'אָס,
 יענקעלע, וועלכער האָט געקענט א פוהר מיט גוואלד ברענגען
 צו זייער שפייכלער.

אליה יונהס איז געווען דער היפוף, א איד א חלוש, א שטי-
 קעל תלמיד חכם און גענומען האָט ער דעם פויער מעהר מיט
 גמרא ווערטלעך, וואָס ער פלעגט ווי עס איז מסביר זיין אויף
 גוי'איש, אידער מיט כח.

קיין זיח, וויעדער, האָט ער ניט געהאט; אנשטאָט זיח
 האָט ער פערמעגט דריי טעכטער, זיינען צוויי געווען שוין אויס-

געגעבען אין אנדערע שטעדטער און די אינגסטע טאכטער, ביילקע, איז געווען א צו ערעלע מיידעל, אז זי זאל העלפען דעם טאטען שלעפען די פוהרען, ווי וועלוויל'ס בנ'אק, יענ-טעלע...

אזוי פלעגען די בעסטע פויערן מיט זייערע תבואות און אנדערע סחורות אריינפאלען צו וועלוויל ליימעס. צו אליה יונהס פלעגט בלויז אַנקומען די עלטערע פויערים, וועלכע האבען געד האלטען פון איהם און האבען איהם פשוט ניט געקאנט אבי זאגען.

אבער וועלוויל ליימעס' אויגען זיינען צו גרויסע געווען, און אפילו די דאזיגע פויערים ביי וועלכע אליה יונהס האט תמיד אַבגעהאנדעלט די סחורות, האט ער אויך געוואלט אוועקנעה-מען.

פשוט מיט גוואלד.

ער געהמט דאס פערד פאר'ן צוים, דער בנ'אק — פאר די לייצעס און מען שלעפט דעם וואַגען צו זיך.

אליה יונהס רופט צו הילף זיין טאכטער:

— ביילקע, וואָס שטעהסטו ?

און ביילקע, אז אויסגעפוצמע, מיט צוויי שעהן פערפלאַכט טענע צעפ, שטעהט ווי א בת-מלכה און ווייט ניט וואָס זי זאל אָנהויבען צו טהאָן. איהר יונג מיידעלשע הארץ ווערט אויפגע-רעגט און זי פאלט אָן איידעל אויף וועלוויל'ס בנ'אק:
— פע, יענקעלע! עס איז ניט שעהן! פון אונזער הויז געהמסטו צו א פוהר.

וועלוועל'ס בנ'אק אָבער ווערט ניט נתפעל, ער שטעלט אויף איהר אויס זיינע צוויי גרויסע גראָהע אויגען, געהמט די הענד אין די באַקעס און רייצט זיך:

— וואָס זאָגט איהר צו דער פריצ'טע! — און צולאכט זיך אויפ'ן קול.

ביילקע ווערט נאָך מעהר אויפגערעגט, אבער זידלען זיך וועט זי ניט, זי וועט פאר אַזאַ גראַבען יונג איהר מויל ניט אומריין מאכען.

און זי קעהרט זיך אָב מיט כעס און קוקט שוין ניט מעהר אין זיין זייט.

דערפאר האָט איהר גאָט געהאָלפען און עס איז אָנגע- פאָהרען א פוהר פול מיט זעק, און צווישען די זעק ליענט אַ קאלב, און פון פאָרענט און פון הינטען פון וואָגען זיינען אַנ- געשמעלט קערבליך מיט כל טוב: פיש, אייער, היהנער און טרר- קענע שוועמלאך.

די פוהר געהערט צום אלטען אנטאָש; ער וועט וועלוולען זיין סחורה ניט פערקויפען אפילו ווען ער גיעט איהם צוויי מאָל טייערער. דאָס איז אַ פויער מיט אַ כאַראַקטער. פריינדשאפט שטעהט ביי איהם העכער ווי געלד.

וועלוועל און זיין בנ'אַק ווייסען עס, אבער דערזעהענדיג די פוהר מיט כל טוב, קען דאָך יענקעלע ניט ביישמעהן דעם נסיון און ער פרובט אָנצומאכען אַ ביזו לעבען צווישען אַנ- טאָש'ן און אליה יונהס:

— ער וועט דיך אויסנארען, דער אלטער!

אַבער דער פויער שמייכעלט נוטמוטיג און ענטפערט:

— איך ווייס, אַבער איך וויל ער זאָל אַז מיר פערדיע-

נען, ער איז אַ גוטער איד דער אליה און זיין טעכטעריל איז אַז אמת'ע פאָנענקא...

ווערט נאָך יענקעלע בייזער. ער ריהמט זיין ערגסטען שונא — ביילקע'ן... ער שפייט אויס און לאָזט זיך נאָך אַנ- דערע פוהרען, שרייענדיג:

— העי, לודזי, אהער, צו מיר, דער אלטער וועט אייך

אויסנארען, זיין טעכטעריל וועט אייך בדלות שמעלען.

און שרייענדיג קוקט ער זיך אום צו ביילקען און שמעלט

איהר אויס אַ צונג...

ביילקען קומט אריין פאר בעליידיגונג דאָס בלוט אין פנים, אבער דאָס מאַכט נאָך איהר שעהנער און בליהענדער, דער אלטער אנטאָש ניצט איהר א נלעט איבער'ן קאָפּ און זאָגט :

— האַרדי חלאָפעץ! שעלמא!

איינמאָל איז דערזעלבער אנטאָש אָנגעפאָהרען מיט א פול-געפאָקטער פוהר. אויסער תבואות, א קאלב, היהנער און אייער און פיש, האָט די פוהר פערמאָגט א פולען זאק מיט וואָל...

אז וועלזעל האָט דערזעהן ווי דער אלטער פויער פאָהרט צו צו אליה יונחס' הייזעל האָט ער זיך א לאָז געטהאָן צום וואָגען און אָנטאָפּענדיג אין זאק די וואָל איז ער פערברענט געווארען פאר קנאה. ער האָט ווילד אויסגעשריען צום כנ'אָק:

— יענקעל, דער ערל האָט וואָל...

דערהערט וואָל, א סחורה וואָס איז ניט אזוי בנמצא און וואָס איז כלו ריוז, האָט יענקעל מיט'ן פאָטער בעשלאָסען מיט די בליקען, אז די וואָל מוזען זיי אבקיפּען...

— פערקויף די וואָל אונז! — האָט זיך וועלוויל געבע-

טען.

— דו קריגסט פינף רובעל א פור! — האָט יענקעלע פו:

זיין זייט צוגערופען.

— באָט ניט אָן אזוי פיעל! — האָט וועלוויל זיין זוהן

אריינגעשושקעט...

באלד איז ארויסגעגאנגען פון שפייכלער אליה מיט בייל-

קען.

— דזיען דאָברי, אנטאָש! — האָבען זיי איהם בידע

בענריסט, נישט קימערענדיג זיך וועגען די צוויי קאָנקורענטען.

ביילקע איז צוגעגאנגען צום וואָגען און גלייך אָנגעטאפּט

די וואָל.

— האָסט היינט וואָל אויך געבראכט, אנטאָש! — האָט

זי זיך נאך פריינדליכער געוונדט, און צוגעוואָרפֿען פֿון דער זייט א טראַציגען בליק צו יענקלען, ווי געזאָגט:
 — זעהסטו, אפילו וואָל... און דו ווער צופלאַצט.
 יענקיל האָט עם דערפיהלט. זיין צאָרען, וואָס האָט גע-
 ברענט אינוועניג, איז ארויס אין א פלאַם:
 — די וואָל וועל איך צונעהמען, אז די וועלט וועט זיך
 עקען...
 — אדרבא, נעהם! — האָט זי ביילקע גערייצט, — קרינסט
 א מעדאל, אויב ער פערקויפט דיר...
 איז שוין וועלוויל אויף אן אָנגעצונדענער געוואָרען:
 — וואָס מיינסטו, דו ביזט ביי אנטאָש'ן א בת יחידה,
 אָדער דו האָסט איהם א כישוף אָבגעטהאָן?
 די לעצטע פראַזע האָט ער געזאָגט אויף נוי'איש כדי אָנ-
 צושרעקען דעם אלטען פויער.
 דער פויער האָט אָבער גוטמוטיג געשמייכעלט, האָט גערי-
 בען דעם שטערען, געהויבען די שווערע מיץ פון קאָפּ און קור
 קענדיג דאָ אויף ביילקען, דאָ אויף יענקלען און נאָכדעם אויף
 אליה יונהם און וועלוועל'ן האָט ער פלוצים אויסגעשריען בע-
 גייסטערט פון א גליקליכען איינפאל:

— מענשען! ברידער! וואָס מיר איז איינגעפאלען...
 און ווערענדיג ווי פערחלינעט פון דעם איינפאל האָט ער
 קוים אויסגערעדט:
 — איך שענק אייך, ביילקען און יענקלען, דעם זאק וואָל
 און ווערט חתן-כלה.

ביילקע האָט אראָבגעלאָזט דעם קאָפּ, יענקעל האָט זיך א
 ברוגז'ער אָבגעקעהרט אָן א זייט, אליה יונהם און וועלוויל
 האָבען זיך מאַדנע איבערנגעקוקט, ווי געזאָגט: וואָס א נוי קען
 איינפאלען...
 * * *

אויב דער שדוך איז גלייך אויפ'ן אָרט ניט געשלאָסען גע-
וואָרען, האָט אָבער דער פּויער אויסגעפייהרט, אז דער זאָס וואָל
איז געקויפט געוואָרען בשותפות.

אויף מאָרגען איז יענקיל אריין צו אליה יונהם וועגען
צומהיילען זיך.

אליה יונהם איז אבער אין שטוב ניט געווען. ביילקע איז
געזעסען ביי'ן טיש און געטהאָן עפעס א הויזיגע ארבייט.

דערזעהנדיג יענקלען האָט זי זיך צושמייכעלט.

— איך בין געקומען זיך צומהיילען מיט'ן וואָל! — האָט
ער א ברונז'ער אויסגעברומט.

— איז וואָס ביזטו ברונז! — האָט ביילקע פרייער גע-
שמיכעלט און איהם אריינגעקוקט גלייך אין די אויגען.

יענקיל איז פון דער פראגע געוואָרען דרייסטער, האָט אויפ-
געהויבען די אויגען און דאָס ערשטע מאָל דערזעהן ביילקען
ניט ווי א קאָנקורענטקע, נאָר ווי א שעהנע מיידעל.

„אך, סארא שעהנקייט זי איז!“ האָט ער שיער ניט אויס-
געשריען.

ער איז געוואָרען פרעהליך און דרייסט.

ער איז צו איהר צוגעגאנגען נאָהענטער און איהר א קיצעל
געטהאָן אין אָפענעם האַלז, ווי ער איז געוועהנט געווען צו טהאָן
עס מיט א מאַנכער שיקסע...

ביילקע איז אבער קיין שיקסע ניט געווען. זי האָט איהם
אָבגעשטופט מיט א מאָדנעם חנ'רעל און בעפעהלענד אויס-
גערופען:

— אָהן די הענד, יענקיל! ...

יענקיל איז ביי זיך וויעדער אראָבגעפאלען, געקוקט אויף
ביילקע'ס חנ'עוודיגע פנים און ניט געוואוסט וואָס צו זאָגען
איהר.

— איז וואָס-זשע ווילסטו, יענקיל! — איז ביילקע צו-

ריק פריינדליך געוואָרען און האָט איהם שוין קענטיג דעם קיר-
צעל אין גאנצען מוחל געווען.

— די וואָל צוטיילען זיך! — האָט ער גראָב, ווי אין
כעס, אויסגערופען.

— די וואָל צוטיילען זיך! — האָט ביילקע איבערנע-
קרימט זיין גראָבען טאָז, — אָט אזוי דען רעדט מען מיט א
„באַרישניע“, הא, יענקיל!

דערווייל איז אָנגעקומען אליה יונהס...

דערזעהנדיג יענקלען מיט זיין מאַכטער אליין איז ער ווי
מבולבל געוואָרען און האָט גאַרנישט פערשטאַנען, געקוקט און
געוואונקען צו ביילקען, ווי ביי'ן עסען, פאר דער „המוצא“...

ביילקע האָט פערשטאַנען דעם וואונק און האָט ערקלערט:
— ער איז געקומען צוטיילען זיך מיט דעם וואָל...

און האָט זיך אזוי צולאכט, אז יענקיל איז א פערשעהמטער,
אָהן א וואָרט צו זאָגען, ארויסגעלאָפען פון שטוב...

איז א פאָר טעג ארום איז ער אבער וויעדער געקומען, און
וויעדער איז אליה יונהס ניט געווען אין שטוב.

— וואָס וועט זיין מיט'ן וואָל?

— וועלכע ציעג? — האָט זיך ביילקע געוויצעלט...

— וואָס מיינסטו, איד וועל דיר לאָזען דעם וואָל? ! —

האָט ער זיך געבייזערט און גערעדט אויף זיין גראָבען קול...

— אָט געה שוין געה — האָט זי איהם כלומרשט געטריע-

בען, אָבער באלד האָט זי אויף איהם אויפגעהויבען איהרע אוי-
גען און זיך ליעב צושמייכעלט.

— וועסט אפשר, יענקיל, טרינקען א גלאָז טהעע? ...

— לאָמיר זיך פריהער צוטהיילען מיט דעם וואָל! — האָט

ער ארויסגעפראַלט.

און זיך אוועקגעזעצט.

— אָט אזוי, זיי א מענש! — האָט ביילקע געלאַכט און

איז צו איהם גאָהענט צוגעגאנגען.

יענקיל איז וויעדער דרייסט געוואָרען. ער האָט זיך שוין
מכין געווען מיט'ן מיטעלסטען פינגער צו איהר אָמענער קלאָר
דער האַלז...
— זיי ניט קיין גראַבער יונג! — האָט זי אויף איהם אָנ-
געשריען.
ער האָט זיך פאר איהר געשריי דערשראָקען, איז אויפ-
געשטאַנען און האָט ביזן אויסגעברומט:
— לאָמיר זיך צוטיילען די וואָל! ...
— וועסט צייט האָבען איבער אכטאַג...

דער קינפטיגער מארקס־טאַג איז אריבער בשלום. יענקיל
האָט שוין מעהר קיין פוהרען פון אליה יונהם הייזעל ניט גע-
שלעפט. דער טאַמע אליין, וועלוויל, האָט אויך שטילער גער-
שען די גוים.

נאָכ'ן מאַרק איז וויעדער יענקיל אריין צו אליה יונהם...
דעמאָלט איז שוין אליה יונהם געווען אין שטוב.
— וואָס וועסטו זאָגען גוטעס, יענקעלע? זיץ!
— ער וויל זיך צוטיילען די וואָל! — האָט ביילקע גע-
מאָלדען פאר יענקלען און האָט אויסגעשאַסען מיט אַ הילכיגען
געלעכטער...

— איז וואָס פאר אַ געלעכטער! — האָט אליה יונהם
געשמייכעלט — אוואַדע צוטיילען זיך... געהט, סינדערלעך, און
צוטיילט זיך.

זיי זיינען אריין דורכ'ן הויזטיר אין שפייכלער. דער זאַס
וואָל איז געלעגען אן אבגעבונדענער.

— דאָ פעהלט! — האָט יענקיל אויסגעשריען.
— ביזט אַ נאַר! — האָט ביילקע איהם גוטמוטחיג גע-
טאַדעלט — ווילסט זיך טאקע צוטהיילען.

— אונזדע — האָט ער שוואַך אויסגערעדט און נעקוסט
 אויף בייילקע'ס ווייסען האַלז...
 — אָבער דאָ פעהלט טאַסע שוין אביסעל — האָט בייילקע
 געשמיכעלט.
 — ווי אזוי? — האָט יענקיל געפאַרשט.
 — איך האָב אויסגעשפונען אביסעל...
 — האָסט נישט געהאט קיין פראווע... עס איז שותפות
 שע...
 — איך האָב אויסגעשטריקט א פאַר הענטשקעס, — האָט
 זי זיך וויעדער גערייצט.
 — האָסט ניט געהאט קיין פראווע! — האָט ער זיך גע-
 בייזערט — עס איז שותפות'שע.
 — א פאַר הענטשקעס! וואָלסט זעהן, מיט פינגער.
 — וועלען זיין די הענטשקעס אויך אויף שותפות, — האָט
 יענקיל פאַרגעשלאָגען.
 — ביזט א נאַר! — האָט בייילקע זיך גוטמוטהיג געביי-
 זערט — עס איז פאַר א זעהר גרויסער האַנד.
 — נו, מיין האַנד איז א גרויסע! — האָט יענקיל מיט
 שמחה אויסגעשטעלט זיין האַנד..
 — איז דאָס טאַקי פאַר דיר... האָט בייילקע זיך צולאַכט
 און איז ארויסגעלאָפען פון שפייכלער צוריק אין שטוב אריין.
 יענקיל נאָך איהר.

אליה יונהם איז שוין וויעדער ארויס. בייילקע איז גע-
 בליעבען מיט יענקלען אין הויז.
 זי האָט איהם דערלאָנגט די הענטשקעס:
 — מעסט אַז!

עד האָט מיט אַ שטראַהלענדען געזיכט גענומען ארויפ־
 ציהען אויף זיינע גרויסע הענד די פאַר הענטשקעס...
 — דו ווייסט, ביילקע, — האָט ער פּלוצים, בעניוסטערט
 פּון אַ אידעע, אויסגערופען...
 — וואָס?
 — מיר וועלען זיין איצט שותפים אויף שטענדיג...
 — געוויס! — האָט ביילקע מסכים געווען.
 — און אויף אונזער חתונה וועלען מיר איינלאדען אַנ־
 טאַש'ן...
 — ניט אנדערש! — האָט זיך ביילקע צולאכט — מיר
 וועלען איהם זעצען אויבען אָן...

דער קליינער מענש מיט'ן גרויסען קאפ.

(א מעשה'לע)

אמאל איז געווען — און היינט לעבט ער נאך אויך — א מענש; איז ער געווען זעהר א קליינינקער, הענטעלעך קורצינקע, פיסעלעך דארינקע, א הערצעלע ווי אן ארבעס, דערפאר אבער א קאפ ווי אן עמער די גרויס.

דאס דאזיגע מענשעלע איז געווען זעהר שטאלץ מיט זיין גרויסען עמער-קאפ.

— דער עיקר, קינדער, פלעגט ער זאגען, איז דער קאפ. פון קאפ ציהט די יניקה דער גאנצער גוף. עס געהען פון קאפ אזעלכע פעדימלעך ביז אונטער די פיאטעס, איהר פערשטעהט, קינדער — ביז אונטער די פיאטעס!

און דערביי האט דאס קליינע מענשעלע מיט'ן גרויסען קאפ גענומען א זשאבע און צושניטען פאר פיעלע אין די אוי-גען און האט אויפגעוויזען, אז דער מענש איז אויך אזוי.

ער האט אפילו קיין להבדיל נישט געזאגט.

און קיינער האט איהם נישט געענטפערט, אז ניין.

ווייל דאס קליינע מענשעלע מיט'ן גרויסען קאפ האט גע-האט אויך זעהר א גרויסע צונג און האט געקענט א סך, א סך ריידען.

און דערצו האט דאס קליינע מענשעלע מיט'ן הערצעלע ווי אן ארבעס די גרויס געקענט צעהלען ביז מיליארדען, און האט אלץ אויסגעצעהלט.

איינמאל האט ער זיך אוועקגעשטעלט אויף א הויכען

קלאַץ, כדי די מענשען, וועלכע ער האָט קינדער גערופען, זאָר
לען איהם זעהן, און האָט געזאָגט:

— ווייסט איהר, קינדער, וויפיל שטערן אויפ'ן הימעל
איז דאָ?

אלע האָבען געשוויגען, קיינער האָט נישט געוואוסט.
און דאָס קליינע מענשעלע האָט גלייך ארויסגענומען אַ
בלוי גלעזעלע פון קעשענע, צוגעשמעלט צו די אייגעלעך די
קלייניקע און גערופען:

— אַט ווארט, באַלד צעהל איך איבער.

— איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף...

נאָכדעם האָט ער עפעס געמורמעלט אַננטער דער נאָז און
איז אַ וויילע ארום האָט ער זיך צוונגען:

— צוויי הונדערט מיליאָן מיט זיבען און אכציג טוי־
זענד...

די מענשען־קינדער, וואָס זענען געשטאַנען ארום, זענען
נתפעל געוואָרען פון דער גרויסער ציפער און פון גרויסען קאַפּ
פון דעם קליינעם מענשעלע, און זיי האָבען גענומען קריגען
דרך־אָרץ פאר איהם און האָבען איהם אַ נאָמען געגעבען: דער
גרויסער חכם.

זיינען אַ סך מענשען געקומען צו איהם פרעגען שאלות.

איינער האָט געפרעגט:

— וואָס איז אזוינס לייעבע?

— לייעבע? — האָט דער קליינער מענש געמאכט חוזק—
לייעבע איז שמייע... גאַרנישט מיט גאַרנישט... איך האָב קיינ־
מאָל נישט געלייעבט. מײן גרויסער קאַפּ דענקט, אז לייעבע האָט־
בען קינדער און ווייבער אויסגעטראַכט...

דער פרעגער איז אוועק אַ פערשעמטער; ער איז גראָד
געווען שטאַרק פערלייעבט און האָט געוואָלט הערען אַ קלערע־
רען ענטפער. פונדעסמוועגען האָט ער דעם גרויסען קאַפּ גע־

גלויבט, איז אוועק אהיים און האָט זיך גענומען צום לערנען און האָט אזוי ארום זיך בעפרייט פון דער לייעבע.

א צווייטער איז געקומען צום קליינעם מענש מיט'ן גרוי-
סען קאַפּ און געפרעגט:

— וואָס איז דאָס גלויבען ?

— גלויבען איז שמויבען, — האָט דער קליינער מענש מיט'ן גרויסען קאַפּ חוזה געמאכט — גלויבען איז גאַרנישט מיט גאַרנישט! איך האָב קיינמאָל נישט געגלויבט... איך דענק! און דער גלויביגער איז אוועק אין א בוך-געשעפט און האָט געקויפט א צעהנדליג ביכלעך און האָט זיך געלערנט: ווי נישט צו גלויבען...

א דריטער איז געקומען און געפרעגט:

— זאג מיר, גרויסער קאַפּ, וואָס איז אזוינס מיטלייד..

— מיטלייד איז שמיטלייד... — האָט דער גרויסער קאַפּ חוזה געמאכט, — דער קאַפּ ווייס נישט פון מיטלייד — דער קאַפּ דענקט לאַגניש...

און דער מענש, וואָס איז געווען א ווייכהערציגער, איז אוועק און גענומען דענקען לאַגניש און האָט ארויסגעוואָרפען אין דערזעלבער נאכט זיין אלטען טאַמען אויף דער גאַס...

דער קליינער מענש האָט דערזעהן, אז מענשען פאַלגען איהם, איז ער נאָך שטאַלצער געוואָרען און האָט אָנגעהויבען פריידיגען, אז מענשען זאָלען זעהן פטור צו ווערען פון זייערע הערצער און זיך נעהמען צו ערציהען גרויסע קעפּ...

און ס'איז אויפגעשטאַנען א דור פון לויטער קעפּ...

זיינען אין יענעם דור ארומגעגאַנגען קליינע מענשעלעך אַהן לייעבע, אַהן גלויבען, אַהן מיטלייד...

עס איז געווען א צער אויף זיי צו קוקען.

אַבער זיי האָבען נישט געוואוסט, וואָס צער איז אזוינס... איז אין יענעם דור געבוירען געוואָרען ביי א קליין מענ-

שעלע א וזהו, האָט מען בעמערקט, אז דאָס קינד איז פּערקרי-
פעלט...

עס האָט געהאט א קליינעם קאָפּ מיט א גרויס, גרויס האַרץ.
האַבען די עלטערן גערופּען דעם גרויסען קאָפּ און געפרעגט
אן עצה...

האָט דער גרויסער קאָפּ געענטפּערט:

— אזא גרויס האַרץ איז איינס פון די גרעסטע קריפעלס:
ער וועט זיין אן אומגליקליכער.

דאָס קינד האָט עס דערהערט און האָט זיך פּונאַנדערגע-
לאַכט...

— וואָס בעטייט עס, וואָס עס לאַכט?

ווייל יענער דור מיט די גרויסע קעפּ האָט אויפּגעהערט צו
לאַכען...

און פאַר נייגיריגקייט האָט מען דאָס קינד ערצויגען.

דאָס קינד איז געוואקסען, און געוואקסען איז דאָס
האַרץ מיט איהם.

ער האָט געהאט שענהע לאַנגע פיס, שענהע הענד, א
געקרויזטען קאָפּ און איז געווען אין זיין וואוקס העכער פאַר זיין
נאנצען דור...

צו פּופּצעהן יאָהר איז ער שוין געווען אזוי הויך, אַז ווען
דער נאנצער דור איז געשטאַנען אויף א באַרג, און ער—איז אַ
מאַל, איז ער אלץ העכער געווען.

און א שטימע האָט ער געהאט, איז זי גענאנגען גלייך
פון זיין ברייטען, גרויסען און טיעפען האַרצען און אריינגע-
דרונגען אין די הערצער פון די צוהערער.
און אומגעקעהרט האָט ער זיין דור די ליבע, און דעם
גלויבען, און דאָס מיטלייד...

דער קליינער מענש מיט'ן גרויסען קאָפּ האָט דערזעהען,
אַז דאָס האַרץ האָט אויך עפעס צו זאָגען, איז ער געקומען צום
יונג מיט'ן גרויסען האַרץ און האָט געטענה'ט:

— איך לייקען נישט, אז דאָס האַרץ פּערנעהמט אויף אַ
בעדייטענדען פּלאַץ אין מענשענס נוף, אבער דער קאַפּ.. דער
קאַפּ...

דער יונג מיט דעם גרויסען האַרץ האָט פּול מיטלייד אָנ-
געקוקט דעם קלייניקע מענשעלע מיט'ן גרויסען קאַפּ און זיך
אַבגערוּפּען:

— אומגליקליכער, זעה, דיין גרויסער קאַפּ איז דאָך שוין
ווייס, באלד שטאַרבסטו, און דו האָסט נישט געוואוסט פון
ליעבע, פון גלויבען און פון מיטלייד.
דעם אלטען מיט'ן גרויסען קאַפּ איז געוואָרען שווער... ער
האַט געוואָלט וויינען, נאָר ער האָט נישט געקענט...
און ער איז אנדערגעפאלען צו די פיס פון דעם יונג מיט'ן
גרויסען האַרץ...

דאס גאלדענע טראמפייטעל.

דאָס איז געווען א יונגעלע פון קנאפע דריי יאָהר, מיט בלאָהע אייגעלעך און גאלדענע העהרעלעך — און אלץ האָט זיין איהם געטרוימט: די אייגעלעך, דאָס קעפעלע און דאָס הערצע-לע. ער האָט אינגאנצען אויסגעזעהען ווי א טרוים, ווי א בלאַנד דער, הימעלדיגער טרוים.

ווער האָט דען נישט ליעב געהעט טרוימען — בפרט איד! און דאָס גאלדענע יונגעלע, דאָס דריי-יעהריגע קינד האָב איד זעהר, זעהר ליעב געהאט. און אלץ האָב איד איהם נאָכ-געגעבען — אפילו מעשה'לעך פאר איהם אויסגעטראכט.

און דאָס קינד האָט די מעשה'לעך שטארק ליעב געהאט. נאָר מעהר פון אלץ האָט עס די לעצטע צייט ליעב געקריגען דאָס מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראַמפייטעל.

עס איז געווען א קורץ און איינפאך מעשה'לע, וואָס איד האָב ספעציעל פאר איהם אליין פערפאסט.

א קורץ, קליין, איינפאך מעשה'לע.

דאָס מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראַמפייטעל.

אָנגעהויבען האָט עס זיך אזוי:

אויפ'ן מאַרק איז דאָ א קרעמעלע, אין קרעמעלע איז דאָ אַ גאלדען טראַמפייטעל. שלאָף, מישינקע, שלאָף, איד וועל מאַר-גען מיט מישינקען און מאַרק אריין געהן און דאָס גאלדענע טראַמפייטעלע קויפען, און מישינקע וועט אויף איהם שפיעלען...
— א שעהנע מעשה ?

ער פלעגט זיינע גרויסע בלויע אייגעלעך אויף מיר אויס-
שמעלען און, שטארק בענייסטערט פון דעם גליק, וואָס איהם
שמעהט פאָר, פלעגט ער ענטפערן:

— א שעהנע מעשה!

— אויף מאָרגען פלעג איך איהם ווידער דאָס מעשה'לע
מיט'ן גאָלדענעם טראַמפּייטעל דערצעהלען. אויף איבערמאָרגען
ווידער.

אַז עס איז פאָראיבערגעגאנגען א וואָך צייט, און דאָס
טראַמפּייטעל האָט איך איהם אלץ נישט געקויפט, האָב איך
איהם אָנגעהויבען אן אנדער מעשה'לע צו דערצעהלען. צו לאַנג
נארען איהם האָט זיך נישט געוואָלט; איך האָב קיין האַרץ נישט
געהאט אזוי לאַנג א קינד צו נארען, און האָב פאר איהם אויס-
געטראכט א ניי מעשה'לע, נאָך מיין מיינונג, א פיעל שעהנערס.
דאָס קינד האָט אבער געמאָהנט דאָס מעשה'לע מיט'ן גאָלדענעם
טראַמפּייטעל.

און איך האָב עס איהם ווידער דערצעהלט.

און ער האָט ווידער אויסגעהערט, אויסשמעלענדיג אויף
מיר די בלויע אייגעלעך, און איז זיין יוגענד ריינער פאנטאזיע
זיך פאָרגעשטעלט דאָס גאָלדענע טראַמפּייטעל, וועלכעס ער
וועט זיכער בעקומען, און וועט אזוי גליקליך זיין.

און דאָס מעשה'לע האָט זיך ווידערהאָלט לאַנג, לאַנג, און
דאָס קינד האָט עס מיט'ן זעלבען גלויבען אויסגעהערט און קיין
אנדערע מעשה'לעך הערען נישט געוואָלט.

ענדליך איז מיר נמאס געוואָרען דאָס דאָזיגע ליבעע קינד
צו נארען; עס קען פערלירען דאָס צוטרויען צו מיר, און דאן
וועל איך נישט האָבען קיין מיטעל מיט וואָס צו פערשלעפען
איהם...

בין איך אויף מאָרגען אוועק מיט איהם אין מאַרק אריין,

אריין אין א געוועלכ פון שפיעלצייג און א טראַמפייטעלע פאר
עטליכע קליינע מטבעות איהם געקויפט. דאָס טראַמפייטעלע
האָט געפינקעלט, ווי עכט נאַלד, האַטש געווען איז דאָס, נאַטיר-
ליך, נישט קיין גאַלדענס.

— א שעהן טרומפייטעל, מישינקע ?

— א שעהנס ! — האָט ער געענטפערט, אריינגעהמענדיג
דעם מונדשטיק אין זיין מיילכעלע, און אַנגעהויבען ארויס-
צולאָזען אויף איהם פערשיעדענע טענער.

א פאַר שעה האָט זיך דאָס קינד געשפיעלט מיט'ן טראַמ-
פייטעל. אבער פאר'ן שלאָפען געהן האָט ער עס א שמיץ גע-
טהאָן און צובראַכען...

— דערצעהלען דיר, מישינקע, א מעשה'לע ? — האָב איד
געפרעגט, נאַכדעם ווי ער האָט זיך אין זיין בעטעלע געלעגט...
— יאָ, דערצעהל ! — האָט ער אויף מיר ווי מיט געבעט
אויסגעשטעלט זיינע בלויע אייגעלעך און געקוקט אויף מיר ווי
מיט חשד...

— דערצעהלען דיר די מעשה מיט'ן גאַלדענעם טראַמ-
פייטעל ?

דאָס קינד האָט מיט קאָפּרין גענומען שאַקלען דאָס קע-
פעלע אין ביידע זייטען אויף ניין.

— וויל נישט מיט'ן טראַמפייטעל...

איד האָב אַנגעשטרענגט מיין פּאַנטאָזיע און געזוכט דאָרט
עפעס א ניי מעשה'לע, דאָס לייעבע קינד צו פערשלעפּערן. עס
איז מיר אבער שוואַך געלונגען: דאָס קינד האָט געהאלטען אַפען
די אייגעלעך און צוגעהערט זיך צו די מעשה'לעך אַהן צו-
טרויען.

איד האָב א קוק געטהאָן אויף דער ערד און האָב דערוועהן
דאָס טראַמפייטעל ליגען צובראַכען און האָב אין האַרצען חרטה
געהאַט, וואָס איד האָב דאָס טראַמפייטעל געקויפט.

וואָלט אײַך עס נישט געקויפט פאר אײַהם, און ער וואָלט
 עס נישט געזעהען, וואָלט אײַך דעם קינד נאָך לאַנג, לאַנג דאָס
 מעשה'לע געקענט דערזעהלען, און לאַנג, לאַנג וואָלט ער גע-
 טרוימט פון דעם...

יעצט אָבער ליגט דאָס טראַמפּײטעל צובראָכען, און אײַך
 האָב נישט קיין אנדער מעשה'לע פאר'ן ליעבען, שעחנעם
 קינד...

דער פארשער פערציגער.

די גבירים, וואו גליקסמאן האָט ווינטער מיט מיה געקריי-
נען א פּאַר לעקציעס און האָט געהאט דערפון זיין אויסקומעניש,
זיינען זיך צופאַהרען אויף די זומערוואָהנונגען און ער איז גע-
בליעבען אין דער גרויסער שטאָדט אָהן א גראָשען אין טאָש און
אָהן א האַפנונג ביז קומענדיגען ווינטער צו בעקומען וואָס.

צווישען זיינע חברים האָט ער געהאַט א נאַמען פאר אן
עהרליכען יונגען מענשען, וואָס וויל ארבייטען, נוצליך זיין דער
וועלט, נאָר ער האָט ניט וואו זיינע כוחות אוועק צולעגען און ווי
אָרים זיינע חברים זיינען אליין ניט געווען, האָבען זיי דאָך די
ערשטע צייט איהם געשטיצט מיט זייערע עטליכע לעצטע קאָ-
פיקעס, וועלכע זיי פלעגען איהם לייגען אלס „גמילות חסד“.

ער האָט זיך געפיהלט נאָך יעדער אזא „גמילות חסד“, ווי
בעלידיגט און ער פלעגט אלץ חזר'ן אין געדאנק, אז ווי נאָר
ער בעקומט די ערשטע לעקציע וועט ער יעדען מיט'ן גרעסטען
דאנק צוריק אומקעהרען דאָס געלד, וואָס ער געהמט ביי זיי.
עס זיינען אבער פערנאנגען אייניגע וואַכען, די אָרימע
חברים זיינען נאָך אָרימער געוואָרען, עס זיינען צווישען זיי אויף
צוגעקומען נאָך עטליכע לעהרערס אָהן „שטונדען“, צו גליקס-
מאנ'ס לאַגע איז מען געוואָהנט געוואָרען און איהם האָט ער
ווארטעט הונגער....

ער האָט דעם הונגער פאַרגעזעהן און ווי א פינסטערע געד-
שטאַלט האָט ער איהם געשראַקען...

און ער האָט זיך געראנגעלט, געזוכט אויס צו ווייכען דעם
אַנקומענדיגען הונגער. דער ערשטער מיטעל איז געווען צו פער-

בויענע דעם שטאלץ. דער מיטעל איז אפילו געווען ניט אויס-
גערעכענט, נאָר ממילא, ניט פיהלענדיג אליין די נידרינקייט און
קליינקייט דערפון.

און גליקסמאן האָט שוין אויפגעהערט צו חזר'ן אין גע-
דאנק אז ווי נאָר ער בעקומט די ערשטע געלד וועט ער יעדען
זיין חוב מיט'ן גרעסטען דאנק צוריק אומקעהרען. זיין מוח איז
געווען פערנומען מיט א מעהר וויכטיגע פראגע: וואו קריגט מען
לייענען עפעס געלד אויף עסען? וועגען צוריקגעבען זאָל שוין
נאָט זאָרגען...

און וואָס א טאָג, האָט ער אָנגעהויבען אלץ מעהר זיך ער-
נידעריגען און בעטען מיט רחמים עטליכע קאָפיקעס באַרגען, און
כדי זיין בקשה זאָל שטארקער ווירקען, פלעגט זיך ביי איהם
אָפט מאָל ארויסרויסען פון דער צונג: „גלויבט מיר, איך האָב
נאָך היינט ניט אָנגעביסען“.

נאָך דעם פלעגט ער עטליכע מאָל אויסשפייען, ווי ער
וואָלט אן עקעלאהאפטע זאך אראָבגעשלונגען. ער האָט איינמאל
אפילו זיך אליין מיט כעס א פאטש געגעבען און א געשריי גע-
טהאָן: „דו בעטעלסט!“ ... בעגעגענענדיג אָבער באלד א צווייטען
פלעגט זיך ביי איהם, הונגעריגערהייט, די זעלבע פראזע נאָך
שטארקער, נאָך ריהרענדער און נעבעכדיגער ארויסרויסען, די
צווייטע ענטזאנונג פלעגט ער שוין רהיגער צונעמען, קיין
פאטש זיך ניט געבען נאָר מיט רחמנות אויף זיך אליין, פלעגט
ער טיעף אָבויפצען און פלעגט אָנהייבען זוכען א דריטען, א
פיערטען, א פינפטען בעקאנטען...

*

*

*

12 א זייער ביי טאָג. די גאס האָט גערוישט. גליקסמאן איז
אומגעגאנגען אין דער רוישענדער גאס און געזוכט עפעס מיט

זיינע הונגערדיגע אויגען. איהם דאכט זיך, אז די גרויסע געדיכטע מאסע פון מענשען, וואָס בעווענט זיך דאָ אין גאס, אז די אלע מענשען, די געהער און פאָהרער, זיינען שותפים, הב'ן, שמייען. לויפען און יאָגען און יעדער בעקומט דערפאר זיין חלק פער-דיענסט און האָט וואָס צו עסען. נאָר איהם, גליקסמאנען, האָט מען, ער ווייס אליין ניט פארוואָס, ארויסגעווארפען פון שותפות און מען וויל איהם קיין חלק ניט געבען און דעריבער וועט ער אויסגעהן פאר הונגער.

ער האָט זיך געשעמט פאר די דורכגעהענדע און פאר זיך אליין:
 אַ יונגער, געבילדעטער מענש, מיט צוויי הענד, וואָס ווילען אר-בייטען, מיט צוויי פיס, וואָס ווילען אויף לויפען וואוהין מען דארף, מיט אַ קאָפּ, וואָס איז פעהיג לאָגיש צו דענקען, — אזא יונגער מענש געהט אום אַ הונגערדיגער, אונבעהאַלפענער, אין מיטען העלען טאָג, אין מיטען רוישענדער גאס! ווי מיאום! ווי מיאום!...

וואָס מעהר ער איז געגאנגען האָט זיך דער הונגער אלץ מעהר געשמארקט און ער איז אלץ שוואכער געוואָרען, די קנייה האָבען זיך געבויגען, פאר די אויגען געשווינדעלט און ער האָט זיך געשראַקען, ער זאָל אזוי געהענדיג ניט פאלען... און ער האָט פערצווייפעלט געזוכט אַ געדאנק אין קאָפּ, וואָס זאָל איהם טרייסטען און שטארקען, ער זאָל כח האָבען זיך ראנגלען נאָך און לעבען בלייבען.

— איך בין ניט איינער! האָט ער די אלטע טרייסט גע-פונען — דאָ זיינען פארהאן א סך אזעלכע, ווי איך.

ער האָט יעדען בעגענדען אריינגעקוקט אין פנים, ווי ער וואָלט וועלען געפינען נאָך אזא ווי ער. אלע פנימ'ער האָבען אָבער גראַד אזוי זאט און צופריעדען אויסגעזעהן, און ער האָט זיך נאָך מעהר פערצווייפעלט, און געגאנגען אלץ ווייטער און ווייטער און ווייטער, ניט וויסענדיג אליין וואוהין און צו וואָס.

פלוצים האָט איהם אין די אויגען א פינקעל געטהאָן א בעד קאנטע הוט און נאָכדעם א פנים. ער האָט בעגעגענט א בעד קאנטען מיט וועלכען ער האָט אין גאנצען צוויי מאָל אויסגעדרעט עטליכע קורצע פראזען און האָט אפילו ניט גוט געדענקט יענעם פאמיליע־נאָמען.

„ער וועט לייהען!“ האָט איהם דורכגעשטראהלט אין קאָפּ און ער האָט אָבגעשטעלט דעם בעקאנטען מיט אנידערגעשלאָגען „גוט־מאַרגען“.

דער „בעקאנטער“ האָט אויסגעשטעלט אויף גליקסמאנען די אויגען, זיי ער דערקענט איהם ניט.

— איהר האָט פערגעסען? — האָט גליקסמאן מיט א הכנעה־דיגען טאָן געפרעגט — מיר האָבען זיך בעקענט ביי זילבערמאנען — איהר געדנקט? גליקסמאן!

— אַהא! — האָט זיך דער בעקאנטער דערמאָנט, האָט א שמייעל געטהאָן, און איז געבליעבען אָהן ווערטער.

„ער וועט לייהען!“ האָט גליקסמאנען וויעדער געבליצט אין מח און האָט ארויסגעשטאמעלט:

— איהר ווייסט, וואָס איד האָב מיר אָבגעשטעלט? ... איד וואוין ווייט פון דאנען... איד דארף דאָ האָבען עטליכע קאָפּיר קעס נויטיג און איד האָב פערגעסען דאָס בייטעלע אין דער הויס... איהר האָט אפשר ביו מארגען, העכסטענס ביו איבער מאָרגען א קאָפּיקעס צוואנציג, איהר מ ו ז ט מיר לייהען! .. דער בעקאנטער האָט אנשטאָט צו ענטפערען, אריינגעלענט די האַנד אין טאַש. גליקסמאנען האָט דאָס האַרץ שטארק אָנגעהויבען צו קלאַפען.

— איהר זעהט? — האָט דער בעקאנטער געזאָגט אויס־טרייסלענדיג דאָס בייטעלע.

גליקסמאנען איז פינסטער געוואָרען אין די אויגען: דאָס בייטעלע איז לעדיג געווען.

— „אוי!“ האט זיך ביי איהם ניט ווילענדיג ארויסגע-
ריסען פון הארצען א פערצווייפעלטער זיפץ, ער האט זיך
פערשעמט פון אזא זיפץ און האט קיים ארויסגערעדט:

— וואָס דארפֿט איהר מיר ווייזען — איך גלויב איך!

— איך האָב אפילו יאָ אין טאָש ערגיץ א פערציגער, איז
ער אבער א פאלשער, — האָט דער בעקאנטער צוגעלעגט, ווי
ער וואָלט וועלען ארויסנעהמען גליקסמאנען פון זיין פערלע-
גענהייט.

— ווייזט נאָר א קוק טהאָן! — האָט זיך גליקסמאן אָנ-
געהאפט. דער בעקאנטער האָט אָנגעהויבען ארומצוזוכען אין
די טאָשען און זוכענדיג, האָט ער אלץ געסטראשעט גליקסמאנען,
אז ער האָט איהם שוין, דאכט זיך, ארויסגעוואָרפען און גליקס-
מאן האָט מיט שרעק אין די אויגען געווארט.

— שא, ער איז דאָ! — האָט דער בעקאנטער אָנגעזאָגט.

— ווייזט, ווייזט א קוק טהאָן, האָט גליקסמאן, ווי ארויס
געריסען דעם פערציגער פון דעם בעקאנטענס הענד.

ער האָט דעם פערציגער אויפמערקזאם בעטראכט און האָט
זיך קרענקליך פערקרימט: די מטבעה איז געווען געל ווי
מעש און זעהר לייכט אין האנד. דאָך אוועק געבען צוריק האט
גליקסמאן עפעס ניט געקענט און ער האָט איהם געבעטען:

— גיט מיר איהם, אפשר וועל איך...

— אַח, נעמט איהם! — האָט זיך דער בעקאנטער אָנגע-
כאפט, ווי ער וואָלט צופריעדען געווען, וואָס ער ווערט פון דער

געלערט מטבע פטור...

— אַדיע! האָט גליקסמאן זיך געזעגענט, נישט קוקענדיג
דעם בעקאנטען אין פנים אריין און פיהלענדיג, ווי זיין פנים
ברענט פאר חרפה, ווי מען וואָלט דערויף נאפט ארויפגעגאזען
און אָנגעצונדען מיט א שוועבעלע.

ער איז געווען אין כעס אויף זיך אליין, וואָס ער האָט עס

געהאן און פאר כעס האָט ער בעשלאָסען אויסצוגעבען דעם
פּערציגער.

— איד מוז איהם אויסגעבען! — האָט ער א געשריי גע-
טהאָן, אזש א פּאָר פּערבייגעהענדיגע האָבען זיך אומגעקוקט.
ער איז אריין מיט א קלאַפּענדען האַרצען אין דער ערשטער
געוועלכ פון עסעוואַרג.

גליקסמאן, אלס לעהרער, איז געגאנגען אָנגעטהאָן אַרטיג
און מיט זיין ערעלען בלאַטען געזיכט און דינע געזיכטסצינע
האָט ער געהאט איין אויסזעהן פון א רייכען יונגען מענשען.
דער קרעמער, דערזעהענדיג איהם אריין געהן, האָט זיך אוועק-
געשטעלט און האָט מיט א דרד-ארע'דיגען טאָן געפרעגט:
— וואָס ווינשען זי ?

גליקסמאן האָט געוואַרפען גערוועזע בליקען אויף די עטלי-
כע לעבלעך ווייסברויט און אויפ'ן גרויסען קעז, וואָס איז
געלעגען אויפ'ן וואַרסטאט און האָט קוים געענטפּערט:

— צוויי פונט ברויט מיט א פיערטעל קעז — עפעס גר-
טער קעז ? — האָט ער ווי צוטומעלטערהייט צוגעגעבען.

— דער קעז איז בחיר! אויסגעצייכענמער קעז, ריינער
שמאנט — האָט זיך דער קרעמער צעלאָזט לויבען מיט התפעלות
זיין סחורה — איהר קענט פארזוכען א שטיקעל, עס שאַדט
נישט.

און רעדענדיג האָט איהם דער קרעמער אויפ'ן שפיץ מע-
טער דערלאָנגט א שטיקעל קעז.

גליקסמאן האָט געשווינד אַראָבעכאָפּט דאָס שטיקעל
קעז פון מעסער און אריינגעלעגט אין מויל, נאָר דערמאָנענדיג
זיך אז דעם געלען פּערציגער האָבען איהם הענט און פיס אָנגע-
הויבען ציטערן און ער האָט עס קוים אַראָבעשלונגען, ניט
שפירענדיג קיין שום טעם אין איהם.
— זעלטענער קעז... האָט גליקסמאן קוים אויסגערעדט און

האָט זיך אומגעקוקט צום טהיר, ווי ער וואָלט וועלען ענטלוי-
פּען.

— א פערטעל קעז און צוויי פונט ברויט? האָט דער קרע-
מער איבערגעפרעגט.

— א פערטעל קעז און צוויי פונט ברויט! — האָט גליקס-
מאן, ווי צומומעלטערהייט נאָכגעזאָגט, קלערענדיג אן עצה, ווי
אזוי אריין רוקען איהם דעם געלען פערציגער, אז ער זאָל ניט
בעמערקען.

דער קרעמער האָט אָבגעוואויגען, איינגעוויקעלט אלץ אין
א פאפיער און האָט עס העפליך אָבגעגעבען גליקסמאנען.

גליקסמאן האָט מיט ציטערדיגע הענד א וואָרף געטהאָן
די מטבעות.

— גיט א רעשמ! — האָט ער קוים אויסגערעדט און מיט
שרעק געקוקט, ווי דער קרעמער קרימט זיך בעטראכטענדיג די
מטבע.

— זייט מוחל! — האָט דער קרעמער זיך געוונדט צו
גליקסמאנען, נאָכדעם ווי ער האָט די מטבע דריי מאָל א וואָרף
געטהאָן און זיך צוגעהערט צו איהר טויבען קלאנג, ווי א גרויסער
קאָמפאָזיטאָר — זייט מוחל, אפשר האָט איהר אן אנדערען
פערציגער, דער איז א פאלשער.

— א פאלשער? — האָט גליקסמאן זיך תם'וואטע פער-
וואנדערט.

— א פאלשער! — האָט דער קרעמער קאלט געענטפערט.
גליקסמאן האָט אוועקגעלעגט צוריק דאָס איינגעוויקעלטע ברויט
און קעז, גענומען דעם פערציגער אין האַנד, בעטראכט איהם פון
אלע זייטען און האָט שטיל, ווי ברונז ארויסגערעדט:

— א גומער פערציגער, קיין אנדערן האָב איך ניט, און
האָט זיך פון קראָם, ווי א שאַטען ארויסגערוקט.

— געשעפטען! — האָט ער דערהערט הינמער זיך דעם
קרעמערס ברונז'דיג קול און ער האָט דערפיהלט אין מויל די

ברעקלעך פון שטיקעל קעז, וואָס ער האָט פּערזוכט און האָט אויסגעשפּיגען, פּערברעכענדיג מיט די הענר.

— וואָס טהוט מען? וואָס טהוט מען? — האָט ער ביטער געקראַכט, ניט וויסענדיג וואוהין ווייטער צו געהן.
ער האָט גענומען דעם פּערציגער אין האַנר און געקוקט אויף איהם.

— א נומער פּערציגער? — האָט ער פאר זיך גערעדט, ווי ער וואָלט זיך אליין געוואָלט אבנאַרען, ער זאָל האָבען מוטא אריין צו געהן נאָך אין א געוועלכ.

נאָר אין דער צווייטער געוועלכ איז דאָס זעלבע געווען.
ער איז ארויסגעגאנגען צורייצט און פּערביטערט; זיינע אויגען זיינען געווען מיט בלוט פּערלאַפּען. „היות רעות!“ — האָט ער אין געדאַנק גערופּען — פּערשלאַמען זאָלט איהר זיין.
די ערנידערונגען האָבען איהם ביז געמאַכט.
ער האָט מיט האַס אָנגעקוקט אלע פּערבייגעהענדיגע זאַטע פּנימ'ער.

— דעם פּערציגער מוז איך אויסגעבען! האָט ער פּעסט בעשלאַסען — איך מוז! איך מוז! — און ער האָט זיך גע-לאָזט געהן.

און אין יעדער געוועלכ האָט ער אריינגעקוקט, זעהן וואָס פאר א נפש דאָרט זיצט ביי דער סטויקע. נאָר יעדעס פּנים פון די קרעמער האָט אזוי שלעכט, גראָב ארויסגעקוקט, אז גלייבס-מאנען האָבען די פּיס ניט געדיענט אריין צו געהן.
ער האָט געזוכט א נאַרישען פּנים, צו אזוי א יונג-קינד, וואָס זאָל זיך לאָזען נארען...

ער האָט זיך געלאָזען אין א זייטיג געסיל און האָט אריינגעקוקט אין א קליין-געוועלכ, ביי'ן סטויקע איז געזעסען א קליין-דאָרמירעלע מיט א פּערשלאַמען פּנים, מיט צעשוּבער-טע האָר און האָט טרויעריג געקוקט אין נאָס אריין.

— „דאָ איז דאָס!“ איז גליקסמאנען דורכגעפֿלויגען אין קאָפּ און ער איז מיט זיכערע טריט אריין אין געוועלכ.
 — וואָס דארפֿט איהר ? — האָט איהם דאָס מיידעלע איר בערגעפרעגט. זעהענדיג ווי ווילד ער ווארפט זיינע בליקען איר בער'ן געוועלכ.

גליקסמאן האָט זיך איינגעקוקט אין דעם מיידעלעס פנים. איהם האָט זיך געדאכט אז איהרע אייגעלעך זיינען פֿערוויינט.
 — מען דארף זיין א גזלן אָכצונארען זי ! — האָט אין איהם דאָס הארץ גערעדט, נאָר דער הונגער האָט אזוי וועהמאָג די גענאָגט, און ער האָט געפרעגט.

— ברויט איז פֿארהאן ?

— יאָ ! — האָט דאָס מיידעלע געענטפֿערט, קוקענדיג אויף איהם אלץ דערשראָקען.

דאָס מיידעלע האָט איהם אָכגעשנימען צוויי פונט ברויט און ווען זי האָט געשנימען האָט גליקסמאן געזעהן, ווי איהרע דארע הענדטלעך ציטערן און דאָס הארץ האָט איהם שווער געדריקט, קוקענדיג אויף דאָס אַרעמע מיידעלע.

— „מען דארף זיין א גזלן אָכצונארען זי !“ — האָט איהם וויעדער דאָס הארץ אָנגעהויבען צו רעדען שטארקער ווי פֿריהער און שטארקער פֿאר זיין הונגער, ער האָט געוואָלט ארויס געהן אזוי פון קראָם, נאָר דאָס אָכגעשנימענע ברויט האָט איהם נוי מיט צוואַנגען געצויגען און ער איז געבליבען.

— גיעב מיר מיידעלע, א פֿערטעל קען אויך, האָט ער שוואַך ארויסגערעדט.

דאָס מיידעלע האָט איהם אָכגעוואויגען און דערלאַנגט.
 — גיעב מיר א רעשט פון א פֿערציגער — האָט ער איהר געזאָגט, דערלאַנגענדיג די מטבעה און האָט אין הארצען געוואונשען, אז דאָס אַרעמע מיידעלע זאָל שכל האָבען און ניט נעמען דעם פֿאלשען פֿערציגער...

נאך דאָס מיידעלע האָט צוגענומען דעם פּערציגער און קוים
בעטראַכטענדיג א י ה ס, האָט זי איהם אַרײַנגעוואַרפּען
אין קעסטעלע און האָט אַרױסגעגעבען גליקסמאַן'ען צעהן קאַ-
פּיקעס רעשט.

גליקסמאַנען האָט בעגאַסען א קאַלטער שווייס און ער
האָט ניט געקענט אַרױסגעהן פון געוועלכ.

— מיידעלע, א מאמע האָסטו? — האָט ער זי פּלוצים
געפּרעגט.

— ניין, געשטאַרבען! — האָט דאָס מיידעלע טרויעריג
געענטפּערט.

גליקסמאַן איז שיער ניט אומגעפּאלען.

— האָסטו א שטיפּמאַמען? — האָט גליקסמאַן וויעדער
געפּרעגט.

— יאָ! — האָט דאָס מיידעלע נאָך טרויעריגער געענט-
פּערט.

— זי שלאָגט דיך עפעס?

דאָס מיידעלע האָט געשוויגען און גליקסמאַן איז זיכער
געווען, אז דאָס אַרימע מיידעלע ווערט געפּייניגט אלע טאג
און איהם האָט זיך געדאַכט, אז די שטיפּמאַמע וועט איהר פּאר
דעם פּאַלשען פּערציגער אוועק'הרג'נען.

ער האָט גערווען געטאַפּט דאָס ברויט אין האַנד, גע-

קוט אויף די ווענד פון דעם אַרימען געוועלכ, אויף דאָס מיי-
דעלע און אין קאַפּ האָבען איהם אלץ געשלאַגען די ווערטער:
"אַ גולד דאַרף מען זיין אָבצונאַרען זי!"

— מיידעלע! — האָט ער פּלוצים, ווי מיט א געבעט
אויסגעשריען — נא דיר צוריק דעם ברויט מיט די קעז און ניט
מיך אוועק דעם פּערציגער.

— פאר וואָס? שלעכטע ברויט? — האָט דאָס מיידעלע,
ווי פערשולדיגט געפרעגט.

— ניין! גוט — ברויט! טהייער — ברויט... נאָר... פּאַלג
מיר מיידעלע, גיעב אוועק דעם פּערציגער, גיעב מיידעלע!
דאָס מיידעלע האָט מיט פּערוואונדערטע, דערשראָקענע
אויגליך איהם אָנגעקוקט און האָט איהם דערלאנגט צוריק דעם
פּערציגער.

— א שעהן מיידעלע! האָט ער מיט דאנקבארקייט ארויס-
גערעדט, — ווייטער, מיידעלע, זאָלסט דו גוט — גוט קוקען אויף
געלד, מען זאָל דיך ניט אָבנארען...
און ניט ערווארטענדיג קיין ענטפער איז ער ארויסגעלאָפּען
פון געוועלכ.

— איד קען ניט, איד קען ניט! — האָט ער ווי פאר
זיך אליין פּערענטפערט זיך פאר זיין שוואכקייט — איד קען
ניט!...

און מיט האסט האָט ער א וואָרף געמהאָן דעם פּערציגער
אויפ'ן ברוק און דער טויבער קלאנג פון דער מטבעה האָט זיך
צומישט מיט זיין זיפּ...
און א הונגעריגער האָט ער זיך געלאָזט געהן ווייטער זיך
מען ביי א בעקאנטען עטליכע קאָפּיקעס צו באַרגען...

ביין פרעמדען פייער.

בלאָך און שאָר, צוויי בחורים אין איין און דעם זעלבען על-טער — אומגעפעהר פון פינף און צוואנציג ביז אכט און צוואנציג ציג יאָהר אלט, זיינען געזעסען ביי א טישעל אין קליינעם קאָפּוּל פון הויז און האָבען איינע די אנדערע שטום זיך אָנגעקוקט. ענדליך האָט בלאָך זיך אָנגערופען:

— אַ גרויסע שטאַרט דאַכט זיך, און דאָך איז ניטאָ אמאָל אין אבענד וואוהין אריין צו געהן...

— יא. — האָט שאָר בעשטעטיגט. „די וועלט איז גרויס, און עס איז זיך ניטאָ וואו אהין צו טהאָן...

און נאָך דעם קורצען דיאלאָג, זיינען זיי וויעדער שטום געוואָרען. שאָר'ען איז אבער ענדליך נמאס געוואָרען דאָס שוויי-גען און לעדיג זיצען, און ער האָט זיך געווענרעט צו דער קעל-נערו, וועלכע איז פערבייגענאנגען:

— אַ גלאָז טהע...

— וויעדער טהעע, — האָט בלאָך געשמייבעלט — דו האָסט דאָך שוין אזוי פיעל געטרונקען.

— וועל איך נאָך טרינקען — וואָס מאכט עס אויס — האָט שאָר געמורמעלט — לייט טרינקען בראנפען פון אומעט. מיר טרינקען טהעע...

— און איך וועל געהמען אַ גלאָז קאווע, — האָט בלאָך געזאָגט — און צוגערופען דער קעלנערוין...

די קעלנערוין האָט געבראכט צוויי קאוועס.

— איך האָב דאָך טהעע בעשטעלט, — האָט שאָר גע-שמייבעלט צו דער קעלנערוין.

— איך האָב פּערהערט — האָט די קעלנערין צוריק גע-
שמייכלט, און געוואָלט נעהמען צוריק די קאווע...
— זאָל זיין, עס מאכט ניט — עס איז רעכט קאווע
אויך... — האָט שאָר מסכים געווען...
די קעלנערין איז א צופריעדענע אוועק...
בלאָד און שאָר האָבען לאַנגזאָם געטרונקען די קאווע און
געשויעגען.
— עפעס זעהט מען ניט שפּיראַן! — האָט שאָר ענדליך
ארויסגעמורמעלט.
— שפּיראַ איז א גליקליכער מענש! — האָט בלאָד זיך
אַנגעכאַפט — ער האָט עפעס אויסגעפונען א בעל-הבית'ישע
מידעל און זיצט דאָרט גאַנצע טעג און נאַנצע נעכט...
שאָר האָט אָבגעזיפּצט:
— עפעס א שעהן מידעל? ...
— ניש קשה, האָט בלאָד געענטפערט — ער האָט זי מיר
די טעג אויפ'ן גאס פאָרגעשטעלט...
— א הויכע? — האָט שאָר וויעדער געפאָרשט...
— א מיטעלמעסיגע.
— נו, אויגען... — האָט שאָר ווייטער געפרעגט —
שוואַרצע?
— ניין, דוקא בלאָהע אויגען... גרויסע בלויע אויגען... שעה-
נע אויגען — האָט בלאָד ענדליך זיך שוין בענייסטערט...
— איז דאָך גוט!... — האָט שאָר גערעדט ווי פאר
זיך, און שווייגענדיג א ווילע, האָט ער וויעדער געפרעגט:
— איז זי אינטעליגענט?
— ווייזט אויס, אז יא. זי האָט געטראָגען א בוך אונטער'ן
אַרם.
— איז דאָך טאקע נאָר גוט... — האָט שאָר ווי מיט קנאה
געמורמעלט.

און נאך א קליינע פויזע, האָט ער ברונז/ערהייד צוגעגע

בען :

— פאר וואָס־זשע לאָדעט ער אונז אמאָל ניט איין?
 — ווייס איך? — האָט בלאָך געדריקט מיט די פֿלויצעס...
 אפשר האָט ער ניט קיין רעכט אונז צו איהר איינלאָדען? ...
 — מיר וואָלטען דאָך זי ביי איהם ניט אָבגענומען! —
 איז שוין שאָר אויפגערעגט געוואָרען — די דאָזיגע חברה, אווי
 זיינען זיי דאכט זיך גוטע ברידער, און ווי נאָך זיי דערטאפען א
 פעט ביינדעל, פערקלייבען זיי זיך אין א ווינקעל און האַלטען
 עס פעסט אין די צייהן...
 — נו, נו גענוג! — האָט בלאָך גע'מוסר'ט — שפירא איז
 ניט פון די. און איבריגענס, וואָס האָסטו געוואָלט — ער זאָל
 דיר א חלק געבען... נארישער יונג דו איינער... א מיידעל איז
 דאָך ניט קיין מיטאג, טהיילען זיך קען מען דאָך ניט...
 — יא, איך פערשמעה — האָט שאָר זיך געקרימט. איך וויל
 זיך ניט טהיילען... אבער מען קען דאָך ניט טהיילענדיג זיך,
 זיין צוזאמען... לא די וואָס ער האָט געקראָגען א מיידעל, האָר
 בען... —

נאָר איידער שאָר האָט געענדיגט זיין פראזע, האָט זיך די
 טהיר פון דער קליינער קאפע געעפענט און שפירא, א הויכער,
 שטארק געבויטער יונג פון א יאָהר צוויי דריי און צוואנציג איז
 אריין, איז צוגעגאנגען צום טישעל וואו בלאָך און שאָר זיינען גע-
 זעסען, און געבענדיג איינעם נאָך דעם אנדערען די האַנד, האָט
 ער מיט א פריינדליכען שמייכעל געזאָגט:

— איך האָב פערשמאַנען אז איהר זייט דאָ. איך בין אריין
 בלויז אויף א וויילע. נו, וואָס מאכט איהר, ברידער...?
 — אָט, ניש קשה... — האָט בלאָך געענטפערט...
 — מען זופט קאווע... — האָט שאָר געמורמעלט...
 — איך וואָלט אויך עפעס געטרונקען מיט אייך, האָט
 שפירא, אלץ שמייכלענדיג גערעדט, אבער איך אייל זיך...

— צו דער כלה... — האָט שאָר קריטיקירט...
 — יא, — האָט שפּירא געשמייכלט. — איך קום אלע
 אבענד צו איהר...
 — זי וואָהנט מיט די עלטערען צוזאמען? — האָט בלאָד
 געפרעגט.

— יא, מיט די עלטערען.
 — א בעל הבית'ישע מיידעל, הייסט עס — האָט ער
 גע'חוק'ט פערשטעלט.
 — יא, האלב בעל הבית'יש... זיי זיינען אבער נוטע מענד
 שען... ווייסט איהר וואָס, ברידער, קומט אויך מיט, מיט מיר! —
 האָט זיך שפּירא אָנגעכאפט. קומט, קומט! זי וויל אייך טאקע
 קענען... איך האָב וועגען אייך מיט איהר פיעל גערעדט.
 שאָר מיט בלאָד'ן האָבען זיך איבערגעקוקט, און איידער
 זיי האָבען וואָס געוואָלט זאָגען, האָט שפּירא אַ לוסטיגער און
 אַ פריינדליכער וויעדער געזאָגט:
 — קומט, ברידער, קומט... מיר וועלען אביסעל פערברענג
 גען צוזאמען...

— קום, שאָר, — האָט בלאָד גערופען.
 — איך קען געהן... — האָט שאָר מיט אינערליכער צור-
 פריעדענהייט מסכים געווען, און זיך אויפגעהויבען פון אָרט.
 די צוויי פריינד האָבען אין דער גיך בעצאָהלט, און שאָר
 אן אויפגעלעבטער, אן אָבגעפרישטער, האָט אריינגעמורמעלט
 בלאָד'ן:

— לאָז דער קעלנעריין א נוטען טרינק-געלד...
 און די חברים זיינען ארויס אויפ'ן גאס.
 עס איז געווען אזייגער ניין אין אבענד. עס איז געפאלען
 א לייכטער פוכיגער שנעע, און האָט צארט און מילד בעדעקט
 די רוישענדיע גאס. די שנעעלאָד האָבען געפינקעלט ווי בריל-
 ליאנטען אנטקעגען דער ליכט, וואָס האָט געשלאָגען פון די
 הייזער און פון די גרויסע געשעפטען.

שאָר האָט זיך דערפיהלט ווי נייגעבוירען. ער איז געגאנגען מיט פעסטע און זיכערע טריט און צוגעזונגען א נגון'דעל. ענדליך זיינען זיי אָנגעקומען צו דעם הויז, וואו שפיראָ האָט זיי איינגעלאדען.

אריינגעהענדיג אין קאָרידאָר, האָט שאָר אָבגעקלאפט דעם שנעע פון די שיד און מיט א קלאפענרען הארצען ערווארטעט, אז שפיראָ זאָל עפענען די טהיר...

ענדליך האָט זיך די טהיר געעפענט, און די דריי חברים זיינען אריין אין הויז. עס איז זיי געקומען אנטקעגען א יונגע בלאַנדע מיידעל.

— איך האָב געבראכט מיינע פרוינד! — האָט שפיראָ מיט א שטראהלענרען געזיכט אויסגערופען...

— א, זעהר אנגענעהם, — האָט דאָס מיידעל אויסגעזויגען די האנד שאַר'ן.

פון דער מיידעל'ס פריינדליכקייט האָט שאָר זיך דער-פיהלט ווי ערמוטהיגט. ער האָט איהר אויסגעצויגען זיין האנד, און שטארק דריקענדיג, געזאָגט:

— עס פרעהט מיך זעהר צו קענען מיין פרוינד'ס כלה...
— כלה?! — האָט זי זיך צולאכט... נישט קיין כלה...
נאָר עס מאכט נישט.

און ווענדענדיג זיך צו בלאַד'ן, האָט זי שמייכלענדיג געזאָגט:

— אייך האָב איך ראָך שוין געזעהען... און האָט איהם דערלאנגט די האנד.

באלד איז אָנגעקומען פון א צווייטען חדר דער פאָטער, אַ בעימות'דיגער איד מיט א שעהן ארומגעשוירען שווארץ בער-דיל, וואָס האָט זיך דורכגעפלאַכטען ערטערווייז מיט גראָהע פאַסען...

שפיראָ האָט זיינע חברים פארנעשטעלט פאר'ן פאָטער.

שפעטער א ווילע איז אריין פון קיף די מוטער, א נומ-
מוטהיגע אירישע פרוי.

מען האט זיך געזעצט ביי'ס טיש, און די מיידעל האט
דערלאנגט טהעע...

שאַר'ן איז אויסגעקומען צו זיצען נעבען דער כלה... שפיי-
ראַ איז געזעסען נעבען פאָטער און בלאָף'ן וויעדער איז אויס-
געקומען צו זיצען נעבען א קליין אינגעלע, די כלה'ס ברודער'ס...
שאַר איז מיט זיין פלאץ געווען זעהר צופריעדען. ער האט
אלע ווילע געהויבען די אויגען צו דער כלה-מיידעל.

זי איז געווען צו איהם זעהר פריינדליך, און עס האט זיך
איהם געדאכט, אז ער קען זי שוין אזוי לאנג, אזוי לאנג...

דער געשפרעך איז געווען א לייכטער, אן אַבגעריסענער,
אַבער אלע האָבען זיך געפיהלט הימיש און נומ...

בעסער אבער פאר אלעמען האט זיך געפיהלט שאַר.
עס האט זיך איהם געדאכט, אז שפירא'ס מיידעל איז צו
איהם זעהר נאָהענט...

ער האט געפרופט אָננעהמען איהר האנד.

שפירא האט עס בעמערקט, און פריינדליך געשמיכעלט.

ענדליך האט בלאָך בעמערקט:

— שוין אזויגער צוועלף, מען דארף געהן..

קינער פון די דערביי-זיצענדע האט קיין געגען-בעמערקונג
ניט געמאכט...

הייסט עס, אז מען דארף שוין געהן! — האט שאַר זיך
אויפגעכאפט, ווי פון א זיסען חלום. ער האט ווי מיט בעטענדע
בליקען אָנגעקוקט דער מיידעל, נאָכדעם שפירא'ן, און זיך אויפ-
געשטעלט.

— אלזא, ברודער, איז צו איהם שפירא צוגעגאנגען, געהט

איהר שוין...

— יא, — מיר געהען! — האט שאַר ווי צוטומעלט גע-

ענטפערט — שוין שפעטלעך, מיר געהען...

ער האָט פריהער געגעבען די האַנד דעם פּאַטער, נאָכדעם
דער מוטער, נעקוקט זיי אין די אויגען אריין, און ווי עפעס
ערווארטעט.

ענדליך איז ער צוגעגאנגען צו דער מיידעל.

— נו, האָט ער געשטאַמעלט... א גוטע נאכט — און האָט

איהר דערלאנגט די האַנד.

זי האָט איהם א שמיכלענדע און א פריינדליכע די האַנד

צוריק דערלאנגט און געענטפערט:

— א גוטע נאכט... קומט אמאָל ארויף...

— זיכער, זיכער! — האָט ער פערשפּראָכען... איך האָב

מיד דאָ זעהר גוט געפיהלט... און זאָגענדיג אן אלגעמיינע

„גוטע נאכט“, איז ער ארויס מיט בלאַד'ן פון הויז...

געהענדיג צוריק, האָבען זיי א לאנגע צייט געשוויגען.

ענדליך האָט זיך שאָר אָבגערופען:

— איך האָב מיר דאָרט אביסעל אָנגעווארימט...

בלאָד האָט גאַרנישט געענטפערט, אין א וויילע ארום,

האָט ער געמורמעלט ווי פאר זיך אליין:

— ביי א פרעמדען פייער...

זיי זיינען וויעדער אנשוויגען געוואָרען און גענאנגען יע-

דער צו זיין איינזאמען פייערל.

דער פראמעסם.

באשעביילע די נייטאָרין פלעגט שטענדיג הערען וועגען זיך, אז זי איז א וואויל-מידעל. דאָס פלעגט מען וועגען איהר זאָגען סיי אין די אויגען און סיי אונטער די אויגען. אבער קיין נחת האָט זי דערפון ניט געהאט, געפרעהט האָט עס איהר ניט. אדרבא, פיעל מאָל האָט עס איהר פערשאפט פערדרום און הארצ-וועהטאָג, און אפטמאָל פלעגט זי אפילו אויף דעם דאָזיגען קאָמפלימענט נערווען אָבענטפערען:

— א וואוילע, א וואוילע... בין איך גליקליך!...

און זי איז געווען גערעכט! — גליקליך איז זי מיט איהר וואוילקייט ניט געווען. זי האָט דוקא געוואָלט זיין ניט קיין וואוילע. — הלואי וואָלט זי בעסער געווען ניט קיין וואוילע, אָבער א שעהן מיידעל — וואָלט זי א סך צופרידענער און גליק-ליכער געווען. נאָר א שעהן מיידעל איז זי קיינמאָל ניט געווען, וועניגסטענס האָט זי וועגען זיך אזא מיינונג קיינמאָל ניט גע-הערט, אפילו דאן, ווען זי איז געווען יונג, בפרט יעצט, ווען באשעביילע, נישט קוקענדיג, וואָס זי זאָגט קיינמאָל קיין ליגען ניט, מוז די לעצטע צייט אראָב נעהמען א פאָר יאָהר פון איהר עלטער, וואָס דאָס קומט איהר אָן ניט גרינג. איהרע בלאַסע בא-קען ווערען דאמאָלסט רויט, און איהר דאכט זיך, אז זי האָט אָנגעהאָן דאָס גרעסטע פערברעכען...

יא, באשעביילע איז ניט צופריעדען מיט איהר וואויל-קייט. איבערהויפט איז זי ניט צופריעדען מיט איהר שטיל-קייט, וואָס פיעלע פון די שכנות שעצען זעהר שטארק...

באשע-ביילע ווייס, אז שטילקייט איז פאר א מיידעל דער גרעסטער חסרון. הלואי וואָלט זי געקענט אזוי הויך לאכען, ווי איהרע חבר'טעס... הלואי וואָלט זי געקענט אזוי הויך זינגען ווי זיי, וואָלט זי אויך געוואוסט פון גליק און פון ליעבע... און וואָלט ניט געדארפט די גאנצע יונגע יאָהרען פערבריינגען בלויז מיט דער אלטער מוטער איהרער, מיט דער אלמנה...

באשע-ביילע איז געווען טאקע וואויל און שטיל, אבער ווען מען וואָלט געוואוסט איהרע געדאנקען—דאכט זיך איהר— וואָלט מען זי געהאלטען פאר דער זינדיגסטער אין דער וועלט, און ווען מען וואָלט געקענט זיך צוהערען, וואָס עס קומט פאר ביי איהר אין הארץ, ווי עס שרייט און ליארעמט, וואָלט מען זי, ווער ווייס, מיט וואָס פאר א נאָמען אָנגערופען.

נאָר דאָס, וואָס עס טהוט זיך ביי איהר אין קאָפּ און הארץ, ווייס קיינער ניט, אפילו איהר מאמע ניט, און באשע-ביילע וואָלט אמאָל וועלען אויסשרייען:

— איך בין ניט וואויל, איך בין ניט שטיל! און זאָל מען איהר בעסער מוסר זאָגען איידער ריהמען. וואָס האָט זי פון איהר גוטען נאָמען? ער האָט איהר נאָר פערשטערט דאָס לע-בען און גערויבט פון איהר אלע פערגעניגען...

און אויסצודריקען איהר פראַטעסט בלייבט איהר נאָר איהר איינציג ליעד, וואָס זי זינגט:

דרויסען איז א טריעבער טאָג,

אין שטיבעלע אין א פאַרע..

איך האָב אָבגעלעבט מיינע יונגע יאָהרען

אזוי ווי אין א כמאַרע...

דאָס דאָזיגע ליעדעל זינגט זי אבער אזוי שטיל, אז זי אליין הערט קוים די ווערטער... צו נאָהענט איז איהר דאָס ליעד צום הארצען, אז זי זאָל האָבען די דרייסטקייט עס הויך צו זינגען!

באשע-לאה ווייס, אז עס זיינען דאָ א סך פרעהליכע פערשייטע ליעדער, און דוקא יענע ווערען געזונגען הויך אין אַפּען... אבער יענע ליעדער זיינען ניט פאר איהר — יענע ליעדער זיינען פאר די, וואָס האָבען ניט אזא גוטען נאָמען, ווי זי... זי איז א וואוילע און א שטילע — און ניט אלע ליעדער קען זי זיך ערלויבען צו זינגען!

יא, זי טאָר זיך גאָר נישט ערלויבען — אזוי איז שוין איהר בעשערט. שטיל, עהרליך און אליין.

אַפט אָבער ווערט באשע-ביילע'ן אונערטרעגליך איהר שטיילקייט און עהרליכקייט, און זיצענדיג אין קליינעם שטיבע-לע ביי איהר ארבייט וואָלט זיך איהר וועלען אוועקווארפען אליין ארויסלופען אויפ'ן גאס און ווענדען זיך צום ערשטען בעסטען יונגע-מאן:

— איד בין נישט וואויל און נישט שטיל! קום מיט מיר! קום! וואָרום איד בין די זינדיגסטע אין דער וועלט!...

קענען איבער איהר צימער וואוינט שוין זייט צוויי יאָהר הייקעל דער שניידער מיט זיינע בנים, וואָס האָבען א שם אין דער גאנצער גאס פאר פערשייטע און צולאָזענע, איבערהויפט דער עלטערער, יאָסעל דער רויטער. יאָסעל דער רויטער איז אַ בחור פון א יאָהר אכט-און-צוואנציג, א הויכער, א געזונדער, מיט גראָהע, שפיציגע אויגען און רוימע שפיציגע וואָנסען... די גאס דערצעהלט פון איהם שרעקליכע מעשיות. האשע ביילע זעהט איהם אָפט שמעהן ביים טויער פון הויז מיט מיידל-לעד, וועלכע ער דערצעהלט עפעס, און זיי לאכען הויך אויפ'ן קול. זי לויפט דאמאָלסט דורך שנעל, איהר דאכט, אז דאָס לאכען זיי פון איהר, פון איהר שטיילקייט און עהרליכקייט. אַט בעגעגענט זי זיך מיט איהם אין דעם ענגען, שמוצי-גען קאָרידאָר. ער קוקט זי אָן מיט זיינע גראָהע אויגען און

שמייכעלט דערביי עפעס אזוי געמיין, אז עס קומט איהר אריין
 דאס בלוט אין געזיכט, און עס פערפעהלט איהר אמהעם...
 מיט ווערטער האָט ער זי אָבער קיינמאָל ניט פערטשעפעט.
 זי איז, הייסט עס, ניט פאר איהם. אזוי, וועניגסטענס, מיינט
 זי.

זי געהט דאמאָלסט אריין צו זיך אין שטיבעל און קלאָגט
 זיך פאר דער מוטער:
 — אזא גראַכער יונג, דער דאָזיגער „רויטער“ — אַנקור-
 קען קען איד איהם ניט...
 — וואָס? ער האָט דיך חלילה פערטשעפעט? — דער-
 שרעקט זיך די מוטער...
 — ניין... ער דארף דוקא פערטשעפען... — ענטפערט זי
 מיט פערדרום — ער איז גלאַט א געמיינער יונג...
 — ס'אָ דאָגה, מיינ טאָכטער, — בערוהיגט איהר די מו-
 טער — וואָס געהט ער דיר אַז? דו ביזט א שטילע, עהרליכע
 מיידעל...
 באַשע ביילע ענטפערט ניט, זי קלאָזט נאָר ארויס א שטי-
 לען זיפּץ, און געהמט זיך צו דער ארבייט.

זיצט איינמאָל באַשע-ביילע אין שטיבעל ביים מאשין אין
 שטעפט א העמד. ערשט זי דערהערט, ווי עמיצער האָט זיך ווי
 אריינגע'גנב'עט שטיל דורכ'ן טהיר. זי קעהרט אום דעם קאַפּ,
 און זי בלייבט ווי פערנגליווערט: פאר איהר שטעהט יאָסעל דער
 רויטער, קוקט זי אָן מיט זיינע סארע אויגען און שמייכעלט.
 — איהר האָט זיך דערשראָקען? — לאַכט ער...
 זי געפינט ניט קיין ענטפער, און ווייס ניט וואָס זי זאָל
 אָרנעחמען...
 — איהר זיינט א גאנץ שעה-מיידעל, אביסעל אויסגע-

מאָנערט... אבער דאָס שאדט ניט — איך האָב דוקא ליעב אזעל-
כע...

זי וויל עפעס ענטפערען, נאָר עס פארפעהלט איהר אטהעם,
א הייסער שטראָם פליהט איהר דורך אין גאנצען קערפער. און
פון אלע געדאנקען בלייבט איהר בלויז איינער אין קאָפּ:

— זאָל די מאמע איצט ניט אָנקומען!...

ער געהט צו איהר צו און נעהמט זי אָן פאר דער האנד. זי
האָט ניט קיין קראפט צו וועהרען זיך.

— איהר דארפט פאר מיר קיין מורא ניט האָבען... —
זאָגט ער איהר, צובויגענדיג זיך צו איהר נאָר נאָהענט... איך
זועל אייך ניט טהאָן קיין שלעכטס... איך ווייס דען ניט, אז איהר
זייט אז עהרליכע טאָכטער... א שטילע, א וואוילע...

פון די לעצטע צוויי ווערטער קומט זי צו זיך, דערפיהלט
זיך ווי בעליידיגט, און ווי ניט מיט איהר ווילען, רייסט זיך ביי
איהר ארויס פון מויל:

— איך בין ניט אזוי שטיל און וואויל, ווי איהר מיינט...
— איז נאָך בעסער! — כאפט ער זיך אָן מיט פרייד...
און וויל זי ארומנעהמען...

— די מאמע קאָן אריינקומען... — מורמעלט זי פאר
שרעק און אויפרעגונג...

— עט די מאמע — לאכט ער ציניש... — איך קען זיין
אייער מאמע און אייער טאָטע און אייער מאן...
א זיסער שוידער געהט דורך איהר קערפער פון דעם לעצ-
טען וואָרט.

— איהר דארפט ניט אָזא ווי איך... — זאָגט זי בע-
שיידען ארויס... איהר ווילט מיר נאָר אויסלאָכען...

— זאָל מיר נאָט שטראַפען! — צינדט ער זיך אָן, און
זיין געזיכט ווערט שטרענג ערנסט, — איך ווייס דען ניט, ווער
איהר זענט? א טהייער מיידעל, האָב איך אזא יאָהר, וואָס פאר

א מיידעל איהר זענט... דוקא אזא ווי איד בין א מבין אויף
אייך... איהר פערשטעהט! דוקא אזא ווי איד!...

זי קוקט איהם דרייטער אָן. אין קאָפּ פליהט איהר דורך,
אז זי וועט זיך איצט נוקם זיין אָן אלע, וואָס האָבען געזאָגט
אויף איהר שטענדיג, אז זי איז א שטילע, וואוילע, זאָלען זיי
איצט וויסען... זי איז ניט קיין שטילע און ניט קיין וואוילע,
ניין, זי איז ערגער פאר אלע מיידלעך... אַט דעם יאָסעל דעם
רויטען קלייבט זי אויס...

ער נעהמט זי ארום אין זיינע פעסטע הענד און דריקט זי.
א נייע ערשטגעבאָרענע פרייד צינדט זי אָן, זי כאַפט איהם
ארום צוריק מיט איהרע הענד און דריקט איהם נעהענטער צו
זיך, נעהענטער, נעהענטער...

— אַט אזוי האָב איד ליעב! — ברומט ער ארויס, און
קושט זי אין האַלז...

— מען האָט געדארפט צושפארען די טהיר — דער
מאָהנט זי זיך, נאָר באלד פאלט איהר אין, אז עס וואָלט איהר
נאָר ניט געארט, אז עמיצער זאָל אַנקומען... פערקעהרט, זאָל
מען טאקע אַנקומען. זאָל קלינגען די גאס מיט איהר, זאָלען אלע
וויסען, וואָס די וואוילע און שטילע באשעביילע האָט זיי אַב-
געטהאָן! און זאָל שוין זיין א סוף מיט איהר וואוילקייט און
שטילקייט!...

ערשט וועט זי אָנהויבען צו לעבען, צו געניסען!

און זי רופט זיך אָן צו יאָסלען:

— איד ווייס, אז איהר מיינט מיט מיר ניט חתונת האָר

בען נאָר עס אַרט. מיר ניט...

יאָסעל קוקט זי אָן ערשטוינט:

— ווי הייסט, דיר אַרט ניט?

— מיר אַרט ניט! — האַנט זי, ווי אימעצען אויף צר

להכעים — איך בין ניט אויסען דוקא מיט אייך חתונה צו האָר
בעזן...

— וואָס דען ביזטו אויסען? ... — פּדענט ער איהר פּער-
וואונדערט, און קוקט זי אָן מיט זיינע גרויע אויגען.

— איך בין אויסען אראָבווארפען פון זיך דעם יאָך פון
שטילקייט און וואוילקייט און עהרליכקייט, דער יאָך, וואָס האָט
מיר געדריקט דאָס גאנצע לעבעזן...

ער האָט איהר ניט פּערשטאַנען:

— וואָס רעדט זי פאַר מאַדנע ווערטער? פאַרט א יאָל?

דין — האָט ער געטראכט.

ער האָט איהר געוואָלט עפעס ענטפּערען, נאָר עס האָט
זיך דערהערט ווי אימיצער געהט. ער האָט געמאַכט א בעווע-
גונג ארויסצוגעהן, נאָר זי האָט איהם אָבגעהאַלטען:

— האָט ניט קיין מורא...

עס איז אריין די מוטער. דערזעהענדיג יאָסעל דעם רוי-
טען, האָט זי געגעבען א פאַטש מיט די הענד און דערשראַקען
אויסגעשריען:

— וועה איז מיר, וואָס טהוט ער דאָ...

— שריי ניט, מאמע... — האָט באשע־ביילע זיך געווענ-

דעט צו איהר — יאָסעל דער רויטער וועט זיין מיין חתן...

— דיין מאַן... — האָט ער פּערבעסערט, און טראָציג גע-

קוקט אויף דער מוטער...

— וועה איז מיר! — האָט די אַרימע מוטער פּערבראָ-

כען מיט די הענד — ווי קומט עס צו דיר? — דו מאכסט

זיך דאָך אונגליקליך, טאַכטער מיינע... בעטראכט זיך...

— עס שאַרט נישט מאמע... — האָט באשע־ביילע זי גע-

טרייסט — זעקס און צוואנציג יאָהר בין איך געווען א וואוי-

לע און א שטילע, און איך בין ניט געווען גליקליך... איך האָב

פון קיינעם ניט געהערט קיין איינציג וואָרט, וואָס זאָל רעדען צו

מיון הארץ. יאָסעל דער רויטער איז דער איינציגער, וואָס האָט געזאָגט, אז איך בין א שעהן מיידעל...

— אזא יאָהר האָב איך, ווי שעהן דו ביזט... — האָט יאָסעל בעשטעמיגט און געקוקט מיט פייערדיגע בליקען אויף איהר. — הערסטו... דער איינציגער, וואָס האָט פערשטאַנען וואָס צו זאָגען מיר — זאָל איך איהם ניט אָבראַנקען דערפאַר?... הא, מאמע, איך בין דאָך א וואוילע... — האָט זי איראַניש אויסגעלאָזט...

די מוטער איז געשטאַנען מיט אן אראַכגעלאָזענעם קאָפּ און דורך טרעהרען געמורמעלט:

— טהו, מיין טאָכטער, ווי דו ווילסט...

יאָסעל דער רויטער האָט אָנגעקוקט דער אלטער און טראַכט טענדיג א ווילע, איז ער צוגעגאַנגען צום טיש, אקלאָפּ גע-טהאָן מיט'ן פויסט איבער איהם, און ארויסגעשריען:
— וויינט נישט, אידענע! איך וועל אייער באשעביילען!
היטען ווי די אויג אין קאָפּ...

די מוטער האָט זיך א דערשראָקענע ארויסגערוקט...
ער איז צוגעגאַנגען צו באשעביילען און זיך אָנגערופען:
— זאָג דיין מאמען, זי זאָל ניט זיין קיין יאָלדין...
האשעביילע האָט זיך צולאכט פון דעם וואָרט. זי האָט זיך צוגעבויגען צו איהם און מיט א לוסטיגען שמויכעל גע-פרענט:

— וואָס בין איך?

— א שעהן מיידעל ווי גאַלד! — האָט ער הויך געענט-פערט.

— געדענק-זשע! — האָט זי איהם לאכענדיג געדראַהט מיט א פינגער — נישט קיין וואוילע און נישט קיין שטילע, נאָר א שעהן-מיידעל...

— א וואוילע אויך! — האָט יאָסעל צוגעלעגט.

— אד, מיין גאָט! ער הויך ווי זיי אלע! — האָב מיר

נישט ליעב פאר מיין שטילקייט און עהרליכקייט. האסט דאך
ערשט ניט לאנג געזאגט, אז איך בין א שעהנע מיידעל... —
האט זי ביי איהם געמאָהנט...

— אודאי א שעהנע... האט ער צוגעגעבען... שעהן ווי
גאלד, אבער איך וויל דוקא אן עהרליכע און א שטילע...
— דו ביזט אזא שלעכטער, ווי אלע! איך בעט דיך,
יאסעל, דערמאָהן מיך נישט מיין עהרליכקייט... איך וויל זיין
א פרעהליכע, ווי יענע מיידלאך, וואָס דו שטעהסט מיט זיי ביים
טויער; איך וויל ניט זיין קיין שטילע...
יאסעל האט זי אנגעקוקט פֿערוואונדערט און גאָר נישט
פֿערשטאַנען...

די דרייצעהנטע.

ענדליך האט בערמאן זיך פערליעבט אין א מיידעל פון וועלכע ער איז געליעבט געווארען.

ביז אהער איז איהם אין ליעבע נישט גענאנגען. אין זיין נאטייביכעלע, וואו ער פערשרייבט אמאל א שעה ווערטעל פון א ביכעל, אדער פון א זשורנאל, וואס ער ליענט אויס, זיינען פערשריעבען אלע זיינע ליעבעס: צוועלף מאל האט ער שוין געליעבט און אלע צוועלף מאל איז ער מיאוס אבגענארט געווארען. — ער האט זיך שוין שיעור נישט מיאש געווען פון דער גאנצער ליעבע, א מאך געטהאן אויף אלע פרויען מיט דער האנד און בעשלאסען מעהר זיך נישט נאריש מאכען. עס איז נאך גענוג געבליבען אהן ליעבע: ליטעראטור, מאהלעריי, מוזיק און טאקי געזעלשאפטליכע פראגען אויף. נישקשה, עס איז דא מיט וואס אַנצופילען דאָס לעבען און געבען איהם אן אינהאלט, אום ניט צו טראכטען וועגען זעלבסטמאָרד...

האט זיך אבער אונטערגערוקט אונטער דער האנד גאָר אונטערווארטעט א נייע ליעבע: א דרייצעהנטע הייסט עס. און אזוי ווי הערמאן איז ניט געווען אבערגלויביש, האט בעזעסען א קלאָרען שכל און אין דער שלעכטער בעדייטונג פון „דריי צעהן“ ניט געגלויבט — האט ער זיך געלאָזט פון שיקזאל איד בערבעסען און האט די דאָזיגע נייע ליעבע אָנגענומען.

און ווירקליך איז געווען א שאַד אזא ליעבע ארויסצו לאָזען פון דער האנד: דער אַביעקט פון דער דאָזיגער ליעבע איז געווען העניע קאץ, א קורסיססע, מיט וועלכער ער האט זיך

בעקענט אין פילהארמאניע אויף א פאפולערען קאנצערט, און זי האט אויסגעזעהען צו זיין זעהר אינטערעסאנט!
 די ערשטע פאר טעג האט ער זיך געפיהלט אין גאנצען גליקליך און רוהיג. דער ווארים פון צווייפּעל האט איהם אויסגעמיטען. שפעטער אבער האט ער זיך דערמאנט, אז אייגענטליך האבען אלע צוועלף ליעבעס די ערשטע צייט אויסגעוויזען אזוי זיכער. ער, אלס געניטער מענש, דארף עס נעהמען אין אכט און מעהר ניט לאזען זיך אַכנארען. ער איז שוין ניט קיין אינגעלע.

איצט, האט ער בעשלאסען, דארף מען זיין פארויכטיג. און קומענדיג אויף מארגען אין אבענד צו זיין גייער געליבעטער אין צימער, כדי צו געהן מיט איהר אין טעאטער, האט ער אויסגענוצט די האלבע שטונדע צייט, וואס איז נאך צום טעאטער געבליבען און אָנגעהויבען עקזאמינירען איהרע געפיהלען צו איהם.

האבענדיג, ווי געזאגט, די גרויסע געניטקייט פון א יונגער מאן וואס איז צוועלף מאל געווען געליעבט און צוועלף מאל אָבגענארט, האט ער איהר פארויכטיג א קוש געטהאן אין די האַר, און ווי א לעהרער, אריינקוענדיג איהר אין די אויגן, זי אויסגעפרעגט:

— האסטו מיר טאקע ליעב?

— יא! — האט די קורסיסטקע געענטפערט גענוג בעשטעמיגענד.

הערמאנען האט אבער דער יא געקלונגען נישט פעסט. ער האט זי א קוש געטהאן אין שטערען און וויערער געפרעגט:

— פיהלסטו אז אָהן מיר וואלסטו ניט געקענט לעבען?

— נו, געוויס! — האט זי וויערער בעשטעמיגענד געענטפערט.

— „געוויס!“ האָט ער נאָכגעדענקט, „זי איז זיכער, אבער ניט איד!“ ער האָט זי א קוש געטהאָן אין די אויגען און זיך וויעדער גענומען אויסצופאַרשען איהר האַרץ.

— ווען איד קום נישט, למשל, צו דיר היינט, וואָלסטו געבענקט?

— געוויס וואָלט איד געבענקט, — האָט די קורסיסטקע געענטפערט ווי א שילערין, וואָס ווייסט גוט איהר לעקציע און האָט נישט קיין מורא פאר אריינפאלען.

ער איז געבליבען צופרידען. דאָך איז ער נאָך ניט אין גאנצען זיכער: יענע פלעגען אויף אויף אלע זיינע פראגען איהם ענטפערען אויף יא...

און איבערגעהענדיג מיט'ן קוש פון די אויגען צו די ליי פּען, האָט ער נאָכדעם, ווי ער האָט דאָרט פּעסט אָנגעזיענעלט זיין עלעגאנטען קוש, אויפגעהויבען דעם קאַפּ, אריינגעקוקט זיין געליעבטער טיעף אין די אויגען און אביסעל שטרענג וויער דער געפרעגט:

— און ווי איז, למשל, אז דו דערזעהסט א שעהנערען, א מעהר אינטערעסאנטען פאר מיר און יענער ערקלעהרט זיך דיר אין ליעבע, וואָלסטו געקענט ביישטעהן דעם נסיון?

— איד גלויב אז יא! — האָט די קורסיסטקע געענטפערט און אראַבגעלאָזט די אויגען.

— דו לאָזט אראָב די אויגען! — האָט ער בעמערקט און מעהר קיין קוש איהר ניט געגעבען.

— דו האָסט מיך מיער געמאכט מיט אזוי פיעל פראגען!
געו!

— ענטשולדיג, מיין קינד! — האָט ער זי געבעטען. — איד מיין נישט מיט מיינע פראגען דיך מיער צו מאכען. אדרבא, איד מיין אז אזוינע פראגען שאדען ניט, פערקעהרט זיי זיך נען נויטיג, מען דארף זיך קלאָהר מאכען די געפיהלען. איד

וואָלט זעהר געוואָלט, אז אויף דו זאָלסט מיר די זעלבע פראגע
שטעלען...

— שוין שפעט! מען דארף שוין געהן אין טעאטער, —
האָט זי זיך געבעטען.

נאָכ'ן טעאטער האָט ער זי בעגלייט אהיים. ער האָט זי
האלטען פעסט אונטער'ן אַרם און געטראכט פון דעם וואָס אין
טעאטער האָט זי זיך צופיעל ענטציקט מיט דעם ארטיסט, וואָס
האָט געשפיעלט די ערשטע ראָליע. זי האָט איהם אפלאָדירט
מעהר ווי אלע. ער האָט געפונען פאר נויטיג צו מאכען אן
אויספאַרשונג וועגען דעם:

— דו ביזט פון איוואַנאו'ען געווען ענטציקט. געפעלט
ער דיר אזוי?

— אד, ער שפיעלט וואונדערליך שעהן! — האָט זי בע-
גייסטערט געענטפערט.

— שפיעלען שפיעלט ער ווירקליך שעהן, אבער מיר דאכט,
אז מען אפלאָדירט איהם מעהר פאר זיין אויסערליכע שעהנ-
קייט.

— יא, ער איז זעהר שעהן, — האָט קאץ נאָכגעגעבען.
— פרויען האָבען זעהר ליעב ארטיסטען! — האָט ער
שטעכעדיג בעמערקט, — איז עס טאקי אמת?
ער האָט איהר אריינגעקוקט אין די אויגען און געווארט
אויף אן ענטפער.

זי האָט געשווייגען.

— דו שווייגסט?

— וואָס קען איך דיר דארויף ענטפערען?

— איך מיינ צי דו וואָלסט איצט אימשיטאָנרע געווען צו
פערליכען זיך אין אן ארטיסט.

— מיר דוכט, אז ניט...

— דיר דוכט, אבער ביזט ניט זיכער.

— זיכער קען מען ניט זיין... — האָט זי שטיל געענט-
פערט.

— פאר וואָס בין איך זיכער! — האָט ער געפרעגט מיט
פאַרוואָרף, — זאָל קומען צו מיר סאַראַ בערנאַרד אליין און
פאלען מיר אויפ'ן האַלז און זאָגען: הערמאַן, איך ליעב דיך!
וואָלט איך זי אַבגעשטויסען און קורץ און טרוקען געענט-
פערט:

— איך ליעב העניע קאַץ!

— איך וואָלט אפשר אויך אזוי געענטפערט, — האָט זי
געוואָלט איהם לייכטער מאכען.

— אַט דער „אפשר“ איז דער דאָרן אין דער ליעבע.

— איך מיינ, אז געוויס... — האָט זי נאָכגעגעבען.

ער איז געוואָרען רוהיגער, און, צופיהרענדיג זי ביז'ן טויר
ער, האָט ער זי א קוש געטהאָן אַפיציעל אין קאַפּ, געוואונשען
א גוטע נאכט און צוגעגעבען:

— נאָר נישט פערפיהרען, נאָר דעם אמת...

יא! האָט ער געטראכט געהענדיג אליין. דאָס דאָזיגע
מיידעל האָט מיך ליעב, אבער פאַרויכטיג דארף מען אויך מיט
איהר זיין!

און אויף מאַרגען האָט ער זי וויעדער עקזאמינירט:

— האַסטו מיך באמת ליעב? — האָט ער זי געפרעגט

נאָכ'ן ערשטען קוש אין קאַפּ, אריינקוקענדיג איהר טיעף אין
די אויגען.

— הויבסט וויעדער אָן? — האָט זי געזאָגט אביסעל

דענערווירט, — וויפיעל איז דער שיעור צו פרעגען?

ער האָט זי א קוש געטהאָן אין שטערן און געענטפערט:

— עס דאַרף דיך ניט אַאַרען, אדרבא, דארפסט זיין ציר

פרידען. פרעג אויך דו מיך. מיך וואונדערט טאַקיי פאר וואָס

מיד פרענסטו גארניט. נו, אדרבא, פרעג מיר, צו האב איך דיר
ליעב.

זי האט זיך פאנאנדערנעלאכט און געפרענט:
— האסטו מיר עפעס ליעב?
— א ביסעלע! — האט ער איהר בכיון געענטפערט.
זי האט דערויף גארנישט בעמערקט. דאס האט איהם
שטארק געארט. איהר פערדריסט גאר ניט וואס נאר „א ביסעל
לע“. און ער האט מיט פארוואורף געקלאגט זיך:
— איך ענטפער דיר אביסעלע, און דיר ארט נישט.
— מיר איז גענוג אביסעל, — האט זי געלאכט.
ער איז ביז געווארען און האט זיך אויפגעשטעלט פון
זיין פלאץ:
— איך פיהל, אז דו האסט מיר ניט ליעב...
— ביזט א נאר! — האט זי געלאכט...
— א נאר האט מען טאקי ניט ליעב, — האט ער איהר
ערקלערט.
— נו, וויעדער דאס אייגענע! — האט זי זיך געבויי-
זערט, — עס ווערט דאך נמאס....
ער האט זיך פערשעמט און בעשלאסען מעהר ניט צו פרע-
גען. ער האט גענומען איהר האנד, געלעט זי און געזאגט:
— האסט זעהר א שעהנע האנד.
— דאס האט מען מיר שוין געזאגט!
ער איז אונרוהיג געווארען און געפרענט:
— ווער האט דיר עס געזאגט?
— ווי הייסט ווער? אלע בעקאנטע.
— כלוין בעקאנטע!
— ווער דען אנדערש? — האט זי זיך געוואונדערט.
— איך מיינ, אפשר א געוועזענער געליעבטער...
— און אז א געליעבטער איז וואס? — האט זי רוהיג
בעמערקט, — אבי א געוועזענער...

ער האט בעטראכט אז זי איז גערעכט; וואָס אַרט איהם
ווירקליך וועגען א געוועזענעם. איבעריגענס האָט ער דאָך אויך
שוין צוועלף מאָל געליעבט. היינט מיט וואָס פאַר א רעכט האָט
ער איהר פאַרווירפע צו מאַכען!

ער איז בערוהיגט אוועק אהיים און האָט געהענדיג בער
שלאָסען מעהר נישט אויסצופאַרשען איהר.

קומענדיג אויף מאַרגען צו איהר לויט דער בעשטימטער
ציט, האָט ער זי ניט געטראָפּען. דער צווייפל אין איהר
ליעבע צו איהם האָט וויעדער ערוואַכט; די אלע צוועלף פּער-
שוואַנדענע לייעבעס זיינען אין איהם ווי לעבעדיג פאַרביי גע-
צויגען און ווי געוואַרענט:

— הערמאן, זיי א מענש! היט זיך מיט דער דרויצעהנ-
טער!

ער איז ארויס פון צימער און געוואַלט שוין געהן צו זיך
אהיים. אבגעהענדיג אביסל פון איהר הויז, וואו זי האָט גע-
וואָהנט, האָט ער זי אָנגעטראָפּען. זי האָט איהם בעגעגענט
מיט א שמויכעל.

ער איז אָבער געווען ערנסט. געבענדיג איהר קאלט די
האַנד, האָט ער געזאָגט:

— אַט אזוי וואַרט מען דאָס?

— נו, עטליכע מינוט פּערשפּעטיגט, ענטשולדיג!

— עס געהט ניט אין ענטשולדיגען! — האָט ער טרו-
קען בעמערקט, — עס געהט אין עפעס אנדערש...

— אין וואָס? — האָט זי פּערוואַונדערט איהם אָנגע-
קוקט.

— איד מיין טאָטי אין דיין לייעבע צו מיר.

— נו, וויעדער! — האָט זי געלאַכט. — נאָט מיינער,

איד וועל דאָך ווירקליך אויפהערען דיך צו לייעבען פאַר אזא
ניט צוטרויען.

הערמאן האָט זיך דערפיהלט שולדיג אנטקעגען איהר:
ווידקליך, וואָס צווייפעלט ער אזוי! ער איז געוואָרען זעהר געד
ריהרט און האָט בעשלאָסען צו ענטדעקען איהר דעם גאנצען
אמת.

— קום אריין אין צימער, וועל איך דיר ערקלעהרען פון
וואנען שטאמט מיין אונטרויען צו דיר.

און איז צימער, זיצענדיג מיט איהר האנד אין האנד, האָט
ער אָנגעהויבען:

— ווייסטו, הענעלע, וויפיעל מאָל איך בין שוין פון דיניע
שוועסטער גענארט געוואָרען...

זי האָט אויף איהם אויפגעהויבען איהרע אויגען און גיט
געריג געפרעגט:

— וויפיעל, וויפיעל?

— צוועלף מאָל! — האָט ער זיענעריש געענטפערט.

העניע האָט זיך שטארק צולאכט.

איהר געלעכטער האָט הערמאנען בעליידיגט. — איך
ענטדעק דיר מיין הארץ און דו לאכסט עס אויס, — איך האָב
נישט ערווארטעט.

— און איך האָב נישט ערווארטעט, אז איהר האָט צוועלף

מאָל געליעבט, — האָט זי נאָך שטארקער זיך צולאכט...

זי האָט איהם אָנגעקוקט מיט לאכעדיגע אויגען און וויער
דער געזאָגט:

— יא, איצט פערשטעה איך פארוואָס איהר טרויט ניט

קיין פרוי, מען קען זיי טאקי ניט טרויען...

— דיר, הענעלע, וועל איך שטענדיג גלויבען... — האָט ער

ריהרענר געזאָגט.

— ניין, איך בין ניט בעסער פאר זיי, אלע פרויען זיין

גען פערדאָרבען, איך בין אויך אזוי.

— זעהט איהר! — האָט זיך הערמאן אָנגעכאפט בער

גייסטערט, — איך האָב אבער געפיהלט.

און א צופרידענער, וואס ער האט געטראפן און גע-
 פיהלט טאקי. אז זי האט איהם ניט ליעב, האט ער זיך אויפ-
 געשטעלט, געגעבען איהר די האנד און געזאגט:
 — אלזא, איז אלעס געענדיגט... איך ווינש איך גליק!
 און ער איז ארויס פון איהר צימער.
 קומענדיג אהיים, האט ער א קליינע וויילע געטראכט און
 באלד ארויסגענומען דעם נאטייבליכעל און פערשריבען די
 דרייצעהנטע ליעבע.
 און כאטש ער איז געווען א פרידענקער און אין דער
 שלעכטער בעדייטונג פון דרייצעהן ניט געגלויבט, איז איהם
 דאך אביסעל ביי דער צאהל אונהיימליך געווארען...

נישטא קיין עצה.

נאכדעם, ווי ליב, א נגיד'יש בחור'ל, פון א יאהר 22, איז אָבגעזעסען פיער חדשים אין טורמע אויפ'ן אדמיניסטראטיווען שטייגער, איז ער ארויסגעשיקט געוואָרען אויף דריי יאהר נאָך אויסלאַנד, אלס שעדליכער עלעמענט פאר דער רוסישער געזעל־שאפט.

אויב ער איז געווען שעדליך פאר דער רוסישער געזעל־שאפט, איז ער אבער שטארק נוצליך געווען דער קליינער קאָלאָניע, וועלכע האָט זיך געפונען אין דער נאליצישער שטאַרט, וואוהיין ער איז אריינגעפאלען און זיך בעזעצט. טרעפנדיג די אלע עמיגרנטען אין א זעהר שווערער מאטעריעלער לאגע, האָט ער גלייך זיין ביסעל געלד, וואָס זיין טאטע האָט איהם מיט־געגעבען, צוטיילט צווישען די אַרימע חברים. נאָכדעם, ווי ער איז געבליבען אַהן געלד, האָט ער די עטליכע טעג, וואָס איהם איז אויסגעקומען צו ווארטען אויף פריש געלד פון דער־היים, אביסעל צוגעהונגערט, אבער זענענדיג איבערגעגעבען זייע נייע חברים, האָט ער זיין לאגע אָנגענומען פאר לייעב, טרייסטענדיג זיך, אז אזוי דארפען לעבען אלע רעוואָלוציאַנער־רען, וועלכע ריכטען אב ביז א צייט גלות... עס האָט איהם נאָך באַנג געטהאָן א פאָר עמיגרנטקעס, איידעלע מיידלעך, וועלכע האָבען אויסגעזעהן זעהר חושף פון שוין צופיעל הונגערן און טאקע צוליעב זיי האָט ער פערקויפט זיין זייגעריל און האָט זיי דאָס געלד אוועקגעבאַרט, איבערלאָזענדיג זיך נאָר א פאָר קרייצער, פאר וועלכע ער האָט געקויפט א בולקע און געהענ־דיג צו זיי, עס געקויט, ווי אן עכטער רעוואָלוציאַנער...

בעקומענדיג דאָס ערשטע מאָל פון דערהיים פריש געלד, איז ער גלייך אוועק אין דער לעזע-האַלע, וואו די עמיגרנטען פלענען זיצען דאָס רוב, און ער האָט זיי געמעלדעט, אז ער האָט בעקומען געלד און ווער עס דארף, זאָל זיך ניט שעמען... איז א פאָר טעג ארום איז די בעקומענע סומע ניט גע-וואָרען, און בלייבענדיג אָהן געלד, האָט ליב זיך וויעדער דער-פיהלט, אז ער איז א רוסישער רעוואָלוציאָנער, וואָס איז ניט געבוירען געוואָרען צוליעב תענונים. ס'איז נאָר א שאַד. וואָס א פאָר עמיגרנטען פון דער קאָלאָניע, וועלכע האָבען יאָ אביסעל געלד, פיהרען זיך נאָרניט, ווי רעוואָלוציאָנערען. זיי, אז זיי בעקומען געלד, פערטהוען זיי עס פאר זיך אליין. מיט וואָס פאר א רעכט זיינען זיי רעוואָלוציאָנערען און וואָס טראכטען זיי זיך — קען ער ניט פערשטעהן. וואָהרשיינליך האָט די רוסישע ארמיניסטראציע זיי ארויסגעשיקט על פי טעות. נעהמענדיג זיך אויספאָרשען, ווער זיי זיינען, האָט ער טאקע ערפאהרען, אז איינער איז נאָר אנטלאָפּען פון פריזיוו און דער צווייטער פון בעל-החובות...

בעקומענדיג נאָכאמאָל פון דער היים געלד, האָט ער ווע-גען דעם, נאָטירליך, אויך גלייך מודיע געווען די חברים. איצט אָבער האָט ער שוין דריי רובעל פון דער בעקומענער סומע פון די חברים אראָבגע'גנב'עט, ניט אויסגעזאָגט זיי. ס'איז איהם שוין עטוואָס ניט געפעלען געוואָרען דאָס הונגערן, ביז ער בע-קומט דאָס געלד. די גאנצע אראָבגע'גנב'עטע דריי רובל האָט ער אָבער אין גאנצען ניט אויסגענוצט פאר זיך אליין. זעהענדיג זיך איז א פאָר טעג ארום מיט א פאָר פרישע ארויסגעשיקטע עמיג-ראנטען, וואָס האָבען ניט געהאט אויף א נאכט-לעגער, האָט ער פאר זיי זיך מודה געווען, אז ער האָט נאָך אביסעל געלד און ער קאן זיי אוועקבאָרנען....

קומענדיג נאָכדעם אין דער לעזע-האַלע און אָבויענדיג דאָרט עטליכע שעה ביי א דיקען ערשט-אָנגעקומענעם רוסי-

שען זשורנאל, איז ער ענדליך שטארק הונגעריג געוואָרען. ניט בערלאָזענדיג זיך פון דעם געלד קיין העלער, האָט ער געוואָרר פֿען אוינען אויף די עמיגראַנטען, קלערענדיג ביי וועמען קאָן ער איצט קריגען לייהען אליין עטליכע צענט... זעהענדיג אבער אלע פער'הוישד'מע, פינסטערע פנימ'ער, האָט ער ניט געוואַגט צו קיינעם צוצוגעהן און ער האָט בעשלאָסען היינט לעגען זיך שלאָפען א הונגעריגער, טרויסטענדיג זיך מיט דער האַפֿנונג, אז ווי ער וועט בעקומען נאָך אביסעל געלד, וועט ער, ערשטענס, אראַב'גנב'ענען א גרעסערע סומע און, צווייטענס, וועט ער גלייך קויפען טהיי און צוקער און א גרויסען לאַבען ברויט און זאָל זיין שטענדיג וואָס צו עסען.

זיין האַפֿנונג איז ערפילט געוואָרען. בעקומענדיג וויעדער געלד פון דערהיים, האָט ער, נאָכדעם, ווי ער האָט פערליהען דעם גרעסטען טייל די אַרימע עמיגראַנטען, זיך איבערגעלאָזט א גרעסערע סומע, פאר וועלכע ער האָט זיך אָנגעגרייט שפייז אויף א גאנצען חודש...

טרעפענדיג זיך אבער אויף מאַרגען מיט א פאָר נייע עמיגראַנטען, וועלכע האָבען ביי איהם געבעמען עפעס געלד לייהען, האָט ער זיי, ווי פערשולדיגט, געענטפערט:

— קיין מזומן געלד, ברידער, האָב איך ניט, נאָר איך האָב שפייז. קומט צו מיר, וועלען מיר עפעס עסען.

מיר דארפען ניט קיין מזומנים! — האָבען די עמיגראַנטען פֿרעהליך געענטפערט, מיר ווילען פשוט עסען.

אויף אזא אופן האָט די אָנגעגרייטע שפייז זיך געצויגען נאָר דריי טעג, אויפ'ן פיערמען טאָג איז ליב'ן געבליבען נאָר אביסעל טהיי און עטליכע שטיקלעך צוקער, וועלכע זיינען געלעגען יתומדיג צושפרייט איבער'ן טישעל אין זיין קליין ציי-מער'ס. ער האָט די דאָזיגע עטליכע שטיקלעך צוקער צוגיפגע-נומען, איינגעוויקעלט אין א שטיקעל פאפיער און געטראכט, אז זיי וועלען צורניץ קומען אויף מאַרגען פֿריה — טהיי טרינקען.

נאָר איידער ער האָט נאָך געענדיגט דעם דאָזיגען געדאנק, זיינען אריין צו איהם די צוויי איידעלע מיידלעך און איינע פון זיי האָט געפרעגט:

— האָט איהר, לייב אביסעל געלד?

און ווי א פערשולדיגטער האָט ער געענטפערט:

— ניין, קיין געלד ניט... טהיי און צוקער אויב איהר

וויילט...

— א פאָר זעמעל צו טהיי? — האָט איינע געפרעגט —

וועט איהר געבען?

— זעמעל? ... האָט ער אויסגעשטאַמעלט — זעמעל...

ניין, זעמעל האָב איד ניט...

און אַבשטאַמלענדיג די עטליכע ווערטער, האָט ער ענד-

ליך צוגערופען:

— איד וועל זיכער די טעג בעקומען געלד...

— זאָלט איהר מיך האָבען אין זינען! — האָט בעשטעלט

איינע פון די צוויי מיידלעך.

— ווי דען! — האָט לייב געענטפערט, און האָט דערווייל

געמאכט טהיי פאר די געסט.

זעהענדיג, אז אראב'גנב'ענען פון די בעקומענע געלד-

העלפט ניט, איז ליב ענדליך געפאלען אויף א גליקליכען פלאן.

אין דער ביליגער קיד, וואו א צעטיל אויף א מיטאָג האָט געד-

קאָסט 15 קרייצער, און וואו עס האָבען געגעסען אלע טאָג נאָר

די עטליכע רייכע עמיגראנטען פון דער קאַלאָניע, האָט ער געד-

קויפט 30 צעטליך אויף א גאנצען מאָנאַט, טראכטענדיג:

„איצט בין איד גערעמעט!“.

און ווירקליך איז ער די ערשטע טעג געווען פערזאָרגט

אלע טאָג מיט א גאנץ נישקש'דיגען מיטאָג. אויפ'ן זעקסטען

טאָג אָבער האָט ער זיך בעגעגענט וויעדער מיט עטליכע עמיג-

ראנטען און ווען איינער האָט איהם געפרעגט: „איהר האָט,

לייב, אביסעל געלד?“, האָט ער גלייך געענטפערט:

— קיין געלד ניט, איד האָב נאָר צעטליך...
 — וואָס מאַכט עס אויס? — האָט איינער פֿון זיי געזאָגט.
 ניט אהער צו צעטליך.
 — צעטליך קאָן איד איד געבען, וויפיעל איהר ווילט! —
 האָב ליב געענטפערט, ניט וויסענדיג אליין, צי ער איז צופריע-
 דען, צי ניט.
 בלייבענדיג אין א פאָר טעג ארום אָהן איין צעטיל אויף
 א מיטאָג, האָט ליב זיך שטארק פערטראַכט, זוכענדיג א מיר-
 טעל, ווי אזוי איינאַרדנען זיך צווישען די עמיגראַנטען, ער זאָל
 וועניגער הונגערן, נאָר אומזיסט האָט ער געזוכט. נאָכדעם, ווי
 די אָנגעגרייטע צעטליך האָבען אויך ניט געהאַלפֿען, האָט ער
 זיך מיאש געווען און שטיל א מורמעל געטהאָן:
 — ניטאָ קיין עצה! ...

אין יענער צייט.

ביי דער יונגער מאדאם ליסבאראן אין אויפנאהמס-ציי-
מער זיינען געזעסען עטליכע נאָהענטע בעקאנטע און האָבען
געשמועסט ביי א גלעזעל טהעע. די מאדאם ליסבאראן, א פרוי
פון א יאָהר 30, איז געווען זעהר גוט אויפגעלעגנט און איהרע
שעהנע שווארצע אויגען האָבען געלויכטען מיט גוטערצויגקייט
און אויפריכטיגקייט.

גערעדט האָט מען וועגען דעם קליינעם שטעדטעל פון
וועלכע דאָס רוב געסט האָבען געשטאַמט, פון דער אמאָליגער
נאַאיוויטעט, עהרליכקייט און אידעאלען, וואָס האָט דאָרט גע-
הערשט, ווען די בעוועגונג האָט זיך דאָרט נאָר וואָס געוויזען.

— יא, עס איז געווען א שעהנע צייט — האָט מאדאם
ליסבאראן מיט שטראהלענדע אויגען קאָנסטאַטירט. זי האָט
זיך אויפגעהויבען פון איהר שטוהל, זיך דורכגעגאנגען היז און
צוריק איבער'ן צימער, ליעבליך געשמייכעלט, ווי זי וואָלט
זיך דערמאָנט אָן עפּים אן אינטערעסאַנטע פּאַסירונג, האָט זיך
צוריק אוועקגעזעצט און האָט אָנגעהויבען אין א לאַכענדיגען
טאָן פּאָלגענדעם צו דערצעהלען:

צו אונז אין שטעדטיל האָט געבראַכט דעם סאַציאַליזם
איינער מיט דעם נאָמען באדעוויטש, טאַקי א געבוירענער אין
אונזער שטעדטיל, נאָר ערצוויגען פון צעהן יאָהר אָן אין דער
נאָהענטער גרויסער שטאָדט. געווען איז ער חייקעל דעם שניי-
דערס א זוזן, זיין טאַטע איז געווען א דאָר קליין יודעל, א גרוי-
סער עס-האַרץ, ניט נאָר אין די שווארצע פינטעליך, נאָר אפילו
אין זיין פּאַד. גענעהט האָט ער נאָר פאַר די דאָרפינע פּויעריס

און פויערמעס. די שטעדטילשע בעלי-בתים, וואָס האָבען ניט אזוי געהאלטען פון דער מאַדע, האָבען איהם קיין שטיקעל אר-בייט ניט געגעבען. פֿערשטעהט זיך, אז אזא שניידער איז ניט געווען קיין אנגעזעהענער מענש, און האָט קיין שום ראַלע ניט געקענט שפּיעלען. די זעלבע זאך זיין ווייב, ציפע, א נאַרישע פֿערשלוּמפּערטע יודענע, וואָס האָט געהאַלפּען אָפּט די רייכע בעלי-בית'טעס ריין מאַכען זייערע הייזער און אנדערע אר-בייט. מיינע עלטערען האָבען דוקא געוואָהנט מיט זיי אין איין גאס, און דערפאַר געדאַנק איד עם אזוי גוט.

אַבער אז עם איז געקומען צופאַהרען זייער זעהן נאָטיל אין א קורצען ראָק, לאַנגע האָר און אין א רויטער בלוזע און האָט זיך פֿאַרגעשטעלט מיט זיין לעצטען נאָמען באַדעוויטש, האָט זיך דעם שניידערס הייזעל פֿערוואַנדעלט אין א מין קלוב... דער דאָזיגער נאָטיל האָט גערעדט רוסיש און שטענדיג אַרומגעגאַנגען מיט ביכלעך אונטער'ן אָרם, וואָס דאָס אליין וואַלט שוין געווען גענוג צוציהען די אויפּמערקזאַמקייט פון דער יוגענד בפרט פון אונז קליינשטעדטעלדיגע מיידלעך.

שטעלט זיך אבער פֿאַר, ווי גרויס איז אונזער אינטערעס צו איהם געווען ווען מען האָט ערפּאהרען, אז דער דאָזיגער נאָטיל, הייקעל דעם שניידערס זעהן איז ניט נאָר א גרויסער קענער און דערט רוסיש ניט ערגער ווי דער פּרויסטאוו, נאָר איז נאָך דערצו א גרויסער סאַציאליסט.

דאָס איז געווען דער ערשטער סאַציאליסט, וואָס מיר שטעדטעלדיגע מיידלעך האָבען געהאַט די זכיה צו זעהן פנים אל פנים. ביז נאָטיל איז געקומען האָבען מיר פון סאַציאליסטען געהאַט א פֿאַרשטעלונג, ווי וועגען די געפּעהרליכסטע מענשען. וועגען זיין איז שטעדטיל ביי די עלטערע אַרומגעגאַנגען שרעקליכע לעגענדעס אין וועלכע אויך מיר יונגע האָבען געגלויבט. איד קען איצט האָבען פון אזא נאָטיל וואָס פאַר א מיינונג איד וויל, אבער דאָס מוז איד מודה זיין, אז ער איז געווען אינ-

טערעסאנט אין יענער צייט. זיין איגנארירענדער שמויכעלע, מיט וועלכען ער פלעגט מיך די ערשט צייט אַנקוקען, זיין דרייסט קייט און עזות וואָס ער פלעגט ארויסווייזען בשעת רעדען מיט מיין טאַטען, וואָס איז געווען דער שעהנסטער בעל־הבית אין שטעדטלעך, האָט איהם צוגעגעבען א געוויסען רייז, איבער־הויפט אין מינע אויגען. ער האָט דאָס געפיהלט און האָט עס שטארק אויסגענוצט, נאַטירליך, נישט פאר זיינע נוצען, נור פאר די נוצען פון סאַציאליזם. ער האָט מיך הייסט עס, אגיד טירט...

— ווייסט שרקה, האָט ער זיך צו מיר איינמאַל אַנגערופען, אז דיין טאַטע און דיין מאמע זיינען פאַראַזימען און דו וועסט אויך זיין אזא, אויב דו וועסט זיך ניט ראטעווען... איך האָב אראַבגעלאָזט פערשעהמט די אויגען און ניט געוואוסט, וואָס צו ענטפערן... און ווירקליך האָב איך ניט גע־האַט וואָס: דאָ שטעהט פאר מיר א מענש, וואָס ווייס אלץ און וואָס ווייס איך?...

— יא, דו וועסט אויך זיין אזוי ווי זיי, האָט ער זייטער גערעדט און זיינע אויגען האָבען זיך אַנגעצונדען. איך האָב זיינע בליקען נישט געקענט פערטראַגען, אבער איך בין מודה, אז זיינע ווערטער, וואָס איך האָב די ערשטע צייט דונקעל פערשטאנען, האָבען אין מיין הארצען און קאָפּ אַנגעמאַכט א גאַנצע איבערקעהרעניש.

און איינמאַל, נאָכדעם, ווי ער האָט מיך אַנגעהויבען ווי זיין שטייגער צו שטעכען מיט אלערליי אויסדריקען האָב איך זיך גאַווי אַנגערופען:

— נו, אדרבא, ראטעוועט מיך...

דאָ האָט זיך זיין גאַנצער אויסדריק פון געזיכט אומגע־ביטען: זיין שטרענגקייט איז אין גאַנצען פערשוואַנדען. ער האָט מיך ליעב אַגעקוקט, מיך אַנגענומען ווי א־ברודער פאר'ן האַרץ און איינבויענדיג זיך צו מיר, האָט ער מיר שטיל געפליסטערט:

— שרקה, איד וועל דיד ראטעווען פון דעם אונגליק, איד וועל דיד מאכען פאר אן אניטאטארשע צווישען די מיידלעך און שוועבעל-פאבריק, וואָס דער פאבריקאנט זיינט אויס זייער בלוט...

— איד וועל נישט קענען! — האָב איד זיך שטיל און פערשעהמט אָנגערופען...

— דו וועסט קענען! ... האָט ער מיר פערזיכערט — דו ביזט א געראַטענע, האַסט פעהיגקייט — איד זעה — איד קען זיך אויף אועלכע.

אויף מאַרנען אין אבענד בין איד שוין בננכה געזעסען ביי באדעוויטשען אין צימער און פליסיג געשטודירט א ביכעלע אין שווארצע טאוועלעך... און האָב צוזאמען מיט'ן שרייבער פון ביכעלע מיך אויפגעגענט אויף דער היינטיגער שלעכטער אַרענונג און צוזאמען מיט איהם געטרוימט פון א וועלט פון גלייכהייט און פרייהייט...

איבערהויפט האָט מיך געפאקט דער אידעאל פון גלייכהייט און איד בין דאמאָלס גענוג אויסגעשטאַנען צו ווערען גלייך מיט די אלע נייע חבר'טעס מיינע, פאר וועלכע איד בין געווען שעהנער, רייכער און גליקליכער.

נאָר אַט די דאָזיגע גלייכהייט אין מיר שווער אָנגעקומען. ערצויגען ביי בעלי-בתישע און אויב איהר ווילט אריס-טאַקראטישע, כאַטש קליינשטעדטעלדיגע עלטערן, האָט מיך די האלטונג פון מיינע נייע חבר'טעס פיעל מאָל שאַקירט. איבער-הויפט האָב איד געהאט אויסצושטעהען פון די צוויי חבר'טעס מיינע, יענטיל און חיענסקי, טעכטער פון חיים דעם וואסער-טרעגער, וואָס האָבען געארבייט פאר דריי גילדען א וואָך טאקי אין שוועבעל פאבריק. די דאָזיגע צוויי מיידלעך, דערהערנדיג אז די פראַלעטאריע זיינען די גרעסטע יחסנים פון דער וועלט, האָבען אויף מיר געקוקט מיט גרויס פעראכטונג. געלאכט אָפען פון מיין ליכערער מאמען מיט איהרע פעריל, פון מיין גוטען שעה-

נעם טאטען מיט זיין שווארצען ראָק און זיין שענהנעם פעלץ...
 וואָס אנבעטרעפט מיד, איז זיי ניט געפעלען געוואָרען מיין
 האַלטען זיד, מיין קליידונג, מיין פריזור, מיין פיינקייט...
 — דו ביזט אפילו אן „אונזערע“ פלעגט די עלטערע חייד
 ענקע, זאָגען צו מיר, אבער דו ביזט פאָרט א בורזשויקע, ביז
 דו וועסט ווערען אן אמת'ע פראָלעטאָרקע, וועלען נאָך דארפען
 א סך וואסערען אריבערגעהן...

און איך האָב מיד געסטארעט אויסוואַרצלען פון מיר אלע
 מיינע בעלי־בתישע געוועהנהייטען. די ערשטע כפרה איז גע-
 ווען מיין זיידענע בלוזקע, וועלכע איך האָב אזוי לייעב געהאט
 צו טראָגען סיי וואָך און שבת. די דאָזיגע בלוזקע האָט מיינע
 נייע חבר'טעס, איבערהויפט דעם וואסער־טרענערס טעכטער,
 די צוויי פראָלעטאָרקעס, געשטאָכען אין די אויגען.

שפעטער, אז מיר פלעגען זיצען ביי באַדעוויטשען, אָדער
 בעסער געזאָגט, ביי חייקעל דעם שניידער ביז שפעט אין דער
 נאכט אויסצואַרבייטען די טאַקטיק פון דעם סטרייק אין שווע-
 בעל־פאַבריק און נאָטיץ פלעגט הייסען זיין מאמען, ציפען, בא-
 קען „בלינעס“ (געלד פלעג איך דערויף געבען), פלעג איך האָ-
 בען אויסצושטעהען פון דעם עסען. הונגעריג בין איך געווען, נאָך
 די בלינעס האָב איך ניט געקענט עסען, זיי זיינען געווען צו
 גראָב פאַר מיר, נאָך מיינע חבר'טעס, דעם וואסער־טרענערס
 מיידלעך, פלעגען מיר צוואוואַרפען ווערטעליך:

— שרקה עסט ניט קיין בלינעס... זי איז א בעלי־בתישע
 טאַכטער, זי האַלט נאָך פון גלייכהייט אין בוד.
 — איך האָב לייעב בלינעס פונקט ווי איהר! — פלעג איך
 מיר וועלען אויספיינען פאַר מיינע חבר'טעס...
 — פאַר וואָס זשע עסט איהר ניט — פּרעגט מיד ביז
 חייענקע.

— איך האָב נישט קיין נאָפעל! — כאַפ איך מיד אַרויס
 און פּערגעס. אז ביי מיינע נייע חבר'טעס איז א נאָפעל ער-

גער ווי גע'שמדט, און איך בעקום באלד מיין שטראף :
— א גאפעל וויל זי דוקא, פראלעטאריער עסען אהן גאפ-
לעו...
אמת, באדעוויטש אליין איז געווען צו מיר ווייך. ער האט

עקסטרא פאר מיר אויסגעשניצט א גאפעל פון א שטיקעל האלץ.
נאך קיין גאפעל האב איך שוין ניט געניצט און האב געגעסען
ציפע דער שניידערינס בלינעס מיט די הענד, גלייך מיט די
פראלעטאריער.

נאך אט די אלע אפפערס, וואס איך האב געבראכט איז
געווען גארנישט איז פערגלייך קעגען דעם, וואס איך האב גע-
מוזט שפעטער גלייך מיט מיינע חבר'טעס און חברים, עמליכע
שוסטער און שניידער יונגען, אבלאכען פון מיין שעהנעם
אריסטאקראטישען טאטען און ליעבער גוט הארציגער מאמען...
און איינמאל, קומענדיג, שפעט אהיים, נאך א היציגער
דעכאטע וועגען דער בורושואזי, האב איך א אויפגערעגטע און
א בייזע זיך אָנגערופען צו מיין טאטען, וועלכער האט מיר די
טהיר געעפענט און ווייכהערציג געשטראפט וואס איך בין געקו-
מען אזוי שפעט...

— טאטישי, צו וואס דארפען מיר האַכען אזא שעהנע
הויז און צו וואס טראַגט די מאמע פעריל און דו א גוטען פעלץ...
דער טאטע האט מיר דערשראָקען אָנגעקוקט און אויסגערור-

פען:

— וואס פלוידערסטו, שרקה, וואו ביזטו דאס געווען אזוי
שפעט...

איך האב גארנישט געענטפערט; איך געדיינק ווי איצט,
אז א גאנצע נאכט האב איך ניט געקענט שלאָפען און האב פער-
שאַלטען מיין שלוימזל, וואס איך בין געבוירען געוואָרען ביי
רייכע עלטערן און בין ניט היים דעם וואסער-טרענערס א טאָכ-
טער...

— יא, ס'איז געווען א שעהנע צייט! האָט די מאדאם ליס-
באַרָאָן וויעדערהאַלט די ערשטע פראזע, ענדיגענדיג איהרע
פראגמענטאַרישע עראינערונגען.

— זאָגט: א נאַרישע צייט! האָט זיך אָנגערופען איינער
פון די געסט, דאָקטאר האַלצמאַן, און האָט פעררויכערט א
סיגאַר...

— מען קען ניט וויסען! — האָט דער הערר ליסבאַרָאָן
נאָכדענקענדיג בעמערקט — אלענפאלס — האָט ער זיך גע-
ווענדעט צו זיין פרוי, ביזטו — סאַרא, א שעהנע נשמה און
ביזט ווערט א קוש —
וואָס ער האָט גלייך ערפילט.

א שפיעל.

ווי א שווארצער ראָב האָט די רעאקציע פערשפרייט די פליענעל אויף אלץ, וואס האָט געלעבט און געקעמפפט. ביי די בעסטע און מוטסיגסטע רעוואָלוציאָנערע העלדען האָבען זיך די הענד אראַכגעלאָזט און פיעלע פון זיי האָבען געמוזט אויס-וואַנדערן. צולויפּען אין פרעמדע לענדער, ווער מיט דער האַפּע-נונג צו קומען צוריק אין בעסערע פרייערע צייטען און ווער פול מיט יאוש און פערצווייפּלונג.

צו די לעצטע האָט געהערט חיים גרויסמאן, וועלכער האָט געארבייט אין דער בעוועגונג ביי א יאָהר צעהן — פון זיין צוואנציגסטען ביז דרייסיגסטען יאָהר; ניט איין באַדיקאָדע האָט ער אויף די וואַרשעווער גאסען אויפגעשטעלט, ניט איין פּלאַנ האָט ער אויף די הייזער ארויסגעהאנגען, און ניט איינ-מאַל איז ער אין געפאהר געווען דערשאַסען צו ווערען. נאָר דער מוטה און דער גלויבען אין דער הייליגער זאך האָט איהם גע-האַלפּען שטענדיג ארויס גאנגן, פיזיש און נייסטיג.

אבער אויף ער איז ענדליך ענטמוטהיגט געוואָרען, און דערמאָנענדיג זיך אן אלע זיינע טהאטען, פאר וועלכע עס וואָלט איהם די תּלּיה וועניג געווען, האָט איהם אָנגעכאַפּט א שרעק און יעדע נאכט פּלעגען איהם קומען צו חלום תּלּינים, איינגע-הילט אין רויטע קליידער און מיט אויסגעשצירעטע ציינער הויך געלאכט איבער איהם און געשלעפּט איהם ערגעץ אויף א הויכער וואַנד... ער איז געקראַכען, געקלעטערט, הויך, הויך, ביז ער האָט דערגרייכט דעם אונגעהייערען הויכען שפיץ, פון דאָרט איז ער אַרױנטערגעפּאַלען און ערוואַכענדיג פּלעגט איהם א קאַלטער

שווייס בעניסען און די שרעק אויף דער וואך פלעגט נאך גרע-
סער ווערען.

און ווי א שאַטען האָט ער זיך אין די „בערוהיגטע“ גאסען
געשלעפט, ציטערענדיג פאר יעדען פּאָליציי־מאן און אין יעד-
ער ציוויל־געקליידעמען מענשען — א שפּיאָן געזעהען...
דאָס איינציגע מיטעל איז געווען צו אנטלויפען. אבער
וואונדערבאר, דער זעלביגער גרויסמאן, וואָס האָט די גאנצע
צעהן יאָהר, ארבייטענדיג אין דער בעוועגונג, איבער'ן גרעניץ
געפּאָהרען בננכה, האָט פּלוצים דערפּיהלט א גרויסע שרעק און
בערצוגעהן די גרעניץ אפילו מיט די בעקאנטע אגענטען, און
אז די נאָהענטערע בעקאנטע, אויך געוועזענע קעמפּ-
פּער, פלעגען איהם פרעגען:

— חיים, וואָס ווארטסטו — אנטלויף! — פלעגט ער
ענטפערן מיט א געמאכטען שמייכל: — כ'האָב איצט מורא!
און פון די אלע געוועזענע העלדען, זיינע בעקאנטע, האָט
זיך קיין איינער ניט געפונען, וואָס זאָל איהם צוגעבען מוט, א
צו פּאָהרען אויפ'ן אלטען אופן, — וואָס עס האָט חיים'ען
נאָך מעהר ענטמוטהיגט, און ווי א חיה אין א שטייג, האָט ער
זיך אן איינזאמער ארומגערעהט אין דעם גרויסען ווארשוי,
זוכענדיג א טהיר, וואו ארויסצוגעהן פון געפּאָהר...
—

איינמאָל, געהענדיג אזוי פּערטראכט אין זאקסישען גאָר-
טען, וואו אויף יעדען ווינקעל איז א זשאַנדארעם געשטאַנען,
איז צו חיים'ען צוגעגאנגען העניך בורזשוי, א זוהן פון גביר
שע עלטער, וואָס איז אבער אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע
טהעטיג געווען און האָט זיך גוט פּערטראָגען צו חיים'ען,
און אברופענדיג איהם אין א ווינקעל איהם כסוד געפרעגט:
— חיים, ווילסט פּאָהרען כשר קיין אויסלאַנד?
— דו פרענסט נאָך? — האָט זיך יענער אָנגעכאַפט...

— אלאז, הער אויס, מיין שוועסטער אידע פאָהרט צו
 איהר מאן סענדראָוויטש קיין בערלין. דער אויסלענדישער פּאָס
 איז געמאכט פאר זיי ביידען, ער איז אָבער פריהער אוועקגע-
 פאָהרען... קענסט פאָהרען אויפ'ן פּאָס אלס איהר מאן...
 פאר חיים'ען האָט גלייך א בלייז געטהאָן די שוואַרצע אוי-
 גען, און דאָס גאַנצע חו'עוודיגע געזיכט פון אידע'ן, וועלכע ער
 האָט גוט געקענט און מיט וועלכע ער האָט אין דער רעוואָל-
 ציאַנס-צייט גערעדט בלויז וועגען קאמפּפּס-אַנגעלענענהייט.
 איצט דערהערענדיג, אז זי האָט שוין א מאן, האָט איהם ווי
 עפעס א ריהר געטהאָן דאָס האַרץ, און בלאַס ווערענדיג פאר
 אויפרענונג, האָט ער שנעל געענטפערט:
 — יא, יא! איד וועל פאָהרען אלס איהר מאן... און זעהענ-
 דיג ווי העניך קוקט איהם אָן ווי פערדעכטיג, האָט ער צוגעגע-
 בען:

— איד וועל ניט אריינפאלען...

— העניך, א גוט-מוטהיגער יונגער בחור, האָט איהם א
 קלאַפּ געטהאָן אין פלייצע און געזאָגט:
 — דו — אריינפאלען! ... עט, דערפאר האָבען מיר שוין
 קיין מורא ניט.

און אַברעדענדיג וועגען דער צייט פון דער רייזע, וועלכע
 איז אויסגעקומען אין א וואָך ארום, זיינען זיי זיך צוגאַנגען.
 די דאָזיגע וואָך האָט זיך ביי חיים גרויסמאן געצויגען
 ווי א יאהר... אבער ניט דערפאר, וואָס ער האָט געוואַלט וואָס
 גיכער בעפרייט ווערען פון דעם שרעק, וואָס ער לעבט דורך
 אין ווארשוי, נאָר אויס נייגירדע צו פאָהרען אלס א מאן פון
 דער ליבער, שעהנער אידע'ן... עפעס איז איהם די דאָזיגע
 כלומרש'טע שפיעל זעהר ערנסט אויסגעקומען, און ליגענדיג
 אין זיין צימער, וועלכער האָט זיך געפונען אין א פערוואַר
 פענעם ווינקעל, האָט ער זיך פאָרגעשטעלט דאָס שעהנע גע-
 זיכט פון סענדראָוויטש'עם יונגע ווייבעל אידע, וועלכע וועט

זיך באלד געפונען אין זיין, חיים'ס שוץ און א ציטערונגע, א
 נייע ביינקעניש האט אָנגעפילט דאָס הארץ זיינס...
 — ברוד סענדראָוויטש... ברוד סענדראָוויטש... האָט ער
 גע'חזר'ט יענעמס נאָמען, כדי ניט ארײַנצופאַלען אויף דער
 גרעניץ, און די נאנצע וואָך חזר'ענדיג אזוי, האָט זיך איהם
 גענומען דוכטען, אז פון איצט אָן איז ער אויס חיים גרויס-
 מאַן, קעמפּפער און רעוואָלוציאָנער, נאָר ברוד סענדראָוויטש, א
 סטודענט פון בערלינער אוניווערזיטעט, א בלאַנדין פון 25
 יאָהר, וועלכען די שעהנע אידע האָט אזוי לייעב...

די וואָך איז אריבער.

— אַלואָ, אָט האָט איהר אייער ווייבעל! — אזוי האָט זיך
 געווענדעט צו חיים'ן אידע'ס פאָטער, א הויכער ברייט-בייניגער
 איד, מיט א שעהנער ברייטער באָרד און גאַלרענע ברילען אויף
 דער אריסטאָקראטישער נאָז...

חיים'ען איז פון די דאָזיגע ווערטער א זיסע ווארימקייט
 צוגאנגען איבער אלע גליעדער; פערשעמט האָט ער אָנגעקוקט
 די שלאַנקע אידע, וועלכע איז שוין געשטאַנען רייזע-פערטיג
 און האָט לייעבליך געשמייכעלט צו חיים'ען...

— איהר זאָלט זי היטען! האָט זיך אויך פון איהר זייט
 געווענדעט אידע'ס מוטער, א פרוי פון א יאָהר 50 אין א
 שווארצען קלייד, מיט אן אריסטאָקראטישען אויסזעהן.

— ווי די אויגן אין קאָפּ! — האָט חיים בעניסטערט
 אויסגערופען און האָט זיך גלייך פערשעמט פאר דער דאָזיגער
 היציגער פראזע...

— פארנעסט נאָר ניט, אז איהר זייט ברוד סענדראָוויטש!
 האָט אידע פון איהר זייט לייעבליך געשמייכעלט, אָנקוקענדיג
 חיים'ען זעהר פריינדליך!

— א, דאס געדיינק איך שוין צו נוט! — האָט חיים וויער
 דער זיך ארויסגעכאפט מיט היטץ...
 — אָט האָט איהר דעם פאס און איך בין אונטער אייער
 שוץ! — האָט אידע זיך אַנגערופען, איבערגעבענדיג דאָס ביר-
 כעלע חיים'ען.
 חיים האָט עס זאָרגפעלטיג אריינגעלעגט אין טאש און מיט
 ליבענדע בליקען אַנקוקענדיג אידע'ן, האָט ער זיך ארויסגע-
 כאפט:

— עס איז ווירקליך מיר זעהר אַנגענעהם...
 אויף וואָס ער האָט גלייך חרטה געהאט...

בין דער גרעניץ האָט דער צוג געהאט צו מאכען דריי
 שטונדען רייזע. חיים איז די גאַנצע צייט געזעסען מיט איר
 דע'ן און וועלענדיג ווערען מיט איהר געהענטער, האָט ער זיך
 פלוצים צו איהר געווענדעט:

— איך רעכען, אז כרי עס זאָל ניט פאלען א פערדאכט,
 וואָלט איך אייך איז דער צייט פון דער רייזע געזאָגט דו. דאָס
 זעלבע איהר מיר...

נאָך דער דאָזיגער קורצער, פראקטישער פאַרלעגונג איז
 ער רויט געוואָרען און געוואָרט מיט האַרץ-קלאַפּעניש אויף איהר
 צושטימונג.

— וויים איך — האָט זי זיך געקווינקעלט, — אין דער
 העכערער געזעלשאפט איהרצען זיך מאַן און ווייב...
 — ביי אונז קען עס אָבער זיין פערדעכטיג... איך מין,
 אז „דו“ וואָלט געווען צוועקמעסיגער... איז חיים דרייסטער גע-
 וואָרען.

זי האָט ענדליך דעם פאַרשלאַג אַנגענומען.
 צום אונגליק אבער האָט חיים ניט געפונען קיין געלעגענ-
 הייט אויסצוניצען דעם גליקליכען „דו“.

ער האָט געזוכט א געלעגנהייט. ער האָט ארויסגעקוקט אין פענסטער פון וואַנאַן. די זון, פּערגעהענדיג, איז אין אַ רויט־בלוטיגער קויל געהאנגען הינטער אַ געדיכטען וואַלד און האָט בעגילדעט די שפיצען בוימער מיט איהר אַבשיין. דאָס בילד האָט חיים'ען ענטציקט און ער האָט אויסגעשריען:

— אידע, גיב אַ קוק, ווי שעהן!

אידע האָט זיך אויפגעשטעלט, אריינגעקוקט דורכ'ן פענסטער און זיך אָנגערופען:
— ווירקליך.

חיים איז געשטאַנען הארט נעבען איהר און אנשטאט צו קוקען אויף דער פּערגעהענדער זון האָט ער זיינע בליקען אינגעדורנגען אין דעם לייעבען געזיכט פון אידע סענדעראַ־וויטש און איז טרויעריג געוואָרען.

איז איין אויגענבליק איז די זון ניט געוואָרען, ווי דער שווארצער וואַלד וואַלט זי פארשלונגען... זיי האָבען זיך אוועק־געזעצט און אידע האָט זיך אָנגערופען:

— איהר ווייסט..

— „דו ווייסט“ — האָט איהר חיים פּערבעסערט — מען קען אריינפאלען...

— עט, האָט נישט קיין מורא! — האָט זי זיך איינגע־עקשנ'ט... איהר ווייסט אז באלד איז שוין די גרעניץ.

— דעסטאָ מעהר דארף מען פּאַרזיכטיג זיין! אלזאָ, וואָס זאָגסטו, אידע...

אידע האָט גוט־הערציג געשמייכעלט און האָט געענטפּערט:
— אויב איהר ווילט זיך שפּיעלען, מיט'ן גרעסטען פּער־געניגען!

און פּרעהליך ווערענדיג האָט זי פּאַרטגעזעצט:

— איד זאָג, מיין טהייערער סענדראָוויטש, אז באלד איז די גרעניץ...

— נו איז וואָס, אידע־לעבען! האָט ער צוריק געשמיי-
 כעלט און אָנגענומען איהר קליינע סאמעטענע הענטעל...
 זי האָט די האַנד ניט ארויסגענומען. דאָס האָט חיים'ען
 דרייסטער געמאכט. ער האָט זיך צוגערוקט צו איהר נאָהענט,
 גאנץ נאָהענט און געפליסטערט:
 — דו ביזט א זיסע ליעבע קינד...
 זי האָט איהם אָנגעקוקט מיט איהרע גרויסע, שוואַרצע
 אויגען און געשוויגען...

ענדליך איז דער צוג אָנגעקומען אין אלעקסאנדראָווע, די
 גרעניץ סטאַציאָן. אין וואַנאָן האָט זיך בעמערקט א נערוועזע
 בעוועגונג: א הויכער זשאַנדארם מיט שטרענג - פערדרעהטע
 וואַנסען איז אריין, און ווענדערדיג זיך מיט איין בעפעהל צו
 אלעמען, האָט ער געשריען:
 — די פּאַספּאַרטען!
 חיים גרויסמאן האָט שנעל ארויסגעכאַפט דעם פּאַספּאַרט
 און דערלאָנגט.
 — אַ ווי (און איהר)? האָט דער זשאַנדארם זיך געווענד-
 דעט צו אידע'ן.
 — עטא מאַיא זשענאַ (דאָס איז מיין ווייב) האָט ער פאַר-
 איהר געענטפערט.
 — האַראַשאַ! — האָט דער זשאַנדאַר מסכים געווען...
 און מיט דער הסכמה איז חיים זעהר צופרידען געווען.
 דער זשאַנדאַר צונויפנעהמענדיג די פעסער איז ארויס,
 פערשליסענדיג הינטער זיך די טהיר פון וואַנאָן.
 — איצטער זיינען מיר באמת מאן און ווייב! — האָט
 חיים העכסט אויפגערעגט אריינגעפליסטערט אידע'ן אין אויער.
 — יא, יא! — האָט אידע איינגעשטימט.
 די איינשטימונג האָט חיים'ען גליקליך געמאכט... ער האָט
 זיך דרייסט געווענדעט צו איהר מיט א צערטליכער שטימע:

— ווילסט אפשר עפעס עסען ?
 זי האָט אַ שמייעלעל געטהאָן און גומהערציג געענטפערט:
 — איך ניט, אפשר ווילט איהר ? — אפשר ווילסטו, מיין
 ליעבער ? ... האָט זי פערריכט.
 — יע, איך וויל טאקע עפעס עסען:
 ער האָט זיך אויפגעשטעלט, אראַבענומען פון אויבען איהר
 קליינעם ריזע־טאַש אין וועלכען עס האָט זיך געפונען דאָס
 עסענווארג און האָט איהר דערלאנגט.
 זי האָט אויפגעפענט און ארויסגענומען די שפייז, וואָס
 איהר מוטער האָט פאר איהר דאָרט אָנגעגרייט.
 — לעבען זאָל מיין גוטע מאמע ! — האָט אירע עסענ־
 דיג געבענשט איהר מאכען און איהרע גרויסע אויגען זיינען
 נאָך גרעסער און שווארצער געוואָרען...
 — עס סענדראָוויטש ! — האָט זי זיך געווענדעט צו
 חיים'ן.
 — יא, מיין טייבעלע, איך וועל עסען...
 זי האָט זיך הויך צולאכט...
 — איהר זיינט אַן ארטיסט ! — האָט זי איהם אריינגע־
 שושקעט אין אויער...
 — ווארום ? — האָט ער געפרעגט...
 — אה, מיין נאָט ! איז זי כלומרשט ביזן געוואָרען פאר
 וואָס ער פערשטעהט ניט און האָט זיך גענומען צום עסען...
 באלד אָבער איז אריין דער זשאַנדאַר שוין צוזאמען מיט
 אַן אָפיצער און האָט פערטהיילט צוריק די פעסער.
 — ברוד סענדראָוויטש !
 — יא ! — האָט זיך גרויסמאן אָנגערופען אביסעל אויפ־
 גערענט.
 דער אָפיצער האָט איהם אָנגעקוקט, דערלאנגט דעם
 פּאַס און זיך געווענדעט צו אירע'ן :
 — א ווי (און איהר ?)

— מאי מווש... (מיון מאן) — האָט זי געענטפערט אָנ-
וויזענדיג אויף חיים'ען.

— פּרעקראַסנאַ! — האָט דער אָפיציער נוממוטהיג איינ-
געשטימט...

און חיים גרויסמאן, פּערנעסענדיג אָן דער רעוואָלוציע, אָן
די באַריקאָדען, אָן דער שנאה צו דער אַרמיי, איז אין האַרצען
געווען דאָנקבאַר דעם דאָזיגען יונגען אָפיציער, און אין אַ וויילע
אַרום, אַז דער זשאַנדאַרם מיט'ן אָפיציער זיינען אַרויס, האָט
ער זיך אָנגערופּען:

— פאַראַן דאָך צווישען זיי אויך גוטע מענשען...

— אזא יאָהר אויף זייערע קעפּ! — האָט אירע ניט גע-
וואָלט מסכים זיין, וואָס עס האָט חיים'ען פּערדראַסען...

דער צוג האָט זיך גענומען ריהרען.

— שוין נאָכ'ן גרעניץ! — האָט אירע פּרעהליך אויסגע-
רופּען.

פון דעסטוועגען זיינען מיר נאָך אַלץ מאַן און ווייב...

„פּרייסען“ איז ניט בעסער פון פּאַניען... מיר מווען זיך נאָך
אַלץ „דוצען“.

— דוצען איז דוצען! — האָט אירע גלייכנילטיג אָנגע-
נומען.

ביי די ווייטערדיגע סטאַנציע איז געוואָרען אַלץ גערוי-
מער און גערוימער. ענדליך איז אין וואַגאָן געבליבען נאָר דאָס
פאַר פּאַלק אליין.

— מיר זיינען אליין! — האָט חיים אויסגעשריען מיט
שמחה.

אירע האָט די שמחה ניט פּערשטאַנען. זי האָט חיים'ען
קאַלט אָנגעקוקט און געזאָגט:

— איצט קען איר אײַך אָנרופּען מיט'ן אמת'ן נאָמען.

אַלזאָ הערר גרויסמאן, וואָס דענקט איהר צו טהאָן אין אויס-
לאַנד?

— אין אויסלאנד!... אין חיים ווי פערציטערט געוואָרן
 רען... אין אויסלאנד...
 און ער איז געבליבען שטום, ניט האָבענדיג וואָס צו ענט-
 פערן.

און דערמאָהנענדיג זיך, אז דער שפּיעל איז שוין איצט
 אויס און עס פאנגט זיך אָן דאָס אמת'ע, דאָס ווירקליכע, דאָס
 טרויעריגע, אז באלד קומט דער אמת'ער סענדראוויטש, וועל-
 כער וועט דאָס דאָזיגע שעהנע וועזען אלס זיין אייגענס צו-
 נעהמען, און ער, חיים, וועט זיך לאָזען בלאַנדזשען אין די בער-
 לינער גאַסען עלענד און אליין. — דערמאָנענדיג זיך אָן דעם
 אַלעם האָט איהם ערגריפען א דונקעלע שרעק, אן אננסט פאר
 דער לאַנגער צוקונפט...

ער האָט אריינגעקוקט אין פענסטער. די נאכט איז געווען
 שוואַרץ. נאָר וואו ניט וואו האָט זיך פארביי געטראָגען א ליכט,
 א ווייטער שיין. — פארבייגעטראָגען און פערלאָשען...

אהלים.

זיי זיינען ביידע פון דער פראָווינץ, בעקענט האָבען זיי זיך
אין ווארשע און נאָך א קורצע צייט בעקאנטשאפט זיינען
זיי זיך צונויפגעגאנגען אין די אידעאלען און זיך בעזעצט צוזאך
מען אין א קליין פינף-רובעלדיגען צימערל אויפ'ן פירטען
שטאָק.

קיין מאן און ווייב זיינען זיי ניט, חתן-כלה אויך ניט.
גיכער שוועסטער און ברודער און אפשר — חבר און חבר'טע.
אפשר וועלען זיי אמאָל, פאר צוויי עדות, אויך פון בער
קענטע, זיך פערבינדען אויף אייביג, נאָך דערווייל טראכטען
זיי דערפון ניט. עס איז דאָ בילכערע זאכען אויף דער וועלט.
זיי ארבייטען צוזאמען פאר איין אידעע. די ארבייט איז
א הייליגע און ווי אלץ וואָס הייליג — א שטרענגע און טריבע.
און דאָ, אז זיי געלינגט אמאָל דורכצופיהרען א זאך, וואָס
ברענגט גרויסע נוצען דער וועלט, ווערען זיי אביסעל לייכט
זייגיג, און ערלויבען זיך אביסעל צו לאָכען.

און אז זי לאַכט, וויזען זיך ביי איהר צוויי רייהען ווייסע
צייהנער און די שווארצע אויגען ווערען שווארצע און פינקט
לענדיגער, דאמאָלסט געהט ער צו איהר צו, לעגט איהר ארויף
די האַנד אויפ'ן פלייטשע און גיט איהר איין קוש אין די לוי-
פען.

סך הכל איין קוש!

אויף מעהר איז קיין צייט ניטאָ און קיין געדולד. ראַמאני-
טיש זיין פאסט ניט. אפשר ביי דער נייער אָרדנונג — יאָ.
און זי, א דערפרישטע פון זיין קוש, אבער צוריק איין

ערנסטע, און ער, ווי א בעל תשובה, נעהמען זיך צוריק צו דער הייליגער ארבייט.

זיי לעבען אַרים, האלב הונגעריג, נאָר רעדען דערפון רעדט מען ניט. די קינפטיגע מענשהייט וועט בעסער לעבען. די דאָזיגע צייט נעהענט זיך. אין זייער שטילען צימערלי הערט זיך שוין די טריט פון דער דאָזיגער צייט.

און ביי דער מוזיק פון אזוינע טריט אין גענוג ברויט מיט טיי...

זיי זיינען אידען, אבער זיי ארבייטען פאר אלע, און דער ריבער האלטען זיי זיך פאר מענשען, זיינען ביזן אויף דער נאציאָנאלער שטרעמונג ביי אידען און ביי אנדערע פעלקער. זי גיעט אפילו א מאָל א „בענק“ נאָך דעם שטעדטלעך, נאָך דעם רוהיגען שבת און יום טוב, נאָך דעם טאטענס טרויעריגע ניגונים, וואָס ער זינגט אין א שבת און אין א יום טוב, נאָך דער מאמעס וויינענדיגען קול ביין טייטש חומש, — אבער זי זאָגט עם הויך ניט ארויס.

מעהר וואָלט ניט געפעהלט ווען ער זאָל עם הערען.
 „בורזאזשנע סענטימענטאליטעט!“ וואָלט ער גלייך מיט פּעראכטונג ארויסגעברומט...

און ער וואָלט זיין גערעכט.
 און דאָך איז געקומען א צייט, ווען אין זייערע הערצער האַבען ערוועקט זיך מאַדנע געפיהלען.

זיי שעמען זיך איינע פאר די אנדערע זיי ארויס צו זאָגען, נאָר שטומערהייט פּערשטעהען זיי איינע די אנדערע.
 דער פריהלינג, וועלכער איז געקומען אין ווארשע בייצייט טענס און די זון האָט אריינגעשיקט עטליכע שטראהלען אויך אין זייער קאַנספיראטיווע צימערלי, האָט דערוועקט אין זיי די דאָזיגע מאַדנע געפיהלען...

— שוין באלד פּסח! — זאָגט זי ארויס און פּערשעמט זיך.

ער אבער זאגט איהר גלייך גארנישט דערויף... ער זינגט
עפעס אונטער א ליעדעלע, אן אלט ליעדעל, וואס קלינגט אין
צימעריל אזוי ניי און ליעב...

— אין דערהיים ביי אונז באקט מען שוין מצה! וואנט זי
פארצוועצען איהרע געפיהלען.

— יא! יא! ענטפערט ער שוין, און פערטראכט זיך, קור-
קענדיג אין פענסטער, פון וואנען ער זעהט גרויסע דעכער און א
קליין שטיקעל ריינעם הימעל.

— הער, זאגט זי צו איהם שוין גאר מוטיג! — אויף פסח
וועל איך פאָהרען אהיים...

— נרנן! — ביזערט ער זיך, אבער מיט א געמאכטען
טאָן.

— איך וועל פאָהרען! עקשנט זי זיך.

— דו האַלטט אזוי שטארק פון דעם אירישען פסח! —
מוסרט ער איהר.

— איך האַלט, צי ניט — עס ציהט!

— א, דו באַבע! — לאַכט ער פון איהר. עס ציהט! א ניי
וואַרט געפונען, דומהייטען!

— פאָלג מיר, פאָהר אויך! — האַלט זי זיך ביי איהרס.

— משונע! וואָס דיר קען איינפאלען!

ער ווארפט די בליקען איבער'ן קליין צימעריל, ער זעהט
א טישעל מיט א סך דיקע ביכער, פאפירלעך, א טינטער, א הענר
טעל מיט א פערזשאועטער פערער, אונטער'ן טישעל — א
פערדריכערטע טיימאשינקע. גענען איבער צוויי אייזערנע אייג-
געפאלענע בעטליך...

— ס'איז ניטאָ קיין צייט! — רופט ער זיך פלוצים אָן, און

קוקט אין פענסטער אויב'ן שטיקעל הימעל...

— פאָלג מיר לאַמיר פאָהרען! געהט זי צו איהם צו און
גלעט איהם איבער'ן קאָפּ.

פונקט אזוי האָט איהם די מאמע אמאָל געגלעט, ווען זי
 פלעגט איהם שלאָפען לעגען.
 — פאַהרען, זאָנסטו, האָ? פאַהרען? ... פרעגט ער מיט
 אן אונגעוועהנליכער ווייכקייט.
 — ניט אנדערש פאַהרען! — רופט זי אויס מיט א
 שטראהלענדען פנים, בעמערקענדיג זיין פערענדערונג.
 — נו, און מיט וואָס?
 — איד וועל אלץ פערקויפען...
 — וואָס וועסטו פערקויפען?
 — וואָס? פרענסטו — אלץ! איד פערקויף, „קאפיטאל
 מארקס“, איד פערקויף „באַנדאנאו'ס עקאָנאָמיע“, איד פער-
 קויף איסאַיעו'ס, מיחאלאַווסקע'ס... איד פערקויף זיי אלע!
 — און אהיים אויף פסח... לאכט ער וויעדער.
 — און אהיים אויף פסח! — ענטפערט זי מיט פלאמענדע
 אויגען.
 — נו, נו, שטימט ער, שמויכלענדיג, איין — פערקויף
 זיי און מיר וועלען ביידע פאַהרען...!

דער לעהרער.

דער אידישער לעהרער, בערקסאָהן, א הויכער דארער בריוו
נעט אין אן אלטען אויסגעריבענעם פאלטאָ, איז אריין דורכ'ן
„שווארצען אריינגאנג“ אויף דער לעקציע צו הערן גראָסמאן.
אין קיף איז געזעסען די דיענסטמיידעל, לאָה, און האָט
געארבייט. דער לעהרער האָט איהר שטיל געזאָגט: „גוט מאָר
גען“. זי איז רויט געוואָרען, האָט איהם געוואָלט פריינדליך
ענטפערן, נאָר איידער זי האָט זיך צוגעקליבען, איז ער שוין
אריין אין מאשעס צימער.

— א מאַדנער לעהרער! — האָט לאַה געטראכט, בלייבענדיג
דיג ווידער אליין אין קיף — עס געהען אהער איבער פאר א
טאָג פינף לעהרער און אלע געהען דורכ'ן „פאראדנעם אריינגאנג“.
און ער געהט דורכ'ן קיף — עס פלאמט מיר דאָס
פנים... עס ווייזט אויס, אן איידלער יונגער מאן, און איהם ארט
דאָס גאָר ניט. ער מוז זיין, קענטיג, נישט קלוג: ער פער-
שטעהט ניט, אז דערמיט פאלט ער אין דעם „הערס“ אויגען.
מיַא די מאדאם איז דאָך א שטיק פלייש, זי פערשטעהט דאָך
גאָר נישט... איך וואָלט מיך נישט געשעמט, וואָלט איך עס
איהם געזאָגט... א גאנץ וואוילער מענש — זאָגט: „גוט מאָר-
גען“... ניט ווי אז אנדערער, — קוקט ניט אפילו אין יענע
זייט...

לאַה בעשליסט זיך, אז זי וועט איהם זאָגען, ער זאָל ניט
געהען דורכ'ן קיף, באלד אבער בעדענקט זי זיך, אז עס פאסט
ניט. און זי רעדט ארויס פאר זיך:

— וואס ארט עס מיר, פון וואנען ער געהט... א דאגה
מיינט! איך האב גרעסערע זארגן — נאך די קאטלעטען ניט צו
האקט...

לאה נעהמט זיך צוהאקען די קאטלעטען. זי פערטיעפט
זיך און לייגט אריין איהרע אלע געדאנקען דערין, נאך פון זאל
דערהערט זיך דעם לעהרער'ס קול — ער בייזערט זיך אויף
מאשען, לאה'ס געדאנקען נעהמען אן אבווענדונג. זי פער-
טראכט זיך וועגען נאך אנדערש:

— פינף לעהרער א טאג, וועה צו מיר! וואו נעהמט זיך
דאס ביי זיי. נאך קאסטען אפ די קינדער. אפילו פיאנע שפיע-
לען לערנט מען זיי... עס איז זיי פרעהליך אויפ'ן הארצען. מיין
קאפ-וועהטאג זיי, רבונו של עולם!...
— „אם — א מוטער“ — דערהערט זי ווי דער לעהרער
ערקלעהרט מאשען.

— וועה צו מיר, דערמאנט זי זיך פלוצים — נאך קיין
בריוועל אהיים ניט אָנגעשריבען שוין צוויי וואַכען. די מאמע
וועט דארטען ניט וויסען, וואָס איבערצוקלערען. איך קלויב זיך
אלץ צו בעטען עמיצען אָנשרייבען און פערגעס מיך — מלאכה,
ווי האַלץ, היינט בלי נדר, דארף מען עמיצען בעטען אָנשריי-
בען... וועט קאסטען א צעהנעריל...

זי בערעכענט, וואָס זי וועט הייסען שרייבען. ערשטענס,
דארף מען איהר שרייבען, אז איך האָב געמאכט א ניי קליי-
דעל און עס געהט זעהר צו מיר. צווייטענס, אז די ווירטהין
איז א מרשעת, נאָר איך שטעל איהר אויס דריי פייגען, זי וועט
נאָך ניט קריגען אזא קעכין ווי איך... ווייטער דארף מען איהר
שרייבען וועגען דעם יונגען שניידער, וואָס שרבנ'ט זיך צו
מיר...

ביי דעם דאָזיגען געדאנק ווערט זי רויט.
פע, דאָס וועט זי ניט הייסען שרייבען... מיאוס... אָט ווען
זי וואַלט אליין געקענט שרייבען, וואַלט זי וועגען דעם א סך

געשריבען: אלץ, אלץ... א מאמען מען מען אלץ אויסשרייבען.
א מאמע איז ניט קיין מאדאם, א מאמע, נישקשה, וועט ניט
לאכען...

„אז מען קען אליין שרייבען, איז א מחיה — קלערט זי
ווייטער — וואָס מען וויל און ווען מען וויל, און מען דארף
קיין „לאסקעס“ ניט האָבען. נאָר שוין פערפאלען — זיפצט זי —
שוין שפעט“.

זי געהמט זיך וויעדער צו דער ארבייט. אבער שוין מיט
וועניגער חשק: דער קאפ איהרער איז פול מיט'ן בריעה, וואָס
ניט אלץ וועט זי קענען דורך א פרעמדען אויסשרייבען, דאָס.
וואָס זי מוז שרייבען וועט בלייבען ביי איהר טיעף אין האַר-
צען און נאָך מעהר דערמיט, וואָס זי וועט שוין קיינמאָל, קיינ-
מאָל ניט קענען שרייבען...

זי ארבייט און זיפצט.

די לעקציון האָט זיך געענדיגט. דער לעהרער געהט שוין
ארויס, ער וויל עפענען די טהיר, נאָר דער פעררוקער האָט זיך
עפעס פעהאלטען, און ער קען ניט עפענען. לאה לויפט גע-
שווינד צו און שמייכעלט:

— מען האָט, קענטיג, דאָ אייך אזוי פערנעבען, אז איהר
טרעפט די טהיר ניט. אָט שוין!

— א דאנק! — שמייכעלט דער לעהרער.

„א זעלטענער מענש“, — טראכט לאה, — און ווי א בליץ
לויפט איהר דורך אין קאפ טאקי איהם בעטען א בריעה אָנצו-
שרייבען, נאָר איידער זי וויל עס ארויסרעדען ניט ער זיך א
נייג און פערשווינדט איילענדיגעהייט. — מאַרגען וועל איך
איהם בעטען, בעשליעסט זי.

אויף מאַרגען, פאר דער העברעאישער לעקציע, האָט לאה
געזעהן ווי די מאדאם מיט מאשען טהוען זיך אָן אויף ערגיץ

אוועקצוגעהן. דאָס האַרץ האָט אין איהר אָנגעהויבען צו זיך
נען פאר פרייד. „מיט א קלאַג אין די הייזער!“ — האָט זי זיי
אין געדאַנקען צוגעוואונשען. זי איז געווען צופרידען, וואָס זי
וועט קענען אונגעשטערט בעטען דעם לעהרער, שרייבען איהר
א ברעף.

אַז די מאדאַם מיט דער צוועלפיעהריגער מאַשען זיינען שוין
פארטיג געוואָרען, איז די ערשטע צוגעגאַנגען צו לאה'ן און האָט
געזאָגט.

— אז דער אידישער לעהרער וועט קומען, זאָלסטו איהם
זאָגען אז מאשע וועט זיך היינט ניט לערנען, זי געהט מיט
מיר אין געסט. זאָל ער ניט ווארטען, ער וועט די לעקציע אוועק
געבען אין א ליידניגער צייט.

— זאָג איהם, האָט מאשע פיעסטענדיג זיך, אונטערנעהאַל
פען, אז ער זאָל גלייך אוועקגעהן. אויך מיר א לעהרער!
— ניט געפעליע... — האָט לאה געוואָלט איבערקרימען
די נאָרטישער צולאָזענער מאשען, וועלכער זי האָט אין האַרצען
אַמת פיינד, נאָך זי האָט זיך איינגעהאַלטען.

— אז אָך און וועה — האָט לאה נאָך זייער אַרויסגאַנג
געפילזאָפירט — זי לאכט פון לעהרער, — יענער איז א זייד!
מיט אונגעדולד האָט זי געווארט אויף דעם לעהרערס קו
מען. זי איז אלע וויילע אַרויסגעגאַנגען אויף די טרעפ זעהן,
צו געהט ער.

און אז דער לעהרער האָט די טהיר געעפּענט איז זי איהם
געגאַנגען אַקעגען, ווי צו אן אלטען בעקאַנטען און האָט מיט
א ליבען שמייכל געזאָגט:

— אומזיסט אייער טרחה!

— וואָס איז?

— מאשע איז אוועקגעגאַנגען מיט דער מאַדאַם צו געסט
און האָבען געבעטען, אז איהר זאָלט ניט ווארטען.
דער לעהרער האָט פריי אן אַטהעם געטהאָן.

— א דאגה אייך — האָט לאה געשמייכעלט — וועט
איחר האַבען א לעדיגע שטונדע.

דעם לעהרער איז געפעלען געוואָרען איחר פרעהליכער און
דרייסטער טאָן: „זי איז שוין ניט קיין באַבע!“ — האָט ער
געטראַכט — „קליגער פאַר די מאַדאַם און שעהנער איז זי
אודאַי“. אזוי טראַכטענדיג, איז ער געבליבען א ווילע שמעהן
אונענטשלאָסען ביי דער טיהר.

— אז איך וואָלט מיך ניט געשעמט, — האָט זיך לאה גע-
ווענדט צו איהם — וואָלט איך אייך עפעס געבעטען.

— אַד, מיט'ן גרעסטען פערנגניגען — האָט דער לעה-
רער פריינדליך געשמייכעלט — זאָגט וואָס.

לאה האָט גלייך ניט געקענט אויסרעדען איחר בקשה, זי
האָט אַראַבגעלאָזען די אויגען אויף די ערד, ווי זי וואָלט זיך
מיט דער פאָדלאַגע וועלען מיט זיין.

דעם לעהרער האָט די ביטע שטאַרק פּעראַינטערעסירט. און
ניט וואַרטענדיג אויף איהרע דייטליכע ווערטער האָט ער וויער-
דער געפרעגט:

— זאָגט שוין וואָס, שעמט זיך ניט.

— א נאַרישקייט — האָט זי געענטפּערט, שוין אויפּהוי-
בענדיג די אויגען פון דער ערד און פּערקוקענדיג זיך אויף אַ
פּאַן וואָס איז געהאַנגען אויפ'ן וואַנד קעגען איהר.

— אויב אַ נאַרישקייט, דאַרף מען טאַקי ניט, — האָט
דער לעהרער געלאַכט.

— איך האָב געוואָלט שרייבען א בריעף צו דער מאַמען —

האָט זי קוים ארויסגערעדט, רויט ווערענדיג.

— דאַס גאַר! — האָט דער לעהרער אויסגערופען, — און

איך האָב געמיינט, גאַט ווייסט וואָס, וואָס זשע האָט איהר זיך
אזוי געשעמט?

ט'ווייס? ... — האָט לאה שטיל, ווי פאַר זיך גערעדט —

מיר דאכט זיך, אז עס איז ניט אזוי שעהן, אז מען דארף אַן-קומען צו א „צווייטען“ שרייבען א בריעף.

— אודאי, — האָט דער לעהרער שוין ערענסט געזאָגט און אזוי ווי צורייצט — אודאי דארף מען אליין קענען שריי-בען, — יעדער מענש דארף קענען, נאָר וואָס זענט איהר שול-דיג? שולדיג זיינען אנדערע?...

— אנדערע? — האָט לאַה זיך פּערוואַונדערט און אויס-געשטעלט די אויגען אויפ'ן לעהרער. — איך בין אליין שולדיג, צו מיין מזל איז שולדיג... איך וואָלט האָבען מזל, ווי לייטישע קינדער, וואָלט מען מיך אויך יונגעהייט געלערנט. ניט אלע, מיין פריינד, ווערען אבער געבאָרען אין איין מזל, ווער עס האָט פינף לעהרער און ווער אפילו ניט איינעם, מסתמא דארף דאָך אזוי זיין...

— דארפֿען דארף אפילו ניט זיין אזוי... — האָט דער לעה-רער איראָניש געשמייכעלט.

ער האָט אבער א קוק געטהאָן אויף לאַה'ן, ווי טרויריג זי איז געוואָרען, און זיין הארץ האָט געדריקט פאר מיטלייד, „א מענש, און אנוויסענד ווי א בהמה“! — האָט ער געטראַכט.

און פלוצים איז ביי איהם געבאָרען געוואָרען א געדאנק: ער וועט זי לערנען...

— „לערנען זי, לערנען — לערנען! — האָט איהם דער געדאנק פול געמאכט זיין נאנצען וועזען.

ער איז בענייסטערט געוואָרען פון'ם געדאנק און האָט איהם גלייך ארויסגעזאָגט:

— איהר ווייסט, אז אויב איהר פוילט זיך ניט, וואָלט איהר נאָך איצטער זיך אויך געקאָנט אויסלערנען שרייבען.

— פוילען זיך? — האָט לאַה אַבגעשלאָגען מיט פייער — וואָס רעדט איהר? קאָכען, וואשען, רוימען א נאנצען טאָג פאר פּרעמדע פויל איך מיר ניט, און פאר זיך אליין, לערנען זיך

שרייבען וועל איך מיר פוילען? זאגט בעסער — איך האב קיין צייט ניט.

— א נאנצען טאג הארעוועט איהר דען?
— וואס דען האט איהר געמיינט — אומזיסט דען נעהמט מען געלד?

דער לעהרער האט זיך פערטראכט, האט א זיפץ געטהאן, פערקנייטשט דעם שטערן און האט ענדליך געפרעגט.
— אפילו א שעה אין טאג קענט איהר ניט אברייסען?
— איך וועל אייך זאגען דעם אמת — האט לאה טרוי-ריג געענטפערט — א שעה אין טאג וואלט איך, ווי עס איז געדענט אברייסען, נאר דער קאפ מיינער איז מיר ניט דערביי און די הענד וועלען גאר ניט געהן, מען האט דאס גאנץ לעבען צו טהאן מיט טעפ און לעפיל, מיט א בעזעס און נאך אזעלכע גראבע ארבייט.

— נישקשה: איך וועל אייך אויסלערנען — האט דער לעהרער איהר פערזיכערט — א מענש איז ניט קיין חיה:
— אויב איהר ווילט אזוי פריינדליך זיין און לערנען מיד, וועל איך מיט'ן גרעסטען פערגניגען... א קלייניגקייט קענען שרייבען!... איך בין אזוי מקנא, ווער עס קען שרייבען...
דער לעהרער האט בעמערקט, ווי איהר שטים ווערט פערשטיקטער און אין איהרע אויגען האבען זיך טרעהרען בעווייזען.

„אריבע מענשען“ — האט ער געטראכט — אזעלכע קליינע פערלאנגען פאר אזעלכע שווערע ארבייט!... און דאס ווערט נאך אויך ניט ערפילט — אונדאנקבארע, מאוסע וועלט!“... ער האט געפיהלט זיך, ווי שולדיג קענען איהר און האט געזוכט ווערטער צו פערגלעטען זיין שולד.
— זייט רוהיג, איהר וועט נאך קענען! — האט ער זי געטרייסט — אלע טאג וועל איך אייך לערנען א שעה. ווען האט איהר צייט?

— 10 א זיינער אָווענד קען איד שוין זיין לעדיג — האָט זי שוין אביסעל פרעהליכער ווערענדיג, געענטפערט — וואו וועלען מיר זיך אבער לערנען? דאָ קען איד ניט, די מאדאם וועט זיך בייזערן, זעהר א וואוילע מאדאם, אזא יאָהר אויף איהר...

— איד וואוין אין א בעזונדער צימער — האָט דער לעהר רער פאָרגעלעגט — איהר קענט קומען צו מיר...
לאַה אין אביסעל רוט געוואָרען. זי האָט זיך שיער ניט ארויסגעחאפט:

— „ניין מיר זיינען ניט פון דעם סאָרט דיענסטען“. אבער אז זי האָט א קוק געטהאָן אויפ'ן לעהרערס פנים, אריינגע-קוקט אין זיינע טיעפע, שווארצע פערטראכטע אויגען, איז פון איהר יעדער חשד אראַבגעפאלען, און זי האָט איינגעשטימט. נאָך דעם האָט איהר דער לעהרער דעם בריעה געשריבען. לאַה האָט געקוקט, ווי גיך די פּעדער איז געפלויען איבער'ן פּאַפיר, און האָט זיך געוואונדערט, ווי פון איהר וואָרט, וואָס יי זאָגט אַרויס פּערשעמט, שטויסט ער זיך אלץ און שרייבט אָן דערפון צעהן ווערטער, און אזוי גלאַט, שעהן, אזוי ווי אין א ביכעל, וואָס מען לייענט שבת.

— הלואי וואָלט איד געקענט האַטש א הונדערט חלק פון איהם! האָט זי אין האַרצען שטיל צוגעוואונשען זיך, און האָט א זיפץ געטהאָן.

אויף מאָרגען איז לאַה געקומען צו בערקסאָהן אויפ'ן קווארטיר. ער האָט זי פריינדליך אויפגענומען, האָט זי אוועק-געזעצט ביי דעם טישעל און האָט אָנגעהויבען צו לערנען.
— די פּעדער האַלט מען אזוי — האָט ער פּערשטעהן גע-געבען — איהר זעהט? — אין די דריי פינגער פון דער רעכ-טער האַנד. איהר פּערשטעהט?

— איך פערשמעה, — האָט לאה דערשראָקען געענט-
פערט. זי האָט נאָר נישט פערשטאַנען, קוקענדיג, ווי דער
לעהרער האַלט די פּעדער אין האַנד. איהר האָט זיך געדאַכט,
אז דאָס איז אזוי שווער, אז זי וועט עס קיינמאָל ניט קענען.
— נו, נעהמט!

זי האָט אריינגענומען די פּעדער אין איהרע גראָבע פּער-
האַרעוועטע פינגער. די הענד האָבען זיך איהר געטרייסעלט.
— אביסעל העכער.

זי האָט גענומען העכער.

— אָט אזוי! יעצט פּרופּט מאַכען איין „אַלף“, איהר
זעהט, ווי איך מאַך — א האַלבע קייקעלע, נאָך דעם אַ פּאַס-
קעלע.

לאה האָט אוועקגעשטעלט די פּעדער אויפ'ן פּאַפּיער און
האָט געוואַלט אָנהויבען פיהרען דעם בוכשטאַב, נאָר די פּעדער
האָט זיך אריינגעהאַקט טיעף אין פּאַפּיער און האָט זיך בשום
אופן ניט געוואַלט אַ ריהר געבען ווייטער.

— עס געהט עפעס ניט... האָט זי שעמעדיג געמורמעלט.

— עס וועט געהן — האָט זי דער לעהרער געטרייסט —

דריקט ניט אזוי די פּעדער, מען דאַרף נישט מיט כּח. אָט אזוי
איהר זעהט, — האָט ער איהר געוויזען, צונעהמענדיג די פּעדער
פון איהר האַנד און מאַכענדיג אַליין אַן „אַלף“.

לאה האָט זיך גוט צוגעקוקט. איהרע אַלע פּעהיגקייטען פון
מח האָט זי אינ'ם קוקען אריינגעלעגט.

זי האָט וויעדער גענומען די פּעדער און האָט שוין פון אוי-
בען געהאַלטען און האָט געוואַלט לייכט פיהרען איבער'ן פּאַ-
פּיער, נאָר די פּעדער האָט ביי איהר אַ שפּרונג געגעבען און האָט
ניט געוואַלט בשום אופן מאַכען דאָס האַלבע קייקעלע.

עס איז שווער צוגעגאַנגען.

דער לעהרער האָט שיער דאָס געדולד ניט פּערלאָרען, און

קיין האלבע קייקעלע ווי עם געהער צו זיין, האָט זי נאָך ניט געמאכט.

— „היינט א גימל, א לאנגער פא, האָט ער מיט שרעק גע-
טראכט — היינט אויסלעגען? ... גאָט מיינער!
ער איז אומגעגאנגען איבער'ן צימער מיט גיכע טריט. לאה
האָט דערווייל געפיהרט מיט דער פּעדער.
ער איז צוגעגאנגען א קוק טהאָן. איין אַלף האָט אזוי קאָ-
מיש אויסגעזעהן, אז אויפ'ן לעהרערס פנים האָט זיך בעוויזען אַ
ביטערער שמייכעל.

— שלעכט! — האָט לאה פּערצווייפעלט אויסגעשריען —
עס געהט נישט — איד וועל ניט קענען! פּערפאלען שוין! ...
זי איז געווען בלייד, דערשראָקען און שטארק אראָבגעפא-
לען. זי האָט געקוקט אויפ'ן לעהרער מיט בליקען פון א חולה
אויף א דאָקטאָר, ווען דער חולה פיהלט, אז ער האלט שמאָל,
און ער וויל האַמטש זיך טרייסמען מיט דעם דאָקטאָרס פאלשער
הבטחה.. דער לעהרער האָט עם פּערשטאנען און ער האָט זי
געטרייסט:

— נישקשה, איהר וועט זיך אויסלערנען...
זיין קול האָב אבער געקלונגען מיט ספיקות, און לאה האָט
עם געפיהלט...

— שוין שפעט! ... האָט זי געזיפצט.
דער לעהרער האָט געשוויגען, און לאה האָט זיין שווייגען
אַנגענומען פאר א בעשטעטיגונג, דאָס האָט זי נאָך פּערצוויי-
פעלטער געמאכט, און זי האָט הויך מיט גאָל ארויסגערעדט:
— פּערפאלען שוין, אומזיסט מיין טרחה, אז מען געפינט
זיך פון 10 יאָהר אָן אין פּרעמדע הייזער, אין איידעלע גבירת
שע הייזער, ווערט מען אזוי פּערגרעכט, אז מען קען שוין איי-
דעלער ניט ווערען... איד וועל שוין ניט קענען שרייבען! ... אויף
מיר ווארטען איז קיך די טעפ מיט'ן בעזעם. דעם בעזעם איז
מיר לייכטער צו האלטען...

דער לעהרער האט זי פערשעמט אַננעקוקט און האט ניט
געפונען קיין ווערטער זי צו בערוהיגען.
— ס'וועט זיין גענוג! — האט זי אויפשטעהענדיג זיך
געווענדעט צום לעהרער — איך דאנק אייך פאר אייער נוט
הארץ. איך וועל שוין זעהן שפעטער מיינע קינדער לערנען שריי-
בען... איך בין שוין פערפאלען...

אָט דאָס איז דאָס.

עס זיינען דאָ אזוי פיעל טעאָריען, אזוי פיעל אנשויאונג-געזען, אזוי פיעל וועגען, און מאַקס האָט ניט געוואוסט קיינמאָל די ריכטיגע טעאָריע, ניט געהאט קיין שטענדיגע אנשויאונג, און וואָס אנבעטרעפט דעם וועג, האָט ער שטענדיג געבלאָגן-דושעט...

צום ערשטען איז ער געווען א רעוואָלוציאָנער. ער איז דעמאָלט אלט געווען א יאָהר אכטצעהן. גרייט אוועקצוגעבען זיין לעבען און פרייהייט אבי צושטעלען דאָס פּעקעל פּראָקלאַ-מאַציעס צום געהעריגען אָרט. די אלערליי מינים פּראָקלאַמאַ-ציעס זיינען געווען געשריבען אין אן ערהאַבענעם טאָן, און מאַקס האָט זיי אלע געקענט אויסוועניג. ניט זייענדיג אליין קיין ארבייטער, האָט ער געוואוסט די טרויעריגע זייט פון יעדער פּאַד, געקעמפּט פאר פּערבעסערונג. ניט האָבענדיג קיין אינערליכע בעציהונג צו די אינטערעסען פון די ארבייטער, האָט ער זיך דאָך איינגעשמועסט, דאָ געלאָזט זיך בעאיינפלוסן סען, אז זיי, נאָר זיי געהען איהם אָן. די איבריגע מענשען, ניט קיין ארבייטער, זיינען א צוגעשטעפּטער מין, וואָס פּלאַנטערן זיך סתם אונטער די פיס און וועלכע מען דארף בעזייטיגען... די דאָזיגע טעאָריע האָט ענדליך געפלאַצט. געוויס האָט ער די ארבייטער לאַגע אויך נאָכדעם גענומען צום האַרצען, ביי גרויסע סטריקען זיך געערגערט און געשטאַנען אויף דער זייט פון די שוואַכע. אָבער דאָס אליין האָט איהם שוין ניט אין גאַנצען בעהערשט. עס זיינען דאָ נאָך פּראַנען, וואָס בעאונג-רוהיגען איהם. ווער זיינען בכלל מענשען? וואָס קעמפּען זיי אזוי, אָן שטאַרבען וועלען זיי דאָך אלע. און אויסער דער

פראגע, וואס איז געווען פון די געפעהרליכסטע, איז דאך דא
נאך א פראגע: וואס איז אזוינס גערעכטיגקייט און פון וואגען
ווייס ער וואו זי ליעגט — אויף וועמעס זייט.

מיט אזוינע פראגען אין קאפ קיהלען זיך די הייסעסטע
געפיהלען און מאקס האט דערשפירט אז וואס פולער עס ווערט
איהם אין קאפ, אלץ לערער ווערט אין הארץ... דאס איז צו
געפעהרליך!

שפעטער אביסעל האט אין איהם ערוואכט דער מאן. זי
האט געהאט בלויז אויגען און איז געווען שלאנק. געוויס איז
ער פערליעבט. איצט געהט איהם געוויס די גאנצע וועלט ניט
אז. די וועלט איז זי. ער מוז בעהערשען די וועלט!
ער האט זי בעהערשט.

זי האט זיך געלאזט בעהערשען אזוי לייכט. ער האט זיך
קיינמאל ניט פארגעשטעלט, אז ליעבע איז אזוי ניט דויערהאפט.
געוויס איז זי איהם נאך אלץ אנגענעהם, אבער אט פערנעהט א
פאר מאנאט און ער האט מיט איהר ניט וואס צו רעדען.
לחלוטין נאך נישט!

ניין, ליעבע איז ניט דער עיקר!

מען דארף ווייטער זוכען, זוכען.

די וועלט איז דאך אזוי גרויס און דערווייל איז ער נאך
פריי. ער קען נאך וועהלען. ענדליך וועט ער דאך געפינען
דאס ריכטיגע. דאס וואס איז אבסאלוט אמת.

און מאקס האט גענומען וואנדערען פון איין לאנד אין
דעם צווייטען, פון איין וועלט טייל אין דעם צווייטען. ער האט
געשטיגען אויף בערג, געפאָהרען אויף שיפען: אה, עס איז דאך
אלץ ניט דאס...

ענדליך איז ער מיער געוואָרען, זיך בעזעצט אין א שטאָרט.
דארט א שטעל געקראָגען און אנגעהויבען צו לעבען ווי אלע.
ער האט זיך אָבער ניט צופריעדענגעשטעלט, געוואָרט
אלץ אויף עפעס, וואָס דארף נאָך קומען און וועט מוזען קומען.

דאס ריכטיגע, דאס שטענדיגע, דאס וואס בערוהיגט דעם נייסט, ער זאל ניט רופען ערגעץ אנדערס...
 און דערווייל האט זיך מאקס וויעדער פערליעבט, דאס דאזיגע מיידעל איז שוין געווען נאך אן אנדערס. גלייך האט זי אָנגעהויבען רעדען פון תכלית.
 — יא, מאקס, מיר וועלען אין ניכען חתונה האָבען...
 — געוויס...

און די ערשטע צייט נאָך דער חתונה האט ער אלץ ניט גע-
 גלויבט, אז ער איז שוין פערטיג. צו עפעס האט נאָך איהם גע-
 צויגען. איהם האט זיך ניט געגלויבט, אז דערמיט איז שוין
 אלעס געענדיגט. וואו איז דער ציעל? דאס לעבען איז דאָך ניט
 אזוי איינפאך.

איינמאָל איז ער געקומען אהיים. דאס יונגע ווייבעל האט
 איהם בעגעגענט מיט אן אונרוהיגען אָבער גליקליכען שמייכעל
 און האט זיך גלייך אוועקגעלעגט אין בעט.
 אין אייניגע שטונדען ארום איז אין הויז געווען א דאָקטאר,
 אן אקושערקע. זיי האָבען געגעבען בעפעהלען און מאקס איז
 געווען געהאַרכזאם, ווי א קינד.

באלד האט זיך דערהערט א געשריי. עפעס אן אַנזאג. מאקס
 האט זיך אָנפאנגט דערשראָקען, באלד אבער איז ער צו זיך
 געקומען, צוגעלאָפּען צום בעט, ארויפגעפאלען דער פרוי אויפ'ן
 האַלז און זיך קוים איינגעהאלטען פון וויינען.
 — איהר זייט געוואָרען א טאטע! — האט דער דאָקטאר,
 פון זיין זייט איהם גוטמוטיג אָנגעזאָגט.

מאקס האט זיך אויפגעשטעלט, צוגענאנגען צום פענס-
 טער און ארויסגעקוקט אין דרויסען. א פערד האט געשלעפט א
 שווערען וואָגען און א מאז איז הינטען נאָכגענאנגען און גע-
 שטופט. די גאס האט גערוישט און געהאוועט, געארבייט פאר
 עפעס, וואָס האט א ווייטען און אונבעוואוסטען ציעל.

אָבגעהענדיג צוריק פון פענסטער, איז מאַקס שמעהן גע-
 בליבען אין מיטען צימער. וויעדער צוגעגאנגען צום בעט, וואו
 די קינפעטאָרין איז געלעגען מיט אַ בלאַסען געזיכט און מיט אַ
 גליקליכען שמייכל אויף די בלוטלאָזע ליפּען.
 מאַקס האָט זיך אָנגעבויגט צו איהר, אַ קוש זי געגעבען
 און געמורמעלט:

— איד ווייס שוין אלעס...

— וואס? האָט זי קוים געפרעגט.

ער האָט זיך געווענדעט צו דער זייט, וואו די אַקושערין

האַט געוויקעלט דאָס קינד און געענטפערט:

„אַט דאָס איז דאָס...“ דערביי האָט ער אַ מאַדנעם שמיי-

כל געגעבען.

און גלייך איז איהם אלץ קלאַר געוואָרען...

ער און יענער.

ווען זוסמאן פלעגט אמאל פאר זיך אליין דורכבלעטערן דאס אבגעלעכטע לעבען, פלעגט ער דאס רוב בלייבען צופרייע-דען. קיין פערפלעקטע בלעטער האט ער ביי'ן בלעטערן נישט געפונען. יעדער טאג, יעדע וואך, יעדער מאנאט האט געהאט א געוויסע קלאהרקייט, און בכלל איז דאס לעבען געווען א שעהנס און א ריינס, אהן דעם מינסטען סקאנדאל, אהן דעם מינדסטען שפור פון ערנידעריגונג.

און זוסמאן איז געווען זיכער, אז ס'איז ניטא קיין איין מענש, צווישען זיינע נאָהענטע, וואָס קענען איהם פערזענליך און צווישען די ווייטע וואָס האָבען זיין נאָמען בלויז געקענט פון זיין פילאָזאָפיש-עטישער טהעטיגקייט — וועלכע איז, איב-ריגענס, געווען זעהר בעשיידען, — וואָס זאל רעדען וועגען איהם א שלעכט וואָרט. זוסמאן האָט דאָס גאנצע לעבען זיינס זיך געהיט פון שלעכטס.

עס זיינען געווען צייטען, ווען די נויט, מאנגעל און אמאל הונגער האָבען איהם געדריקט און געבויגען ביז צו דער ערד, איבערהויפט אין די ערשטע יאהרען, ווען ער האָט אָנגעהויבען צו שאַפען, אָבער ער האָט זיך ניט געבויגען, קיין מאל ניט דערצעהלט קיינעם פון די וואַכעדיגע קליינליכקייטען, ניט נאָר נישט געפאָדערט אויף פערשיענענע אופנים, ווי עס וואָלט זיך געפאסט לויט זיין טהעטיגקייט, נאָר אפילו קיין אַנצוהערעניש ניט געגעבען, אז ער געפינט זיך מאנכעס מאל אין נויט.

וואָס אנבעטרעפט פרויען, האָט ער קיינמאל ניט געוואלט געווינען א פרוי א דאנק זיין נאָמען, וועלכער איז אין געוויסע קרייזען געווען שטארק געשעצט און זיי האָבען געזוכט זיין

פריינדשאפט. שטענדיג בייגעשטאנען דעם נסיון. עם זיינען געווען פעלע, ווען א יונג מיידעל פלעגט אַנצינדען זיין הארץ, אָבער דער עטישער געפיהל האָט אימער גובר געווען און ער האָט זיך אליין בעזיעגט, טראַכטענדיג:

— לאָס איד ניט האָבען אויף מיין געוויסען די אונשולד פון א שעהנער יונגער מיידעל.

אזוי זיינען פערלאָפּען פיעלע יאהרען פון זיין ריינעם און שעהנעם לעבען. צופריעדען מיט זיך אליין איז ער אמאָל גערעכטען ביי זיך אין בעשיידענעם צימער און זיך איבערגעגעבען זיינע קלאָהרע געדאַנקען. פלוצים האָט אימיצער אָנגעקלאָפּט אין טהיר. ער האָט אויסגערופּען: אריין!

אויפ'ן שוועל האָט זיך בעווייעזען א מאַן אין איין עלטער מיט זוסמאַנען און האָט זיך פאַרגעשטעלט, אלס אַ לעזער און פערעהרער.

זוסמאַן האָט איהם פריינדליך אויסגעצויגען די האַנד און געבעטען זיצען.

דער אונבעקאַנטער איז געזעסען, בעטראַכט זוסמאַן'ען און זיך ווי געוואונדערט. און דערביי געשמייכלעט בעהאַלטע-נעהייד.

ענדליך, נאָך אַ קורצען, ניט-געבונדענעם געשפרעך האָט דער אונבעקאַנטער זיך אָנגערופּען:

— איד קוק אויף אייך, ה' זוסמאַן, און קען מיר נישט אַבוואונדערען: וויאָ אזוי איהר האָט זיך געענדערט.

— וואָס הייסט? איהר האָט מיר דען געקענט פערזענ-ליך?

— אַ, געוויס! האָט דער אונבעקאַנטער אויסגעשריען!
מיט פּונפּצעהן יאהר צוריק זייט איהר געווען ביי אונז אין שטאָרט... איד האָב אייך זעהר נאָהענט געקענט...

— ביי אייד אין שטאָרט? ... האָט זוסמאן זיך פער-
דרושט פון יענעם ווערטער — איך בין אין אייער שטאָרט אין
מיין לעבען ניט געווען. איהר האָט א טעות, מיין ליעבער פריינד.
דאָ האָט דער אונבעקאנטער א שמייכל געטהאן און זיך
אַנגערופען:

— מעגליך, אז אייד איז ניט אנגענעהם צו דערמאָהנען
יענע צייט. זי איז זיכער ניט געווען די גליקליכע צייט פון אייער
לעבען...

— איך פערשטעה אייד באמת נישט... אין זוסמאן ער-
שטוינט געוואָרען — איך פערזיכער אייד אז איך בין אין אייער
שטאָרט קיינמאָל ניט געווען...

— אד! — האָט דער אונבעקאנטער ווי שוין ביזן ווע-
דענדיג אויסגעשריען. איך אליין האָב דעמאָלט מיט אייד ארום-
געפיהרט זיך א גאנצען מאָנאַט... איהר זענט געווען אין א זעהר
קריטישער לאַגע...

— מיין הערר! איז זוסמאן קעגען זיין כאַראַקטער ביזן
געוואָרען — איהר פערגעסט זיך! פון מיין קריטישער לאַגע
האָט קיינער קיינמאָל ניט געוואוסט... בפרט, אז אין אייער
שטאָרט בין איך קיינמאָל ניט געווען...

— נאָך ווי געווען... האָט יענער זיך געהאלטען פעסט...
איך האָב צונויפגענומען פאר אייד ביי בעקאנטע א געוויסע
סומע, איהר זאָלט זיין אין שטאָנד אוועקפאָהרען... אבער איהר
האָט, אנשטאט אוועקצופאָהרען, דאָס געלד פארשווענדעט אויף
א לייכטזיניג מיידעל און וויעדער אונז געבעטען אז מיר זאָלען
אייד העלפען... יא, איך געדענק עס גוט! עס איז געווען פונקט
מיט פונפצעהן יאָהר צוריק!...

דער זיכערער טאָן פון דעם אונבעקאנטען האָט ענדליך
זוסמאן'ען איבערראשט. איז דאָס מעגליך, אז ער זאָל אויס-
טראכטען פון קאָפּ אזוינע זאכען... עס מוז דעריין שטעקען
עפעס א מיספערשטענדעניש...

— מיין הערר... אפשר האט זיך ווער אויסגעגעבען פאר מיר... איד בין דאך אין אייער שטאָרט קיינמאל ניט געווען... בעטראכט זיך.

— הם.. האט דער אונבעקאנטער גענומען בעטראכטען זוסמאנען. עפעס איז דא ווירקליך נישט גלאט... דעמאלט האט איהר געהאט שווארצערע אויגען...

— איהר מיינט יענער האט געהאט שווארצערע אויגען. איד האב אימער די זעלבע אויגען געהאט...

— הייסט עס, אז דאס האט איינער זיך אויסגעגעבען פאר אייך! איז ענדליך דעם אונבעקאנטען קלאהר געוואָרען.

— זיכער! האט זוסמאן בעשטעטיגט. איד בין אין אייער שטאָרט קיינמאל ניט געווען.

— אה, מיין נאָט, וואָס פאר א העסליכער מענש יענער איז געווען... מיר זיינען פון איהם קוים פטור געוואָרען... האָט דער אונבעקאנטער געזאָגט.

— א העסליכער מענש, זאָגט איהר? האָט זוסמאן אויסגע- קרעכצט — און איהר האָט געמיינט, אז דאָס בין איך, זוסמאן... — ניט נאָר איך, מיר אלע... פונפצעהן יאָהר לעבען מיר אונטער דעם איינדרוק, אז איהר האָט זעהר ניט שעהן זיך בענאנען ביי אונז אין שטאָרט... ענדליך פרעהט מיר וואָס דאָס זייט איהר ניט א י ה ר געווען... אז אנדערער... עס פרעהט מיך ווירקליך! — האָט דער אונבעקאנטער געזאָגט נאָך אמאָל פאר'ן געזענען זיך און איז נאָך דעם, ווי ער האָט זיך ענטשולדיגט — ארויס.

* * *

זוסמאן איז געבליבען אליון. די ענטדעקונג, וואָס דער אונבעקאנטער האָט איהם געמאכט, האָט איהם אין גאנצען אויפגעטרייסעלט. עס האָט ניט געהאָלפען זיין גאנצער קאמפף גענען שלעכטס און זינד. דאָס וואָס ער האָט פיעל מאָל געוואָלט

בענעהן און איז ניט בעגאנגען, האָט עס מיט אזא גרינגען גע-
מיטה געטהאָן אן אנדערער אויף זיין נאָמען... היינט וואָס איז
דער חילוק?

און ווער ווייס — האָט ער זיך ווידער געגריבעלט — צו
לעבט נאָך ערגעץ ניט דער מענש אין אנדערע שטעט, לענדער
און וועלט־היילען און טהוט אויף זיין נאָמען די ערגסטע נאַ-
כען, אין דער צייט, וואָס ער אליין קעמפפט שטענדיג מיט'ן
יצר הרע און קומט אָפּ. ווען ער, זוסמאן, ליידעט אמאָל די
גרעסטע נויטה, אבי זיין שטאַלץ זאָל ניט געבראַכען ווערען,
לעבט יענער געמיינער קערל אין רחבות; אין דער צייט, וואָס ער
אליין האַלט זיך אָפּ אַגריהרען מיט א פינגער א פרויען־געזיכט,
פראוועט דאָרט יענער די ווילדעסטע ארגיען...

— מיין נאָט! — האָט זוסמאן ענדליך פון א גרויסע וועה-
טאָג אויסגעשריען — עס איז דאָ אונמעגליך ווייטער אזוי צו
לעבן. די זינד, וואָס איך טהו קיינמאָל ניט, טהוט פאר מיר
אן אנדערער. הייסט עס, אז מיין גאנצע האַלטען זיך אין די
צוואנגען פון מאַראל און עטישע לעהרען אין געווען אומזיסט...
עס איז דאָ א יענער, וועלכער טהוט עס פאר מיר, אויף מיין
נאָמען סיי ווי סיי...

און זוסמאן האָט ענדליך זיך איבערצייגט אז קוים אין דאָ
זינד אויף דער וועלט איז אונמעגליך צו לעבען שעהן, ווייל
ער און יענער איז איינס און דאָס זעלבע...

ווייל ער איז
און יענער איז

ווייל ער איז

און יענער איז

ווייל ער איז

און יענער איז

די האנד.

אויב ביי אלע געשפרעכען ביי אמאליגע מענשען פלעגט מען ענדליך ארויפגעהן אויף דער טעמע פון טויט, איז מען אין דעם קרייז פון די עטליכע יונגע לייט, וואס פלעגען זיך אפט צו זאמענטרעפען, דוקא אנשטאט אויפ'ן טויט ארויפגעקומען אויף דער ליעבע.

צי דער געשפרעך איז געווען וועגען ליטעראטור, צי וועגען מאלעריי, צי וועגען פאליטיק, פלעגט שוין דער געשפרעך ווי פון זיך אליין — ארויפגעשלעפט ווערען וועגען ליעבע.

דאס איז געווען א קרייז פון אינטעלעקטועל-ענטוויקעלטע יונגע לייט, א פאך צווישען זיי מיט בעדייטענדע ערפאהרונגען אין לעבען און איבערהויפט טאקע אין דער ליעבע. איינער פון די פאך איז געווען אזוי צו זאגען, א גליקליכער, וואס אנבע-טרעפט ליעבע זאכען. וועגען זיינע ליעבע-אוואנטיורען זיינען אומגעגאנגען לעגענדען און כאטש א סך האט מען וועגען איהם איבערגעטריבען, האט דאך דער דאזיגער, ווירקליך אינטערע-סאנטער יונגער מאן מיט בלויע, פער-חלום'טע אויגען, כאטש מיט א שארפען און דורכדרינגליכען בליק, — פיעל שעהנעס און אינטערעסאנטעס דורכגעמאכט און איז נאך געווען אין פולער קראפט נאך שענערעס און אינטערעסאנטערעס דורכצומאכען.

צו זיינע עפיוזאדען פלעגט מען זיך דערפאר צוהערען מיט מעהר אויפמערקזאמקייט. דאס ווערט דא בעמערקט דערפאר, ווייל דער דאזיגער קרייז פון יונגע לייט איז בעשטאנען פון העכסט אימפולסיווע כאראקטערען, און ניט אזוי לייכט פלעגט וועמען אנקומען צו דערצהלען ביז'ן סוף א וואסער עם איז פאקט, אז א צווייטער זאל איהם ניט וועלען איבערשלאגען.

מיט נאך א מעהר אינטערעסאנטערען. ווען אבער ער פלעגט אנהויבען צו דערצעהלען פלעגט מען איהם נאך די ערשטע דריי פראזען, שוין אויסהערען מיט פערכאפטע אטעמט. די גרעסטע אויפמערקזאמקייט איז איהם געשענקט געווארן רען, ווען דער קרייז פון יונגע לייט איז ביי א געוויסען גע- שפרעך ארויפגעקומען אויף דער טעמע פון פרויען-שענקייט. — אויף שעהנקייט — האט דאן דער „ערפאהרענער“ אָנגעהויבען, און אלע זיינען שוין שטיל געוואָרען — אויף שעהנקייט מיר א צו קאַנסערוואטיווען בליק. דאָס ערשטע וואָס מיר שעצען אב אין א פרוי איז אוינען. געוויס זיינען אוינען די הויפט צוציהונגס־קראפט פון א פרוי. אָבער מיר דארפען. פריינד, ניט פערגעסען, אז א פרוי קען א מאָל האָבען דוקא ניט קיין בעזונדערע שעהנע אוינען און זאָל האָבען א רייז, לאָמיר זאָגען מיט איהר שעהנער, ווייסער, הויכער האַלז. איך האָב מיך שוין אמאָל פערליעבט אין א האַלז ביז איבער די אויערן. אבער די שטארקסטע לייעבע מיינע איז געווען אין א האנט, און וואָכענלאנג האָב איך די דאָזיגע האנט געליעבט מיט אלע פּי- בערען פון מיין נשמה, נאָך איידער איך האָב די פרוי אינגאנצען געזעהן.

געוואוינט האָב איך דעמאָלט אין א צימער, וואָס די פינסט־ טער האָבען ארויסגעקוקט צו א הויף. אין די הייסע זומערדיגע נעכט איז מיין בעט געשטאַנען געבען פענסטער און אויפשטער הענדיג איינמאָל אין דער פרייה און ארויסקוקענדיג דורכ'ן פענסטער צום הויף, זעהן ווי האַלט עס מיט דער זון — ווייל גראד איז אין יענער צייט מיין טאַשען אוהר פערדאַרבען גע- וואָרען — האָב איך בעמערקט ווי אויפ'ן אונטערשטען געזימט פון דעם אָפענעם פענסטער פון דעם ענטקעגענענדיגען צימער איז אראַבגעהאנגען א האנט. איך האָב מיך גלייך משער געווען, אז אויך איז יענעם צימער שטעהט ביים פענסטער א בעט און די האנט געהערט צו דער שלאָפערער פערזאָן, וועלכע האָט זיך

אודאי ערשט אויפגעכאפט און האָט די האַנט ניט ווילענדִיג אַראָבעגלאָזט דורכ'ן פענסטער.

אַבער אז איך האָב דעם צווייטען פריהמאָרגען אַרויסגעקוקט דורכ'ן פענסטער, האָב איך די דאָזיגע האַנט ווי דער געזעהן. געווען איז זי שוין אַרויסגערוקט אַביסעל מעהר. כמעט ביז'ן עלענבויגען. דאָס מאָל האָט מיך די האַנט שוין מעהר פּעראַינטערעסירט. איך האָב שוין געזעהן בעשיינפּערליך, אז די האַנט געהערט צו א פּרוי. איך האָב מיך אַריבערגעבויגען איבער מיין פענסטער און אַנגעשטרענגט זיך צו כאַפּען די לִי ניען פון דער האַנט. מיינע פּריינד! דאָס איז געווען א מערקד ווירדיג שעהענ, געטאַקטע האַנט. איך בין געווען זיכער אז די דאָזיגע האַנט געהערט צו א זעלטענער שעהנהייט. איך האָב מיך אַינגעטרונקען מיט מיינע בליקען אין דער דאָזיגער האַנט און לאַנג געקוקט. און בעמערקט האָב איך ווי די האַנט ווערט אונטער מיינע בליקען ריהרעוודיגער. מאַנכעמאָל האָט די האַנט גענומען פּויקען מיט די ראָזעווע פינגער אויפ'ן שטיקעל וואַנט. וואָס די אַראָבעגעהאַנגענע פינגער האָבען פּערכאָפט.

איך האָב בעשלאָסען צו וואַרטען ביז די דאָזיגע אַייגענ־טימעריז פון דער האַנט וועט זיך אַינגאַנצען אויפהויבען פון בעט און עס וועט מיר געלינגען זי צו זעהן אין איהר פּראַכט און שעהנהייט, לויט איהר האַנט פּערשפּראַכען. אַבער דאָס האָט מיר ווייט ניט געלונגען. אַבּקוקענדיג לאַנגע מינוטען אויף דער האַנט, פּלעגט זי ענדליך פּערשווינדען. איבער'ן פענסטער פּלעגט אַראָבעגלאָזט ווערען א טונקעלער פּאַרהאַנג.

מיט מיין גאַנצער זיכערהייט, אז די האַנט געהערט צו א פּרוי און צו א שעהנער פּרוי, פּלעג איך דאָך אַפט זיך דערשרעקען ביים געדאַנק, אז ווער ווייס צו וועמען די דאָזיגע האַנט געהערט אין דער ווירקליכקייט. אפשר שלאָפט דאָרטען אין בעט גאָר א יונגער בחור'ל, וועמענס האַנט עס זעהט אויס אזוי

ווייבליך און אפשר גאר צו אן עלטערער פרוי, וואס עס איז איהר דאָס לעבען גוט גענאנגען אזוי, אז איהר האנט איז נאָר אזוי יונג און פריש. ווער קען ווייסען!

אבער די אלע השערות און צווייפלען האָבען ערשט טיעף געווירקט אויף מיר. דעם גאנצען טאָג פלעג איד אומגעהן ווי אין חלום און האָב בלוזי פאר מיינע אויגען געזעהן די האנט. אין דער פריה, ווי איד פלעג נאָר ערוואַכען פלעגט מיין ערשטע זאך זיין: אַראַבבויען זיך פון פענסטער און זעהן אויב די האנט האָט זיך שוין בעוויזען אויף דעם געגענאיבערדיגען פענסטער.

און שטענדיג האָב איד זי געטראָפּען אין דער זעלבער פּאָזע. אַריינטרינקענדיג מיינע בליקען אין איהר, פלעגט זיך מיר דאכטען, אז די האנט פיהלט, אז מען בעאַכטאכטעט זי אין זי פלעגט זיך דאן פלייסען אויסצולעגען זיך שעהנער און גראַד ציעזער, ווי זי וואַלט אן און פאר זיך געווען א לעבעדיגע בעשע-פעניש, וואָס וויל מיר פאנגען מיט איהר רייז...

אזוי האָבען זיך געצויגען וואַכען, ניט קוקענדיג וואָס מיין ליעבע צו דער דאָזיגער האנט איז אלץ שטארקער געוואָרען, זיין נען די שאנסען אויסצוגעפינען וועמען די האנט געהערט אלץ שוואכער געוואָרען. ווייל די פּערזאָן אליין צו וועמען די האנט געהערט, איז אזוי הארטנעקיג און בעווייזט זיך ניט. ווי נאָר די האנט פּערשווינדט, לאָזט זיך אַראַב אויפ'ן פענסטער א טונקע-לער פאַרהאנג.

מאנכע מאל פלעג איד, נאָכדעם ווי איד פלעג אַראַבנעהן אין גאס, זיך אוועקשטעלען נעבען הויז, וואו די האנט האָט גע-וואוינט און פלעג שטערן און היטען אלע אַרויסגעהענדע פון הויז, אפשר וועל איד דערקענען צווישען זיי די האנט.

אבער פון הויז פלעגען זיך אַרויסלאָזען אלע וויילע אוינע

אונאינטערעסאנטע מענשען: עלטערע פרויען, עלטערע מענער, קינדער און אמאל גרייזגרוע מענשען. איינע א פרוי פון א יאהר זיבעציג מיט צוקנייטשטע, אדערדיגע הענט, פלעגט מיט דער הילף פון א אינגערער פרוי זיך אראבלאזען פון די שטיגען און אנדרועצען זיך אויפ'ן גאניקעל, פאר'ן הויז. די דאזיגע אלטע פלעגט מיד אנקוקען מיט אזוינע מאדנע, פערדעכטיגע בליקען. אז מיר פלעגט זיך דאכטען, אז זי ווייס מיין סוד און איד פלעגט מוזען אבטרעטען פון הויז, ניט ערפאהרענדיג קיין שום שפור פון יענער האנט, וואס האט מיד אזוי געפאנגען.

אזוי האט זיך געצויגען ביז וואנען דער זומער איז פער-שוואונדען. דער הערבסט איז געקומען א קאלטער און א רעגענ-דינער. מיין גוטע בעל-הבית'טע האט זיך געזארגט פאר מיין גע-זונדהייט און האט מיין בעט אוועקגעטראגען פון פענסטער, איד זאל זיך ניט פערקיהלען... אויפשטעהענדיג איז דער פריה פלעג איד שוין מוזען אראבגעהן אינגאנצען פון בעט צוגעהן צום פענסטער, אויפמאכען איהם און זוכען מיט דארשטיגע בליקען יענע האנד. אבער די גענענאיבערדיגע פענסטער איז צוליעב דעם הערבסט, געווען פעסט פערמאכט און קיין האנד האט זיך שוין ניט בעוויזען. שפעטער האב איד דאס הויז אין גאנצען פערלאזט.

די האנט אבער. האב איד נאך אלץ ניט פערנסטען. און די גאנצע געשעהעניש האט ביי מיר אנגענומען עפעס א מין סימ-באלישען כאראקטער.

ווער ווייס וואס פאר א צייכען די דאזיגע ארויסגעשטרעק-טע האנט האט מיר געגעבען. אפשר האט די דאזיגע מיידעל, וואס האט יענע שעהנע האנט בעזעסען, מיר געוואלט צייגען, אז אמת שטארק ליעבען קען מען נאך דאס אונבעוואוסטע און אונ-בעשטימטע. ווען איד וואלט איינמאל זי אינגאנצען געזעהן,

וואָלט איד אָנגעקומען מיט אַ לייכטען שמויכעל. איד צו איהר, זי צו מיר, שפעטער וואָלטען מיר זיך צוגאנגען ווי מען צוגעהט זיך אָפּט אין אזעלכע פעלע. איהר האנט אבער האָב איד אזוי לאנג געזוכט, און בעגעהרט, און עד היום זעה איד ווי זי איז אראַבגעהאנגען פון פענסטער, — א יונגע, לייעבע און ווינקענ־דיגע האנד.

אינהאלט :

7	— — — — —	אייזען
15	— — — — —	די גנבה
19	— — — — —	בעלידיגט א פרוי
30	— — — — —	שכנים
33	— — — — —	דער טויט אין „רענעסאנס“
38	— — — — —	ביכער
42	— — — — —	די צווייטע ראזע
46	— — — — —	דאָס פאלקס קינד
51	— — — — —	דער קעלנער
55	— — — — —	זומערדיגע בעקאנטשאפט
59	— — — — —	די ענטווישמע
64	— — — — —	דער נייער יחוס
69	— — — — —	דער איינציגער בחור
75	— — — — —	טויט־שרעק
82	— — — — —	די ענטדעקונג
90	— — — — —	קאמפלימענטען
97	— — — — —	כלות
102	— — — — —	די אויסגענארטע קוילען
112	— — — — —	ליעבעס־שטייער
121	— — — — —	און דער עולם האָט געפאַמישט
124	— — — — —	אייפערזוכט
126	— — — — —	בעצאלטע טעכטער
136	— — — — —	אין אויטאמאביל
147	— — — — —	שותפים
158	— — — — —	דער קליינער מענש מיט'ן גרויסען קאפ

163	—	—	—	—	דאס גאלדענע טראמפייטעל
167	—	—	—	—	דער פאלשער פערציגער
178	—	—	—	—	מיט פרעמדען פייער
185	—	—	—	—	דער פראטעסט
194	—	—	—	—	די דרויצעהנטע
203	—	—	—	—	ניטא קיין עצה
208	—	—	—	—	איז יענער צייט
215	—	—	—	—	א שפיעל
225	—	—	—	—	א היים
229	—	—	—	—	דער לעהרער
240	—	—	—	—	אט דאס איז דאס
244	—	—	—	—	ער און יענער
249	—	—	—	—	די האנד